

Täysistunto

Keskiviikko 25.10.2017 klo 14.00—21.36

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 21.36.

Puhetta johtivat puhemies Maria Lohela (14.00—15.58 ja 19.47—21.36), ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen (15.58—17.59) ja toinen varapuhemies Arto Satonen (17.59—19.47).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kiinteistöverolain 14 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 96/2017 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 8/2017 vp

Toinen käsittely

Puhemies Maria Lohela: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Keskustelu asiasta päättyi 24.10.2017 pidetyssä täysistunnossa.

Keskustelussa on Kari Uotila Matti Semin kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylätään.

Selonteko hyväksyttiin.

Hyväksyminen "jaa", hylkääminen "ei". Äänestyksen tulos: jaa 151, ei 8; poissa 40 (äänestys 1).

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 96/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvät lausumaehdotukset. Asian käsittely päättyi.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kiinteistöverolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 133/2017 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 9/2017 vp

Pöytäkirjan liite Lausumaehdotukset 24.10.2017 Liite 3A

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Toinen käsittely

Puhemies Maria Lohela: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Keskustelu asiasta päättyi 24.10.2017 pidetyssä täysistunnossa

Keskustelussa on Pia Viitanen Timo Harakan kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylätään.

Pia Viitanen Timo Harakan kannattamana tehnyt lausumaehdotuksen, joka on monistettuna jaettu edustajille. (Pöytäkirjan liite 3A) Lisäksi on Ville Tavio Sami Savion kannattamana tehnyt lausumaehdotuksen, joka on myös monistettuna jaettu edustajille. (Pöytäkirjan liite 3A)

Selonteko hyväksyttiin.

Puhemies Maria Lohela: Ensin on äänestettävä lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Hyväksyminen "jaa", hylkääminen "ei". Äänestyksen tulos: jaa 131, ei 29; poissa 39 (äänestys 2).

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 133/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi.

Puhemies Maria Lohela: Lopuksi on päätettävä lausumaehdotuksista.

Mietintö "jaa", Pia Viitanen ehdotus "ei". Äänestyksen tulos: jaa 103, ei 55; poissa 41 (äänestys 3). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö "jaa", Ville Tavio ehdotus "ei". Äänestyksen tulos: jaa 90, ei 64; poissa 45 (äänestys 4). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Asian käsittely päättyi.

4. Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2016

Kertomus K 8/2017 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 2/2017 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Maria Lohela: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 2/2017 vp.

Keskustelu

14.05 **Annika Lapintie vas** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies, hyvät... [Hälinää]

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Puhemies Maria Lohela: Edustaja Lapintie, ehkä voimme odottaa hetken, että salista poistuvat mahdollisimman ripeästi ne, jotka eivät aio osallistua keskusteluun.

Hyvät kansanedustajat! Perustuslakivaliokunta on käsitellyt eduskunnan oikeusasiamiehen kertomusta vuodelta 2016 ja antanut siitä mietintönsä. Kiinnittäisin muutamaa kohtaan tässä huomiota.

Tässä oikeusasiamiehen kertomuksessa on jakso, jossa on kootusti esitelty keskeisimpiä puutteita ja parannuksia perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisessa. Jakson mukaan vuoden 2013 kertomuksessa esitetyt kymmenen ongelmaa ovat pääosin edelleen ajankohtaisia. Perustuslakivaliokunta pitääkin valitettavana, että oikeusasiamiehen kertomuksessa joudutaan toistuvasti nostamaan esille samoja ongelmia. Näin on erityisesti siksi, että julkisen vallan vastuulla on reagoida perus- ja ihmisoikeusepäkohtiin sellaisin toimenpitein, jotka ennalta ehkäisevät ja vastaavat tilanteiden syntymiseen.

Minäpä nyt käyn läpi nämä kymmenen epäkohtaa, jotka eduskunnan oikeusasiamies toistuvasti on joutunut ottamaan esille:

Ensinnäkin oikeusasiamies nostaa esille puutteet vanhusten oloissa ja kohtelussa. Laitoshoidossa ja palveluasumisen yksiköissä asuu kymmeniätuhansia vanhusasiakkaita. Jatkuvasti tulee ilmi ravinnon, hygienian, vaippojen vaihdon, kuntoutuksen ja ulkoilun puutteita. Nämä puutteet johtuvat usein henkilökunnan riittämättömästä määrästä, mikä voi johtaa myös liiallisen lääkityksen käyttöön. Myös kotona asuvien avopalveluvanhusten turvallisuudessa, ulkoilun järjestämisessä ja asiointipalveluissa on puutteita.

Nämä kymmenen — tämä oli kohta 1 — kohtaa, jotka oikeusasiamies toistuvasti on ottanut esille, tulevat tietenkin esille näissä kanteluissa, joita oikeusasiamies käsittelee. Täällä todetaan myöskin, että toisaalta oikeusasiamiehen kannanottoja ja esityksiä noudatetaan varsin hyvin, ja silloin kun näin ei tapahdu, kysymys on yleensä joko voimavarojen puutteesta tai puutteista lainsäädännössä. Myös lainsäädäntötoimenpiteiden viivästyminen näyttää usein johtuvan voimavarojen puutteista lainvalmistelussa. Mutta kuten aloitin, niin surullista on, että näihin samoihin ongelmiin usein vuodesta toiseen täytyy puuttua, kun julkisen vallan pitäisi nämä korjata.

Toisena ongelmana oikeusasiamiehen kertomuksessa otetaan esille lastensuojelun ja lapsiasioiden käsittelyissä olevat puutteet. Kuntien lastensuojelun yleinen voimavarojen puute ja virkojen, erityisesti pätevien sosiaalityöntekijöiden, vähäinen määrä, huono saataavuus ja suuri vaihtuvuus heikentävät lastensuojelupalveluiden laatua. [Hälinää]

Puhemies Maria Lohela: Edustaja Lapintie, saanko keskeyttää hetkeksi? — Pyydän nyt kaikki muut keskustelut siirtämään täältä salin ulkopuolelle. Kauhea pulina.

Sen lisäksi lastensuojelun sijaishuollon valvonta on riittämätöntä.

Kolmantena ongelmana esille nousevat vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisen puutteet. Vammaisten henkilöiden yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet eivät toteudu, laitoshoidossa itsemääräämisoikeuden rajoittamiskäytännöt vaihtelevat, vammaisten lasten sosiaali- ja terveyspalvelut ovat riittämättömiä ja lain mukaisia palvelusuunnitelmia ja erityishuolto-ohjelmia ei aina laadita, ne laaditaan puutteellisesti tai niiden laatiminen viivästyy aiheettomasti. Myöskään vammaisten henkilöiden työllistymistä ei tueta riittävästi. Monissa tapauksissa kehitysvammaiset henkilöt tekevät työtä esimerkiksi toi-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

mintakeskuksissa vähimmäispalkkaa pienemmällä palkalla. Vammaisten henkilöiden yhdenmukaisessa oikeudessa opetukseen on toteuttamisongelmia.

Neljäntenä esille nousevat laitoksissa olevien itsemääräämisoikeutta loukkaavat rajoittamiskäytännöt. Rajoitustoimenpiteet voivat olla kokonaan perusteettomia, liiallisia tai epäyhtenäisiä. Samoin näiden rajoittamiskäytäntöjen valvonta on riittämätöntä.

Viidentenä ongelmana nousee esille ulkomaalaisten säilöönoton ja oikeusavun puutteet sekä niin sanottujen paperittomien turvattomuus. Tässä nostetaan erityisesti esille säilyttäminen poliisivankilassa, mikä on ongelmallista. Lisäksi aikaisempaa suurempi turvapaikanhakijoiden määrä ja oikeusavun rajoittaminen ovat johtaneet siihen, että yhä harvempi turvapaikanhakija saa oikeusapua ensi vaiheessa.

Kuudenneksi, vankien ja tutkintavankien olojen ja kohtelun epäkohdat: Monien vankien kohdalla on ongelmana toimintojen vähäisyys. Jotkut vangit joutuvat olemaan sellissään 23 tuntia vuorokaudessa. Lisäksi tutkintavankeja säilytetään edelleen liiallisesti poliisivankiloissa.

Seitsemänneksi nousee esille riittävien terveyspalveluiden saatavuudessa olevat puutteet. Lakisääteisten terveyspalveluiden järjestämisessä on puutteita esimerkiksi hoitotarvikkeiden jakelussa ja lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovuttamisessa. Esille nousevat myös hammaslääkäripäivystyksen ongelmat, ja muussa terveydenhoidossa hoitotakuulainsäädännön takaama hoitoonpääsy ei toteudu vielääkään täysimääräisesti.

Kahdeksanneksi, perusopetuksen oppimisympäristössä on puutteita. Koulukiusaamiseen puuttuminen on riittämätöntä. Kouluilla ei ole riittäviä keinoja havaita ja puuttua koulukiusaamiseen. Kouluissa on myös sisäilmaongelmia. Oppilashuollon osalta todetaan, että lapsen yksilöllisiä tarpeita ei pystytä aina huomioimaan. Edelleen esteettömyydessä ja saavutettavuudessa on ongelmia, ja myös tämän kohdan osalta nousee esille vammaisten koululaisten integroituminen yleisen opetuksen piiriin, jota tämä esteettömyysongelma muun muassa vaikeuttaa.

Yhdeksäntenä, oikeusprosessien pitkät käsittelyajat ja tuomioistuinten rakenteellisen riippumattomuuden puutteet: Oikeudenkäyntien viivästyminen on pitkään ollut ongelma Suomessa. Eräitä tilanteita parantaneista lakiuudistuksista huolimatta oikeudenkäynnit voivat edelleen kestää kohtuuttoman kauan, ja tämä voi olla vakava ongelma etenkin kiireellistä käsittelyä vaativissa asioissa, kuten lapsiasioissa. Tuomioistuinten rakenteellisen riippumattomuuden kannalta ongelmallista on oikeuslaitoksen ministeriöjohtaisuus. Kertomusvuonna, joka siis koskee viime vuotta, oikeusministeriö on käynnistänyt hankkeen tuomioistuinviraston perustamisen valmistelemiseksi, mitä on pidettävä hyvänä. Tuomioistuinten toimintaa vaarantaa jatkuva aliresursointi.

Kymmenentenä, perus- ja ihmisoikeusloukkausten ennaltaehkäisyssä ja hyvittämisessä on puutteita. Tässä nostetaan esille ihmisoikeuskoulutuksessa ja -kasvatuksessa olevat puutteet ja hyvittämisen säädöspohja, joka on vajavainen.

Perustuslakivaliokunta mietinnössään siis toteaa, että on ongelmallista, että julkisen vallan vastuulla oleviin asioihin reagointi on johtanut tilanteeseen, jossa vuodesta toiseen oikeusasiamies ottaa samat ongelmat esille. Toivottavasti nyt kun asiaa taas käsitellään, valmisteluun ja valtioneuvostolle menee viesti, että näihin asioihin on syytä suhtautua vakavuudella.

Perustuslakivaliokunta pitää toisaalta myönteisenä kehitystä, jonka myötä oikeusasiamiehen toiminnan painopiste on viime vuosina siirtynyt yhä selvemmin viranomaisten toiminnan valvonnasta ihmisten oikeuksien edistämiseen. Valiokunta pitää tärkeinä oikeus-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

asiamiehen toiminnan viranomaistoimintaa ohjaavia, oikeustilaa kehittäviä ja perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista edistäviä vaikutuksia ja rohkaisee oikeusasiamiesinstituutiota kehittämään toimintaansa tulevaisuudessa samaan suuntaan.

Sitten erityisesti näistä hyvitysjärjestelmistä, jotka nousevat esille apulaisoikeusasiamies Pajuojan puheenvuorossa, jossa hän ottaa esille, että oikeusasiamiehen ratkaisutoiminnassa perinteisesti on lähdetty siitä, että vahingonkorvausasiat jäävät toimivallan ulkopuolelle. Kuitenkin jo vuosikymmenien ajan oikeusasiamies on tehnyt esityksiä vahinkojen korvaamisesta yksittäistapauksissa, ja näin on menetelty erityisesti silloin, jos asian vähäisyyteen nähden on pidetty kohtuuttomana, että henkilö joutuisi korvausta saadakseen ajamaan kannetta tuomioistuimessa.

Pajuojan mielestä ja myös perustuslakivaliokunnan mielestä oikeusasiamiehen hyvitysesitykset ovat osin seurausta siitä, että näin voidaan osaltaan paikata vanhentuneen vahingonkorvauslainsäädännön aukkoja. Pajuoja mainitsee esimerkkinä tilanteen, jossa perustoimeentulotuen myöntämisen siirtämisestä kunnilta Kansaneläkelaitokselle vuoden 2017 alussa seurasi ongelmia, joista oikeusasiamiehelle tuli satoja kanteluita. Niissä kysymys oli toimeentulotuen käsittelyn lainvastaisesta viivästyisestä, lainsäädännöllisistä tulkintaongelmista ja järjestelmäteknisten syiden aiheuttamasta ruuhkasta. Käsittelyn viivästyisestä suoritettiin hyvitystä lähes 150 000 asiakkaalle, ja siksi oli järkevää, että hyvitykset hoidettiin suoraan Kelasta aiemmassa hyvityskäytännössä tehtyjä linjauksia noudattaen.

Erityisesti yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta hyvityksestä tulisi säätää lailla. Nykyinen tilanne, jossa toiminnalta puuttuu selkeä lainsäädännöllinen pohja, ei ole hyvä. Kun oikeuskäytäntöä ja hyvitysratkaisuja on jo kerääntynyt, niiden pohjalta pitäisi saada kehitettyä yhdenmukainen ja yhdenvertainen hyvityssäännöstö. Perustuslakivaliokunnan mielestä tällaisen uudistuksen tarvetta on syytä harkita, että valtioneuvosto ratkaisisi asian tarvittaessa lainsäädäntöesityksellä.

Kertomusvuonna vietettiin myös painovapausasetuksen 250-vuotisjuhlavuotta, jonka yhteydessä apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin kirjoittaa sananvapaudesta, ja erityisesti vuoden lopulla käytiin vilkasta keskustelua lehdistön ja poliittisten päättäjien välisestä suhteesta. Muita teemoja olivat toimituksellinen vapaus, median itsesääntely ja yksittäisen toimittajan vapauden ulottuvuudet. Perustuslakivaliokunta korostaa sananvapauden käyttöön myös liittyvää vastuuta ja velvollisuuksia.

Lisäksi perustuslakivaliokunta on käsitellyt laillisuusvalvonnan työnjaon ja yhteistyön kehittämistä, ja koska seuraavassa asiakohdassa on oikeuskanslerin kertomus, niin ajattelin siinä yhteydessä käsitellä tätä tematiikkaa, joka on valiokunnan mietinnöissä molemmista kertomuksista noussut esille, niin tänä vuonna kuin aikaisemminkin.

Oikeusasiamiehen toiminta tilastojen valossa: Kertomusvuonna on saapunut 4 922 kantelua, mikä on 160 kappaletta enemmän kuin vuonna 2015, ja kertomusvuonna ratkaistiin 4 839 asiaa eli suunnilleen sama määrä kuin niitä saapui. Tämän vuoksi tilanne on hallinnassa.

Näillä sanoin perustuslakivaliokunta esittää tämän kertomuksen hyväksymistä ja tällaisen kannanoton ottamista kertomuksen johdosta.

14.19 Simon Elo si (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän ensinnäkin perustuslakivaliokunnan puheenjohtajaa, edustaja Lapintietä esittelystä. Kaksi vuotta perustuslakivaliokunnassa toimineena tiedän, että puheenjohtaja on tehnyt hyvää, asiallista työtä. Siitä kiitos.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

En voi kuitenkaan olla kommentoimatta käsitettä "paperiton", mikä tässä puheenvuorossa tuli. Kyllä lähdän siitä, mistä Suomen hallituskin, että oikea termi on "laittomasti maassa oleva". "Paperiton" on minun nähdäkseni laajempi käsite, johon voi liittyä ihan laillisiakin näkökohtia, mutta kun on laittomasti maassa, niin silloin on suomen kielellä laittomasti maassa, [Susanna Huovinen: Paperittomissa on muitakin ihmisiä!] ja tämä tulee myös tällaisessa keskustelussa ottaa huomioon. Se ei, hyvät edustajat, tarkoita, että ihminen olisi laitton, mutta se tilanne, missä hän on, on lain silmissä laitton.

Puhemies Maria Lohela: Hyvät edustajat, nyt on vastauspuheenvuoroja mahdollista varata sillä painikkeellakin, ja pyydän kaikkia, jotka haluavat osallistua tähän keskusteluun, ilmoittautumaan, niin ei jää kukaan huomioimatta.

14.20 Maria Tolppanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä oikeusasiamiehen kertomus kertoo sen kylmän politiikan, mitä tässä maassa tällä hetkellä valitettavasti harjoitetaan. Meillä harjoitetaan niin kylmää politiikkaa, että meillä alkavat jopa kansalaisten ihmisoikeudet olla kyseenalaisia. Tiedätkö muuten, että tällä hetkellä esimerkiksi säästöjen takia meidän vanhuksemme elävät tilanteessa, jossa yököttäjä — siis yöhoitaja — hoitaa 30:tä dementoitunutta potilasta yhtä aikaa? Potilaat ovat kahdessa eri kerroksessa. Jos sivistysvaltio Suomessa voidaan tehdä näin, niin minä kyllä sanoisin, että meidän vanhustemme ihmisoikeudet ovat kyseenalaisia. Tällaiselle politiikalle meidän täytyy uskaltaa sanoa kiitos ei. Meidän täytyy kunnioittaa ihmistä, meidän täytyy kunnioittaa ihmiselämää ja meidän täytyy kunnioittaa myös vanhuksia. Nämä leikkaukset ovat valitettavasti tosiasia tässä maassa. Vanhusten hoitomitoituksista ei välitetä tuon taivaallista.

14.21 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä edustaja Tolppanen taitaa nyt olla hieman hakoteillä. Hän todella puhuu asiasta, jossa, jos katsoo pelkkiä talouden numeroita, niin viime vaalikaudella, kun demarit olivat mukana hallituksessa, he leikkasivat kuntataloutta niin rajusti, että vasta viime vuonna saatiin 400 miljoonaa euroa valtion kuntatalous plussalle. Teidän kuntatalousleikkauksenne olivat miljarditason leikkauksia — siis miljarditason leikkauksia. Moni kunta oli menossa konkurssiin. Kuntahan ei voi mennä konkurssiin, mutta taloudellisesti voi mennä suuriin vaikeuksiin, mikä varmasti vaikuttaa teidän, edustaja Tolppanen, mainitsemiinne kuntapalveluihin ja nimenomaan vanhuspalveluihin. Toivoisin, että edustaja Tolppanen olisi hieman suorasanaisempi ja sanoisi, miten asia on. Teidän leikkauksenne muutaman pienen prosentin leikkauksen rinnalla olivat jättimäisiä leikkauksia. Tämä on syytä muistaa.

Toivon kuitenkin, että tässä asiassa ollaan rehellisiä ja sanotaan, että vanhuksat tarvitsevat arvokkaan hoidon ja siihen pitää meidän panostaa. Mutta se ei lähde sillä, että omat teot unohdetaan ja kaveria haukutaan.

14.22 Maria Tolppanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyse ei ole siitä, kuka on tehnyt ja mitä on tehnyt. Kyse on siitä, miten tällä hetkellä kohdellaan vanhuksia, ja tällä hetkellä heitä kohdellaan siten, että heillä ei ole ihmisarvoa. Jos tähän tilanteeseen on jouduttu, niin tällä salilla on vastuu. Tällä salilla on vastuu siitä, että ihmisiä kohdellaan oikein ja ihmisille annetaan ihmisarvo.

Se on valitettavaa, että tällä hetkellä myöskin kotihoidossa siitä ajasta, mikä vanhuksille on jätetty, yli puolet menee siihen, kun siellä koodataan sisäänmenoa ja ulostuloa ja kirjoi-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

tetaan raportteja siitä, mitä siellä on tehty. Tosiasia on se, että meidän vanhuksemme kotona elävät märissä vaipoissa ja kylmän ruuan kanssa eikä ole aikaa kenenkään kanssa keskustella, ja se, että jos yksi ihminen yököttää 30 ihmistä, niin näiden 30 ihmisen ihmisarvo on silloin kyseenalainen. Sitä on puolustettava.

14.23 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Tolppaselle on sanottava, että nämä oikeusasiamiehen kertomuksessa olevat ongelmat ovat kaikki tai lähes kaikki vuosia vanhoja ja jatkuvasti yritetään, totta kai, kohentaa vaikeassa asemassa olevien ihmisten olosuhteita. Sellainen näkemys, että esimerkiksi tämä lista olisi jotenkin nykyhallituksen aikana syntynyt, on tietysti täysin perusteeton. Sen sijaan nykyhallituksen aikana ollaan viemässä eteenpäin sote-uudistusta, joka vanhusten ja vammaisten tilannetta juuri tämän valinnanvapauden ja siihen kuuluvan niin sanotun henkilökohtaisen budjetin kautta tulee kohentamaan. Kysykää vaikka potilas- ja vammaisjärjestöiltä. [Susanna Huovinen: Sen kun näkisi!]

Valinnanvapaus on tärkeä myös täällä esillä olleissa kotipalveluissa. Kun asiakkaalla itsellään on oikeus valita haluamansa palveluntuottaja, niin totta kai se laittaa palveluntuottajat kilpailemaan laadulla ihan eri tavoin kuin vanha järjestelmä.

14.24 Maria Guzenina sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä minä nyt ihmettelen tätä keskustalaisen edustajan puheenvuoroa. He oikeuttavat omat leikkauksensa sillä, että on joskus aikaisemminkin leikattu. Mitä tuumivat tällaisesta retoriikasta ne vanukset, jotka ihan aidosti ovat viime hallituskaudella luottaneet siihen, että kun vanhuspalvelulaki tulee, niin se takaa heille tiettyjä asioita? Katsokaa itseänne peiliin, mitä te olette tehneet. Te olette sitä vanhuspalvelulakia, joka viime hallituskaudella saatiin kovan työn tuloksena aikaiseksi ja voimaan, lähteneet heikentämään ja nyt luoneet tilanteen, jossa ollaan taannuttu vanhuspalvelulain säätämistä edeltäneeseen aikaan, siihen aikaan, joka synnytti sen tarpeen vanhuspalvelulaille. Katsokaa, hyvä edustaja, itseänne peiliin, ja menkää katsomaan myös kentälle, mitä siellä vanhusten elämässä aidosti tapahtuu. Me saimme hetkeksi parannettua tilannetta, kunnes tämä hallitus tuli ja teki heikennykset.

14.25 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erittäin tärkeää, että vanhusten asiallisesta hoidosta käydään täällä keskustelua ja ollaan huolissaan siitä, että se hoito on hyvää, hyvätasoista ja ihmisarvolle sopivaa, mutta sillä ei ole mitään tekemistä tämän eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksen kanssa, jos väitetään täällä salissa, että eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksessa sanottaisiin, että tämä hallitus on syypää ihmisoikeuksien vastaiseen hoitoon. Tässä tulee nyt aivan väärä käsitys tästä asiasta. Me olemme kaikki huolissamme siitä ja me teemme parhaamme siinä. Niin kuin täällä edustaja Zyskowicz totesi, sen takiahan sote-uudistuskin on käynnistetty, että voitaisiin parantaa tätä nykyistä tilannetta. Minusta olisi hyvä, kun me keskustelemme sinänsä erittäin hyvästä oikeusasiamiehen kertomuksesta, että pitäydittäisiin sen sisällössä ja siinä, mitä siellä on nostettu esille, eikä nyt lähdetäisi käymään tällaista oppositio—hallitus-keskustelua, koska huolet ovat varmasti yhteisiä.

14.26 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen siitä samaa mieltä, että edustaja Lapintie on tehnyt hyvää työtä. Perustuslakivaliokunnassa käsittelemme ihmisoikeuksia. Itse perustuslakivaliokunnan jäsenenä tietysti toivon, että jos haluaa vaikut-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

taa lausuntoihin tai keskusteluun, niin silloin kannattaisi olla paikalla. Katsoin näistä molemmista valiokunnan mietinnöistä, että siellä eivät kaikkien puolueiden hyvinkin kriittistä arvostelua Lapintien puheista osoittaneet eduskuntaryhmän jäsenet olleet lainkaan paikalla. Eli siellä voisi käydä mielellään avointa keskustelua, eikä sitten tulla tänne arvioimaan sitä, mitä sanaa käytetään. — Ja se on itsestäänselvä asia, että jos olet laittomasti maassa, olet laittomasti maassa.

Minusta tuo puheenvuoro oli erittäin hyvä. Siinä käytiin läpi nämä kymmenen kohtaa, jotka jatkuvasti ovat huolenaiheina, muun muassa vanhustenhuolto ja lastensuojelu. Minusta on noloa, että meillä, oikeusvaltiossa, jatkuvasti nämä samat ongelmat toistuvat.

14.27 Eva Biaudet r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeusasiamiehen kertomus on erittäin terveellistä luettavaa meille kaikille. Sen lisäksi — ja ehkä nyt minun kohteeni on edustaja Elon puheenvuoro niin sanotuista paperittomista — että se käsittelee paljon niitä ongelmia ja asioita ja substanssia, se myöskin ohjaa meitä kansanedustajia siinä, mikä kielenkäyttö on enemmän ihmisoikeusmyönteistä.

Oikeusasiamies puhuu niin sanotuista paperittomista ja viittaa esimerkiksi tulevaan ongelmaan, sivulla 121, jossa päätökset vastaanottopalveluiden lakkauttamisesta tulevat todennäköisesti lisääntymään, koska kielteisiä päätöksiä on tehty aikaisempaa enemmän sellaisille turvapaikanhakijoille, joiden lähtömaihin käännyttäminen vasten tahtoa ei onnistu. Se tarkoittaa sitä, että se tilanne ei ole niin yksinkertainen. Myöskin tänä vuonna on tilanne, että on yli 50 lasta, joiden vastaanottopalvelut on lakkautettu. He ovat niin sanotusti kadulla. Meillä ei edes ole lainsäädäntöä, joka turvaa heidän ihmisoikeutensa, oikeudet terveydenhuoltoon, [Puhemies koputtaa] joten tässä kannattaa nyt mielestäni ottaa ohjausta oikeusasiamiehen kertomuksesta.

14.28 Kimmo Kivelä si (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei varmaan voida osoittaa jotakin tiettyä päivämäärää, josta lähtien meidän vanhustenhuollon taso olisi romahtanut tai alamäki olisi alkanut. Kyllä se on valitettavasti jatkunut pitkään hyvin monen hallituksen aikana, ja siinä on valitettavasti ollut jo kauan piirteitä, jotka lähentelevät ihmisen konkurssitilaa, niin että se ei ole kunniaksi ihmislajille.

Mutta tämä varsinainen asia, josta tämä debatti alkoi edustaja Elon toimesta, liittyi paperittomien käsitteeseen, ja ylipäättänsä, kun maahanmuuttopolitiikkaa kohtaan hyvin monet kansalaiset kokevat epäluottamusta, kyllä tällaiset eufemismit, peitekieli, sitä myös osaltaan lisäävät ja syventävät.

14.29 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä eufemismi on tullut yleiseen kielenkäyttöön YK:n yleiskokouksen suosituksesta vuonna 1975. [Susanna Huovinen: Juuri niin!] Sen sijaan laitton maahanmuutto on Suomessa 2000-luvun kieltä — huomattavasti nuorempaa perua — ja sitä on tietyistä poliittisista lähtökohdista käsin ponnekkaasti yritetty saada yleiseen käyttöön. Henkilö, joka oleskelee Suomessa ilman siihen oikeuttavia oleskeluasiakirjoja, syyllistyy ulkomaalaislain rikkomukseen mutta ei ole laitton sen enempää kuin ovat laittomia ne minun edustajakollegani, jotka ehkä ovat saaneet joskus ylinopeussakon. Kysymys on samansuuruisesta rikkomuksesta. Mutta se, että huomio heihin kohdistuvista vakavista oikeusloukkauksista kiinnitetään muualle tällä käsittepelillä, ei ole hyväksyttävää.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

14.30 **Ben Zyskowicz kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Yritetään nyt tehdä tämä asia selväksi. "Paperiton" on yleiskäsite, joka pitää sisällään sekä sellaisia henkilöitä, jotka ovat maassa laillisesti, että sellaisia henkilöitä, jotta ovat maassa laittomasti. Näin ollen, jos käytetään yleiskäsitettä "paperiton", se ei vielä kerro mitään siitä, mikä on tämän henkilön oikeudellinen asema suhteessa oikeuteen olla maassa. Esimerkiksi Helsingissä, kun perustettiin paperittomien klinikka auttamaan lähinnä näitä Bulgarian ja Romanian kansalaisia, jotka ovat tulleet Suomeen kerjäämään, eivät he ole laittomasti maassa. [Eva Biaudet: Eivätkä he ole paperittomiakaan!] Mutta ne, jotka ovat maassa ilman, että heillä on laillista oikeutta olla maassa, ovat laittomasti maassa, ja tämä asia on täysin selvä. En ymmärrä, että tämän asian ympärillä pallotellaan ja piilotellaan, eikä todellakaan aitojen, oikeiden termien välttäminen lisää kansalaisten luottamusta.

14.31 **Susanna Huovinen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä kysymyksessä, johon edustaja äsken viittasi, lähdettiin liikkeelle siitä, mitä edustaja Elo täällä käsittääkseni sanoi aiemmin ja mikä nimenomaan oli omiaan sekoittamaan tätä käsiteasiaa, kun hän sanoi täällä, että kaikki paperittomat ovat laittomasti maassa olevia, ja näin asian laita ei todellakaan ole.

Puhemies! Haluaisin vielä jatkaa keskustelua ikäihmisten hoidosta ja hoivasta: On erittäin hyvä asia, että oikeusasiamiehen kertomus tarjoaa meille näistä asioista lisää tietoa, ja haluan tässä yhteydessä kiittää oikeusasiamiestä mutta myös valiokuntaa, joka on perusteellisesti asian käsitellyt. Haasteet ovat varmasti yhteisiä, siitä emme pääse mihinkään, mutta on kyllä myös totta se, että tällä kaudella vanhuspalvelulakiin tehty heikennykset ovat olleet omiaan vahvistamaan sitä vanhuspalveluiden haastetta, joka meillä on ollut tiedossa jo pidempään. Tosiasia on myös se, että kaikkein heikoimmassa [Puhemies koputtaa] asemassa oleville tehty tulonsiirtoleikkaukset eivät ole vahvistaneet ihmisten asemaa.

14.33 **Aila Paloniemi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vanhusten hoidon ja hoivan asiat ovat erittäin tärkeitä, siitähän olemme kaikki samaa mieltä, mutta jotenkin toivoisin joskus hiukan monipuolisempaa keskustelua aiheesta. Me tiedämme aivan selvästi, että voi olla vierekkäin vanhusten hoitolaitoksia, joista toisessa on vähemmän henkilökuntaa ja toisessa enemmän, mutta siinä, jossa on vähemmän henkilökuntaa, on erinomaista johtamista ja niin edelleen ja työntekijät otetaan mukaan järjestelemään töitä siinä laitoksessa ja siellä voidaan paremmin — sekä henkilökunta voi paremmin että vanhukset. Tämä ei ole minun keksintöni, vaan kyllä tästä on lukemattomia selvityksiä tehty.

Tällä kaudella on muuten laitettu aika paljon rahaa omaishoidon kehittämiseen ja perhehoidon kehittämiseen. Se on yksi erittäin inhimillinen vaihtoehto nimenomaan turvattomille vanhuksille, jotka esimerkiksi sairastavat alkavaa muistisairautta. Toivoisin, että katsotaisiin nyt kuitenkin myöskin niitä asioita, mitä on koitettu tehdä. Nämä asiat eivät ole todellakaan syntyneet kahdessa vuodessa vaan nämä ovat pitkän kehityksen tulos. Mutta erityisen paljon tietysti ponnisteluja tarvitaan edelleenkin tällä puolella.

14.34 **Antero Laukkanen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin kiitos perustuslakivaliokunnan puheenjohtajalle, että hän hyvin seikkaperäisesti kävi nämä kymmenen kohtaa läpi. Kiinnitän huomiota siihen, että tämä ei ole nyt hetkellinen asia vaan nimenomaan vallitseva tila. Vuodesta 2013 lähtien nämä ovat pysyneet oikeus-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

asiamiehen listalla mukana, joten jokaisella — tällä hallituksella ja edellisellä — on peiliin katsomisen paikka, miten tässä on toimittu. [Susanna Huovinen: Ja pidemmältäkin juok-sulta!]

Kiinnittäisin huomiota tähän oikeusprosessien pitkäkestoisuuteen ja siihen, että resurs-sit eivät ole riittävät. Meillä oli täällä salissa eilen käräjäoikeusuudistuslaki, joka meni pöy-dälle, ja siinä näitä resursseja heikennetään edelleen. Saa nähdä, kuinka kauan tämä osio tulee olemaan oikeusasiamiehen listalla. Vielä mainitsen kielelliset oikeudet, joita tullaan heikentämään tässä uudistuksessa, jos se menee läpi, [Puhemies koputtaa] todella merkit-tävästi.

14.35 Eva Biaudet r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minuakin huolestuttaa se, että nämä kysymykset ovat olleet pitkään meillä ja me emme ole löytäneet ratkaisuja niihin — tai halua ratkaista niitä.

Mutta minua huolestuttaa kyllä ehkä kaikkein eniten se, että on tullut tällainen ilmapiiri, että jopa oikeusasiamiehen ihmisoikeusosaamista haastetaan suoraan ja väitetään, että it-sellä on jotenkin totuus siitä, millaista kieltä käytetään. Oikeusasiamiehen kertomuksessa nimenomaan puhutaan niin sanotuista paperittomista ja siihen laitetaan iso ryhmä ihmisiä, jotka ovat paperittomia juuri meidän viranomaispäätöksistä johtuen. Puhutaan myöskin puutteellisesta oikeusavun saannista, mikä voi liittyä siihen, että joutuu tähän tilanteeseen. EU-kansalaiset eivät välttämättä ole ilman passia, mutta silti heitä syrjitään omassa maas-saan ja heillä ei ole pääsyä terveydenhuoltoon ja mekin jatkamme sitä syrjintää emmekä päästä heitä meidän terveydenhuoltoon. Se ei liity sellaiseen, että onko passia. Tämä on täl-lainen yleinen kuvailu siitä, [Puhemies koputtaa] että ihminen on todellisuudessa yhteis-kunnan ulkopuolella.

14.36 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan palata vielä tähän "paperittomat"-käsitteeseen. Minusta se on aika lailla synonyymi henkilölle, jolla ei ole laillista oleskelulupaa täällä. Siinä on taustalla joko kielteinen turvapaikkapäätös, kiel-teinen oleskelulupapäätös, viisumi on vanhentunut tai oleskelulupa vanhentunut, tai sitten ei ole haettu ollenkaan oleskelulupaa. Mutta sitten on olemassa se iso joukko, joka voidaan rinnastaa näihin olosuhteiden takia, eli he eivät ole esimerkiksi meidän sosiaaliturvan pii-rissä. Kutsutaanko heitä sitten millä nimellä, niin se ei minusta ole oleellista, [Susanna Huovinen: Ai jaha, se ei olekaan nyt olennaista!] vaan oleellista on se, että se on hyvin mo-ninainen joukko ja siellä on hyvin erilaisella taustalla olevia ihmisiä. Tärkeintä on minusta se, että me noudatamme niitä pelisääntöjä, jotka meidän perustuslaistamme lähtevät, eli jo-kaiselle, joka täällä Suomessa on syystä tai toisesta, pitää tarjota inhimillisen elämän edel-lytykset. Tämä lähtee jo kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista. Tämä käsitejuttu on minusta toissijainen, mutta tietenkin paperittomat yleisnimityksenä minusta käy ihan hy-vin.

14.37 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä en pidä kysy-mystä käsitteistä mitenkään merkityksettömänä sen takia, että ne ohjaavat ja määrittävät sen kehyksen, missä me jotakin asiaa käsitellään. Kun me puhumme paperittomista, silloin me puhumme vajaoikeuksisuudesta ja ihmisten oikeuksista. Kun me puhumme laitto-muudesta, silloin me puhumme rikollisuuden kehikossa ja kysymykset asettuvat aivan eri tavalla.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

On totta, että paperittomuus on kattokäsite, mutta niin on kattokäsite myös laitton maahanmuutto. Sen piirissä puhutaan esimerkiksi sellaisista turvapaikanhakijoista, jotka tänne tullessaan ovat oikeutettuja tänne tulemaan ja jättämään sen turvapaikkahakemuksen, vaikka ovatkin ylittäneet rajan ilman minkäänlaisia siihen oikeuttavia papereita. [Ben Zyskowicz: Ei ne ole laittomasti täällä!] — Viranomaisasiakirjoissa laittomasta maahanmuutosta puhutaan turvapaikanhakijoiden kohdalla. [Ben Zyskowicz: Eivät he ole laittomasti maassa, älkää sekoittako!]

14.38 Maria Guzenina sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmisoikeuksien vaalimisenhan pitää olla valintoja, valitaan sen todellisen — tämän salin, tämän talon ulkopuolella vallitsevan — tilanteen tiedostaminen. Jos jokin ei ole kunnossa, se pitää korjata eikä olla defensiivinen ja katsoa vaikkapa viime hallituskauteen tai sitä edelliseen hallituskauteen ja sanoa, että no, se ongelma oli silloinkin, niin emme mekään siihen tartu — eihän se sillä tavalla voi mennä.

Toivon, että hallituspuolueiden edustajat kuuntelivat tarkkaan perustuslakivaliokunnan puheenjohtajan puheenvuoroa, joka liittyi myöskin vammaisten oikeuksiin. Nythän on kansalaisaloite "Ei myytävänä" varmasti kantautunut myös hallituspuolueiden edustajien korviin. He vastustavat sitä, että vammaisten henkilöiden elämänmittaisia palveluita järjestetään kilpailutuksen kautta. Se ei ole inhimillistä, ja EU mahdollistaisi sen, että sitä ei tehtäisi näin. Nyt pyydän: korjatkaa edes tämä epäkohta, se on helppo korjata. [Ben Zyskowicz: Sote korjaa, sote korjaa!]

14.39 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Todellakin on niin, että kun kunnat järjestävät asukkaalleen palveluita, niin kyllähän me kaikki päättäjinä ymmärrämme sen, että se, mikä on kunnan taloudellinen asema, vaikuttaa aivan ratkaisevasti siihen, mitä palveluja kunnassa on olemassa. [Susanna Huovinen: Kyllä lainsäädäntö myös vaikuttaa!]

Kotikunnassani Ilomantsissa on niin, tiedän sen, että Ilomantsi on järjestänyt, uskallan sanoa, kohtuudella hyvin nämä. On rakennettu uusia vanhusten palvelutiloja, korjattu entisiä, palkattu henkilöstöä ja niin edelleen, vain sen takia, että kunnan talous on kohtuullisen hyvässä kunnossa. Sen tautta valtiovalta on tehnyt hyvän, linjakkaan päätöksen siitä, että viime vaalikaudella tehdyt rajut leikkaukset kuntatalouteen ovat muuttuneet nyt plusmerkkisiksi, [Sirpa Paatero: No ei ole!] mikä antaa sen mahdollisuuden, että kunnat tekevät hyviä palveluita. Tästä on kaikki kiinni. Me voimme tässä talossa säätää vaikka 28 minimiä ja 39 maksimia, mutta jos kunnalla ei ole rahaa — se on se köyhän talonpojan ongelma, että jos ei ole penniäkään rahaa kukkarossa, niin markkinoilla ei pärjää, se on ihan varmaa.

Elikä tässä kannattaa nyt muistaa, arvoisat edustajakollegat, se, että kun säädämme lakeja, niin kaiken takana on kuitenkin kansantalous ja sen menestyminen. [Susanna Huovinen: Kuntauudistus olisi tarvittu!]

14.40 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vanhuspalvelujen laatu on ihmisoikeusasia, ja on surullista, jos asiasta keskustellaan lähinnä talousasiana. Ongelmahan on tällä hetkellä se, että sitä vanhuspalvelulakia ei noudateta, ja siihen on tehty kyllä tällä kaudella myöskin heikennyksiä. Kotona asuu tällä hetkellä ikäihmisiä, joiden oikea paikka ei ole kotona ja siinä omassa kodissa, ja voi olla, että siellä on lä-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

hes vuodepotilashenkilö, joka on oman onnensa nojassa jopa yli 10 tuntia vuorokaudessa, tai kotihoidon tilanne on sellainen, että iltavuorossa käy hoitaja 30 paikassa ja yhtä asiakasta kohden on aikaa 5—6 minuuttia. Jokainen ymmärtää näitä arjen tilanteita kuullessaan, että tämä ei ole enää ikäihmiselle ihmisarvoista elämää.

14.41 Susanna Huovinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vielä palaan tähän vanhuspalveluista käytyyn keskusteluun ja totean kyllä, että olen samaa mieltä esimerkiksi edustaja Paloniemen kanssa siitä, että meillä on vaihtelua sen osalta, minkälaisia paikkoja meillä Suomessa on, mutta ei se ole mikään syy esimerkiksi lähteä heikentämään vanhuspalvelulain sanotaanpa vaikka henkilöstömitoituksia tai henkilöstön pätevyysvaatimuksia, että jossakin osataan tehdä ilman tällaista velvoittavuutta asioita paremmin. Kyllä meidän täytyy lainsäädännöllä kyetä varmistamaan, että kaikki pysyvät tässä kehityksessä mukana, ja sen vuoksi olen hyvin surullinen siitä, että tämä hallitus on päättänyt tekemään heikennyksiä viime kaudella historiallisesti saavutettuun vanhuspalvelulakiin. Tosiasia on myös se, että tämä hallitus on omilla toimillaan heikentänyt taloudellista asemaa niiden osalta, jotka ovat jo kaikkein heikoimmassa asemassa. Tässä viitataan nyt nimenomaan indeksijäädytyksiin, jotka syövät edelleen mahdollisuutta esimerkiksi ikäihmisten [Puhemies koputtaa] ostaa ja saada niitä palveluita, joita he tarvitsevat.

14.42 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edellisessä puheenvuorossa totesin jo, että sote-uudistus ja siihen liittyvä valinnanvapaus tulee vahvistamaan vanhusten ja esimerkiksi vammaisten tilannetta, tämän henkilökohtaisen budjetin kautta ennen kaikkea. Ne hankaluudet kilpailuttamisessa, mihin edustaja Guzenina viittasi ilmeisen aiheellisesti, tulevat vähenemään, kun enää kunta ei kilpailuta vaan asianomaiset itse saavat eri tavoin valita.

Myös terveyspalveluiden saatavuudessa olevia puutteita tässä listassa on varmasti aiheellisesti tuotu esiin. Kun me sote-uudistuksen myötä menemme valinnanvapausjärjestelmään perusterveydenhuollossa, niin jos se jonkun asian aivan varmasti korjaa, niin se korjaa ongelmat saatavuudessa. Se on aivan varmaa. [Susanna Huovinen: Mikä on hintalappu?] Sitten voidaan kiistellä siitä, korjaako se riittävästi muita asioita.

Oikeuskäytäntöjen viivästymisenkin osalta on tulossa uudistus. Sakkoasiat ulotetaan tavallisiin rattijuopumuksiin, mikä nopeuttaa asioiden käsittelyä.

Puhemies Maria Lohela: Vielä yksi vastauspuheenvuoro edustaja Guzeninalle, ja sitten mennään puhujalistaa eteenpäin.

14.44 Maria Guzenina sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskowicz maalasi kovin kaunista kuvaa palvelusetelimallista ja henkilökohtaisesta budjetista. Nyt kysyn, ovatko salissa olevat keskustan edustajat samaa mieltä siitä, että tämä palvelusetelimalli tulee kertaheitolla poistamaan ongelmat vanhusten palveluista ja vammaisten palveluista ja terveyskeskuksista ja kaikista niistä muista, joissa meillä on ongelmia, vai näettekö te kenties, että on vielä työstämistä siinä mallissa, joka on nyt lähetetty lausuntokierrokselle ja joka minun ymmärtääkseni ainakin jonkin verran hiertää tässä vaiheessa keskustalaisia siinä muodossa kuin esitys on lausuntokierrokselle lähtenyt. [Ben Zyskowicz: Totta kai siinä on työstämistä, se lähti vasta lausunnolle!]

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

14.44 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Oikeusasiamiehen kertomus on todella vaikuttava ja hyvä, ja haluan tässä yhteydessä kiittää perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Annika Lapintietä erinomaisen hienosta ja hyvästä alustuspuheenvuorosta. Se oli hienoa kuunneltavaa ja hyvin analyttistä tekstiä.

Se, että oikeusasiamiehen kertomuksessa taas kertaalleen otetaan esille eduskunnan oikeusasiamiehen ja valtioneuvoston oikeuskanslerin tehtävien osittainen päällekkäisyys, on mielestäni eräänlainen pieni ihme, koska tästä asiastahan on puhuttu pitkään. Toivoisin nyt hartaasti, että jonain kauniina päivänä pääsisimme tilanteeseen — en tiedä, onko se lainsäädännön tie, millä tämä asia selkiytetään, mutta joka tapauksessa, kun ne kuitenkin menevät osittain limittäin — jossa selvitettäisiin tämä perin juurin ja rauhallisesti. Tämä ei ollut syytös ketään kohtaan, ei missään tapauksessa, vaan harras toive siitä, että saataisiin tähän asiaan selkeä selko, niin että molemmat viranomaiset voisivat omissa työtehtävissään ja molempien viranomaisten kansliat voisivat omissa työtehtävissään keskittyä olennaiseen. Se on vapauttava tunne, kun tietää, että on työmaa rajattu eikä se ole semmoinen loputon upottava suo. Kokemuksesta sen tiedän, omasta edellisestä työhistoriastani, aika hyvin.

Sitten oikeusasiamiehen kertomuksessa mainitut kymmenen seikkaa, niistä pari huomiota.

Vanhustenhoidosta keskusteleminen on erittäin hyvä asia, ja nimenomaan, kun oikeusasiamies on kiinnittänyt huomiota siihen, se vaatii ehdottomasti myös eduskunnan huomion. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa on syytä pitää tämä kirkkaana mielessä, että vanhuspalvelut ja niiden taso turvataan tässä maassa laadukkaasti. Mutta tämänkin asian takana, arvoisat edustajakollegat, on kuntatalous. Vaikka me säädämme täällä 28 erinomaista lakia, niillä ei ole mitään tekemistä sen jälkeen, jos kunta ei pysty niitä velvoitteitaan hoitamaan. Tarvitaan tekeviä käsiä, hyviä tiloja, laadukkaita apuvälineitä ja koulutettua henkilöstöä tietenkin ja sitä, että henkilöstö jaksaa sen työnsä tehdä — loppuun uupunut henkilöstö ei sitä jaksakaan tehdä. Sen takia minun mielestäni meidän lainsäätäjien pitää myös olla rehellisiä, kun keskustelimme valtiontaloudesta ja samalla julkisesta taloudesta, silloinhan keskustelimme tietysti kuntataloudestakin. Valtion ja kunnan side toisiinsa on äärimmäisen tiukka. Elikkä kun julkista taloutta pidetään kunnossa, niin samalla puhumme hyvistä vanhushpalveluista.

Voi ottaa esimerkiksi vaikka Tampereen. Kun rakennetaan valtavia kolosseja, hienoja hotelleja, jäähalleja, ratikoita sun muita, satojen, jopa tuhansien miljoonien arvoisia suuria rakenteita, niin jos sitten joku valittaa samassa kaupungissa jonkun palvelun olevan heikkoa, niin se on sitten Tampereen päättäjien asia — korostan: se on paikallisten päättäjien asia — asettaa nämä asiat oikeaan tärkeysjärjestykseen, ei eduskunnan vaan kyseisen paikkakunnan. Näistä tällaisista paikkakunnista on Suomi pullollaan esimerkkejä. Elikkä priorisoidaan se rahankäyttö, se minne se raha käytetään.

Lastensuojelu on tärkeä asia. Pienen lapsen suojelu ja hänen elämässään vaikeiden tilanteiden selvittäminen ja perheiden tukeminen ovat tärkeitä asioita. Se, että viranomaisresurssit ovat puutteellisia aika monessa kunnassa, on huomionarvoinen seikka, ja oikeusasiamies on kiinnittänyt siihen ihan perustellusti huomiota.

Sitten, arvoisa puhemies, vielä yksi huomio näistä oikeudenkäynnin viiveistä. Niitähän oikeusasiamiehen kertomuksessa vuosi toisensa jälkeen on aina ollut. On todella surullista, että jotkut jutut viipyvät vuosia ja vuosia ja ihminen riippuu löyhässä hirressä odottaessaan oman asiansa lopullista ratkaisua. Se voi sekä vaikuttaa hänen mielialaansa että olla

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

taloudellisesti jopa kohtuuttoman raskas kantaa. Tämän takia soisi kyllä sen, että oikeuslaitos tehostaisi toimintaansa edelleen. Saataisiin esimerkiksi ne pikku jutut hoidettua sieltä mahdollisimman tehokkaasti ja nopeasti pois.

Tämän hallituksen yksi päätehtävähän on ollut byrokratian purku, nimenomaan se, että esimerkiksi viranomaisilta tulevat päätökset, erilaiset lupa-asiat ja monet muut tällaiset, hoidettaisiin nopeasti. Eihän ole mitään järkeä, että joku rakennushanke viipyy vaikka 7 vuotta lausuntokierrosten jälkeen eri oikeusasteissa ja kysymys on kuitenkin vaikka jonkun vähäisen teollisuusrakennuksen rakentamisesta tai maa-ainesten ottoluvasta tai jostakin muusta. 7—8 vuotta moista ruljanssia, joka sattuu sellaisen ihmisen kohdalle, joka on esimerkiksi yrittäjä, joka tarjoaa monelle ihmiselle töitä — se on aivan kohtuutonta. Jos joku sanoo, että näitä tapauksia ei välttämättä ole, niin olen niitä monta henkilökohtaisesti nähnyt. Pisin viivästys viranomaisen lausunnossa eräästä luvasta kesti 12 vuotta. Tämä tuntuu utopialta, mutta se on karmeaa totta.

Samoin kotikunnassani Ilomantsissa, kun rakennettiin valokuituverkkoa, lupahakemukset yhden vesistön alittamiseen — siihen, että lasketaan kaapeli järvenpohjaan, mikä ei varmasti tätä luomakuntaa tärjätä sinne eikä tänne — kahdeksan kuukautta seisoivat Tampereella erään insinöörin pöydällä, aluehallintoviraston pöydällä. Kahdeksan kuukautta 30 miestä odotti lupaa, että saadaan viimeistellä työ loppuun. Totta kai se tehtiin loppuun, eivätkä ne miehet sinne jääneet sitä lupaa odottamaan, mutta tämä kuvaa vain tätä mielettömyyttä, mihin Suomi on mennyt. Viranomaisen työ on tärkeämpää kuin itse asia. [Markku Rossi: Kaikki sammakot selvitetty!]

Arvoisa rouva puhemies! Oikeusasiamiehen kertomus on erinomaisen hyvä asiakirja lukea. Sieltä löytää hyviä huomioita siitä, mikä on suomalaisen oikeudenkäytännön tila. Tässä asiassa perustuslakivaliokunnan lausunto on mielestäni hyvä ja rakentava.

Toivon lopuksi, arvoisa rouva puhemies, että näihin oikeudenkäynnin viiveisiin edelleen kiinnitetään huomiota, koska oikeuden saaminen ja sen toteutuminen nopeasti on kansalaisten oikeuksien kannalta äärimmäisen välttämätön asia.

14.50 Maria Tolppanen sd: Arvoisa puhemies! Oikeusasiamiehen lausunto on surullista luettavaa. On äärimmäisen surullista, että oikeusasiamiehen täytyy lausunnossaan puuttua tällaisiin asioihin, mitä nyt esimerkiksi tämä kymmenen kohdan lista kertoo. Sen on täytynyt olla myöskin valiokunnassa äärimmäisen raskasta käsitellä, koska ihmisillä on joka tapauksessa tunteet, pitäisi ainakin olla, myös poliitikoilla. Mutta jos me vuodesta toiseen joudumme kirjaamaan tällaisia asioita ylös, niin kyllä tässä salissa täytyy tapahtua jotakin, jotakin muutakin kuin pennien laskemista, mitä kirstussa on ja mitä ei. Nimittäin asia on kyllä niin, että huono talous tai köyhyys ei oikeuta ketään viemään toiselta ihmisoikeutta. Tämä hallitus on valitettavasti tehnyt asioita, jotka edesauttavat tuonkaltaista kehitystä. Jos me tiedämme sen, että mediaanitulo Suomessa on 3 300 ja keskiansiot 3 400 mutta silti täysiaikainen työssä käyvä ihminen tienaa 2 000—2 500 euroa ja suuri osa työssä käyvistä alle 1 800 euroa kuukaudessa, niin kyllä jossakin on vika. Nämä luvut jo kertovat, että meillä on kyllä rahaa tässä maassa — mutta missä taskussa? Sieltä olisi syytä siirtää näitä rahoja siihen käyttöön, että saisimme ihmisille ihmisarvoisen elämän.

On todella järkyttävää, että kahden viikon sisällä olen lukenut otsikon: "77-vuotias omaishoitaja surmasi uupumuksen takia." "Kahdeksankymppinen tappoi vaimonsa." "Vanhus otti yliannoksen." Nämä ovat niitä asioita, joihin meidän on puututtava. Meillä on hyvin pieni kansa, ja kun me tiedämme, että meillä köyhyysrajan alapuolella asuu lähem-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

mäs miljoona ihmistä, noin 900 000 ihmistä, niin se on todella järkyttävää. Meillä asuu tiettyjen tilastojen mukaan niin järkyttävä osa kuin 500 000 työssä käyvää ihmistä alle köyhyysrajan. Missä on tämän maan tasa-arvo? Missä on tämän maan inhimillisuus? Missä on oikeutus sille, että me seisomme edelleen selkä suorana ja sanomme, että me elämme sivistysvaltio Suomessa? Tämänkaltaista toimintaa ei ole, kuulkaas, sivistysvaltion toimintaa. Se ei vain yksinkertaisesti ole. Näihin asioihin on kiinnitettävä huomiota. Lapsiperheiden arkeen on kiinnitettävä huomiota, opiskelijoiden arkeen, eläkeläisten ja työttömien. Mitä on tehty tällä kaudella? Pienennetty, heikennetty kaikkien näiden syrjäytyneiden ihmisten ja syrjäytymisvaarassa olevien ihmisten elämisen ehtoja. Siinä saisi jokainen tuntea kyllä piston sydämessään. Heillä, jotka käyvät töissä, pitäisi olla myöskin selkärankaa maksaa veronsa ja maksaa ne sillä tavalla, että niitä ei yritettäisi kiertää eikä kierrättää eikä myöskään viedä harmaan talouden piikkiin.

Nämä ovat niitä asioita, joista minun mielestäni tässä salissa pitää keskustella. Mutta vielä ihan erilliskiitos siitä, mitä valiokunta on tehnyt tämän eteen ja kuinka olette käsitelleet tämän. Sinänsä paperi on hyvä, siinä ei ole yhtään mitään, mutta sen sisältö on niin järkyttävän surullinen.

14.54 Markku Rossi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin on hienoa, että Suomessa on oikeusasiamiehen järjestelmä. Se, että meillä on sitten myös oikeuskanslerijärjestelmä, vaatii tutkiskelua, kuten perustuslakivaliokunta on oikein omassa mietinnössään jälleen kerran todennut ja viitaten oikeusasiamiehen kannanottoon jälleen kerran. Se todellakin ihmetyttää, miksi tässä työnjakokysymyksessä ei ole päästy eteenpäin. Näyttää olevan asioita, joita kaikki kannattavat mutta jotka eivät kuitenkaan etene. On varmaan myös asioita, joita kukaan ei kannata, ja silti ne etenevät.

En toivoisi, että tämä työnjakokysymys olisi sarjassa, jota kaikki kannattavat, mutta asia ei etene. Kun perustuslakivaliokunta nyt jälleen — onko toisen vai jo kolmannenkin kerran, pitkään on vuosien saatossa asiasta myös keskusteltu — ottanut kantaa siihen, että tähän järjestelmään täytyy löytyä selkeyttä, niin mielestäni oikeusministeriön tulee nyt ryhtyä asiassa toimiin.

Edellytänkin kyllä kansanedustajana, että oikeusministeriö ja -ministeri ottavat tämän nyt niin, että eivät lähde ainoastaan selvittämään tätä kysymystä vaan tuomaan sen lainsäädäntömuutoksen kautta siltä osin, että päästään sitten laillisuusvalvojien tehtävienjaosta annetun lain muuttamiseen ja kehittämiseen niin, että siihen tulee selkeä selkeys. Muutoinkin normipurkua on tällä vaalikaudella hyvin ansiokkaasti pystytty viemään eteenpäin.

Tässä on substanssikysymys myös. Se on tehtäväjako, joka helpottaa tätä hallinnollista taakkaa, mutta ehkä vielä tärkeämpi kysymys on se, että kansalaisille syntyy selkeämpi kuva siitä, mihinkä minä valitan, jos esimerkiksi lainsäädännön valvonnassa asiat eivät toimi, ja mihinkä minun kanteluni sitten täytyy viedä eteenpäin. Tässä mielessä kyllä oikeusasiamiehen kanslia on nähdäkseni juuri sen kaltainen, että se on kaikkein paras kansalaisväyläksi, ja oikeuskanslerin tehtävä taas [Puhemies koputtaa] on luonnollisestikin valtioneuvoston laillisuusvalvonnassa.

14.56 Maria Guzenina sd: Arvoisa puhemies! Minkälainen maa Suomi on, kun meillä on varaa niin moneen — olemme vauras maa, yksi vauraimmista — mutta kun kyse on lapsista, vanhuksista ja vammaisista ja heidän tilanteensa parantamisesta, niin usein sanotaan, että heihin meillä ei ole varaa. Toivon kovasti, kaikki täällä salissa olijat, niin hallituspuo-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

lueissa kuin oppositiossa, että jos ette ole tätä oikeusasiamiehen kertomusta lukeneet, niin toivottavasti edes kuuntelitte, mitä perustuslakivaliokunnan asiantuntijapuheenjohtaja Lapintie täällä omassa puheenvuorossaan nosti esille. Vanhusten oikeudet, lastensuojelun puutteet, vammaisten oikeudet ja monet muut — näihin meidän on fokusoitava. Me olemme Suomen eduskunta, ja niiden päätösten, joita me täällä teemme, ihmisoikeusnäkökulmien täytyy olla kestäviä. Ja tällä hetkellä, kun me katsomme tämän meidän rakkaan isänmaamme tilaa, niiden puutteiden määrää, jotka täällä ovat tässä ajassa — tällä vauraudella, jolla Suomi on varustettu — kyllä minä ihmettelen sitä, että me emme saa näitä ongelmia ratkaistua.

14.58 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Oikeusasiamiehen esille tuomista, vuodesta toiseen samoina pysyvistä ongelmista haluan tuoda esille sekä vanhusten että vammaisten kohdalla esiin tulevat itsemääräämisoikeuden puutteet. On käsittämätöntä, että tämä ihmisoikeuksiin kuuluva perusasia ei sivistyneessä yhteiskunnassa toteudu vielääkään. Meillä on ministeriössä tällä hetkellä valmisteilla itsemääräämisoikeuslainsäädäntö. Olen toisaalta hyvin surullinen siitä, että tähän asiaan tarvitaan lakia, kun tämän pitäisi olla aivan selvä asia meille kaikille. Mutta olen itse Muistiliiton puheenjohtaja ja vuosikausia tätä asiaa läheltä seuranneena olen kyllä sitä mieltä, että me tarvitsemme tämän lain. Laki ei kuitenkaan yksin riitä, sillä kysymys on myös yhteiskunnan ja läheisten ihmisten ja työntekijöidenkin arvoista ja erityisesti ammattitaidosta ja osaamisesta, mutta laki kenties ja toivottavasti antaa juridisen perustan tämän asian korjaamiseksi ja myöskin hoitoyhteisöjen kulttuurien muuttamiseksi.

Toinen asia, tällainen ikuisuusasia, jonka haluan nostaa esille, on palvelujen esteettömyys ja saavutettavuus, johon myöskin oikeusasiamies otti kantaa. Esteettömyyshän ei tarkoita ainoastaan liikuntaesteettömyyttä vaan kaikkien aistien esteettömyyttä ja myös esimerkiksi digitaalisten palvelujen helppokäyttöisyyttä. Miksi ihmeessä meidän on niin vaikea ymmärtää, että esteetön yhteiskunta on kaikille hyvä yhteiskunta ja helposti saavutettavat palvelut ovat kaikille helposti käytettäviä palveluita? Kun asia otetaan suunnittelun alusta alkaen huomioon, esteetön ja saavutettava ympäristö ja palveluiden rakentaminen ei tule yhtään kalliimmaksi.

15.00 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Otan tässä neljä huomiota esiin eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksesta, jotka tulivat kyllä osittain myös perustuslakivaliokunnan puheenjohtajan, edustaja Lapintien puheessa:

Ensimmäinen on se, että minusta on ihan merkille pantavaa, että näitten kantelujen määrään on vuodesta toiseen erittäin korkea — nyt 4 922 — mutta Oikeusasiamiehen kanslia on pystynyt ratkaisuja tekemään suurin piirtein saman määrän ja ne tavoiteajat käsittelylle, joita on asetettu, ovat toteutuneet hyvin. Tästä kertomuksesta voi tarkemmin siitä lukea, mutta minusta tämä on tyytyväisyydellä merkille pantavaa.

Toinen asia, jonka haluan nostaa esille, on tuomioistuinviraston perustaminen, joka täällä oli jo vähän esillä. Minusta on aivan erinomainen asia, että nyt oikeusministeriö on linjannut, että tullaan esittämään tämän viraston perustamista. Siitä on tehty vuosien varrella useampi selvitys ja jo vuosikausia on mietitty, tulisiko tämä perustaa. Nyt viimeksi myös Oikeusvaltioseminaarissa tämä nousi esille, että jos me haluamme oikeusvaltiota kehittää, niin tämä on yksi askel eteenpäin tässä työssä. On hyvä, että siinä edetään.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Sitten kolmantena asiana nostan esille työnjakokysymykset: Toivon, että tässä päästäisiin nyt oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen työnjaossa eteenpäin. Se on täällä perustuslakivaliokunnan mietinnössä nostettu hyvin esille.

Neljäntenä asiana voisin antaa kiitosta Kansaneläkelaitokselle, että vaikka sattui niin valitettava tilanne, että toimeentulotukikäsittelyjen siirtyessä käsittelyajat venyivät — se oli kansalaisten kannalta erittäin valitettavaa — niin he ovat erittäin mallikelpoisesti hoitaneet tämän hyvitysten maksamisen itse. Tästä kyllä Kansaneläkelaitokselle, Kelalle pitää antaa kiitokset.

15.02 Kimmo Kivelä si: Arvoisa puhemies! Ei pelkästään se, että meillä ylipääntänsä on oikeusasiamiesinstituutio olemassa, vaan se, että meillä on erittäin tehokkaasti, ammattitaitoisesti, korkealla ammattietiikalla toimiva tämä instituutio, plus että se nauttii oikeutetusti myös laajaa arvostusta, tällaisen instituution olemassaolo tehokkaana kuuluu inhimilliseen sivistisyhteiskuntaan.

Edellinen puhuja viittasi kanteluitten korkeaan määrään. Varmasti näissä kanteluissa, luvalla sanoen, on paljon sellaisia, jotka ovat kenties tässä sähköisessä maailmassa viikonloppuna öiseen aikaan herkässä mielentilassa tehtyjä kanteluita, jotka eivät ehkä niin vakavasti otettavia ole. Mutta kaikkien kukkien tulee saada kukkia. Niin kuin jo puhemies Mao Tse-tung sanoi, niin joissakin maissa kai on käytäntö, että ei oteta kuin perinteisellä pekanpostilla lähetetyt kantelut käsiteltäväksi, mutta meillä esimerkiksi muutaman vuoden takaa on esimerkki, että lapsi lastensuojelulaitoksesta teki sähköisesti yhteydenoton oikeusasiamiehelle ja se johti toimenpiteisiin. Tämä varmasti kuitenkin puolustaa paikkaansa, vaikka lieveilmiöitä tämän ympärillä on.

Mutta tähän aika-käsitteeseen, joka on siis merkillinen käsite: sitä on samalla kertaa paljon ja vähän, ja se kuluu nopeasti ja hitaasti. Tässä talossa ja perustusvaliokunnassa meidän pitäisi vielä skarpata niin, että saisimme tämän valmiiksi jo ennen kesäistuntotaukoa, ja jossain vaiheessahan se meni jo lähelle joulua. Se nyt ei ollut ainakaan hyvä tilanne, kun seuraava kertomus [Puhemies koputtaa] oli jo tuloillaan.

15.04 Eva Biaudet r: Arvoisa puhemies! Ajattelin nostaa esille ehkä tämän kertomuksen perusteella ajankohtaisen kysymyksen, koska on tietenkin erittäin tärkeää, että pystymme käsittelemään oikeusasiamiehen tehtäviä ja työtä kertomuksen perusteella niin kuin jäljestäpäin, ja varmaan hyvin paljon on opetuksen mahdollisuutta, mutta olisi tietenkin hyvin kovin tärkeää, että pystyisimme ehkäisemään näitä ongelmia ja puuttumaan niihin myöskin silloin kun ne ovat juuri päällä tai kun ne uhkaavat laajeta.

Tällä hetkellä turvapaikanhakijapäätökset lisääntyvät ja on odotettavissa, että niitä alkaa tulla todella paljon ja mahdollisesti myöskin kielteisiä päätöksiä. Ottaen huomioon sen kohdan, missä oikeusasiamieskin kiinnittää huomiota oikeusavun rajoittamiseen ja sen mahdollisiin hyvinkin haitallisiin seuraamuksiin, meidän viranomaisprosesseihin tulisi kiinnittää huomiota. Viime vuosien aikana, ehkä erityisesti tänä vuonna, on kerääntynyt hyvin paljon tietoa niiltä järjestöiltä, jotka oikeasti ovat tekemisissä turvapaikkahakemusten kanssa — lukuisia, lukuisia, todellakin suuri määrä sellaista tietoa myöskin vastaanotokeskuksista ihmisiltä, jotka eivät sinänsä ole juristihommissa — että nämä käsittelyprosessit ovat puutteellisia ja että päätökset ovat huonolaatuisia ja ne ovat huonontuneet ja että joskus jopa luulee, että se käsittelee jonkun muun asiaa kuin mistä siinä itse päätöksenteossa on kysymys.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Migrin työtä on ihan mahdoton kenenkään muun tietenkään tarkastaa, koska ne ovat tietenkin salassa pidettäviä ihmisten henkilökohtaisia asioita. Mutta on myöskin hyvin vaikea olettaa, että näillä ihmisillä, jotka eivät tunne Suomen järjestelmiä ja joilla ei ole luotamusta ja jotka ovat erittäin haavoittuvassa asemassa, varsinkin silloin kun ovat kysymyksessä alaikäiset yksin tulleet turvapaikanhakijat, olisi mahdollisuuksia myöskään tehdä kanteluja. Myöskin jos ajattelee meidän ihmisoikeusjärjestelmää, joka rakentuu sille, että käy läpi kaikki suomalaiset oikeustiet ja sitten vasta voi kannella esimerkiksi kansainvälisiin instituutioihin, niin se istuu todella huonosti näiden ihmisten elämään, joilla on erittäin heikko tilanne, jotka ovat heikossa asemassa, joilla on pienet voimavarat ja jotka tuntevat oikeuksiaan erittäin huonosti.

Siksi toivoisinkin, että tässä keskustelussa voisin ehkä vedota oikeusasiamieheen, että olisi harkittava sitä, voisiko Migriin tehdä tällaisen laillisuustarkastuksen, jossa oikeasti voitaisiin käydä läpi näitä päätöksiä jonkun tietyn ajan sisällä ja jossa voitaisiin nähdä, mitkä ovat ne virheet ja millä tavalla ne voitaisiin korjata ennen kuin tehdään aivan todella huonoja ratkaisuja näiden ihmisten kohdalla ja onko jotain opittavissa näistä prosesseista. Läpinäkyvyys on tietenkin aina yksi keino tarkastaa viranomaisten toimintaa, mutta tällaisessa toiminnassa se perustuu kanteluun, joka kuitenkin on hyvin hidas ja huono ja puutteellinen silloin kun kysymyksessä ovat hyvin heikossa asemassa olevat ihmiset, jotka eivät pysty ajamaan omia oikeuksiaan ja joiden mahdollisuuksia käyttää oikeusapua on huomattavasti nyt rajoitettu.

Esimerkiksi lukuisissa haastatteluissa on otettu esille, että jossain Migrin päätöksentekijät sanovat, että he eivät tee tällaisia minilupia, jatkolupia nuorille alaikäisille, ja sitten josain he sanovat, että nyt on valitettavasti vähän tapahtunut, että emme vielä tienneet ja niin edelleen. Tästä saa hyvin hyvin huonon kuvan siitä, mitkä ovat ne ohjeet, joilla päätöksiä tehdään, ja millä tavalla niitä tehdään. Onko esimerkiksi syytä pelätä, että alaikäisille tietten tahtoon annetaan tällaisia lyhyitä oleskelulupia sen takia, että heidät voisi käännättää sitten kun he ovat täysi-ikäisiä?

Tiedän, että voimavarat ovat vähäiset, mutta olen iloinen siitä, että oikeusasiamies nykyään tekee huomattavasti enemmän näitä tällaisia oma-aloitteisia tarkastuksia ja toimii ennalta ehkäisevästi. Ajattelisin itse, että olisi suuri tarve tällä hetkellä myöskin tutkia se, niin että me voisimme luottaa meidän viranomaisprosesseihin myös silloin kun on kysymys turvapaikanhakija- tai ulkomaalaisasioista. — Kiitoksia.

15.09 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Kiinnitän nyt huomiota kertomuksen sivulla 75 olevaan kohtaan "Puutteet lainmukaisten palvelusuunnitelmien ja erityishuolto-ohjelmien laatimisessa vammaisille". Nostan esille kaksi asiaa, ensinnäkin välinpitämättömyyden ja toiseksi harkitun aliresursoinnin.

Otan esimerkin kotikaupungistani Espoosta. Täällä edustaja Hoskonen mainitsi siitä, että kunnilla ei ole rahaa tehdä näitä palvelusopimuksia ja arviointeja, ja vaikka olisi rahaa tehdä ne arvioinnit, niin ei ole sitten rahaa tuottaa niitä palveluja. Valitettavasti kotikaupungissani Espoossa — on hyvä, että täällä on vielä muutama espoolainen kansanedustaja mukana istuntosalissa — viime vuonna 2016 kaupungin ylijäämä oli 62 miljoonaa, 2015 vuonna 21 miljoonaa, 2014 yli 20 miljoonaa, taisi olla yli 30 miljoonaa — ja silti edelleen, kaupunkimme tarkastuslautakunnankin huomioista huolimatta, vammaispalveluissa nämä palvelusuunnitelmat ja erityishuolto-ohjelmat on tekemättä yli kolmannekselle vammaispalvelun piirissä olevista ihmisistä.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Pidän tätä tilannetta erittäin huolestuttavana, ja ansiokkaana pidän oikeusasiamiehen tähän asiaan puuttumista. Täällä sivulla 76 on muun muassa tällainen teksti: "Oikeusasiamies katsoi kunnan viivyttelleen sosiaalihuollon asiakaslain ja vammaispalvelulain vastaisesti palvelusuunnitelman laatimisessa, kun palvelusuunnitelman laatimiseen oli kulunut yli vuosi." Meillä tilanne on se, että vaikka kunta on varakas, niin silti nähdään jotkut muut asiat tärkeämpinä kuin tämän kuitenkin aika vähän rahaa vievän asian kuntoon laittaminen.

Miksi haluan nostaa tämän asian esille näin voimakkaasti? Ehkä joku voi ajatella, että mikä on se viisaus ja ajatus siinä, että tällä tavalla oman kotikaupunkinsa tilan tuo esille. No, syy on se, että olen istunut 17 vuotta valtuustossa ja olen tästä asiasta puhunut kohta jo kuusi vuotta ja vieläkin se ei oikene, joten kysyn, olisiko jo aika tuoda lakiin sanktiot ja selkeät korvausvelvollisuudet, jos näitä muun muassa vammaisille tehtyjä palvelusopimuksia ei saada kuntoon, ei edes tätä tarpeen todellista arviointia saada kuntoon. En tiedä, onko se meidän tehtävämme puuttua siihen, onko se oikeusministerin tehtävä puuttua siihen, mutta onhan tämä tilanne nyt kohtuuton, kun oikeusasiamieskin joutuu näistä samoista asioista vuosi toisensa perään huomauttamaan.

Kun lähiystäväni, jotka eivät niin hirveän innoissaan politiikasta ole, tätä tilannetta seuraavat, niin he kysyvät, että eikö teillä nyt ole siellä valta tehdä sellaisia lakeja ja päätöksiä, että nämä asiat tulisivat kuntoon. Joutuu joka kerta toteamaan, että näin minäkin ajattelin, kun tänne pyrin. Nyt kun olen täällä, luen näitä raportteja ja pohdin, onko meillä valtaa vai eikö meillä ole valtaa. Tästä toivoisin vilpittöntä keskustelua. Te, jotka olette täällä istuneet ehkä jo neljä kautta, viidettä kautta: miten nämä asiat oikein käytännössä menevät? Eihän tämä voi jatkua tällä tavalla näiden ihmisten kohdalla, jotka eivät pysty itseänsä mitenkään auttamaan ja ovat siis täysin ulkopuolisen huolehtijan varassa. Sitten säädetään lakeja, annetaan kunnille ohjeita ja kunnat valitettavasti välinpitämättömyyttään harkitusti aliresursoivat, eikä niitä saada tekemään sitä työtä, mitä laki vaatii.

Toivon hyvää keskustelua, ja vielä kerran kiitos perustuslakivaliokunnan puheenjohtajalle ansiokkaasta esittelystä.

15.14 Olli-Poika Parviainen vihr: Arvoisa rouva puhemies! Muutamia huomioita tähän keskusteluun.

Edustaja Hoskonen tuntui saaneen hyvinkin negatiivisen kuvan kotikaupungistani Tampereelta, ja hän korosti, kuinka sosiaalipalvelujen mahdolliset heikkoudet johtuvat kaupungin tekemistä suurinvestoinneista. Minä nyt haluaisin kuitenkin muistuttaa tässä salissa, että meidän ei kannattaisi tällaisia populistisia yleistyksiä tehdä, sillä suurinvestoinnit kasvavilla kaupunkiseuduilla ovat juuri niitä, joiden avulla ne kaupunkiseudut saadaan pysymään pinnalla. Pidän erikoisena sitä ajatusta, että jos esimerkiksi valtio on leikannut viimeisen seitsemän vuoden aikana Tampereen valtionosuuksia 4 veroprosenttiyksikön verran, niin sitten kaupungin, joka on Suomen johtava muuttovoittokaupunki esimerkiksi työttömien nuorten aikuisten keskuudessa, sosiaaliset haasteet tai palvelujen ruuhkautumiset johtuisivat esimerkiksi raitiotiestä tai muista hankkeista, joilla pyritään eheyttämään kaupunkirakennetta. Toivotankin edustaja Hoskosen tervetulleeksi Tampereelle, voimme sitten yhdessä käydä näitä asioita läpi. Esittelen mielelläni kaupunkimme hankkeita hänellekin. Valtiohan on niihin onneksi osallistunutkin aktiivisesti, myös edustaja Hoskosen puolueen, keskustan, johdolla. Hyvä niin.

Muutamia muita huomioita:

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Edustaja Lohi mainitsi tuomioistuinviraston. Toivoisin, että kun tuomioistuinvirasto toivottavasti Suomeen saadaan rakennettua, niin huomaisimme sen — käsitelimme eilen täällä tuomioistuimiin liittyvää lainsäädäntöä — että emme tekisi hätiköityjä päätöksiä, jotka ovat sellaisia, että ne kuuluisivat itse asiassa juurikin tämän uuden viraston arvioitavaksi.

Loppuun haluaisin vielä korostaa Maahanmuuttovirasto Migrin toiminnan arviointia, jonka edustaja Biaudet nosti ansiokkaassa puheenvuorossaan esiin. Mielestäni olisi Maahanmuuttoviraston henkilökunnan, Suomeen saapuneiden turvapaikanhakijoiden, Suomen poliittisen järjestelmän legitimitietin ja ylipäätään tämän talon toiminnan kannalta järkevää, että me teettäisimme Migrissä arvioinnin. Se olisi varmasti kaikkien etu.

15.16 Kari Uotila vas: Arvoisa rouva puhemies! Täällä on päivitelty aika paljon sitä, miksi ongelmat vuodesta toiseen toistuvat, oikeusasiamies niistä kirjoittaa ja perustuslakivaliokunta mietinnöissään asiallisesti ja vakavasti kiinnittää niihin huomiota. Täällä on myöskin puhuttu siitä, mikä on aikataulu. Elikkä vähän viiveellä joudutaan toimimaan, mutta uskon, että vaikka tämä kertomus koskee vuotta 2016, niin nämä ongelmat eivät ole kovin paljon korjaantuneet, kun kirjoitetaan kertomusta vuodelta 2017.

Vaikka osa ongelmista on kuntien käsissä ja kuntien kuriin laittamiseksi varmaan tarvitaan erilaisia toimenpiteitä, vaikkapa sanktioita tai sitten ohjauksen lisäämistä, meillä on tällä hetkellä menossa täällä eduskunnassa ensi vuoden budjetin käsittely. Meillä on käsisämme hallituksen esitys, ja hallituksen esityksessä on joko hyviä tai huonoja asioita liittyen näihin ongelmiin, mitkä oikeusasiamiehen kertomuksessa on tuotu esiin. Me olemme tekemässä kukin tahoillamme vaihtoehtoja, vaihtoehtobudjetteja hallituksen esitykselle, ja kun täällä kaivattiin keskustelua siitä, miten päästäisiin eteenpäin, niin minä lähtisin siitä, että oikeusasiamiehen kertomus ja siitä perustuslakivaliokunnan antama mietintö on eräällä tavalla budjettikannanotto, budjettilausunto, ja sellaisena se pitäisi ottaa huomioon, kun tänä syksynä täällä vielä loppuvuodesta käsitellään ensi vuoden talousarviota ja kun oppositiossa teemme vaihtoehtobudjetteja. Ei unohdeta näitä huomioita ja huolenaiheita silloin, kun meillä on mahdollisuus niihin ottaa kantaa.

15.18 Outi Mäkelä kok: Arvoisa puhemies! Täällä on käyty hyvää keskustelua tästä tärkeästä aiheesta. Oikeusasiamiehen kertomus on monella tavalla vuosittainen summaus siitä, missä maamme makaa ja minkälaisiin asioihin on syytä kiinnittää huomiota.

Valiokunnan mietinnössä erityisesti painoarvon on saanut laillisuusvalvonnan työnjako, ja siihen onkin syytä kiinnittää huomiota. Meillä on Euroopassa vain kolme maata, Suomi ja Ruotsi sekä Viro, joissa on kaksi ylintä lainvalvojaa, ja muissa Euroopan maissa pärjätään yhdellä ylimmällä lainvalvojalla. Ongelmallista tästä tekee se, että meillä on todellakin oikeusasiamiehellä ja oikeuskanslerilla sama toimivalta ja samanlaisia tehtäviä, ja näiden päällekkäisten tehtävien poistamiseen tai vähentämiseen ei ole tässä vuosien varrella tartuttu, vaikka näistä on huomioita ja toiveita esitettykin, eikä tätä asiaa ole selvitetty.

Toivon todellakin, että nyt viimein tämä asia etenee ja että kun ylipäätäänkin meidän järjestelmäämme sekä lainsäädännön osalta että oikeusvalvonnan osalta pohditaan ja tämä on noussut ajankohtaiseen keskusteluun, niin tässä yhteydessä tästä tulisi riittävän vahva ponsi ja ponnin, että asia lähtisi eteenpäin.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

15.20 **Leena Meri ps:** Arvoisa puhemies! Aikaisemmissa puheenvuoroissani toin esille tämän huolen, mistä perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja myös puhui puheenvuorossaan. Elikkä oikeusasiamies on vuoden 2013 jälkeen käynyt näitä pääosin samoja ongelmia läpi, joista itse painotan nyt vahvasti vanhusten oloa ja kohtelua, lastensuojelun ja lapsiasioiden käsittelyä sekä vammaisten henkilöiden oikeuksia ja niiden rajoittamisia. Edustaja Laukkanen toi puheenvuorossaan esille, kuinka kunnat esimerkiksi aliresursoivat ja myös osittain tästä johtuen vanhustenhuollossa on ongelmia, vammaishuollossa ongelmia. Siellä on, kuten tästä kertomuksesta käy ilmi, sitomista ilman lainsäädännön taustatukea. Tämä koskee satojatuhansia ihmisiä.

Siitä huolimatta tietyt edustajat, esimerkiksi edustaja Biaudet: voi olla, että te olette huolestunut muustakin, mutta ainoa asia, minkä te nostitte puheenvuorossanne esille, oli turvapaikanhakijoiden tilanne. Ja kuitenkin tuntuu monissa keskusteluissa, että meillä on ollut näitä samoja ongelmia vuodesta 2013 asti, niin kuin eduskunnan oikeusasiamies sanoo, ja me emme ole saaneet näitä kuntoon. Te totesitte, että pitäisi selvittää — suora lainaus, jos äsken tuosta sain ne oikein — "mitkä ovat ne virheet". Lähtöoletama on siis se, että on virheitä, on paljon virheitä, ja tulee semmoinen käsitys, että Maahanmuuttovirasto on nyt hirveästi tehnyt virheitä ja nyt ne pitää löytää.

Sitten: voisimme luottaa viranomaisiin. Ettekö te luota viranomaisiin? Lähtökohta on taas, että tehdään huonoa työtä.

Eräs kansalainen kuunteli eduskunnan kyselytuntia. Hän oli hyvinkääläinen eläkeläinen. Hän sanoi minulle, että "kun kuuntelen vihreitä" — hän ei puhunut silloin RKP:stä — "niin he ovat huolissaan turvapaikanhakijoiden oikeusturvasta, siitä he puhuvat. Yhtäkään virheen virhettä ei saa tulla, sen järjestelmän pitää olla täydellinen ja aukoton. Entä me muut? Me olemme jokainen joutuneet tilanteeseen, että on hukkunut paperi, kuultu väärin. Entä me muut? Kukaan heistä ei ole niin huolissaan meistä." He kokevat tämän epäoikeudenmukaisena. Ja varmasti ei ole mielekästä, jos miettisimme, että olisimme Maahanmuuttovirastossa töissä, että täällä lähtökohta on, että mitkä ovat ne virheet, ne nyt vaan pitää etsiä, niitä virheitä on.

Sitten vielä kiinnitin huomiota siihen, jos ymmärsin oikein edustaja Biaudet'n puheenvuoron, että näissä on nyt vääränlaiset ja ehkä toimimattomat oikeussuojakeinot ja nyt meidän pitäisi saada sinne toisenlaisia oikeussuojakeinoja. Puhuitte jotain enemmän ja että se järjestelmä on hidas. No, joka tapauksessa, vaikka ette niin ole sanatarkasti sanoneet, niin näin sen ymmärsin, ja itse mietin, että meillä on kaikilla kuitenkin nämä samat oikeussuojakeinot, sama oikeusturva. Tämä on myös yhdenvertaista, että meillä ei ihmisiä aseteta sillä tavalla huonompaan asemaan. Ne, jotka ovat täällä ikänsä töitä tehneet ja veroja maksaneet, ovat vähintään vuodesta 2013 odottaneet, että eduskunta kiinnittäisi huomiota vanhustenhuoltoon, lastensuojeluun ja vammaisten asioihin.

Meillä on edelleen vanhuksia väärissä hoitolaitoksissa, heitä sidotaan, heidän vapautaan rajoitetaan. Heillä ei ole siellä välttämättä omaisia, ei edunvalvojaa, ei oikeusapua, ei oikeussuojajaa, ei edes omaa ääntä. He eivät välttämättä pysty puhumaan, he ovat menettäneet muistinsa. Sen takia haluaisin, että me muistaisimme myös sen, että me ajaisimme täällä niiden ihmisten etuja, jotka ovat tässä yhteiskunnassa odottaneet vuosikausia oikeuksiaan ja ovat kuitenkin Suomessa pitkän elämäntyön tehneet ja ovat esimerkiksi sairastuneet. Haluaisin tosiaan tuoda tämä viestin, minkä tämä eläkeläinen sanoi minulle, että kenen asioita siellä ajetaan, koko maailman vai turvapaikanhakijoiden. Se on meidän hyvä muistaa, että me olemme ensisijaisesti ajamassa täällä suomalaisten ja Suomen asioita.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

15.24 **Eva Biaudet r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pahoittelen, että joudun pyytämään puheenvuoron, mutta tuntuu, että on välttämätöntä kuitenkin vastata.

Olen iloinen siitä, edustaja Meri, että te nostitte esille vanhukset ja lapset. Ne ovat kaikki tärkeitä asioita. Ihmisoikeudethan eivät ole sellaisia, että voi mitata niin, että toisen ihmisoikeus on toiselta pois, vaan ne koskevat jokaista yksilöä. Ja siitä syystä ehkä, kun ajatellaan pakolaisten oikeuksia, tilanne on siinä mielessä erilainen kuin silloin, kun puhutaan vanhustenhuollosta yleisesti, mutta se ei ole erilainen välttämättä, jos puhutaan yhden vanhuksen vaikeasta tilanteesta, ne varmaan voivat olla ihan yhtä tärkeitä.

Mutta tietenkin, kun pakolaisuudesta puhutaan, silloin se vaino ja se vaara voi olla jopa sellaista, että se voi olla hengen menoksi, jos tehdään huonoja tai väärä päätöksiä. Nyt halusin kertoa siitä, että on tullut hyvin paljon raportteja sellaisista ihmisistä, jotka tekevät näiden turvapaikanhakijoiden kanssa töitä. Koska meille tuli suuri määrä turvapaikanhakijoita yhdellä kertaa ja henkilöstöä jouduttiin lisäämään, niin siitä syntyi sellaisia kokemuksia, että on tapahtunut virheitä, ja jopa Migrissä on sanottu, että on tapahtunut virheitä. Siitä syystä olisi ehkä tärkeää käydä läpi ne niin, [Puhemies koputtaa] että oikeasti voisi todeta, mitkä ne ovat ja mitä on tapahtunut. [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

15.26 **Ilkka Kantola sd**: Arvoisa puhemies! Oikeusasiamiehen kertomuksessa, näissä alkupuheenvuoroissa, apulaisoikeusasiamies Sakslin käsittelee sananvapauden kysymystä. Hän lähtee liikkeelle puheenvuorossaan juhlasta, jota vietettiin vajaa vuosi sitten Tukholmassa yhdessä ruotsalaisten kanssa parlamentissa, nimittäin painovapausasetuksen 250-vuotisjuhlasta. Painovapausasetushan syntyi Ruotsin vallan aikana Suomen ollessa osa Ruotsia, ja Anders Chydeniuksella, Pohjanmaan miehellä, oli merkittävä rooli aikanaan tämän painovapausasetuksen aikaansaamisessa. Tätä painovapausasetusta on pidetty maailman ensimmäisenä julkisuuslakina — aika komea rekordi Ruotsista, ja miksei Suomestakin, tuohon aikaan. Tosin tämä painovapausasetus ei ollut voimassa kovin pitkän aikaa. Poliittiset suhdanteet silloisessa Ruotsissa muuttuivat nopeasti, ja painovapausasetus ei pystynyt vaikuttamaan kovin pitkään sellaisenaan, mutta merkittävä päänavaus siis 1766. Tätä juhlittiin Ruotsissa, ja Suomestakin perustuslakivaliokunnan delegaatio oli mukana niissä juhlissa, ja sen tilaisuuden tunnelmaa vähän hämmensi se, että samaan aikaan Suomesta tuli uutisia, joissa kyseltiin, onko Suomen pääministeri ryhtynyt painostamaan Yleisradiota, mediaa, syystä tai toisesta, ja Suomi näyttäytyi yhtäkkiä vähän toisentyypisenä yhteiskuntana sananvapauden osalta.

Apulaisoikeusasiamies Sakslin käsittelee sananvapauskysymystä ja samalla pohtii riippumattoman median roolia osana demokratiaa. Sekä sananvapaus perusoikeutena, niin kuin meillä perustuslain 12 §:ssä, että riippumaton media kulkevat tietyllä tavalla käsi kädessä ideana: molemmat ovat välttämättömiä kansanvaltaisen oikeusvaltion ja demokratian kehitykselle ja pysyvyydelle.

Artikkelissaan, puheenvuorossaan, apulaisoikeusasiamies Sakslin käsittelee myös kysymystä vihapuheesta, joka on vaikea termi. Tänäänkin perustuslakivaliokunnan käsitellessä demokratiapoliittista selontekoa huomasimme, että tämä terminologia on epätäsmällistä ja vihapuhe-käsitettä käytetään paljon ilman, että sitä on juridisesti tarkasti ottaen määritelty. [Leena Meri: Kyllä!] Apulaisoikeusasiamies Sakslin toteaa, että yleinen käsitys ja linjaus on, että vihapuhe sellaisena, vaikka se onkin puhetta ja ilmaisua, ei nauti sananvapauden suojaa. Esimerkiksi kiihottaminen kansanryhmää vastaan on yksi esimerkki vihapuheesta,

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

äärimmäinen sellainen, ja sellainen ilmaus ei nauti sananvapauden suojaa, eli sananvapaudelle on joitakin rajoja. Vihapuhe voi olla omiaan estämään myös sananvapauden toteutumista vaiantaessaan esimerkiksi toimittajia tai tutkijoita tuomasta tutkimustuloksia ja asioita julki vihapuheen pelossa. Sillä tavalla vihapuhe voi myös olla äärimmillään este sananvapauden toteutumiselle — tärkeä näkökohta sananvapauskeskustelussa.

Mielenkiintoista on se, että apulaisoikeusasiamies Sakslin nostaa tässä puheenvuorosaan esille Euroopan neuvoston ministerikomitean suosituksen huhtikuulta 2016, jossa Euroopan neuvoston ministerikomitea hyväksyi suosituksen lehdistön suojelusta ja toimittajien turvallisuudesta. Tässä suosituksessa todetaan, että "toimittajiin ja muihin median toimijoihin kohdistetut laajamittaiset ja vakavat uhkat ja hyökkäykset vahingoittavat demokraattisen yhteiskunnan toimintaa". Ja sitten todetaan: "Suosituksen mukaan kaikkien valtiollisten, alueellisten ja paikallisten viranomaisten, tuomioistuinten ja lainsäätäjien tulee toimia luodakseen turvallisen ja sananvapautta suosivan ympäristön". Edelleen tässä suosituksessa todetaan: "Virkamiehet ja muut julkiset toimijat eivät saa vähätellä tai hyökätä toimittajien ja median puolueettomuutta, koskemattomuutta tai moraalia vastaan. He eivät myöskään millään tavoin saa pyrkiä vaikuttamaan siten, että toimittajat tai media luopuisi ammatillisista standardeistaan tai etiikastaan. Heidän tulisi myös julkisesti ja yksiselitteisesti tuomita kaikki tällainen toiminta." Minusta mahtava linjaus ministerikomitealta ajatellen niitä keskusteluja, joita Suomessakin käytiin ja varmasti jatkossakin tullaan käymään siitä, millä tavalla me turvaamme omalta osaltamme median riippumattomuutta ja pidämme huolen siitä, että virkamiehet tai myöskään voimakasta valtaa käyttävät poliitikot eivät lähde ohjaamaan median toimintaa. [Sirkka-Liisa Anttila: Poliitikonkin pitää voida tulla kuulluksi, siitä tässä on kyse!]

Puhemies Maria Lohela: Edustaja Lapintieellä on nyt viimeinen pyydetty puheenvuoro. Sen jälkeen sitten oikeusasiamiehelle mahdollisuus osallistua, mikäli hän niin toivoo.

15.31 Annika Lapintie vas: Tarkoitukseni oli todellakin, rouva puhemies, kiittää tästä vilkkaasta keskustelusta, jota täysistuntosalissa käytiin. Tuossa laskin 40 puheenvuoroa ja puolitoista tuntia, ja eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläinen on myös ollut läsnä koko tämän ajan. Mielestäni se todistaa sitä, miten tärkeänä oikeusasiamiesinstituutiota pidetään, ja toivottavasti edelleen asettaa lisää paineita tälle hyvälle työlle, jota Oikeusasiamiehen kanslia on tehnyt. Tätä työtään tosiaan kiitetään ja halutaan eteenpäin viitoittaa tässä perustuslakivaliokunnan mietinnössä. Siinä mielessä odotamme tämän vuoden kertomusta, jota saadaan sitten taas käsitellä. Eli kiitos kaikille osallistujille.

Puhemies Maria Lohela: Ja oikeusasiamies Jääskeläinen, olkaa hyvä. Lieneekö 10 minuuttia sopiva? Emme pahastu, jos menee yli.

15.32 Eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläinen: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kansanedustajat! Haluan kiittää perustuslakivaliokuntaa hyvästä ja myönteisestä mietinnöstä ja niin ikään haluan kiittää puheenjohtaja Annika Lapintietä hyvästä puheenvuorosta.

Olen iloinen siitä, että perustuslakivaliokunta on mietinnössään nyt hyvin painokkaasti puoltanut tätä oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin työnjaon kehittämistä. Toivon, että tämä hanke lähtee nyt eteenpäin.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Olen myös hyvin iloinen siitä, että perustuslakivaliokunnan mietinnössä ja puheenjohtaja Lapintien puheenvuorossa on kiinnitetty erityistä huomiota kertomuksen jaksoon puutteista ja parannuksista perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisessa. Tämän tyyppinen jaksohan on ollut kertomuksessa vuodesta 2009 lähtien, ja se otettiin sinne itse asiassa perustuslakivaliokunnan toivomuksesta, eli siinä on selostettu tyypillisiä tai pitkään jatkuneita puutteita perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisessa. Vuodesta 2013 lähtien tämä jakso on esitetty kymmenen keskeisen suomalaisen perus- ja ihmisoikeusongelman muodossa.

Haluan kiinnittää huomiota siihen, että tämä luettelo ei ole tyhjentävä luettelo Suomessa olevista perus- ja ihmisoikeusongelmista, vaan tämä kymmenen luettelo perustuu juuri niihin havaintoihin, joita oikeusasiamiehen toiminnassa on tehty.

Oikeusasiamiehen toimintahan perustuu kanteluihin, ja kantelut puolestaan usein koskevat yksittäistapauksia. Tämän vuoksi esimerkiksi semmoiset laajemmat ilmiöt, kuten rasismi ja vihapuhe ja tällaiset ilmiöt, eivät kovin paljon itse asiassa näy oikeusasiamiehen toiminnassa. Toiseksi oikeusasiamiehen toimivaltahan rajoittuu viranomaisiin ja julkista tehtävää hoitaviin. Tämän vuoksi semmoiset ongelmat, jotka keskeisesti liittyvät yksityisten tahojen toimintaan, sanotaan vaikka naisiin kohdistuva väkivalta, tämänkään tyyppiset asiat, eivät oikeusasiamiehen toiminnassa kovinkaan paljon näy. Edelleen, meillähän on useita erityisvaltuutettuja. Monet asiat ja monet niihin liittyvät ongelmat ohjautuvat erityisvaltuutetuille ja näkyvät sitten vähemmän oikeusasiamiehen pöydällä. Eli nämä ovat oikeusasiamiehen toiminnassa esille tulleita keskeisiä ongelmia.

Osa näistä ongelmista on luonteeltaan sellaisia, että ne eivät, jos nyt ihan realistisia ollaan, varmaan koskaan ihan täysin kuntoon tule. Ajatellaan nyt vaikka puutteita vanhusten oloissa ja kohtelussa, varmaan siellä joitakin ongelmia ja puutteita tulee aina olemaan. Mutta paljon on kuitenkin tehtävissä. Osa näistä ongelmista on sellaisia, jotka on laitettavissa kuntoon voimavaroja lisäämällä ja kohdentamalla, ja osa ongelmista on sellaisia, jotka liittyvät lainsäädännössä oleviin puutteisiin, ja ne saadaan kuntoon lainsäädäntöä kehittämällä.

Täällähän on parhaillaan käsiteltävänä, taitaa olla edelleen perustuslakivaliokunnassa, Suomen kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma, oliko nyt vuosille 2017—2019. Minusta tuossa ohjelmassa on monia hyviä kohtia, ja jos tämä ohjelma saataisiin suunnitellulla tavalla toteutettua, niin useisiin niihin ongelmiin, jotka tässä kymmenen luettelossa ovat, saataisiin parannusta. Mutta monet näistä ovat pitkäkestoisia, ja tietysti ei ole ihan realistista odottaa, että näitä kaikkia voitaisiinkaan nopeasti saada kaikilta osin kuntoon.

Kiitän myös kaikista muista puheenvuoroista, joita tässä salissa on käytetty. Olen hyvin iloinen, että tämä on herättänyt näin vilkkaan keskustelun täällä. Me tulemme Oikeusasiamiehen kanslian piirissä arvioimaan näitä puheenvuoroja ja niiden sisältöjä ja harkitsemaan, antavatko ne mahdollisesti aihetta toimenpiteisiin meidän puoleltamme. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 8/2017 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

5. Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 2016

Kertomus K 13/2017 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 1/2017 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Maria Lohela: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 1/2017 vp.

Keskustelu

15.37 Annika Lapintie vas (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyseessä on perustuslakivaliokunnan mietintö oikeuskanslerin kertomuksesta viime vuodelta, ja tämä mietintö on melko tiivis. Siinä on kolme pääkohtaa: ensinnä hyvän lainvalmistelun periaatteet, toisena valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen työnjako ja sitten erityiskysymyksenä luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien toiminnan valvonta. Nämä kaksi ensiksi mainittua asiaa ovat sellaisia, joista perustuslakivaliokunta on usein ja painokkaasti huomauttanut, ja senkin vuoksi melko tiiviisti nyt tässä mietinnössä niitä käsitellään. Mutta ehkä hiukan kuitenkin avaan näitä asioita.

Ensinnäkin hyvän lainvalmistelun periaatteet.

Tässä oikeuskanslerin kertomuksessa on kansleri Jonkan puheenvuoro, jossa hän hyvin laajasti käy läpi tätä lainvalmistelua. Samoin myös perustuslakivaliokunta on useana vuonna oikeuskanslerin kertomuksen käsittelyn yhteydessä sekä myös taloussuunnitelman yhteydessä antamassaan lausunnossa 19/2016 käsitellyt tätä hyvän lainvalmistelun periaatetta. Siitä ehkä tiiviisti — huomasin, kun katsoin ja keräsin, että näitä perustuslakivaliokunnan lausuntoja on monta sivua, ja tiivistäisin ne nytten ihan muutamaan näkemykseen lainvalmistelusta.

Lainvalmistelun osalta tärkein työ tehdään ministeriöissä. Tämän on sekä Oikeuskanslerinvirasto että perustuslakivaliokunta useasti todennut ja alleviivatuksi ilmoittanut. Myös lainvalmisteluoppaassa, hyvän lainvalmistelun ideaalimallissa, joka valtioneuvostossa on käytössä, kaikki nämä periaatteet on selkeästi tuotu esille. Erityisesti vielä aikaisempina vuotena oikeuskanslerin kertomuksessa selvitettiin ministeriöiden kansliapäälliköiden roolia tässä hyvässä lainvalmistelussa, ja kuten valiokunta on todennut ja Oikeuskanslerinvirasto on todennut, Oikeuskanslerinviraston mahdollisuudet puuttua asiaan tulevat nimenomaan siinä vaiheessa, kun asiaa ministeriöissä valmistellaan. Aikaisempina vuosina tästä asiasta on perustuslakivaliokunnankin mietinnöissä ja lausunnoissa kirjoitettu pitemmin, ja siinä on tullut esille se, että itse asiassa Oikeuskanslerinviraston mahdollisuudet puuttua asiaan silloin, kun asia on esillä käsittelyssä valtioneuvoston istunnossa, ovat hyvinkin rajalliset, koska tämä esittelylista tulee vain päivää tai kahta ennen, eli ne hyvän lainvalmistelun periaatteet ovat nimenomaan siellä ministeriön valmisteluvaiheessa. Sen lisäksi, jos siellä siinä vaiheessa on puutteita tai ei noudateta hyvää lainvalmistelutapaa, niin myöhemmässä vaiheessa voi käydä niin, että niitä virheitä ei kovinkaan helposti pystytä korjaamaan vaan on syytä lähteä sitten ihan uuteen valmisteluun.

Asia, jonka myös haluaisin ottaa esille hyvän lainvalmistelun periaatteesta, on se, että siihen yhtenä osana kuuluu lausuntokierros ennen kuin laki on esiteltävissä valtioneuvostossa tai tuotavissa eduskuntaan. Tällaisen lausuntokierroksen järjestämisen tarkoitushan

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

on luonnollisesti se, että sen lausuntokierroksen aikana esille tulleet ongelmat selvitetään ja otetaan huomioon ja sitten siinä vaiheessa tehdään tarvittavat korjaukset.

"Perustuslakivaliokunta" — tämä on muistaakseni suoraan lausunnosta 19/2016, johon tämänpäiväisessä lausunnossakin viitataan — "kiinnittää erityistä huomiota huolellisesti laadittujen säätämisyjärjestysperusteluiden merkitykseen. Valiokunta on useaan otteeseen korostanut, että hallituksen esitykseen on aina syytä ottaa jakso 'Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys', jos lakiehdotukset sisältävät säännöksiä, joiden perustuslainmukaisuutta on syytä arvioida. Näin on syytä tehdä kootusti, vaikka esityksen perusteluissa olisi muualla käsitelty valtiosääntöön liittyviä seikkoja. Rajatapauksissa säätämisyjärjestysjakso on syytä pikemminkin sisällyttää esitykseen kuin jättää siitä pois. Hallituksen esityksen säätämisyjärjestysjakso tarjoaa eduskunnalle myös tärkeän informaation, jonka avulla keskeisesti arvioidaan esityksen käsittelemisen tarpeellisuutta perustuslakivaliokunnassa."

Eli tämä hallituksen esitykseen sisältyvä säätämisyjärjestysperustelujakso on hallituksen arvio siitä, että laki voidaan tuoda eduskuntaan ja että se on perustuslain mukainen. Kun siellä, täällä ja tuolla keskustellaan perustuslainmukaisuuden valvonnasta ja kaivataan asianajajaa selvittämään täällä eduskunnassa perustuslainmukaisuutta, niin tämä hallituksen esitys ja hallituksen säätämisyjärjestysperustelut ovat se asianajaja ja julkisesti esille tuotu näkemys siitä, miksi hallituksen esitys on perustuslain mukainen.

Kuten me kaikki hyvin tiedämme, viime vuonna perustuslakivaliokunta antoi 70 lausuntoa, ja niistä yhden käden sormin on laskettavissa ne, joissa oli huomattavia perustuslaillisia ongelmia niin, että jouduttiin selkeästi toteamaan, että siinä on alkuvaiheessa ollut niin isoja ongelmia, että täytyy uudelleen valmistella. Tähän liittyen vielä otan esimerkin kansleri Jonkan tekstistä, oikeuskanslerin kertomuksesta vuodelta 2016, tämä on sivulta 19. Hän selvittää siinä, millä tavoin oikeuskansleri tätä ennakollista valvontaa tekee, ja toteaa, että "jos esitykseen on korjausehdotuksista huolimatta jäänyt perustuslain kannalta kriittisiä kohtia, olemme" — siis Oikeuskanslerinvirasto — "edellyttäneet, että ne tuodaan perusteluissa avoimesti esille ja kirjataan suositus asian saattamisesta perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi". Näinhän hallitus yleensä tekee, ja hyvä niin. On todella arvokasta, että näissä hallituksen esitysten perusteluissa käy ilmi ne duubiot, joita hallituksella on.

Sitten tulee tällainen hätkähdyttävä, pelästyttävä kohta tässä kanslerin jännityskertomuksessa. Tässä lukee, että "aika ajoin tulee tilanteita, joissa ministeriön esittelijän kanssa joudutaan käymään keskustelua siitä, että säätämisyjärjestysperusteluihin tulisi maininta perustuslakivaliokunnan arvioinnin aiheellisuudesta". Pari esimerkkiä hän ottaa. Toisessa on kyse rikossakon ja päiväsakon rahamäärän merkittävästä korottamisesta, hallituksen esitys 1/2016. Jonkka kirjoittaa: "Olin puhelimitse yhteydessä asianomaiseen ministeriöön. Arvostelin keskeisenä..." Sitten hän tuo niitä ongelmia esille. Toisena esimerkkinä hän ottaa esille määrätyn ikäisille työttömille tietyin edellytyksin myönnettävän eläketuen ja toteaa, että "näissä molemmissa tapauksissa vedottiin siihen, että esityksellä on kiire ja perustuslakivaliokunnan käsittely pitkittäisi käsittelyaikaa. Vastusteluista huolimatta molemmat lähetettiin perustuslakivaliokunnan arvioitaviksi."

Eli tämä kanslerin kertomuksessa oleva kohta tuo kyllä selvästi esille sen, että varmasti on edelleen syytä kouluttaa ministeriöiden virkamiehiä ja ehkä myös ministereitä ja kansanedustajiakin siitä, milloin asia tulee perustuslakivaliokunnan käsittelyyn. Kysehän on siitä, että jos on epäilyjä lakiesityksen perustuslainmukaisuudesta, niin silloin se on tuotava perustuslakivaliokunnan käsittelyyn — näin tämän meidän nykyisen perustuslain mukaan ja myös eduskunnan työskentelysääntöjen mukaan ja myös ministeriöiden lainval-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

misteluoppaiden mukaan. Tätä taustaa vasten tuntuu aika hätkähdyttävältä, että kiireeseen on vedottu, varsinkin kun tiedämme, että perustuslakivaliokunta ei käsittele asioita yhtään sen pidempään kuin on ihan pakko ja ratkaisee asiat ripeästi ja tehokkaasti.

Sitten toisena osuutena on valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen työnjako.

Tätä samaa asiaa on käsitelty myös edellisen asian kohdalla eli oikeusasiamiehen osalta, ja perustuslakivaliokunta on tässäkin todennut tarpeen selkeyttää asiaa nimenomaan näistä päällekkäisyyksistä johtuen. Kahden ylimmän laillisuusvalvojan järjestelmä ei ole kansalaisten ja yhteiskunnan kannalta tehokkain eikä tarkoituksenmukaisin, ja se antaa syyn tätä selvittää.

Tässä toisessa mietinnössä, koskien oikeusasiamiehen kertomusta, perustuslakivaliokunta toteaa, että tehtävienjaosta voidaan säätää tavallisella lailla kaventamatta kummankaan laillisuusvalvontaa koskevaa toimivaltaa, koska jo nyt oikeuskansleri on vapautettu muun muassa velvollisuudesta valvoa lain noudattamista asioissa, jotka koskevat vapautensa menettäneitä henkilöitä. Eli jos tätä lakia lähdetään kehittämään, niin sillä tavalla voidaan haitat, ongelmat ja vaarat poistaa. Erityisesti nämä ongelmat hallinnollisesta ajanhukasta, kantelijoiden ja yleisön epätietoisuudesta sekä ratkaisukäytännön yhdenmukaisuudesta ja johdonmukaisuudesta ovat tulleet enemmän esille siitä johtuen, että oikeusasiamiehen ja -kanslerin tehtävissä on tapahtunut eriytymistä ja erikoistumista. Erikoistumista ovat lisänneet uudet, kansainvälisiin sopimuksiin perustuvat oikeusasiamiehen erityistehtävät. Esimerkiksi YK:n kidutuksen vastaisen yleissopimuksen mukainen kansallisen valvontaelimen tehtävä ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen mukaiset tehtävät ovat lisänneet oikeusasiamiehen tehtäviä.

Perustuslakivaliokunta on todennut, että päällekkäisyyden poistaminen tarjoaa kummallekin laillisuusvalvojalle mahdollisuuden kehittää entisestään toimintaansa niissä asiaryhmissä, jotka heille osoitettaisiin. Tehtävien jakaminen tarjoaisi myös mahdollisuuden kehittää oikeuskanslerin työn painopistettä valtioneuvoston lainvalmistelutyötä tukevan riippumattoman oikeuspalvelun suuntaan. Ja, kuten tuossa ykköskohdassa eli lainvalmistelun periaatteissa toin esille, siihen tuntuu olevan tarvetta.

Eli perustuslakivaliokunta huomauttaa, että on ottanut kantaa jo useasti tähän työnjakoon, ja kiirehtii tätä selvitystä. Vaikka laillisuusvalvonnan eri osa-alueilla on pitkät perinteet, joita tulee kunnioittaa, myös laillisuusvalvonnan tulee elää ajassa ja sen kehittämistä tulee ilman ennakkoluuloja harkita.

Sitten viimeisenä tämä luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien toiminnan valvonta.

Tämän osalta oikeuskansleri on todennut, että oikeudenkäyntiavustajien valvontaa pitäisi selvittää ja sen vuoksi muun muassa luvan hakijoiden kelpoisuutta ja oikeuskanslerin muutoksenhakuoikeutta koskevilta osin tähän olisi syytä puuttua. Oikeuskanslerinvirasto on tehnyt tästä myös ehdotuksen oikeusministeriölle, ja perustuslakivaliokunta pitää tärkeänä, että tätä asiaa vietäisiin esille.

Sitten ihan viimeisenä kohtana liittyen näihin luvan saaneisiin oikeudenkäyntiavustajiin: Kysymykset oikeudellisen avun saamisesta ovat merkityksellisiä perustuslaissa säädettyjen oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeiden vuoksi, ja perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota myös oikeudellisen avun laatuun. Näiden vuoksi katsomme, että oikeusministeriön olisi syytä ryhtyä toimenpiteisiin tämän oikeuskanslerin esille ottaman ongelman saattamiseksi kuntoon. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

15.52 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Lapintie kävi laajasti läpi tätä asiaa, ja myös oikeuskanslerihan on kiinnittänyt huomiota lainvalmistelun tasoon. Täytyy tietysti todeta, että nyt nämä uudistukset ovat olleet poikkeuksellisen suuria uudistuksia, joita ehkä ei olisi tarvittu, jos järjestelmiä oltaisiin kehitetty paremmin ajassa pienempinäkin osina, ja ehkä hyvä olisi, että meillä olisi paremmat keinot myös etukäteisesti varmistaa sitä, ovatko esitykset ja suunnitelmat perustuslain mukaisia. Näitä korjaustarpeita lainvalmistelun tasossa on kyllä ollut niin pitkään kuin itse olen ollut täällä. Ainakin tuon 10 vuotta muistan, että kyllä lainvalmistelun taso on ollut kohtuullisen samanlaista ja korjaustarpeita on ollut valiokunnissa, muitakin kuin perustuslaillisia korjaustarpeita, lähes esityksessä kuin esityksessä, ja sen takia pidän erittäin myönteisenä sitä, että oikeusministeri Häkkänen on ryhtynyt nyt toimenpiteisiin tämän asian korjaamiseksi. Hän aivan tällä viikolla esitti, että Suomeen pohdittaisiin tällaista lainvalmistelun koulua, joka olisi siis suunnattu nimenomaan valtioneuvoston lainvalmistelijoille ja esittelijöille, mutta niin kuin edustaja Lapintie, valiokunnan puheenjohtaja, toi esille, niin varmaan ihan tervetullutta se olisi meistä itse kullekin, jotka emme ole vaikkapa lakia lukuineet. Tämän tyyppistä koulutusta varmasti ainakin itse olen aina valmis joka päivä ottamaan vastaan. Toivotaan, että kun ministeri Häkkänen vie tätä valtioneuvoston lainvalmistelijoiden ja esittelijöiden lainvalmistelukouluajatusta eteenpäin, niin meillä voisi olla vielä tällaista lisäperehdytystä myös meille kansanedustajille.

15.54 Sirkka-Liisa Anttila kesk: Arvoisa puhemies! Aluksi kiitos valiokunnan puheenjohtajalle Lapintielle erinomaisesta esittelypuheenvuorosta.

Parasta koulua kansanedustajille on perustuslakivaliokunnan jäsenyys. Olen itse ollut siellä kolme vaalikautta ja sanon, että se antaa sellaisen pohjan, että pystyy hahmottamaan asioita ihan toisella tavalla, nimenomaan niistä tarpeista käsin, mitä lainvalmistelussa on. Lähtökohtahan on se, että hallituksen esitykset pitää valmistella perustuslain mukaisiksi, ja minusta esimerkiksi oikeuskansleria voidaan tässä käyttää apuna. Olen itse ministeriaikanaani käyttänyt, käynyt neuvotteluja ja tsekannut, mitkä ovat mahdollisia, mitkä eivät ole mahdollisia. Mutta sen sijaan nyt ollaan tilanteessa, jossa yhteiskunta monimutkaistuu koko ajan, ja tavallaan siinä, mitä tarvitsee säädellä, syntyy helposti se tilanne, että miten se tehdään niin, että se turvaa perustuslain mukaiset ihmisten perusoikeudet ja niin edelleen. Se tulee olemaan entistä haastavampaa jatkossa.

Itse olen joutunut ministeriaikanani pohdiskelemaan sitä, mikä on Suomen perustuslain suhde Euroopan unionin lainsäädäntöön ja sieltä meille valmiina tuleviin asetuksiin, jotka jo sellaisenaan astuvat Suomessa voimaan. On tapauksia, joissa tosiaan esimerkiksi omaisuussuojaa ei ole ollut sillä tavalla kuin Suomen perustuslaissa omaisuussuoja on kirjattu. Tämä liittyy näihin maatalouden tukijärjestelmiin, joissa voitiin ykskaks vain siirtää tukioikeudet maanomistajalta sille, joka sitä maata viljelee. Siinäkin käytiin pitkä prosessi, ja siinä olin itsekkin osallisena maa- ja metsätalousvaliokunnan puheenjohtajana aikanaan.

Sen sijaan siitä keskustelusta, mitä tässä maassa nyt on käyty, että on arvosteltu perustuslakivaliokunnan työtä ja on kaivattu, että siihen pitää saada joku uusi elin: Kyllä tämä nykyinen järjestelmä toimii parhaiten. Tärkeintä nyt on vain se, että lainvalmistelijoilla on riittävä osaaminen ja tieto siitä, miten lait pitää kirjoittaa, jotta ne noudattavat suomalaisen perustuslain mukaisuutta.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

15.56 Matti Torvinen si: Rouva puhemies! Kiitoksia perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Lapintielle esityksestä. Olen itsekin siellä tuota hänen kanssaan sorvannut.

Haluaisin kiinnittää huomiota nimenomaan julkisen oikeusavun saatavuuteen ja laatuun.

Suomeen luotiin joitain vuosia sitten asianajajien ja lupalakimiesten järjestelmä. Silloin eduskunta lähti siitä, että meillä on syytä olla kaksipuolainen järjestelmä. Meillä on syytä olla asianajajat, joita valvoo oma asianajajien valvontajärjestelmä. On lupalakimiehet, joita valvoo oma luvan saaneiden oikeidenkäyntiavustajien lautakunta. On hyvä, että tulevaisuudessa tätä kaksoismallia kehitetään, eikä ole järkevää, että ne saatetaan saman sateenvarjon alle.

Kun sitten tuo kritiikki kohdistui nimenomaan siihen, että palkkiokysymykset, niistä riiteleminen, on erilaista asianajajilla ja lupalakimiehillä, niin tätä on syytä edelleen kehittää. Toinen on sitten valvontajärjestelmä. Lupalakimiehet — ja tuo on aikanaan eduskunnan lähtökohdan mukaisesti — harjoittavat muutakin liiketoimintaa kuin pelkästään lainopillisia palveluita. Siellä on isännöintiä, siellä on myös kaikenlaista tilitoimistopalvelua ja tiedotustoimintaa. Tämä malli on maailmalla hyväksi havaittu, eikä eduskunnan varmaan tulevaisuudessa ole syytä muuttaa tätä perusrakennetta sen vuoksi, että voimakkaat asianajaja- ja tuomarikunnat sitä haluaisivat. On hyvä, että meillä on vaihtoehtoinen järjestelmä ja laadukkaita lakimiehiä molemmilla puolin.

15.58 Annika Lapintie vas: Herra puhemies! Edustaja Heinonen otti esille lainvalmistelun ongelmat menneiltä vuosilta. Aivan totta, kyllä näitä ongelmia on ollut myös aikaisemmin. Sekä oikeuskanslerin kertomuksessa että perustuslakivaliokunnan lausunnoissa on todettu, että monet lakiesitykset ovat hyvin valmisteltuja. Muun muassa perustuslakivaliokunnan lausunnossakin olemme tuoneet esille ja erityisesti kehuneet silloin, kun lainvalmistelu on hyvää. Viime viikolla muistaakseni totesimme, että erityisesti esille nousseet ongelmat lausuntokierroksen aikana oli otettu hyvin huomioon ja korjattu ja laissa ei ollut mitään perustuslaillisia ongelmia.

Edustaja Anttila otti esille EU-ulottuvuuden, ja se on kyllä totta, että siitä on tullut aivan uusi lisä tähän suomalaiseen järjestelmään. Meillähan onneksi on suuren valiokunnan kautta mahdollisuus vaikuttaa myös valmisteilla olevaan lainsäädäntöön. Myös perustuslakivaliokunta on aika usein — melkein joka viikko, kerran, kaksi, useamminkin — ottanut kantaa myös valmisteilla olevaan EU-lainsäädäntöön ja antaa siitä suurelle valiokunnalle kannanoton eli lausunnon, jonka myötä sitten asiaa voidaan viedä eteenpäin. Mutta, kuten edustaja Anttila totesi, se ei aina riitä. Suomi on sidottu Euroopan unionin lainsäädäntöön, ja muun muassa sen vuoksi myös Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisut vaikuttavat siihen, millä tavalla perustuslakivaliokunta tulkitsee jotain tiettyä hallituksen esitystä. Eli kyllä, kun tämä ratkaisu aikanaan kansanäänestyksen jälkeen tehtiin, se näkyi eduskunnan työssä edelleen, että olemme Euroopan unionin jäsen.

16.01 Ilkka Kantola sd: Arvoisa puhemies! Viimeaikaisessa keskustelussa lakiesitysten perustuslainmukaisuuden arvioinnista on kiinnitetty huomiota myös siihen, millä tavalla oikeuskansleri toimii valtioneuvoston yleisistunnossa lakien perustuslainmukaisuuden arvioijana. On hyvä huomata, että oikeuskanslerin kertomuksessa on tällainen oikeuskanslerin puheenvuoro, jossa hänellä on otsikko "Miksi oikeuskansleri ei ole tehnyt huomautusta valtioneuvoston yleisistunnossa". Kun oikeuskansleria on syytetty ja käyty häntä kohti ja

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

kysely, minkä takia hän ei ole pysäyttänyt valtioneuvostossa niitä lakiesityksiä, joissa hän on havainnut perustuslain kannalta ongelmia, niin nyt saamme tässä kertomuksessa vastauksen.

Oikeuskansleri toimii oman kertomuksensa mukaan niin, että hän kyllä keskustelee ministeriöiden kanssa lakiesityksistä ja esittää sitten näkemyksiänsä, mutta hän ei ole käyttänyt vuosikymmeniä sitä järkeintä toimintatapaa eli vaatinut eriävää mielipidettä pöytäkirjaan valtioneuvoston päätökseen, jossa hän toteaisi, että tämä esitys on perustuslain vastainen. Näin meidän pitää perustuslakivaliokunnassa myös ymmärtää, että oikeuskansleri tradition mukaan päästää läpi sellaisiakin esityksiä, joissa hänellä saattaa erilainen näkemys, mutta hän katsoo, että lainsäädäntövalta kuuluu eduskunnalle, ja sen takia hän ei pysäytä näitä ehkä ongelmallisiakin, perustuslain kannalta ongelmallisia lakiesityksiä sillä tavalla, että vaatisi eriävän mielipiteen sinne pöytäkirjaan. Tämä on hyvä huomioida meillä perustuslakivaliokunnassa, että meille kuuluu se viimeinen ratkaisuväli tässä asiassa.

16.02 Sirkka-Liisa Anttila kesk: Arvoisa puhemies! Ihan yksi lause jatkoksi.

Tästä myöskin sitten seuraa se, että siinä hallituksen esityksessä pitää olla silloin maininta, että on syytä tarkastella asiaa myös perustuslakivaliokunnassa ja pyytää sieltä lausunto. Se toimii minusta juuri näin. Sen takia ei sitä lakiesitystä pysäytetä sinne, koska se siirretään eduskunnan perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 13/2017 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi joukkoliikennelain 12 §:n muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 144/2017 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

Keskustelu

16.03 Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä oleva hallituksen esitys liittyy kiinteästi liikennepalvelulain toisen vaiheen muutoksiin. Esitys on kuitenkin erotettu muista ehdotuksista erilliseksi kokonaisuudeksi, koska nyt puheena olevat muutokset ovat muita osia kiireellisempiä.

Esityksessä ehdotetaan julkisen liikenteen toimivaltaisena viranomaisena toimivan Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän toimivalta-alueen laajentamista Siuntion ja Tuusulan kuntien alueelle vuoden 2018 alusta lukien.

Toinen ehdotuksista liittyy rautatieliikenteen lupajärjestelmän keventämiseen. Liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta annetussa hallituksen esityksessä ehdotetaan,

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

että muita liikenneturvallisuustehtäviä suorittavilta kuin liikkuvaa kalustoa kuljettavilta ei enää vaadittaisi viranomaisen myöntämää lupaa eli kelpoisuuskirjaa. Tällä lakimuutoksella muutettaisiin nykyisiä siirtymäaikoja siten, että ne rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävissä nykyään toimivat, joita velvoite hakea henkilölupa ei enää jatkossa koskisi, eivät joutuisi nykyisen siirtymäajan puitteissa hakemaan lupaa. Lisäksi esityksellä tarkennettaisiin lippu- ja maksurajapintojen yhteen toimivuutta koskevaa liikennepalvelulain säännöstöä. — Kiitos.

16.04 Markku Pakkanen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tässä hallituksen esityksessä 144 kiinnitetään tosiaankin huomiota rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävissä toimivien lupakirja- ja kelpoisuuskirjakäytäntöön, ja tämä siirtymäaika, mitä tavoitellaan, on nyt sitten 29.10.2018. Pidän sitä hyvänä siinä mielessä, että meille jää nyt riittävästi aikaa ensi vuoden aikana käsitellä tätä kokonaista lakiesitystä ja saamme yhdisteltyä näitä, että semmoinen tarpeeton lupakirja- ja kelpoisuuskirjahaku vältetään, ja sitten kun itse asiassa yhtä aikaa veturimiesten ynnä muitten kanssa se asia käsitellään, niin saadaan se yhdenmukaiseksi. Ja tässä vältetään monta turhaa valiokunnan kokoustakin siltä osin, että nämä nyt yhdistetään. Tällainen turha lupa- ja kelpoisuuskirjamenettely poistetaan tässä.

16.06 Ari Torniainen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tuusulan ja Siuntion kunnat ovat paljolti Helsingin ja pääkaupunkiseudun työssäkäynti- ja asiointialuetta. Siksi liikennöinti näiden välillä on erittäin tärkeää ja sen tulee olla sujuvaa. Tuusulan ja Siuntion kunnat ovatkin hakenneet HSL:n jäsenyyttä, ja HSL:n hallitus sekä nykyiset HSL:n jäsenkunnat ovat hyväksyneet jäsenyyden. Lämmin kiitos ministeri Bernerille siitä, että tämä on myöskin nopealla aikajänteellä tuotu tänne eduskuntaan päätettäväksi, vaikka tämä onkin osa sitä niin sanottua liikennekaari kakkosta elikkä lain liikenteen palveluista kakkososaa. Mutta tämä tuodaan erillisenä tänne meille käsiteltäväksi — erittäin hyvä asia. Näille molemmille kunnille varmaankin tämä päätös aikaansaa sen, että se lisää heidän alueensa houkuttelevuutta asuinalueena ja tulee uusia asukkaita ja myöskin rautatieliikennettä tänne pääkaupunkiseudulle. Erittäin hyvä.

Kun vaalikauden alussa silloin Siuntion junavuoroja supistettiin, tästä asiasta käytiin paljon keskustelua, ja kiitos ministeri Bernerille, että nyt ollaan tässä vaiheessa. On toimitu niin kuin ministeri silloin lupasi, että nyt kunnat pääsevät HSL:n toimialueeseen. Oikeastaan kysyisin ministeriltä vielä: kun nyt tämä laki saadaan voimaan ja sitten aikanaan tulee myöskin maakuntauudistus, onko sillä maakuntauudistuksella sitten vaikutusta HSL:n toimialueeseen?

16.07 Mirja Vehkaperä kesk: Arvoisa herra puhemies! Tuusulan ja Siuntion joukkoliikenteen toimivaltaisen viranomaisen vaihtuminen tähän Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymään on kuntien toiveiden mukainen. Siksi hallituksen esitys on hyvinkin kannatettava. Palvelutasoa ja matkaketjua erityisesti siellä, missä on joukkoja, jotka kulkevat joukkoliikenteen muodossa, on syytä tehostaa ja parantaa. Yhtenäinen lippujärjestelmä tässä HSL-alueen kupeessa on tärkeä. Se mahdollistaa kuntien joukkoliikenteen järjestämisen nykyistä kustannustehokkaammalla tavalla, ja joukkoliikenne voidaan järjestää jo nykyisin oleviin raideyhteyksiin tukeutuen, ja lipputuote on yhtenevä kaikkien joukkoliikenne-muotojenkin kesken, elikkä tähän yhtenäiseen lippujärjestelmään mennään erityisen hyvin. Tämä palvelee siis henkilöliikennettä, työmatkaliikennettä, elinkeinoelämää, ja erityi-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

sesti se tukeutuu tähän olemassa olevaan joukkoliikenteeseen, joka on parhaillaankin olemassa.

Minulla on myöskin edustaja Torniaisen mukana ajatus maakuntauudistuksesta ja tulevasta joukkoliikenteen viranomaisista mielessä tämän hallituksen esityksen ohessa. Tämä esitys on hyvä, mutta olen ymmärtänyt niin, että joukkoliikenne tulee olemaan maakunnallinen tai maakuntauudistuksen mukainen sitten tulevaisuudessa.

16.09 Sirkka-Liisa Anttila kesk: Arvoisa puhemies! Kiitos ministeri Bernerille asioiden hyvin tehokkaasta valmistelusta, jossa hyödynnetään digitalisaation suomat mahdollisuudet mahdollisimman hyvin.

Tässä nyt käsitellyssä olevan lain uudistuksen ytimessä on asiakaslähtöinen matkaketjuajattelu digitalisaatiota hyödyntämällä. Kuluttaja voi nappia painamalla saada erilaiset matkustusvaihtoehdot liikennevälineineen paikasta A paikkaan B ja nappia painamalla tehdä myöskin tilauksen, ja se sama lippu, joka sieltä saadaan, kelpaa koko matkan ajan. Tämä on tavattoman tärkeä tavoite, ja nyt se toteutetaan, ja sen mahdollistaa nimenomaan se, että digitalisaatiota pystytään oikealla tavalla hyödyntämään ja yhdistämään nämä erilaiset matkan tarpeet. Tällä hetkellä ei ole sellaista lainsäädäntöä, joka tämän mahdollistaisi. Me kyllä löydämme tuolta netistä erilaisia lippuja, me löydämme sieltä erilaisia aikatauluja, mutta nyt ne kytketään palvelumahdollisuudeksi tätä kautta.

Ei muuta kuin toivon, että valiokunta tämän asian käsittelee, jotta se saadaan voimaan, niin kuin tässä tavoitteena on, heinäkuun 1. päivä ensi vuonna.

16.10 Jukka Kopra kok: Arvoisa herra puhemies! Tässä hieman nyt korjataan jo tätä vastikään hyväksyttyä lakia liikenteen palveluista, niin sanottua liikennekaari ykköstä, näiden lippu- ja maksujärjestelmien rajapintojen avaamisen osalta, ja tämä on hyvä korjaus. Se näyttää pieneltä, siis tänne lisätään lause, että lippu- ja maksujärjestelmien rajapinnat on avattava ilman rajoittavia ehtoja. Haluan kiinnittää eduskunnan huomiota siihen, että tämä lisäys on kriittisen tärkeä tämän meidän matkaketjuajattelumme edistämiseksi ja sille, että jatkossa voisivat eri toimijat ristiin myydä lippuja toistensa järjestelmiin. Jo nyt on nähtävissä viitteitä kentällä siitä, että kun tiukka määräys rajapintojen avaamisesta puuttuu, niin se on markkinoilla johtanut sitten vähän siihen pyrkimykseen, että pidetään niitä muita toimijoita omien järjestelmien ulkopuolella ja tehdään asiat niin vaikeiksi tai hankalaehtoisiksi, etteivät toiset voisi niitä lippuja myydä. Tällä nyt avataan tätä ja tehdään vapaa ja tasavertainen pelikenttä kaikille, jotka haluavat lippumatkaketjupalveluita myydä, niin että heillä on siihen mahdollisuus.

16.12 Timo Heinonen kok: Arvoisa puhemies! Oikeastaan edustaja Kopran puheeseen: kun hän niin kauniisti toi esille tätä lippujen rajapintaa ja sitä, kuinka helppoa se jatkossa on, niin en malta olla tässä keskustelussa mainitsematta — kun tähän junat liittyvät kyllä kovin läheisesti — että kyllä varsin paljon tulee tällä hetkellä, arvoisa ministeri, palautetta siitä, että VR:llä lippujen myynti kaiken digitalisaation ja muun keskellä menee entistä vaikeammaksi. Niitä täytyy hakea kaukaa, niitä täytyy osata ostaa ja sen jälkeen vielä mennä toiselta sivulta varaamaan paikkaa ja kaikkea muuta.

Kyllä itse toivoisin, että VR, ainakin niin kauan kuin se yksin näillä raiteilla henkilöliikennettä palvelee, ottaisi tämän asiakaspalautteen vakavasti ja huolehtisi siitä, että lippuja saisi helpolla. Esimerkiksi meillä on paljon liikuntarajoitteisia ihmisiä, joille on hyvin vai-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

keaa lähteä sieltä R-kioskilta lippua hakemaan taikka jostain kovin vaikean tien takaa, vaan sen pitäisi tapahtua helposti ja mielellään siellä junassa. Toivon, että tämäkin viesti tästä keskustelusta eteenpäin menee.

Itse uskon siihen, että joku toimija tulevaisuudessa tulee tekemään sellaisen junan, missä on jälleen ihminen paikan päällä — hän myy lipun ihmiselle, joka haluaa junassa matkustaa — ja se tulee varmasti olemaan kilpailutekijä henkilöliikenteessä tulevaisuudessa.

16.13 Olli-Poika Parviainen vihr: Arvoisa herra puhemies! Minun täytyy tässä kyllä tukea edustajien Kopra ja Heinonen kommentteja. On tärkeää, että rajapintoja saadaan avattua, saadaan synnytettyä uutta liiketoimintaa. Myöskin haluan tukea kommenttianne VR:n viimeaikaista uudistuksista, saan vastaavaa palautetta niistä. Tuntuu erikoiselta puhua siitä, että asiakaspalvelu paranee, silloin kun se tosiasiallisesti katoaa. Toki käytössä olevat tietojärjestelmät VR:n puolella ovat aika vanhoja ja on varmaan mahdollista saada niitä uusimalla aikaan jotakin uutta, mutta uskon kyllä siihen, että inhimillisyyttäkin tarvitaan. Voisimme yhdessä miettiä keinoja tämän suunnan muuttamiseksi.

16.14 Satu Hassi vihr: Arvoisa puhemies! Haluan nyt tässä vaan tuoda esille sen, että ihan pari päivää sitten yksi tuttavani ihmeissään kertoi minulle, että oli ostanut R-kioskilta junalipun Helsinki—Tampere, ja hänelle oli sanottu, että tämä kelpaa mihin tahansa junaan. Tämä tuttavani oli sitä ihmetellyt, että kuinka voi olla tällainen lippu. No, sitten ilmeni, että se kelpasi paikallisjunissa mutta ei nyt niissä junissa, millä pääsääntöisesti Tampereen ja Helsingin välillä matkustetaan.

Eli nyt esimerkiksi siinä, että R-kioskilta saa junalippuja, on sekin puoli, että ne ihmiset, jotka siellä kioskilla niitä lippuja myyvät, eivät välttämättä tiedä sitä, mitä he myyvät.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja ministerillä puheenvuoro keskustelussa.

16.15 Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia näistä näkökulmista ja palautteista. Vastaisin lyhyesti näihin muutamiin kysymyksiin.

Tällä esityksellä ei tulla vaikuttamaan HSL-lakiin, elikkä HSL jää toimivaksi liikenteen järjestäjäksi, kuten on nykyisinkin. Myös maakunnat tulevat tulevaisuudessa olemaan toimivaltaisiksi liikenteenjärjestäjiä.

Se, mitä liittyy tähän edustaja Kopran esille tuomaan pieneen muutokseen, joka tässä tehdään liikennekaareen tai lakiin liikenteen palveluista ykkösvaiheeseen: se on todella kriittinen, koska sillä pyritään huolehtimaan, että markkina pysyy avoimena ja että määrävssä asemassa olevat eivät voisi synnyttää ympärilleen omia markkinoita.

Vien eteenpäin myöskin nämä terveiset, mitä tässä tuli esille liittyen junaliikenteen lippujärjestelmiin. Haluan myöskin korostaa tässä yhteydessä, että kun laki liikenteen palveluista astuu voimaan 1.1. tältä osin, kun se velvoittaa avoimiin tietorajapintoihin, niin tämä tulee koskemaan myöskin junaliikennettä ja VR:ää. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

7. Hallituksen esitys laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamiseksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 145/2017 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja talousvaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu

16.16 Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hiukan alle vuosi sitten esittelin teille liikenteen palvelulain ensimmäisen vaiheen esityksen, joka sisälsi useita uudistusehdotuksia. Liikennepalveluja koskevat olennaiset tiedot esitettiin tuotaviksi yhtenäisellä tavalla avoimiin rajapintoihin, jotta meidän olisi mahdollista myös yhtenäisellä tavalla tarkastella niitä ja luoda palvelukokonaisuuksia. Suomesta tuli kansainvälisestikin noteerattu edelläkävijä uusien liikkumispalvelujen ja kestävämmän liikennejärjestelmän luomisessa. Näin ihmisille saadaan entistä monipuolisempia liikkumispalveluita ja edelläkävijöinä toimiville suomalaisyrityksille tarjoutuu mahdollisuuksia ulkomaisilla markkinoilla.

Nyt olen esittelemässä teille liikenteen palvelulain toisen vaiheen muutosehdotuksia, joilla haluamme viedä liikennejärjestelmän tarkastelua kokonaisuutena entistä pidemmälle ja koota hajallaan olevat säännökset yhteen. Ensimmäinen vaihe koski tieliikenteen markkinoita, ja tässä toisessa vaiheessa ehdotetaan myös merenkulun, ilmailun ja raideliikenteen markkinasääntelyn tuomista saman lain alle. Suurin uudistus tässä toisessa vaiheessa koskee liikenteen rekistereitä. Olemme kokoamassa yhteen lukuisia liikenteen rekistereitä koskevat säännökset ja yhtenäistämme pirstaleiset rekisteritietojen käyttöä ja luovutusta koskevat säännökset. Ajankohta tähän on ihanteellinen nyt, kun olemme samalla panemassa täytäntöön EU:n yleistä tietosuojasetusta. Haluamme rekisterisääntelyn, joka on läpinäkyvää, tarjoaa korkean tietosuojan tason ja mahdollistaa tietojen hyödyntämisen modernilla tavalla. Siksi ehdotamme yhden liikenneasioiden rekisterin perustamista.

Uudistus heijastaa digitalisaation tuomaa datan merkityksen kasvua. Liikenteen turvallisuusvirastosta tulee selvemmin tietoviranomainen. Tämä viranomainen pystyy uudistuksen myötä palvelemaan yhä paremmin asiakkaitaan, niin yksityisiä henkilöitä kuin yrityksiä. Luonnollisten henkilöiden näkökulmasta rekisterisääntely yksinkertaistuu, kun hajainen sääntely kootaan yhteen. Yksilöille tulee myös entistä parempi mahdollisuus hallita taitojensa käyttöä. Myös niin sanottu yhden luukun periaate toteutuu paremmin. Muille toimijoille tavoitteena on luoda uusia mahdollisuuksia hyödyntää rekisterissä olevaa tietoa esimerkiksi palvelujen kehittämistä varten.

Puolesta-asiointi on esityksessä ehdotettu uusi toimintamalli. Tämä tarkoittaa, että henkilö voisi sallia sen, että kolmas osapuoli asioisi hänen puolestaan hänen käyttäjätileillään eri palveluissa. Ehdotuksella täydennetään ensimmäisen vaiheen tietosääntelyä. Kun ensimmäisen vaiheen säännöksillä helpotettiin yksittäisten kertaluontoisten matkaketjujen

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

muodostamista, nyt ehdotetulla toisen vaiheen sääntelyllä pyritään edistämään esimerkiksi kuukausipakettiluontoisten yhdistettyjen palveluiden tarjoamista.

Kokonaisuudessaan liikenteen palvelulain tietosääntelyn tavoitteena on asettaa palvelunkäyttäjä keskiöön ja mahdollistaa tällä tavoin yhtenäisten matkaketjujen muodostuminen ovelta ovelle. Haluamme tehdä liikkumispalvelujen käyttämisestä mahdollisimman helppoa. Mutkaton liikkuminen on jokaiselle osa hyvää arkea. Samalla kehittyvät palvelumallit kannustavat siirtymään ympäristöystävällisempään liikkumiseen.

Esitykseen sisältyy myös ehdotuksia eri liikennemuotojen toimilupasääntelystä ja ammattipätevyysasioista. Liikenteen turvallisuusvirastosta, Trafista, tulisi entistä selkeämmin kaikkien liikennemuotojen toimilupaviranomainen, kun tässä esityksessä ehdotetaan, että sille siirtyisivät myös rautatieliikenteen toimilupa-asiat jo aiemmin sillä olleiden tieliikenteen ja ilmailun toimilupatehtävien rinnalle. Rautatieliikenteessä suurimmat muutosehdotukset koskevat henkilöstön pätevyysasioita. Veturinkuljettajien pätevyysvaatimuksissa noudatettaisiin veturinkuljettajadirektiiviä ilman kansallisia lisävaatimuksia, ja muun rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävissä toimivan henkilöstön ammattipätevyydet sisältyisivät toimijoiden turvallisuudenhallintajärjestelmiin.

Linja- ja kuorma-autonkuljettajan ammattipätevyysasioita koskevat vaatimukset sekä tieliikenteen sosiaalilainsäädäntö ehdotetaan siirrettäväksi liikennepalvelulakiin. Linja- ja kuorma-autonkuljettajien ammattipätevyysasioiden osalta on päädytty ehdottamaan, että nykyinen koulutus perustuva järjestelmä säilytettäisiin. Harkinnassa olleesta siirtymästä koulutusjärjestelmästä koejärjestelmään luovuttiin valmistelun aikana. Parhaillaan täytäntöönpanovaiheessa oleva ammatillisen koulutuksen uudistus johti osaltaan siihen, että tässä vaiheessa katsottiin parhaaksi tarkastella koejärjestelmään siirtymistä vasta myöhemmin.

Myös merenkulun koulutusjärjestelmää ehdotetaan kehitettävän kansainvälisten vaatimusten mukaisesti.

Arvoisa puhemies! Liikennepalvelulain toisen vaiheen ehdotuksilla varmistamme, että sääntelymme on linjakasta ja pysymme liikenteen digitaalisen kehityksen etujoukoissa. — Kiitos.

16.22 Olli-Poika Parviainen vihr: Arvoisa herra puhemies! Olemme saaneet käsiteltäväksemme liikennekaaren kakkosvaiheen. Tavoitteena on rakentaa liikennesektorillekin digitaalinen kasvu-ympäristö ja sujuvoittaa säädöksiä. Liikennekaaren kakkosvaihe onkin selvä edistysaskel Suomen digitalisaatiolle, ja liikenteen osalta se veisi Suomen uudistusten jälkeen maailman kärkeen. Tavoitteena on täydentää liikennekaaren aiemmin hyväksyttyä ensimmäistä vaihetta kattamaan koko liikennejärjestelmä.

Tällä tehdään mahdolliseksi asiakaslähtöinen liikenteen kehittäminen palveluna. Laki-ehdotus mahdollistaa erilaisten matkaketjujen rakentamisen kunkin yksilöllisten liikkumistarpeiden mukaisesti. Avointen rajapintojen ja avoimen datan avulla erilaiset palveluyritykset voivat yhdistellä matkapalveluja, kuten vaikka junan, bussin ja taksin räätälöidä ovelta ovelle yhdistelmiksi. Tämä puolestaan mahdollistaa koko liikkumisjärjestelmän asteittaisen muuttamisen tarve- ja palvelupohjaiseksi niin, että esimerkiksi oman henkilöauton omistamisen tarve monilla alueilla vähenee. Tarpeettoman autoilun vähentämiselle onkin tilausta. Tällä hetkellä maanteiden henkilöliikennesuoritteesta 84 prosenttia tapahtuu henkilöautoilla ja kotitaloudet käyttävät rahaa omaan autoon ja sen käyttöön yli

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

15 miljardia vuosittain, vaikka auto seisoo keskimäärin 95 prosenttia ajastaan pihalla tai autotallissa.

Tällä lakipaketilla voidaan mahdollistaa suuri markkinapotentiaali myös palveluyrityksille, toivottavasti myös kotimaisille uusille sellaisille. Liikennevallankumousta tuskin saamme aikaan hetkessä eivätkä asenteet toki muutu välittömästi, vaan työ tehdään pitkäjänteisesti, asteittain. Suomen liikennejärjestelmän kehittämisen kannalta uudistus on siis todella kannatettava. Se ohjaa monia meitä autoilun pakosta liikkumisen vapauteen.

Tämä lakipaketti kokoaisi myös liikennesääntelyn ja liikenteeseen liittyvät eri rekisterit yhteen paikkaan Liikennevirastoon, josta niitä voidaan avoimen datan hengessä hyödyntää yksinkertaisemmin ja helpommin. Myös big data -mahdollisuudet ovat merkittävät. Toisaalta tietoturvaasteet ovat nykyaikana todellisia, ja näin kunnianhimoinen lakipaketti velvoittaa meitä myös aiempaa kunnianhimoisempaan tietosuojapolitiikkaan. Kerättävän liikennedatan, rekisterien ja muunkin osalta on kiinnitettävä erityistä huomiota käyttäjien yksityisyydensuojaan ja koko yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden kannalta riittävän hajautettuihin järjestelmiin. Tietoturvakysymysten lisäksi tämä uudistus vaatii ehkä koko liikenneturvallisuuden uudelleenmäärittelyä nykyistä laajemmaksi kokonaisuudeksi.

Arvoisa puhemies! Esityksen vaikutukset ovat pääosin välillisiä, ja hallitus arvioi ne kokonaisuudessaan positiivisiksi. Digitalisaation edistäminen ja sääntelyn ja hallinnollisen taakan purkaminen alentavat kustannuksia ja siten liikkumisen hintaa kuluttajille. Toivotaan, että näin toteutuu. Kustannusvaikutusten osalta rajapintojen avaaminen haastaa etenkin pienempiä yrityksiä, ja meidän onkin pidettävä huolta siitä, ettei taakka muodostu heille kohtuuttomaksi, jotta saamme aidosti monipuoliset ja toimivat markkinat. Vaikutusten arviointi ennakkoon näin laajalle paketille on kuitenkin haastavaa. Emme vielä tiedä, millaisia ja kuinka monipuolisia palveluyrityksiä alalle syntyy, emmekä sitä, miten Suomen kansa lopulta innostuu tai on innostumatta uudennaisista liikkumiskonsepteista. Oma auto on kuitenkin monelle aika rakas. Toisaalta nyt ei olla valmistelemassa käyttäjän kannalta pakottavaa lainsäädäntöä, vaan ennen kaikkea mahdollistavaa ja uutta synnyttävää lainsäädäntöä. Mielestäni tämä on hyvä suunta.

16.25 Jyrki Kasvi vihr: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on todella painava, enkä puhu nyt vain esityksen liki 900 sivun massasta. Esitys kokoaa pirstaleista liikenteen lainsäädäntöä yhdeksi kokonaisuudeksi, mikä on jo sinänsä kannatettavaa. Keskityn kuitenkin tämän esityksen uusinta uutta luovaan osuuteen eli liikennetietojen käsittelyn uudistukseen.

Liikenteessä on käynnissä rakennemuutos, joka vetää vertoja traktorien tuloon Suomen pelloille, enkä puhu nyt vain robottiautoista, vaikka tämä laki on toki välttämätön myös niiden mahdollistamille uusille liiketoimintamalleille. Liikenne, kuten käytännössä kaikki muutkin talouden sektorit, on muuttumassa alustatalouden palveluksi. Ja mitä alustatalous tarkoittaa? Dataa ja älyä, jolla tätä dataa analysoidaan palveluiden tuottajien ja käyttäjien törmäyttämiseksi kaikkien osapuolten eduksi. Esimerkiksi kyytipalvelu Uber törmäyttää kyytiä tarjoavat ja tarvitsevat ihmiset. Sen todellisena bisneksenä on kuitenkin näiden kyytien sivutuotteena syntyvä data, jota se paitsi käyttää oman liiketoimintansa kehittämiseen myös myy hyvään hintaan. — Ne sähköisten palveluiden käyttösovimusehdot kannattaa tosiaan lukea huolella.

Arvoisa puhemies! Maanantaina Finlandia-talolla käynnistettiin Suomen kiri alustatalouden kärkimaiden joukkoon, Suomi ja Eurooppa yleensä kun ovat jääneet pahasti alus-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

tatalouden kehityksestä jälkeen. Mutta meillä on Suomessa edelleen vahvuuksia, jotka mahdollistavat Suomen paluun takaisin kärkikahinoihin. Yksi näistä kansallisista valttikorteista on Suomen viranomaisten rekistereiden tietopääoma. Hallituksen esityksen lähtökohtana onkin maksimoida erityisesti liikennetietorekistereiden hyödyntäminen. Liikennevirastolle ollaan asettamassa velvoite avata paitsi omat tilastonsa ja tutkimuksensa myös saamansa liikenteen palveluiden käyttöä koskevat tiedot sellaisessa muodossa, ettei niitä pysty yhdistämään yksittäisiin kansalaisiin. Asennemuutos perinteiseen tiedon panttaamisen kulttuuriin on valtava.

Valitettavasti liikenteen tietovarantojen käytettävyys ei kuitenkaan ole paras mahdollinen, esimerkiksi liikennettä koskevia rekistereitä on eri virastoilla kymmeniä. Nyt nämä liikenteen rekisterit ollaan kokoamassa yhteen liikenneasioiden rekisteriin, jota Trafi hallinnoi. Siitä kuuluu hallitukselle kiitos. Ja mikä parasta, keskitettyjen alustojen rakentamisen asemesta tavoitteena ovat hajautetut mutta yhteen toimivat järjestelmät, jotka kommunikoivat avointen rajapintojen välityksellä. Siitä kuuluu hallitukselle toinen kiitos.

Yhteen toimivuus asettaa toki muitakin vaatimuksia kuin vain avoimet rajapinnat. Pelkkä tekninen avoimuus ei riitä, jos tiedon hyödyntämiselle on muita, esimerkiksi lainsäädännöllisiä esteitä. Näitä esteitä tämä esitys pyrkii parhaaltaan purkamaan. Lisäksi on sovitava käytettävistä standardeista, anonymisointinormeista, sanastoista ja määritelmistä. Niiden ei kuitenkaan pitäisi olla sääntelykysymys, mutta jos eri viranomaiset eivät pysty niistä keskenään sopimaan, hallituksella on oltava valmiutta puuttua asiaan. Se, että Suomen viranomaisrekisterit ovat kansainvälisessä vertailussa hyviä, ei tarkoita, ettei niiden laatua, kuten ajantasaisuutta, eheyttä ja käytettävyyttä, olisi syytä edelleen kehittää.

Hallituksen esityksessä on havaittavissa myös merkittävä paradigman muutos, jonka soisin leviävän myös muuhun kuin liikenteen lainsäädäntöön. Siinä missä aiemmin on painotettu tiedon omistajuutta, nyt keskitytään tiedon käyttöoikeuksiin. Yrityksille ja henkilöille halutaan turvata oikeus käyttää itseään koskevaa tietoa, vaikka se olisi jonkun muun toimijan hallussa. Lakiesityksen 3 luvussa säädetään yksityiskohtaisesti tietojen luovuttamisen, tietosuojaan ja yksityisyydensuojan pelisäännöistä, on sitten kyse julkisesta avoimesta datasta, ammatinharjoittamiseen liittyvästä, henkilötiedoista yksittäisluovutuksina, tietojen luovuttamisesta anonymisoituina tutkimus- ja innovaatiotoimintaan tai julkisen rekisterin henkilötietojen luovuttamisesta liikenteeseen liittyvään tarkoitukseen, kuten katsastuskonttorien suoramarkkinointiin. Esityksen valmistelussa on otettu huomioon myös EU:n tietosuoja-asetus GDPR, eikä esitystä pitäisi joutua ainakaan sen vuoksi heti ensi vuonna päivittämään.

Arvoisa puhemies! Yksityiskohtaisessa valiokuntakäsittelyssä liikennetietojen luovuttamiskäytännöistä voi toki löytyä korjattavaa, etenkin henkilötietojen osalta tasapainoilu tiedon avoimuuden ja yksityisyydensuojan välillä on haastavaa. Itse asiassa olisi suoranainen ihme, jos näin laajasta ja uutta käyvästä esityksestä ei löytyisi lainkaan töitä liikenne- ja viestintävaliokunnan hienosäätöleikelle. Odotankin asiantuntijakuulemisia harvinaisen kiinnostuneena.

16.30 Mats Löfström r: Arvoisa herra puhemies, värderade herr talman! Regeringens proposition till lag om transportservice innehåller nödvändiga förändringar som krävs i utvecklingen mot mera moderna transporttjänster. Jag välkomnar förslaget och att en helhetsomfattande lag även nu görs i Finland. Till exempel i Estland finns en lag om offentlig transport, som omfattar såväl vägtrafik, järnväg, luft- och sjöfart, som kom i kraft år 2003.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Andra länder har också integrerat sina biljettbokningssystem för att öka interoperabiliteten. Kommunikationsministeriet konstaterar att det behövs öppen data och kommunikation via öppna gränssnitt för att målen i lagen om transportservice ska nås. Det här går hand i hand med linjen som finns inom banktjänster och implementeringen av bland annat betalningstjänstdirektivet som vi nu arbetar med i riksdagen.

Arvoisa puhemies! Pidän tervetulleena esitystä ja kokonaisvaltaisen lain säätämistä nyt myös Suomessa. Esimerkiksi Virossa voimassa oleva julkista liikennettä koskeva laki, joka käsittää niin tieliikenteen, rautatieliikenteen, ilmailun kuin merenkulunkin, tuli voimaan vuonna 2003. Muut maat ovat myös yhtenäistäneet lipunvarausjärjestelmiään yhteisen toimivuuden lisäämiseksi.

Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa, että liikenteen palveluista annetun lain tavoitteiden toteuttamista varten tarvitaan tietojen avaamista ja avointen rajapintojen kautta tapahtuvaa asiointia. Tämä käy käsi kädessä pankkipalveluita koskevan linjan ja maksupalveludirektiivin työn alla olevan implementoinnin kanssa.

Värderade herr talman! Förslaget till lag om transportservice förpliktigar att Trafiksäkerhetsverket gör den samlade informationen och mobiltjänsternas användning tillgänglig genom ett öppet gränssnitt i ett sådant format att enskilda användare, leverantörer eller tjänster inte kan identifieras. Jag vill framhäva att tyngdpunkten vad gäller en ökad användning av öppen data bör ligga på ett lätt tillgängligt och fungerande gränssnitt, något vi inte alltid har haft goda erfarenheter av tidigare i vårt land på andra områden. För att maximera användningen och nyttan med öppen data bör användarna ha kompetensen och möjligheten att nå den behövda datan enkelt. På så vis lyckas man skapa incitament för tekniska innovationer.

Det finns dock vissa risker man måste beakta. I värsta fall leder öppen data till snedvriden konkurrens ifall enbart vissa personer med bred teknisk kompetens kan dra nytta av datan i praktiken. Samtidigt bär Trafikverket ett stort ansvar i att säkerställa att privat information som rör integriteten hos medborgare och tjänsteleverantörer inte går att nå eller hamnar i fel händer. Och dessutom är det viktigt att konstatera att inte samtliga finländare har en smarttelefon, och att det också i framtiden måste finnas sätt för äldre generationer att nå dessa tjänster.

Avslutningsvis, herr talman: Enligt regeringens proposition ska sjöfartsutbildningen efter förändringarna följa internationella förpliktelser, och man gör ändringar när det gäller bland annat matrosutbildningen. Det är överlag positivt, även om vi behöver återkomma till detaljerna i utskottsbehandlingen. Generellt kan man ändå konstatera att sjöfarten är en global verksamhet, och vi har finländska sjömän och befäl på jobb runt hela världen där de kan arbeta med och konkurrera om arbetsplatser med arbetstagare från tiotals eller till och med hundratals andra länder. Att den finländska sjöfartsutbildningen fortsättningsvis hålls konkurrenskraftig, modern och är tillräckligt flexibel är alldeles nödvändigt.

Summa summarum ser jag positivt på förslaget. Det är ett mycket omfattande och digert material som vi kommer att få jobba mycket med i kommunikationsutskottet under hösten.

16.35 Mirja Vehkaperä kesk: Arvoisa herra puhemies! Liikkumisen palvelut ovat isossa murroksessa sekä Suomessa että maailmalla. Joukkoliikenteen edistämisen eteen maan hallitus on tehnyt paljon töitä, ja myöskin liikenteen päästöjen vähentämistä on yritetty

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

taklata. Sujuvat matkaketjut ovat kaikkien tavoitettavissa, ja erityisesti digitalisaatio on tuonut liikenteeseen uutta bensaa.

Nyt eduskunnassa on liikennepalvelulain toinen vaihe, jossa käydään noin 900 sivun verran erittäin tiukasti läpi muun muassa pätevyysvaatimuksia. Kaikki kuljetushenkilöiden pätevyyskysymykset ja koulutusta koskevat säädökset kootaan liikennepalvelulakiin, ja tieliikenteen luvista päätettiin pääosin jo lain ensimmäisessä osassa alkuvuodesta. Nyt käydään siis pätevyysvaatimukset lävitse raideliikenteen, merenkulun ja ilmailun osalta.

Arvoisa puhemies! Maailma muuttuu, sähköistyy, ja digitaaliset palvelut laittavat meidät aikaan, jossa ajasta ja paikasta olemme riippumattomia. Edellä edustaja Kasvi puhui erittäin mielenkiintoisesti alustataloudesta, avoimesta datasta ja tiedon rajapinnoista. Ne ovat meille mahdollisuuksia, mutta niissä on meillä paljon vielä opittavaa.

Lain tavoitteiden toteutumista varten tarvitaan tietojen avaamista ja avointen rajapintojen kautta tapahtuvaa asiointia. Tätä säädettiin etenkin lain ensimmäisessä osassa. Nyt prosessia jatketaan velvoittamalla Liikennevirasto avaamaan omien palveluidensa keräämä tieto niin sanotun avoimen rajapinnan kautta. Liikkumispalveluita koskevia olennaisia tietoja ovat muun muassa reitti, pysäkki, aikataulu, hinta ja saatavuustietojen sekä esteettömyystietojen osa. Näiden on oltava saatavissa tietojärjestelmään luodun yhteyden kautta ja kaikkien käytettävissä.

Nyt tässä toisessa osassa otetaan mukaan myös lento- ja meriliikenteen matkaliput, erilaisia liikkumispalveluita, kuten ajoneuvojen vuokrauspalvelut, erilaisia sarja- ja kausituotteita sekä alennuksia koskevaa sääntelyä. Liikkumispalveluiden tarjoamista helpotetaan mahdollistamalla myös niin sanottu puolesta-asiointi.

Edellä on moni puhunut siitä, että hallituksen esitys sisältää sen, että yksi liikenneasioiden rekisteri perustetaan. Kymmeniä liikenteen rekistereitä kootaan siis yhteen. Tähän saakka viranomaisten keräämä liikennetieto on ollut pirstoutunut kymmeneen eri liikenteeseen liittyvään rekisteriin. Kymmenestä nykyisestä rekisteristä siirrytään yhteen yhtenäiseen liikenneasioiden rekisteriin. Se helpottaa asiointia ja viranomaistyötä.

Liikenteen turvallisuusviraston, Trafín, rooli liikenteen lupa- ja valvontaviranomaisena vahvistuu. Se myöntää jatkossa keskitetysti toimiluvat niin tieliikenteen, ratatieliikenteen kuin lentoliikenteenkin tarpeisiin. Sujuvoitetaan siis arkeamme.

Arvoisa puhemies! Parasta liikennepalvelulaisissa, tässä kakkosvaiheessa, on ehdottomasti se, että matkaketjuajattelu ottaa isomman harppauksen. Se on erittäin tärkeä yhden luukun periaate liikenteen palveluissa. Sen ideana on tarjota yksilöllisempiä, ihmisten erilaisiin tarpeisiin sopivia matkoja ja matkapaketteja. Käytännössä tämä tarkoittaa eri liikennemuotojen yhä saumattomampaa yhteistyötä ja digitalisaation hyödyntämistä sen saavuttamiseksi. Käytännön elämästä esimerkki: Meistä moni on käyttänyt erilaisia aikataulusovelluksia tai etsinyt Google Mapsista nopeinta reittiä. Matkaketjusovellus voisi toimia samalla idealla. Syöttäisimme oman lähtöpaikkamme ja määränpäämme, minkä jälkeen voisimme vertailla erilaisia matkavaihtoehtoja esimerkiksi niiden nopeuden tai edullisuuden perusteella sekä eri liikennemuotoyhdistelmien avulla toteutettuna. [Puhemies koputtaa] Sen jälkeen voisimme ostaa haluamamme lippuketjun ja saisimme eri kulkuvälineet kattavan yhden matkalipun keskitetysti yhden palvelun kautta. Tämä sujuvoittaa arkea ja varmasti myöskin tuo joukkoliikenteeseen ihmisiä tulevaisuudessa enemmän.

16.40 Markku Pakkanen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tästä hallituksen esityksestä 145 on käyty nyt laajaa keskustelua. Itse omassa puheenvuorossani keskityn vain tähän

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

kuljetusalan yleiseen ammattipätevyysääntelyyn ja siihen toivottavasti saataviin pieniin muutosesityksiin. Säädöspohjahan tulee hyvin pitkälti EU:sta. Mutta pidän hyvänä, että tässä säilyy tämä koulutusajattelu, ja se on hyvä lähtökohta.

Raideliikenteen osalta ammattipätevyysasiat ovat erityisen tärkeitä. Tietysti nyt, kun kilpailutus lisääntyy raideliikenteessä, pitää muistaa, että muun muassa 2 000 veturinkuljettajan, joita tällä hetkellä Suomessa on, ammattipätevyyksistä pidetään kiinni. Sitä lakiahan sovelletaan myös raideliikenteessä liikenteenohjaukseen, vaihtotyöhön ja ratatyöliikenneturvallisuudesta vastaavien henkilöiden työhön. Tässä keskitytään varmaan näihin kansallisiin lisiin ja niiden mahdollisiin poistamisiin.

Perustason ammattipätevyyden tieliikenteessä suorittaa tänä päivänä noin 4 000—6 000 henkilöä, mutta varsinaisen jatkokoulutuksen ammattipätevyydestä tieliikenteessä suorittaa kymmeniätuhansia vuositason. Siihen toivoisin, että tässä lakiesityksessä pysyttäisiin pieniin tarkennuksiin. Se on yrittäjille valtavan iso kustannus, tuhansia euroja vuositason, kun kuljettajat joutuvat tämän pätevyyden suorittamaan. Trafihan sen hyväksyy, koulutusyritykset sen järjestävät, on oppilaitoksia ja autokouluja. Mutta toivoisin, että tässä asiassa voitaisiin miettiä ammattikuljettajien ja yrityksen näkökannalta pieniä jous-toja ja kenties vähän kevennystä siihenkin asiaan.

16.42 Ari Torniainen kesk: Arvoisa puhemies! Kun liikennepalvelulain ykkösvaiheessa koottiin tieliikennettä koskevat säädökset yhteen pakettiin, niin tässä kakkosvaiheessa nyt siihen liitetään sekä uudistetaan lento-, meri- ja raideliikenteen markkinoita ja kuljetushenkilöstön pätevyksiä koskevia säädöksiä. Nämä molemmat, siis ykkösvaihe ja kakkosvaihe, on tarkoitus saattaa voimaan samanaikaisesti ensi vuoden heinäkuun alussa.

Mikä oikeastaan on lakiesityksen ydin? Sen ytimessä on asiakaslähtöinen matkaketjuajattelu digitalisaatiota hyödyntämällä, kuten täällä on jo edellisissä puheenvuoroissa tullut esille, eli ainoastaan nappia painamalla kansalainen saa erilaiset matkustusvaihtoehdot kaikkine liikennevälineineen nopeinta reittiä sieltä paikasta A paikkaan B. Itse tässä vaiheessa kyllä tuntuu, että se vaatii myöskin aikaa, että tämä toteutuu todella. Toivottavasti se myös näin menee eteenpäin.

Tällä liikenteen palvelulailla mahdollistetaan asiakaslähtöinen liikennepalveluiden kehittäminen digitalisaatiota hyödyntäen. Uskon, että tämä tulevaisuudessa saa aikaan uusia yrityksiä ja uusia innovaatioita myöskin uusia palveluita kehittäen. Tämän uudistuksen tavoitteena on kasvattaa koko liikennesektorin markkinaosuutta ja tehdä joukkoliikenteestä yhä varteenotettavampi vaihtoehto yksityisautoiluun verrattuna. Se on se ydin. Näin toimimalla saadaan myöskin tämä matkaketjuajattelu aikaiseksi.

Haluan vielä painottaa sitä, että kun ykkösvaihetta silloin käsiteltiin, niin se sai paljon kritiikkiä ja keskustelua aikaiseksi, ja muistan sen lähetekeskustelunkin täällä. [Puhemies koputtaa] Ainakin tässä myöskin oppositio tuntuu olevan lakiesityksen takana, kiitos siitä.

16.45 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Nyt kyllä huomaapi sen, että liikennepuolella tuulee todella paljon. Ja täytyy kyllä sanoa, että liikenneministeri ei näemmä pelkää ollenkaan sitä, että välillä voi joutua todella myrskynkin silmään tässä tuulemisessa. Miettikääpä sitä, mitä kaikkea liikennepuolella on tällä vaalikaudella pantu tuulemaan ja tapahtumaan: siis meillä on tämä liikennekaaren valtavan iso kokonaisuus, on korjausvelkapakettiasiat, on ajokorttiasiat, tieliikennelaki, yksityistielakikin vielä tänään käsitel-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

lään. Elikkä näyttää siltä, että yhden vaalikauden aikana pannaan tuulemaan hyvin paljon rohkeasti kaikkia asiakokonaisuuksia.

Tässäkin, liikennekaaren kakkosvaiheessa elikkä laissa liikenteen palveluista, on valtavan iso haaste. En tiedä, kuinka moni edes ymmärtää, kuinka valtavasti sen 800 sivun paketin eteen on tehty töitä, elikkä tämä kakkosvaihekin sisältää niin paljon asioita. Todellisuudessa se sisältää paljon enemmän asioita kuin se ensimmäinen vaihe, josta on tingattu ja keskusteltu ja tapeltu. Siinä puhuttiin julkisuudessa hyvin paljon vain taksiasiasta, niin kuin se olisi ainoa tärkeä asia. Tässä on käyty koko valtavan iso kokonaisuus läpi näissä asioissa, ja tämä pitäisi nähdä nyt keskustelussa enemmänkin kokonaisuutena, mitä kaikkea liikennepuolella on nytten pantu tuulemaan ja tapahtumaan. Nyt meillä valiokunnassa ja asiantuntijoiden kautta varmasti onkin sitten hyvin mielenkiintoiset keskustelut siitä, mitä tämä kakkosvaihekin tulee sisältämään.

Tämä digitalisaatiokokonaisuus: Nyt eletään vuotta 2017, ja sen tässä kyllä näkee. Olisi moni asia pitänyt kyllä toteuttaa jo aikaisemmin, mutta onneksi edes nytten saadaan näitä tapahtumaan. Esimerkiksi tämä liikenneasioiden rekisteri, se on valtava byrokratiakokonaisuus, mitä siinä on tällä hetkellä olemassa. Nyt ne on rohkeasti alettu kasaa yhdeksi rekisteriksi. Toivottavasti tämä kaikki nyt saadaan sitten tehtyä ja ministeriön työntekijätkin jaksavat puurtaa ja kaikki nämä asiat rakentaa yhdeksi paketiksi. Ongelmana on tietysti tämä tietosuoja-asia, miten nämä kaikki rakennetaan. Kun valiokunnassa ensimmäisestä paketista jo vähän kuultiin, niin kyllä se tietosuoja-asia tulee olemaan todella iso kokonaisuus. Mutta nyt hyvää on se, että kun se on yhdessä paketissa, kun se hoidetaan Trafín kautta — vai mikä sitten on kyseessä, mikä tämän asian tulee hoitamaan — niin on yhtenäinen tietorekisteri ja ennen kaikkea tämä yhden luukun palvelu, niin että me yhdestä paikasta voimme alkaa saamaan jatkossa tiedot hyvin monesta asiasta. Ja toivon mukaan tässä tullaan myöskin säästämään kustannuksissa, niin että jatkossa, kun yhdeltä luukulta saadaan palvelut, se on sen jälkeen myöskin sekä yhteiskunnalle edullisempaa että meille kuluttajille edullisempaa näissä asioissa.

Sitten matkaketjut. On todellakin jo aika, että nämä matkaketjuasiatkin saadaan toimimaan. Meillä digitalisaation kautta kännyköillä saadaan niin paljon muitakin asioita jo toimimaan, että kyllä niiden matkaketjujenkin pitää alkaa todellakin sujuvasti toimimaan, hyvin helposti ja yksinkertaisesti.

Minkälaiset vaikutukset tällä uudistuksella sitten kokonaisuudessaan on syrjäisemmille alueille? Kuten moni jo tietää, niin minä olen ilmeisesti tämän eduskunnan kaikkein syrjäisimmällä alueella asuva henkilö, ja minä tykkään, että tämä kokonaisuus on minua erittäin paljon palveleva asia. Minä tykkään, että tulen saamaan palveluja, ainakin vähintään nykymuodossa — no, toivon mukaan paljon paremmalla tavalla kuin tällä hetkellä, sillä ei meillä siellä niitä palveluja tällä hetkellä muuten niin paljon pyöri ja toimi. Tällä hetkellä meillä pitää olla jokaiselle omat autot ja kaikki muut, että päästään liikkeelle. Ja kyllä minä olen tällä hetkellä vähän pulassa ollut, kun minun oma autoni irtisanoi yhteistyösopimuksen — minä olen miettinyt, miten hullussa tässä kuljetaan. Mutta tärkeää on se, että me saamme erilaisia palveluja sujuvasti toimimaan, ja kyllä minä uskon, että näillä palveluilla me saamme toimimaan.

Kun yksi asia tässä kokonaisuudessa on sitten myös postilainsäädäntö, postilainsäädäntö yhdistettynä tähän lakiin liikenteen palveluista, ja on kaikki nämä muut uudistukset, niin toivottavasti tämän mukaan me saamme tuolla syrjäisimmilläkin seuduilla palvelut sitten pelittämään entistä paremmin. Eli minä katson tämän kokonaisuuden todella tervetulleeksi

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

uudistukseksi. Meidän täytyy vain rohkeasti ottaa myöskin oma askel eteenpäin näissä asioissa, niin että uskomme ja luotamme näihin ja haemme näistä mahdollisuudet, millä tavalla me pystymme kehittämään näitä asioita eteenpäin.

Sitten vielä viimeisenä otan esille tämän byrokratian purun. Hallitusohjelman mukaan byrokratiaa tulee purkaa, ja laissa liikenteen palveluista, tässä kakkosvaiheen paketissa, on todella huikea byrokratianpurkukokonaisuus. Olen kyllä katsonut montaakin sektoria, mutta missään muualla ei ole vielä purettu byrokratiaa niin paljon kuin tässä. Toivottavasti me saamme vielä muitakin isompia asioita vastaan, sillä byrokratiaa tulee purkaa. Katsomme, miten tämä sitten käytännössä toteutuu, saammeko me kaikkea sitä aikaiseksi, mitä nyt odotamme.

16.51 Jukka Kopra kok: Arvoisa herra puhemies! Maailman mittakaavassa liikenne, tapa liikkua, tapa kuljettaa tavaraa, liikennejärjestelmät ovat niin suuren muutoksen kourissa, että sellaista ei vielä ihmiskunnan historiassa olla nähty. Peruskysymyksemmehän kuuluu tietenkin niin, haluaako Suomi olla tässä mukana ja haluaako Suomi kenties olla näyttämässä tietä, kuinka tämä maailmanlaajuinen muutos tapahtuu. Tässä suhteessa täytyy kyllä antaa kiitosta meidän ministerillemme, että hän ei kyllä ole jäänyt tuleen makamaan vaan on pannut toimeksi ja meillä on jo laki liikenteen palveluista 1 täällä eduskunnassa käsitelty ja nyt meillä on käsittelyssä seuraava versio, laki liikenteen palveluista 2.

Tässä on tarkoitus näitä rekistereitä yhdistää sekä tarkastella ammattipätevyyksiä. Meillä on ilma-alusrekisteriä, ajoneuvoliikennerekisteriä, alusrekisteriä, merimiesrekisteriä, ratarekisteriä, kalustorekisteriä, kelpoisuusrekisteriä, lupakirjarekisteriä ja niin edelleen. Ja meillä on alusrekisterilaki, ilmailulaki, laki kiinnityksistä ilma-aluksiin, rautatielaki, laki rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävistä ja niin edelleen. Nyt näitä ollaan tässä laittamassa yhteen, ja kyllä se on selvä, että tällä saadaan selkiytettyä lainsäädäntöperustaa sekä sitten tällä yhdellä, yhtenäisellä, isolla rekisterillä tehokkaammin hallittua sitä tietoa — sekä myöskin jaettua sitä, mikä on tämän päivän henki ja tarkoitus. Ja nyt kun puhutaan siitä, että yhdessä rekisterissä on paljon tietoa ja tieto olisi avointa, niin sehän ei tietenkään tarkoita sitä, että kaikki tieto on julkista ja kaikkien saatavilla noin vain, vaan tietyin perustein ihmiset pääsevät käsiksi itse omiin tietoihinsa, yritykset voivat vaihtaa kätevämmän tietoa, ja totta kai viranomaisten keskinäinen tiedonvaihto on sitten asia erikseen, eikä se välttämättä aina ole julkista vaan perustellusti joskus salaistakin. Tämä rekistereiden yhdistäminen on siis hyvä asia.

No, sitten tämä ammattipätevyyspuoli. Liikennealalla kyllä herättää hilpeyttä se korttipino, joka on oltava [Puhemies koputtaa] — jos puhemies vielä sallii pari lausetta — ja siitä on nyt tarkoitus päästä eroon. En tarkoita sitä, etteikö ammattilaisia tarvittaisi. Meillä on rautaisia liikenteen ammattilaisia kuljettamassa autoja, junia, [Puhemies koputtaa] rekka-autoja, ja niin pitää olla jatkossakin, mutta sen ammattipätevyyden osoittamisen pitää jatkossa olla kätevämpää [Puhemies koputtaa] ja helpompaa. — Kiitos, herra puhemies.

16.53 Sirpa Paatero sd: Arvoisa herra puhemies! Todellakin tästä on hyvä jatkaa, koska varmaan kaikkien tavoitteena on turvallinen, toimiva ja ammattitaitoinen liikenne myöskin tulevaisuudessa Suomessa, ja siihen liittyen tämä ammattipätevyyskeskustelu on varmaankin tarpeen. En osaa arvioida niitä korttimääriä tai muita, mutta toivon, että sääntelyn purun innostuksessa ei mennä niin pitkälle, että vaarannettaisiin meidän turvallista liikennettä tai heikennettäisiin meidän ammattilaisten pätevyyksiä niin paljon, että se koituisi ih-

misten turvattomuudeksi. Siihen tällaisella isolla paketilla, joka nyt on, on joskus riskiä. Meillä on täällä muissakin valiokunnissa näitä tuhansien sivujen paketteja, ja kun ne sisältävät satoja ja tuhansia yksityiskohtia, niin siinä kohtaa hallinta, että yksi kansanedustaja pystyisi kaikki kohdat sieltä jotenkin poimimaan ja suhteuttamaan toisiinsa... Joskus siellä voi mennä ohi sellaisia kohtia, mistä olisi ehkä ollut tarpeen käydä keskustelua.

Matkaketjuajattelu ja digitaalisuus siihen liittyen ovat erittäin hyviä ja perusteltuja. Tuen niitä aivan täysin. Nythän on kuitenkin jotenkin niin, että operaattorit eivät ole lähteneet tähän mukaan, ja ehkä kysymys ministerille on se, johtuuko se siitä, että nämä olisi pitänyt standardoida jotenkin, että ne operaattorit sitten voisivat luoda ne järjestelmät, että ne keskustelisivat keskenään, vai mistä on kyse, että meillä joudutaan näitä lippuja ostamaan jokaiseen matkavälineeseen erikseen. Niin kuin täällä on tänään kuultu, niin joskus se niitten lippujen ostaminen on jopa tuskaisen hankalaa, kun olisi kätevää saada niin — muistan semmoisen mainoksen juna—laiva-järjestelystä — että yhdellä lipulla pääset vaihtamaan välineestä toiseen.

Eräänä asiana tässä oli myöskin tietojärjestelmän muutokset, koska meillehän on tulossa siis tietosuoja-asetus [Puhemies koputtaa] sekä tietosuojadirektiivi, joiden muutokset tulevat meillekin.

Yksi asia, puhemies: kun meille tulee puolesta päättäminen, niin se on aika iso tietosuojakysymys, etenkin jos se tulee tälle puolelle, mutta se on tulossa myöskin sote-puolelle, eliikkä toisten ihmisten henkilötiedoilla toimimisessa [Puhemies koputtaa] ollaan kyllä isossa kysymyksessä.

16.55 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Täällä on tyytyväisyydellä otettu vastaan tämä matkojen yhdisteleminen ja sen hyödyntäminen. Näitä sovelluksia varmasti maailmalta jonkun verran löytyy, ja toivotaan, että siellä sitten parhaita puolia osataan ottaa niistä käyttöön.

Mutta olisin puuttunut toiseen asiaan, mikä tässä isossa pinossa myöskin on, eliikkä ammattipätevyyteen. Siitä tietysti kuulee alan yrittäjiltä paljon ehkei niin mairittelevaakaan palautetta siitä, kuinka nämä päivittämiset näissä korteissa monelle yritykselle tuntuvat lähinnä siltä, että ne ovat enimmäkseen lisäkustannusta ja on hankalaa löytää sitten sitä korvaavaa kuljettajaa, ja koetaan, että monesti laatu näissä koulutuksissa on myös sitä luokkaa, että ne huomattavasti pätevämmät henkilöt istuvat oppilaiden joukossa kuin siellä opetuspulpetin takana.

Olisin kysynyt ministeriltä, kun tässä on sanottu: "Ammattipätevyyden jatkokoulutusmerkintöjä kirjataan vuosittain yhteensä 55 000—235 000 kappaletta. Seuraava ammattipätevyyden jatkokoulutuksen suorittamistihentymä tulee olemaan vuosina 2018—2019, kun ammattipätevyytlainsäädännön voimaantullessa suoritettujen ammattipätevyyksien uusiminen tulee ajankohtaiseksi." Mitenkähän tähän on mahdollista varautua? Se on melkoinen rypäs sitten sinä vuonna, kun ihmisiä on tulossa uusimaan näitä ammattipätevyyksiä. Toivoisinkin, että ministerillä olisi siihen kommenttia.

Sitten toisaalta hintatiedoista, missä tästä samasta asiasta todetaan täällä, että hintatietoja on aika niukasti ollut saatavilla, ja ajatellaan, että todennäköisesti kurssimuotoisissa jatkokoulutuksissa kilpailutilanne olisi melko hyvä. Mutta onko todellakin niin, että näistä ei ole kattavampaa tietoa saatavissa, koska nämä ovat juuri niitä, mihin sitten yrittäjät kiinnittävät huomiota, että kallista on? Esimerkiksi naapurimaissa ilmeisesti [Puhemies koputtaa] näitten koulutusten hinta on huomattavan paljon halvempi.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

16.58 Ari Torniainen kesk: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on nimenomaan mahdollistavaa lainsäädäntöä ja hyvinkin edistysellistä koko Euroopassa, se on huomattava.

Tässä muutamassa puheenvuorossa kiinnitettiin aivan aiheesta huomiota nimenomaan ammattipätevyyksiin liikenteessä. Käsittääkseni hallituksen esityksessä kaikki kuljetushenkilöiden pätevyyskysymykset ja koulutusta koskevat säädökset kootaan nyt tähän liikennepalvelulakiin ja tieliikenteen luvista päätettiin käytännössä jo siinä ensimmäisessä osassa. Nyt kuorma- ja linja-autonkuljettajien ammattipätevyys säilytetään nykyisessä toimintamallissa, jossa ammattipätevyys saavutetaan osallistumalla määrämuotoiseen koulutukseen. Raideliikenteessä henkilöstön pätevyysvaatimukset kohdistuvat jatkossa veturinkuljettajiin, ja merenkulussa laivapätevyys ovat vahvasti kansainvälisten sopimusten säätelemiä. Ilmailulaissa säilytetään mahdollisuus kansalliseen sääntelyyn nimenomaan kauko-ohjatun lentotoiminnan osalta. Näin olen itse täältä papereista lukenut ja uskon, että näin mennään. Itse myöskin toivon, että ne ammattipätevyyskysymykset ovat sillä tasolla, että liikenneturvallisuus nimenomaan on se ykkösasia, mihin kiinnitetään huomiota.

16.59 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Pyysin vielä toisen puheenvuoron, kun huomasin olleeni kiittänyt ministeriä siitä, että täältä löytyy tällainen minun mielestäni tärkeä asia. Kun me poliitikot paljon kierrämme tuolla toreilla, niin olemme monilta torimyyjiltä saaneet hämmennyksiä kysymyksiä siitä, miksi heitä koskee tämä ammattipätevyyskorttien uudistamisvaatimus. Täällä on nyt todettu, täällä ovat nämä poikkeamat: "jos kuljetetaan omia tuotteita, joita kuljettaja myy tietyssä paikassa, eikä ajoneuvon kuljettaminen ole hänen pääasiallinen tehtävänsä". Näistä poikkeuksista viimeksi mainittu, tietysti paikassa myytävien tavaroiden kuljettaminen, on kansallinen, eli tämä ei tule direktiivistä, tämä on ihan siellä ministeriössä tehty. Kiitoksia tästä.

Minä uskon, että tämä on semmoinen käytännön arkijärjen tyyppinen poikkeama ja että monet ovat ihmetelleet, että hyvänä aikana, jos kuljettaa niitä omia myytäviä tuotteita — jollakin ne voivat olla vaikka patalappuja tai sukkia tai kintaita tai mitä tahansa hyvin pieniä käsityötuotteita, joita myydään pienellä katteella, ja se on ehkä enempikin elämäntapa tai joillekin sellainen, että mennään joulumyyjäisiin ja vastaaviin — ja sitten näitten henkilöitten on pitänyt näitä suorittaa, niin tämä on minun mielestäni äärimmäisen hyvä poikkeama, mikä tänne on lisätty.

17.00 Markku Pakkanen kesk: Arvoisa puhemies! Todellakin, tämä ammattipätevyys-tulkinta sisältää monta tärkeää poikkeamaa, ja ne on hyvä lukea sieltä, liittyen tavaraliikenteeseen taikka henkilöliikenteeseen. Linja-autojenkin osalta siellä on poikkeamia, ja niitä monet perheet voivat hyödyntää. Jos on suurempi perhe, lapsilukumäärä on isompi, niin voi linja-autolla viedä omaa perhettään, kun ei se ole korvausta vastaan olevaa liikennettä ynnä muuta.

Itse erityisesti vielä haluaisin korostaa ammattipätevyyden ja turvallisuuden merkitystä, mutta edustaja Essayah otti esille tämän mahdollisen ruuhkautumisen koulutuksessa muutaman vuoden päästä. Sehän hyvin pitkälle muun muassa johtuu siitä, että tämä ammattipätevyyskoulutautuminen on vasta muutaman vuoden Suomessa ollut — 2014 muistaakseni oli aika sellainen sesonkivuosi, milloin näitä koulutuksia paljon tehtiin — ja siihen siirtymäaikaan mennessä, kun se viiden vuoden välein uusitaan, se väkisin ruuhkautuu. Mutta siinä toivoisin, että tähän saataisiin joustoa siltä osin, että kenties tässä viiden

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

vuorokauden kouluttautumisessa voitaisiin hyödyntää niitä ihmisiä, jotka ovat todellakin päivittäin ammattiliikenteessä kuljettajana. Valitettavan usein saattaa olla tilanne niin, että se koulutettava on pätevämpi kuin itse kouluttaja, koska näitä koulutuksia suorittavat hyvin nuoretkin pienellä kokemuksella, kenties liikenteenopettajat, jotka ovat juuri koulutuksen saaneet suoritettua, ei minkäänlaista ammattiliikennekokemusta tien päältä. Näissä koulutuksissa on valtavasti kirjavuutta niin pätevyyden kannalta kuin myös hinnan kannalta, ja se on se iso, haasteellinen asia. Toivoisin, että valmistelun aikana voitaisiin tästä vielä käydä laaja keskustelu.

17.02 Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner: Arvoisa puhemies! Haluan kiittää näistä palautteista ja myöskin eväyksistä tulevaan valmisteluun. Nostaisin esille muutamia näkökulmia, joita tässä keskustelussa on tullut esille.

Olemme pyrkineet vastaamaan siihen huoleen, mikä liittyy pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuuteen olla mukana tässä kehityksessä. Siinä on Liikennevirastolla velvollisuus huolehtia digitalisaation ja avoimen tiedon osalta tästä palvelusta, joka mahdollistaa sitten sen, että pk-yritykset pystyvät olemaan tässä palvelussa aktiivisesti kehittämisessä mukana.

Samalla olemme pyrkineet harkitsemaan, mitkä ovat sellaisia asioita, jotka vaativat standardisointia, ja mitkä ovat sellaisia asioita, jotka vaativat sitten sen, että toimijat löytävät yhteiset mallit. Tässä markkinan kehittymisessä tulee tapahtumaan niin nopeaa muutosta, että olemme halunneet myöskin jättää tilaa toimijoiden väliselle yhteistyölle ja siitä sitten löytää kehityksen edistysaskeleita.

Edustaja Pakkasen esille nostamat pätevyysvaatimukset, niihin liittyvät huolenaiheet sekä tieliikenteen jatkokoulutusvaatimukset ja tarpeelliset kevennykset ovat ehdottomasti asioita, joita tulee viedä eteenpäin. Nyt meillä on ollut pikkuisen se tilanne, että ammatillisen koulutuksen reformi on tässä kulkenut rinnakkain, ja EU:ssa on vielä pikkuisen asiat kesken, jolloin olemme lähteneet siitä, että liikennepalvelulain kolmannessa vaiheessa tulemme käsittelemään vielä kertaalleen laajasti pätevyyskysymyksiä siltä osin kuin niissä ovat vielä ne edessä olevien muutosten mahdollisuudet, joita EU:sta tulee, ja joissa sitten myöskin ammatillisen koulutuksen muutokset ovat. Mikään ei estä sinänsä jo tässä vaiheessa myöskin niiden asioiden käsittelemistä.

Kun puolesta-asiointi on todellakin iso muutos tässä lain kokonaisuudessa, niin olemme halunneet huolehtia siitä, että henkilötietojen ja käyttäjätilien välistä tiedonsiirtoa tapahtuisi mahdollisimman vähän ja että niiden on oltava olemassa olevia sen sijaan, että edellytetään uusien synnyttämistä. Tässä pyritään myöskin huolehtimaan, että aidosti noudatetaan sekä tietosuoja-asetuksen henkeä että myöskin siihen liittyviä vaatimuksia.

Todellakin on ihan selvää, että me haluamme huolehtia siitä, että meidän liikenneturvalisuutemme olisi maailman huippua, ja tästä me emme tule tinkimään missään olosuhteissa. Sen hengessä pyritään myöskin huolehtimaan, että niitä koulutus- ja pätevyysvaatimuksia, joita tähän on kirjattu, myöskin noudatetaan. Samalla on myöskin tärkeää huolehtia siitä, että koulutuksessa päästään yksilöllisempiin ratkaisuihin ja että me emme tee järjestelmästä liian raskasta myöskään yrittäjille. Tätä tasapainoa on esityksessä pyritty edistämään. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja talousvaliokunnan on annettava lausunto.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ajokorttilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 146/2017 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan, jolle sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu

17.06 Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ajokorttilain muuttaminen on liikenteen palvelulain ohella yksi liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla tällä vaalikaudella tehtävistä isoista lainsäädäntöuudistuksista, joilla puretaan sääntelyä digitalisaation mahdollisuuksien hyödyntämiseksi. Sääntelyä selkeytetään ja vaihtoehtoisuutta ajokortin suorittamisessa lisätään. Digitalisaation myötä lisätään sähköistä asiointia ajokorttimenettelyssä. Muutoksilla kevennetään hallinnollista taakkaa ja voidaan vaikuttaa myös ajokortin hintaan.

Keskeisimpänä esityksessä on kuljettajakoulutuksen ehdotettu muutos ja siitä aiheutuvat tutkinnon kehittämistarpeet. Muutos ei koske kuorma- ja linja-auton ajokortteja. Määrämuotoisesta ja viranomaisen vahvistaman opetussuunnitelman mukaisesta opetuksesta luovutaan. Painopistettä ajokortin suorittamisessa siirretään kuljettajantutkinnon suuntaan kansainvälisten mallien ja EU-lainsäädännön perusteiden mukaisesti. Tutkinnon edellytyksiä mitata paremmin ajokorttia suorittavan osaamista vahvistetaan. Uudistuksen kohteena ovat erityisesti sisällöt, jotka tähän asti on toteutettu opetuksen keinoin.

B-luokassa palataan ajokortin suorittamiseen yhdessä vaiheessa. Vaiheistetusta opetuksesta luopumalla kuljettajalle annetaan paremmat valmiudet ajamiseen heti itsenäistä ajamista aloitettaessa. B-luokassa opetuksen aloitusajankohtaa aikaistetaan, mikä mahdollistaa pitemmän ajokokemuksen hankkimisen turvallisissa olosuhteissa. Tavoitetta edistetään opetusluvalla tapahtuvalla ohjatulla ajoharjoittelulla myös autokouluopetuksen tukena.

Muutoksen tarkoituksena ei ole luopua opetuksesta ajokorttia suoritettaessa. Vain nykyisenkaltaisesta opetuksen sisältöjen ja määrien tarkasta sääntelystä luovutaan. Luokka-kohtainen teoriaopetus on jatkossa vapaammin hankittavissa, mutta ajo-opetusta voidaan antaa edelleen vain viranomaisen luvalla. Muutos mahdollistaa nykyistä paremmin opetus-
tarpeiden arvioimisen oppilaskohtaisesti ja aiemman osaamisen hyödyntämisen. Lakisääteiset koulutusvaatimukset kohdistuvat liikenneturvallisuuden huomioon ottamiseen ja ajo-opetukseen eräissä luokissa.

Ensimmäistä ajokorttia suoritettaessa on saatava liikenteessä toimimisen perusteita koskeva koulutus. B-luokassa vaaditaan liikenteen riskien tunnistamiseen liittyvä koulutus. Uusien kuljettajien rikkomusseurantaa tehostetaan koulutuksella. Ensimmäistä moottoripyörän ajokorttia ja auton B-luokan ajokorttia suorittavalta vaaditaan vähimmäismäärä ajo-opetusta. Nykyiseen verrattuna ajo-opetuksen vähimmäismäärät puolitetaan. Opetus-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

määrien tarkoitus ei ole nykyiseen tapaan kuvastaa ajotaidon edellyttämän ajo-opetuksen määrää vaan varmistaa riittävät edellytykset osaamisen arvioimiseen.

B-luokan ajokorttiopetuksessa on ollut käynnissä useampia kuljettajaopetuskokeiluja. Näissä kokeiluissa on jo kokeiltu digitaalisten oppimisympäristöjen hyödyntämistä ja nykyistä joustavampia opetussuunnitelmia muun muassa ajotuntien määrässä. Tutkintoon sisällytetään myös riskien tunnistamista koskevia sisältöjä.

Lausuntokierroksella saadussa palautteessa puututtiin erityisesti ehdotusten liikenneturvallisuusvaikutuksiin. Esityksessä lisätään tutkintojen vaativuutta, pidennetään B-luokan ajokokeen kestoja ja mopotutkinnossa vaaditaan ajokoe liikenteessä. Opetusluvan hakijan taustat tutkitaan edelleen sen varmistamiseksi, ettei liikenneturvallisuudelle kyseenalaisia ajotapoja siirretä opetuksessa. Opetus- ja tutkintoajon turvallisuuden ylläpitämiseksi pysytetään vaatimus ylimääräisestä jarrupolkimesta.

Esitykseen sisältyy myös traktoreiden ajokorttiluokitusta koskevia ehdotuksia: LT-luokasta luovutaan. Ajoneuvoluokkaan T3 kuuluvat traktorit, joiden rakenteellinen nopeus on 40–60 kilometriä tunnissa, siirretään AM-luokkaan. Niiden kohdalla ajokorttivaatimukset ovat samat kuin kevyillä nelipyörillä. Muut traktorit, joiden rakenteellinen nopeus on enintään 60 kilometriä tunnissa, kuuluvat T-luokkaan.

Matkailun lisääntyessä Suomeen tulee yhä enemmän henkilöitä maista, joissa myönnettyjä ajokortteja ei hyväksytä täällä ajamiseen. Jatkossa hyväksytään ajokortit, jotka on myönnetty Suomen tunnustamassa valtiossa. Tällä helpotetaan liikkumista ja matkailupalvelujen käyttöä.

Lakimuutosten on tarkoitus tulla voimaan 1. päivänä heinäkuuta vuonna 2018. Ulkomaisten ajokorttien kohdalla voimaantulo ehdotetaan aikaistettavaksi. Tältä osin laki ehdotetaan tulemaan voimaan jo vuoden 2018 helmikuun alussa. — Kiitos.

17.11 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvä ministeri ja hyvät edustajakollegat ja muut paikalla olijat! Liikenneministeri Berner on ollut jälleen aikaansaapa, ja hyviä, isoja asiakokonaisuuksia ollaan eteenpäin viemässä.

Ajokorttilain uudistamisessa ajokorttisääntelyä selkeytetään ja ajo-opetusta muutetaan muun muassa valinnaisuutta lisäämällä. Myös B-luokan ajokortin suorittamisesta useassa tai kahdessa vaiheessa luovutaan ja ehkä siirrytään hivenen siihen suuntaan, että voidaan osoittaa tuota osaamista astetta joustavammin.

Autokoulun tunnit puolittuvat, ja tätä tietysti ainakin autokouluala on hivenen kyseenalaistanut. Mutta toivotaan, että ratkaisu on oikea ja niillä tuloksilla, mitä tässä esityksessäkin esille tuodaan, kansainvälisilläkin tuloksilla, päästäisiin lopputuloksessa kuitenkin parempiin kuljettajiin. Meillä on ollut käytössä kokeilu 10+10-mallista, ja ainakin siinä on osoittautunut, että se ei ole toiminut, mutta toisaalta valinnaisuus on sitten tuonut mahdollisuuksia myös lisätunteihin.

B-luokan ajokortin vähimmäisikään ei ehdoteta muutoksia, mutta sen sijaan tähän tulee muutamia erityistapauksia. Itse asiassa, jos oikein luin, mielestäni tässä esityksessä on pieni ristiriita 17-vuotiaiden B- ja BE-kortin kohdalla, missä annettaisiin oikeus näille nuorille, jotka opiskelevat ja tähtäävät kuljetusalalle. Toisessa kohdassa puhutaan, että sillä saisi ajaa opiskelun ja työssäoppimisen ajot, mutta pykälässä puhutaan pelkästään työssäoppimisesta. Toivottavasti tässä on virhe siihen suuntaan, että nuo opiskelun ja työssäoppimisen ajot molemmat kuuluvat tähän kokonaisuuteen. Jos tämä havaitsemani virhe pitää

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

paikkansa, niin toivon, että se valiokuntakäsittelyssä tarkistetaan ja sitä laajennetaan näin. Eli ristiriita pykälien ja tämän perusteluosan välillä.

Myös se, että 17-vuotiaat voisivat jatkossa saada helpommin ajokortin, on tässä esityksessä esillä. Tänä vuonnahan olemme myös urheilusivuilta saaneet jännittää, kuinka rallikuljettaja Kalle Rovander suoritti insinööriajon ja sai ajokortin ja pääsee ajamaan 17-vuotiaana MM-ralleja — kiitos Trafille ja muille, jotka asiaan myönteisesti vaikuttivat. Minun mielestäni on ihan järkevää helpottaa sitä saantia, varsinkin sellaisissa tilanteissa, kun esimerkiksi ammatillinen koulutus tai lukiokoulutus ovat pitkän ja vaikean tien päässä, ja luulen, että on yhteiskunnankin kannalta järkevää hakea tämäntyyppistä kevennystä.

Yksi asia, jota hivenen ihmettelen, on tämä, että opetuslupakoulutukseen jossain vaiheessa jälleen on palannut tämä ylimääräinen poljin autoihin. Ymmärtääkseni siitä aika lailla muualla maailmassa on luovuttu, ja voisi minun mielestäni valiokuntakeskustelussa ja läpikäynnissä vielä kertaalleen pohtia, tarvitaanko tällaista lisäpoljinta ajo-opetuksessa.

Arvoisa puhemies! Kun tässä puhutaan ajokorteista ja ajo-oikeuksista, niin kysyisin myös salissa liikenneministeriltä, joka on ollut aktiivinen myös mopoautojen korvaamisessa oikeilla autoilla, joiden nopeutta rajoitettaisiin. Eli tällä tavalla vaaralliset, kevytrakenteiset mopoautot voitaisiin korvata oikeilla autoilla, pienillä autoilla, joiden nopeus rajoitettaisiin esimerkiksi 60 kilometriin tunnissa. Näissä autoissa, jotka olisivat tällaisia Smart-tai Aygo-tyyppisiä tai muita pieniä oikeita autoja, olisi lukkiutumattomat jarrut, airbagit, ainakin kaksi ja usein neljäkin ja niin pois päin. Myös hinnaltaan ne olisivat jopa edullisempia kuin nämä vaaralliset mopoautot. Kysyisin ministeriltä, minkälaisella aikataululla tässä ollaan etenemässä.

Sisämarkkinakomissaari Elzbieta Bienkowskahan antoi tälle myönteistä viestiä. Eli kun aiemmin on ehkä menty vähän Euroopan ja EU:n selän taakse tässäkin asiassa, niin jos oikein ymmärsin, Bienkowska antoi tukea sille, että tämä kuuluu meidän kansalliseen sääntelyyn. Toivoisin, että ministeri voisi tästä vähän aikatauluakin valottaa. Moni perhe miettii, että ostetaanko vielä mopoauto vai voitaisiinko ostaa perheelle sellainen turvallisempi auto, joka voisi sitten jäädä kakkosautoksi.

17.17 Markus Lohi kesk: Arvoisa herra puhemies! Tässä esityksessä ehdotetaan ajokorttisääntelyä selkeytettäväksi ja kevennettäväksi liikenneturvallisuuden vaatimukset huomioon ottaen. Jos oikein olen ymmärtänyt, tässä siirrytään nyt tutkintapainotteiseen malliin ajokorttien osalta ja myös samalla karsitaan monta semmoista, voi sanoa, tavallista autoilijaa haittaavaa byrokraattista säännöstä, joka tuossa ajokorttivaiheessa on tänä päivänä ollut.

Otan yhden esimerkin: Jos henkilö on vaikkapa, pystyäkseen vetämään vähän painavampaa yhdistelmää, lähtenyt niin sanotun pikku-E:n ajamaan ja se on ajettu automaattivaihteisella autolla, niin ajokorttiin on tullut merkintä, että ei voi sitten ajaa manuaalivaihteisella autolla vastaavaa yhdistelmää. Näissä ei oikein maalaisjärkeen menevää perustetta ole löytynyt, ja on hyvä, että tämäntyyppisiä säännöksiä karsitaan. Myös se on minusta paikallaan, että tehdään uudistuksia, joissa liikenneturvallisuus huomioon ottaen pyritään myös ajokortin hintaa pitämään kohtuullisena niin, että kenellekään ei tulisi sen takia estettä ajaa ajokorttia.

Otan tässä erityisesti esille yhden asian, joka liittyy tähän ajokorttiuudistukseen, josta myös ministeri tuossa esittelypuheenvuorossaan mainitsi.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Nimittäin yksi hankalaksi koettu asia on se, että kiinalaisten matkailijoiden ajokorttia ei ole Suomessa hyväksytty, ja he eivät ole voineet ajaa autoa Suomessa, eivät myöskään osallistua esimerkiksi moottorikelkkasafareille yleisillä reiteillä. Tämä on tuottanut erittäin paljon harmia ja ongelmallisia tilanteita. On vaikka ollut tilanne, jossa kiinalainen perhe on vuokrannut netin kautta auton tarkoituksena vaikkapa matkustaa sillä lentokentältä Leville tai vaikkapa Kemin Lumilinnaan, mutta pahaksi pettymykseksi heille ei ole autoa voitu luovuttaa, koska heillä ei ole ollut sellaista ajokorttia, joka olisi Suomessa kelvannut.

Nyt tämä tullaan muuttamaan, ja tämä on aivan erinomainen asia. Järjestelmää tullaan muuttamaan, kuten ministeri totesi, siten, että niitten maitten osalta, jotka Suomi tunnustaa, ajokortti täällä hyväksytään, eikä se ole enää sidoksissa siihen, onko tämä kyseinen maa mukana Wienin tai Geneven sopimuksissa.

Olen myös huomannut, että jonkun verran on käytetty puheenvuoroja siitä, että ulkomaalaisille myönnettäviä ajokortteja vastustetaan. Joidenkin mielestä kiinalaisille ei tulisi myöntää ajo-oikeutta, koska he eivät talvella osaa ajaa autolla laisinkaan. No, saattaahan tässä jotain perää ollakin, ajotaito ei kaikilla varmasti ole kovin hyvä, mutta nurinkurista on se, että esimerkiksi Hong Kongista tai Taiwanista tai Intiasta tulevat ovat voineet ajaa, mutta Manner-Kiinasta tulevat eivät ole voineet ajaa. Hong Kongissa on vieläpä vasemmanpuoleinen liikenne, joka kyllä poikkeaa tästä Suomen liikenteestä merkittävästi. Sekin on hyvä muistaa, että noissa valtavissa Aasian maissa on erilaisia olosuhteita ja vaikkapa Lapin ystävyysmaakunnassa Heilongjiangissa on talvella 30 astetta pakkasta ja erittäin paljon samanlaiset olosuhteet kuin meillä täällä Suomessa talvikeleillä.

Haluan kyllä tähän lopuksi lausua erittäin suuret kiitokset ministerille tästä esityksestä, joka sisältää lukuisia myönteisiä ja paljon, voi sanoa, odotettujakin uudistuksia. Haluan kiittää myös siitä avoimesta ja ennakkoluulottomasta asenteesta, jota olette osoittanut kaikkiin niihin muutosesityksiin, mitä tässä matkan varrella on tullut myös kansanedustajien puolelta. Voi sanoa niin, että matkailun kasvun vauhdittaminen tarvitsee suurempia ja pienempiä tekoja, ja nyt te, arvoisa ministeri, olette esittänyt yhtä tällaista pientä mutta merkittävää tekoa. Toivottavasti eduskunta hyväksyy tältäkin osin tämän erinomaisen esityksen yksimielisesti.

17.22 Kari Kulmala si: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan ajokorttisääntelyä selkeytettäväksi ja kevennettäväksi liikenneturvallisuuden vaatimukset huomioon ottaen. Tämä viimeinen kohta tässä lauseessa eli "liikenneturvallisuuden vaatimukset huomioon ottaen" on erinomainen asia, koska juuri näin näitä liikenteeseen liittyviä lakipykäläiä tulee käsitellä, ja silloin kun laki on valmis, niin sitä myös tulkitaan sitten pilkulleen liikennevalvonnassa sekä myös Trafilla.

Esityksellä on tarkoitus toteuttaa hallitusohjelman kärkihankkeita digitalisaatiosta ja normien purkamisesta. Tarkoituksena on myös selkeyttää ja keventää ajokorttiopetuksen sääntelyä liikenneturvallisuus huomioiden. Toivottavasti tässä uudistuksessa mennään liikenneturvallisuus edellä eikä tarkoituksena ole vain toteuttaa normien purkua ja digitalisaation kärkihankkeita.

Sitä pidän hyvänä, että uudistus toteutuessaan edistää uusien vaihtoehtoisten opetus- ja oppimismenetelmien käyttöä eivätkä muutokset koske kuorma- ja linja-autokortteja. Näiden ajokorttiluokkien osalta tarvitaan suurempaa muutosta.

Henkilöautoajokortin eli B-luokan suorittaminen muuttuu muun muassa siten, että viranomaisten vahvistamista opetussuunnitelmista ja vaihteittaisesta suorittamisesta luovu-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

taan. Ajo-opetuksen vähimmäismäärä on jatkossa 10 tuntia, kun se aikaisemmin oli 18 tuntia. Tämä tosin korvataan sillä, että uutena vaatimuksena tulee riskientunnistamiskoulutus, joka kestää 8 tuntia. Ajokokeen kestoa pidennetään ja teoriakokeen vaatimusta lisätään. Nämä ovat hyviä muutoksia.

Pidän hyvänä, että ajokortin vähimmäisikää koskevien poikkeuslupien myöntämistä kevennetään. Tällä tavoin nuorten ja heidän perheidensä koulutuksesta ja työssäkäynnistä aiheutuvat kulkemistarpeet voidaan ottaa paremmin huomioon. B-luokan ajokortin saisi kuitenkin pääsääntöisesti vasta 18-vuotiaana.

Tässä oli aikaisemmissa puheissa mainittu mopoautot ja niitä verrattu pieniin autoihin. Minä en pahimmalle vihollisellenikaan haluaisi luovuttaa käsiin pientä henkilöautoa silloin, kun ollaan tuolla liikenteessä. Minä olen nähnyt monta kuolonkolaria, ja kyllä ne pienet autot ovat aivan rusinana siellä toisen isomman auton edessä. Jos halutaan nuorelle antaa turvallinen auto, niin kyllä sen pitää olla sitten kanssa koriltaan isokokoinen eikä mikään mopoauton kokoinen Smart-merkkinen auto esimerkiksi.

Pidän myös hyvänä, että ajokortin vähimmäisikää koskevien poikkeuslupien myöntämistä kevennetään. Se on erinomainen asia. Opetuslupa kevenee muun muassa siten, että opetuslupaopettajan kokeesta luovutaan ja jarrupoljinta varten ei tarvita enää muutostastusta. Näitä uudistuksia en pidä kyllä liikenneturvallisuuden kannalta hyvinä. Olen liikennevalvonnassa tavannut useita jarrupolkimiakin, jotka ovat siellä etuosassa, mutta ne eivät ole millään tavalla kiinni, koska muutostastuksen jälkeen on tehty muutoksia näihin jarrupolkiin, ja ne eivät välttämättä ole silloin enää turvallisia.

Muutoksia on tulossa myös mopo- ja moottoripyöräkorttien suorittamiseen. Mopokortin tutkintoon lisätään ajokoe. Toivottavasti se on nimenomaan ajoneuvon käsittelykoe taa-jamaolosuhteissa. Ensimmäistä moottoripyöräkorttia suorittaville pakollista ajo-opetusta on jatkossa 5 tuntia aikaisemman 9 tunnin asemasta. Tätä muutosta on syytä valiokunnassa vielä tarkentaa.

Pidän hyvänä, että käyttöön otetaan myös uusi rikkomusseuranta, jossa ajokortin palauttaminen ajokiellon jälkeen edellyttäisi riskikäyttäytymisen ehkäisemiseksi lisäkoulutusta 4 tuntia, mikäli ajokielloon johtavat liikennerikokset on tehty kahden ensimmäisen vuoden aikana. Ensimmäiset vuodet ovat nuorelle tilastojen mukaan kaikkein riskialtteimmat, ja saadun ajo-opetuksen pitäisi olla vielä tuoreena muistissa.

Uudistuksen myötä sairaan- ja terveydenhoitajille annettaisiin oikeus ilmoittaa terveysvaatimusten täyttymisen puutteista jatkuvan päihteiden väärinkäytön takia. Pidän tätä hyvänä kirjauksena mutta olen tähän hieman skeptinen, koska tällä hetkellä lääkärienkään velvollisuus ilmoittaa ajokortin haltijan terveydentilan muutoksista ei kunnolla toimi. Jatkossa ajokortteja uudistettaessa lääkärinlausunto vaadittaisiin jatkossa vasta hakijan täytettyä 70 vuotta. Jatkossa, kun ajokorttilakia muutetaan, olisi hyvä miettiä myös ikääntyneiden henkilöauton kuljettajien asemaa silloin, kun heidän ajokuntonsa on terveydestä johtuen oleellisesti muuttunut. Mielestäni osalle heistä voitaisiin ajo-oikeuden kokonaan pois ottamisen asemasta antaa ajo-oikeus rajatulle ja tutulle tieosuudelle tai alueelle. Erityisesti maaseudulla oman auton käyttö on ainut keino taksin lisäksi päästä hoitamaan asioita kirkonkylälle.

Tämän lisäksi, jos haluttaisiin tarpeetonta byrokratiaa vähentää, voitaisiin miettiä ras-kaan liikenteen ammattipätevyysvaatimuksia, kuten tänään on jo keskusteluissa tullut esiin. Ovatko ne kaikki tarpeellisia? Mikäli näitä poistetaan, on mentävä kuitenkin liikenneturvallisuus edellä.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

17.28 **Mirja Vehkaperä kesk:** Arvoisa herra puhemies! Eduskunnassa oloni aikana ajokorttilakia on aina uudistettu pätkittäin. Erityisesti ajokortin hinta on ollut viime aikoina ta-petilla, ja toivomus asiakaspalautteessa on aina ollut se, että ajokortin hinta on tänä päivänä liian kallis ja sitä pitäisi pudottaa. Nyt asiaa voidaan tarkistella, kun on aika kehittää kul-jettajatutkintoa ja miettiä, miten opetuslupa- ja muita edellytyksiä ajokortin saannille to-teutetaan.

Kun kehitetään kuljettajatutkintoja, niin kuljettajatutkinnon opetusvaatimusten muutos-ten johdosta ajokortin suorittajan osaaminen laitetaan keskiöön. Siis aikaisempi ajokoke-mus määrää sen, kuinka paljon tarvitset niin teoriaa kuin ajoharjoittelua ja -kokemusta. Mennään siis yksilölliseen opinpolkuun myöskin kuljettajatutkintoa suoritettaessa. Tutkin-toon lisätään ajamisen turvallisuuteen ja vaaratilanteiden tunnistamiseen liittyviä osioita. Teoriakokeen vaativuutta lisätään ja vastaamiseen käytettävää aikaa tiukennetaan. B-luo-kassa ajokokeen kestoa lisätään 15 minuutilla, ja mopotutkinnossa ajokoe on nyt pakollin-nen.

Ajokortin suorittajan opetusvaatimuksia siis nyt muutetaan, ja se, mikä on kenellekin tarpeellinen, varmasti mitataan silloin, kun mennään autokouluun ja suoritetaan tämä tut-kinto. Minimimäärät laitetaan nyt sitten lain tasolle. Ensimmäistä ajokorttia suorittavalle turvallisuusseikkoja ja liikenteen perusasioita koskevan koulutuksen minimimäärä on 4 tuntia, ja auton B-luokassa riskien tunnistamiskoulutuksessa, joka vastaa nykyistä syven-tävän vaiheen opetusta, opetus annettaisiin ennen kuljettajatutkintoa vaiheistuksesta luo-pumisen takia ja koulutuksen määrä olisi 8 tuntia. Ajotaidon hankkimiseen liittyvää teoria-opetusta ei säännellä, mutta ensimmäistä moottoripyöräkorttia ja auton B-luokan ajokort-tia suoritettaessa on saatava ajo-opetusta, ja vähimmäismäärä moottoripyörälle on 5 tuntia ja B-luokan henkilöauton kuljetukseen 10 tuntia. Opetus- ja tutkimusajoneuvossa vaadi-taan opettajaa tai ajoharjoittelua ohjaavaa ja ajokokeen vastaanottajaa varten erillinen jar-rupoljin, josta varmasti saadaan valiokuntakäsittelyssä monenlaista palautetta, mutta muu-toskatsastusvaatimuksesta luovutaan tämän jarrupolkimen muodossa.

On tärkeää, että mietimme myöskin digitaalisten kokeilujen avulla, miten teoriaa ja ajo-koetta voidaan muuttaa ja edistää. Erityisesti simulaattoriratkaisut voivat olla tulevaisuudes-sa jonkunlainen helpotus, kun puhutaan esimerkiksi haja-asutusalueiden ajolupien ja ope-tuslupien osalta.

Arvoisa puhemies! Opetuslupien osalta on aina keskusteltu lupaehdoista, lupien määräs-tä ja siitä, ketä opetusluvalla saa sitten opettaa. Nyt on ratkaistu näin, että opetuslupaopet-tajan kokeesta luovutaan mutta rikostaustan selvittäminen vaaditaan tässä tapauksessa. Opetusluvan saajalta edellytetään 25 vuoden ikää ja ajokorttikokemusta 5 vuodelta. Lupa-perusteet pysyvät ennallaan. Muita kuin lähiomaisia opetettaessa lupia voi saada vain kol-me kolmessa vuodessa harmaan talouden ehkäisemiseksi, ja tästäkin varmaan keskustel-laan valiokunnassa tiiviisti.

Muiden muutoksien osalta nostan kaksi.

Edustaja Lohi puhui jo aikaisemmin ulkomaalaisten ajokorttien hyväksymisestä Man-ner-Suomessa silloin, kun puhutaan EU- ja Eta-maiden ulkopuolelta tulevien turistien tai henkilöiden luvista. On siis syytä höllentää tässä suhteessa vallitsevaa kriteeristöä juuri tu-rismin, matkailun edistämiseksi erityisesti Lapin alueella, mutta myöskin muut Pohjois-maat naapurissamme ovat näin tehneet. Mutta on kuitenkin sanottava, että tieliikennekult-tuuri on tuotava esille turismin ja matkailun edistämisessä, kun ulkomaalaiset ihmiset tu-levat meidän alueellemme eri vuodenaikoina ajamaan.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Arvoisa puhemies! Nostan vielä esille sen, että B-luokan ajokortin saamisen mahdollistaminen 17-vuotiaana ammatillisessa kuljettajakoulutuksessa oleville on erittäin viisasta.

17.33 Mats Löfström r: Värderade herr talman! Syftet är att förtydliga och att luckra upp regleringen av körkortsutbildningen samt att främja användningen av nya alternativa undervisnings- och inlärningsmetoder. Det ska också i fortsättningen krävas undervisning för att förvärva körförmåga och ta körkortet, men den exakta definieringen av innehållet i undervisningen slopas. För att upprätthålla trafiksäkerheten ökas svårighetsgraden både i teori- och i körprovet, och för den som avlägger körkort för personbil föreslås en obligatorisk åtta timmar lång utbildning i att upptäcka riskfaktorer.

Jag ser mycket positivt på den här reformen. Flexibla inlärningsmöjligheter för mer positivt med sig än negativt. Obligatoriska åtta timmar för att upptäcka risker är bra. Det är också väldigt bra med utökade tilläggsutbildningar som förebygger riskbeteendet. Ett mycket bra förslag i reformen är också ålderssänkningarna och undantagen som kommer att förenkla vardagen för många unga. Förslagen till ändringar gällande traktorer är också mycket bra. Förslagen skulle minska byråkratin och underlätta för under 18-åriga att arbeta inom lantbruket. Även om miljoner människor dagligen framför ett fordon är det ändå ett stort ansvar att framföra ett fordon i trafiken, och det är viktigt att utbildningen hela tiden hålls modern och ändamålsenlig.

Enda risken jag ser med den föreslagna förändringen är att den i värsta fall kan leda till att det blir dyrare att erhålla körkort. Det skulle i så fall vara en dålig konsekvens då körkort redan i dag är mycket dyra, och vi nog dessvärre redan på vissa orter i landet kan se att alla inte har råd att skaffa körkort. Det får inte bli en klassfråga att ha råd med ett körkort. Som sagt är det här den enda risken jag vill lyfta upp i det här skedet, och konstaterar att det är viktigt att vi följer med den saken. I övrigt tycker jag att förslaget är mycket bra, och jag ser fram emot att arbeta med lagförslaget i kommunikationsutskottet.

17.38 Olli-Poika Parviainen vihr: Arvoisa herra puhemies! Hallitus esittää ajokorttilain uudistusta, ja nykyinen määrämuotoiseen kuljettajaopetukseen ja kuljettajatutkintoon perustuva ajokortin suoritusmalli onkin ollut käytössä Suomessa jo pitkään perusteiltaan muuttumattomana. Tämän mallin päivittäminen on varsin ymmärrettävää. Nyt hallituksen esityksessä ehdotetaan kevennettäväksi muiden kuin kuorma- ja linja-auton ajokorttien suorittamiseen liittyvää sääntelyä ja laissa säädettyjä opetusvaatimuksia.

Ajokorttien suorittaminen on viime vuosina osin vähentynyt, ainakin ajokortin suorittaminen B-luokassa on myöhentynyt. Ajokortin hinta koetaan Suomessa yhä varsin korkeaksi, ja liikkumisen tavat ovat murroksessa, kuten tänään aiemmin käsittelemästämme liikennekaari kakkosen lähetekeskustelusta huomasimme.

Vaatimus kansainvälisiin tieliikennesopimuksiin liittymisestä ajokortin kelpoisuuden perusteena Suomessa rajaa nykyisellään pois monissa valtioissa annetut ajokortit, ja tätä sääntelyä halutaan keventää. Ulkomaisten ajokorttien kelpoisuus täällä ajamiseen ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan kaikissa Suomen tunnustamissa valtioissa annettuja ajokortteja. Tavoite on globalisoituvassa maailmassa ymmärrettävä, mutta siihen liittyy kyllä huoli siitä, miten käytännössä kolmannen maan ajokortin aitous Suomessa vahvistetaan ja liikenneturvallisuus kotimaassa taataan, ajokulttuurit kun ovat monissa maissa hyvin erilaisia.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Esitykseen liittyy myös ajo-opetuksen vähimmäisiän laskeminen. Se antaisi enemmän aikaa ajokokemuksen kerryttämiseksi turvallisesti. Toisaalta on esitetty, että vähimmäisiän laskemiseen liittyy riski liikenneonnettomuuksien lisääntymisestä. Tämä jäänee nähtäväksi.

Lisäksi lakiesityksessä lääkärintarkastus korvattaisiin hakijan vakuutuksella terveysvaatimusten täyttymisestä, sillä suurin osa ajokortin suorittajista on perusterveitä nuoria. Tämä on mielestäni varsin perusteltua.

Opetukseen ehdotetut muutokset antaisivat mahdollisuuden vaikuttaa ajokortin hintaan, kun kaikkien kouluttautumista ei vaadittaisi saman mallin mukaan. Toisaalta on olemassa riski siitä, että muutokset heikentäisivät ajamaan opettelevan tosiasiallista oppimista. Tätä on tasapainotettu esityksessä esimerkiksi teoriakokeiden korostamisella ja taitovaatimuksilla.

Esitys liittyy myös digitalisaatioon. Digitalisaation, teknisten käyttöyhteyksien ja verkko-opetuksen sekä simuloidun virtuaaliopetuksen käyttö puoltaa paikkaansa koulutuksen osana, mutta ainakaan vielä tämän hetken teknologialla ei voida simuloida täysin aitoja liikennetilanteita kokonaisvaltaisesti. Kun mietitään ajamaan opettelua, kyse ei ole pelkistä visuaalisista stimulaatioista, vaan kyse on myös siitä, miten tunnet käyttäväsi sitä välinettä, miten auto reagoi maastoon ja niin edelleen.

Täällä mainittiin keskustelussa mopootot ja mahdollisuus siihen, että mahdollisesti niitä oltaisiin korvaamassa tulevaisuudessa rajoittimilla varustetuilla henkilöautoilla. Tähän keskusteluun suhtaudun hieman varauksella siitä syystä, että kun tietää, että kaikki tietotekniset ja tekniset välineet on käytännössä mahdollista hakkeroida tai virittää, ja kun siinä tilanteessa tiedetään, mitä mopoille on tapahtunut eli kuinka moni mopo Suomessa on virittämätön, niin pääsemme siihen keskusteluun, että olemmeko me valmiita ottamaan sen riskin, että henkilöautojen käyttö ihan niiden maksimitoimivuusvaltuuksilla tulisi sitten alaikäisten nuorten hallintaan. Tätä kannattaa miettiä todella tarkkaan, ja suhtaudun tähän teknologiaan kyllä sellaisella varauksella, että kaikkea voi tapahtua.

Mutta palaten varsinaiseen lakiesitykseen: Koulutusta koskevilla esityksillä lisättäisiin opiskelun yksilöllisyyttä ja annettaisiin ajokorttia suorittavalle valinnanvapaus ajotaidon hankkimisessa. Toisaalta pätevän, kokeneen ja koulutetun autokoulunopettajan roolia ajotaidon ja esimerkiksi vastuullisen liikennekäyttäytymisen edistäjänä ei pidä aliarvioida. Suhtaudun jossain määrin varauksella siihen, että esimerkiksi opetuslupaopettajan kokeesta luovuttaisiin eikä jarrupoljinten asennusta pitäisi enää erikseen katsastaa. Suomessa on vuosikymmenten aikana rakennettu liikenneonnettomuuksia onnistuneesti vähentänyt, syystäkin tarkasti säädelty autokoulujärjestelmä. Muutosten vaikutukset, kun muutokset ovat näinkin suuria, on arvioitava tarkasti valiokuntakäsittelyssä, jotta liikenneturvallisuuden korkea taso Suomessa säilyy jatkossakin. Luotan, että tämä esitys tulee saamaan perinpohjaisen käsittelyn, ja sen jälkeen vihreät muodostavat sitten kantansa lopputulemaan.

17.42 Markku Pakkanen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tästä edustaja Parviaisen puheenvuorosta on hyvä jatkaa autokoulun merkityksestä. Autokouluthan säilyvät edelleen Suomessa, tämän uudistuksenkin myötä, niitähän ei olla millään lailla poistamassa, opetus vain uusiutuu ja tulee uusia vaihtoehtoja. Autokoulut ovat tehneet merkittävää ja hyvää opetustyötä, antavat kasvatusta, ja tämä tapakulttuuri varsinkin, mikä on ollut autokoulujen yhtenä opetusmenetelmänä, on tärkeä asia, ja pitää muistaa, että se tavalla tai toisella on tuki sitten tulevaisuudessakin.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Se, että tulee lisää vaihtoehtoisuutta opetusmenetelmiin, on tervetullut uudistus. Ja tämä vähimmäisikäkysymys, mikä täällä on jo moneen kertaan esillä ollutkin, on mielestäni hyvä asia, koska moni nuori on kyllä liikennekypsä 17-vuotiaana ja se mahdollisuus pitää toki heille suoda.

Jarrupolkimesta ja näistä asioista varmaan tullaan valiokuntakäsittelyn aikana paljon keskustelemaan. Siinä tietysti tämä nykyinen ongelma on ollut, että jos on automaattivaihteisella autolla suorittanut ajokortin, niin sanottu manuaaliauto ei ole silloin ollut se vaihtoehto, ja päinvastoin. Tämä on tietenkin hyvää nykypäivän uudistusta, että näissä päätään eteenpäin.

Opetuslupa-asioissa on tämä 25 vuoden ikäraja opetusluvalla opettavalle. Se varmaan tulee harkittavaksi hyvin, onko se viiden vuoden ajokokemus riittävä. Siinä varmaan täytyy miettiä sitä, että jos ei vaikka viiteen vuoteen ole käytännössä ajanut ollenkaan, niin kuitenkin saa opetusluvan. Tämmöiset ääritapaukset pitää pystyä pohtimaan, että liikenneturvallisuus tältäkin osin pystytään sitten turvaamaan ja antamaan riittävän laadukasta opetusta niille ajokortin suorittajille.

17.45 Ari Torniainen kesk: Arvoisa puhemies! Tällä hallituksen esityksellä selkeytetään ja joustavoitetaan ajokorttilain nykyjärjestelmää. Siis muiden kuin kuorma- ja linja-autojen ajokorttien sääntelyä kevennetään liikenneturvallisuuden vaatimukset huomioon ottaen. Omasta mielestäni tässäkin asiassa, tässäkin hallituksen esityksessä ja uudistuksessa, tulee huomioida nimenomaan liikenneturvallisuus ja siihen kiinnittää huomiota. Sen tulee olla lähtökohta ja myöskin päämäärä.

Hallituksen esityksessä ajokorttiopetuksen ja sen toteutuksen vaatimuksia kevennetään. Myöskin se on hyvä asia. Erityisesti opetusta koskevilla ratkaisuilla voidaan vaikuttaa ajokortin hintaan. Kyllä tosiasia on, että ajokortin hinnasta on ollut aina paljon keskustelua, mikä on se oikea taso. Tässä hallituksen esityksessä kehitetään kuljettajantutkintoa siten, että opetusvaatimusten muutosten johdosta ajokortin suorittajan osaamisen tunnistamiseksi tutkintoon lisätään ajamisen turvallisuuteen ja vaaratilanteiden tunnistamiseen liittyviä osioita. Teoriakokeen vaativuutta lisätään ja vastaamiseen käytettävää aikaa tiukennetaan ja nimenomaan sen ajokokeen aikaa myöskin lisätään — omasta mielestäni hyviä uudistusesityksiä. Ja on erittäin hyvä, että tässä huomioidaan myöskin nimenomaan oppilaan kyvyt ja taidot sillä hetkellä siinä opetuksessa. Omasta mielestäni hyviä ovat myöskin nämä ajokorttiluokkiin tapahtuvat muutokset, B-luokan ajokortin vaiheittaisesta suorittamisesta luovutaan, ja myöskin traktorikorttiuudistukset ovat hyvä asia.

Itse kyllä haluan valiokuntakuulemisessa kuulla asiantuntijoiden näkemykset tähän opetuslupa-asiaan, siihen, että opetuslupaopettajan kokeesta luovutaan. Itse kyllä tässä vaiheessa hyvin kriittisesti suhtaudun tähän, mutta katsotaan valiokuntavaiheessa, mitä asiantuntijat sanovat.

17.47 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussahan on oikeastaan kaksi päätavoitetta, kun ajokorttilain muutoksesta puhutaan.

Ensimmäinen on se, että pyritään helpottamaan ajokortin suorittamista, järkevöitetään nykyistä sääntelyä ja viedään ehkä järjestelmä siihen aikaan, jota oikeasti elämme. Näitä kaikkia tavoitteita ja keinoja voi lämpimästi kannattaa, ja tästä kyllä kiitokset ministerille.

Sitten toinen kokonaisuus liittyy siihen, mistä täälläkin on moni kantanut huolta, eli liikenneturvallisuuteen. Kyllä lähtökohtaisesti kaikkea liikenteen sääntelyä ja uudistamis-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

ta tulee pohtia myös siltä kantilta, lisääkö se liikenneturvallisuutta vai vähentääkö se sitä, ja on hienoa, että tässä myös pyritään pitämään siitä huolta. Tähän liittyen toivoisinkin, että valiokunta, kun lähtee tätä käsittelemään, hyvin tarkasti käy vielä läpi niitä lausuntoja. Esi-merkiksi Liikenneturvan lausunnossahan korostettiin, että opetuksen sisältötavoitteet tulisi kuitenkin kirjata varsin tarkasti. Tämä olisi varmaan toivottavaa, ja toivottavasti tätä valiokunta käy läpi.

Sitten olisin ministeriltä kysynyt, kun meillä suurena pontimena on nimenomaan tämä ajokortin hinnan laskeminen. On totta, että meillä Suomessa ajokortin hinta on ollut liian kova. Tässähän on monta kertaa esitetty myös sitä mahdollisuutta eri tahojen toimesta, että jospa ajokortin voisi suorittaa osana vaikkapa toisen asteen koulutusta. Nythän meillä moni oppilaitos tarjoaa teoriaopetuksen osana jotain vapaavalintaista kurssia. Miten ministeri näkee, voisiko tämän koko ajokortin suorittaa osana toiseen asteen opetusta ja vaikkapa siten, että ajokortin hinta sidottaisiin siihen valmistumiseen, eli jos opiskelija valmistuu tavoiteajassa, niin hän voisi kokonaan saada sen maksutta tai ainakin saisi siitä jonkun hyvityksen? Tällä myös kannustettaisiin nuoria suorittamaan toisen asteen tutkinto, koska tosiasiassa kyllä meillä tulevaisuudessakin ajokortteja tarvitaan, tulevaisuuden työelämässä.

17.49 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Tässä ajokorttiuudistusasiassa on erittäin tärkeää se, että jatkossa korostetaan osaamisen tärkeyttä, että osaaminen on kaikkein tärkeintä. Tässä ei käytetä termiä "henkilökohtainen opintosuunnitelma", mutta hopsistahan tässä käytännössä on moninkin paikoin kysymys. Elikkä nyt hyvää on se, että aletaan huomioimaan aiempi osaaminen. Tutkinnoissa taas teoria- ja ajokokeiden vaativuutta lisätään ja riskientunnistamiskoulutusta tulee lisää, elikkä uusia asioita, mutta on olennaista se, että jos ihminen osaapi jotakin jo aikaisemmin, niitä ei tarvitse opetella uudestaan.

Sitten myöskin minua mietityttää tuo, että ajo-opetusta puolitetaan. Minä ainakin tarvitsin aikoinaan enempiäkin sitä opetusta, kun en ollut aikaisemmin ajanut, mutta hyvä, että niiden, jotka osaavat ajaa hyvin, ei tarvitse sitten opetella sitä enää niin paljoa.

Näistä kiinalaiskorteista. Siitä on varsinkin meillä Lapissa ollut hyvinkin paljon puhetta, pitäisikö niille antaa ajokortti vai ei. Hyvä, että asiasta on keskusteltu ja sitä pohdittu, mutta kokonaistuloshan on se, että ehdottomasti niille pitää se antaa. Hyvä on myöskin se, että vaikka tämä laki tulee voimaan vasta 1.7. muuten, niin ulkomaisten ajokorttien osalta päästään jo 1.2. tämän asian kanssa liikkeelle, jolloin matkailualalle tällä on iso merkitys.

Sitten on keskusteltu tuosta mopoautoasiasta. Se on kyllä semmoinen asia, johon minä myöskin haluaisin kiinnittää todella paljon huomiota. Nyt sitten, jotta liikenneministerillä eivät työt loppuisi, voisi vaikka keskittyä miettimään, miten tämä mopoautoasia nyt jatkossa ratkaistaan, tämä kokonaisuus. Meillä liikenne- ja viestintävaliokunnassa riittää todellakin vielä tämän lain kanssa paljon töitä, ja ehkä kaikki ei tule menemään ihan justinsa niin kuin tässä esityksessä menee. Me hiomme ja kuuntelemme asiantuntijoita, hiomme sitten sen lopullisen ratkaisun.

17.51 Jukka Kopra kok: Arvoisa puhemies! Kokonaisuudessaan ajokorttiuudistus on varmasti tervetullut ja osaltaan selkiyttää alan koulutuskäytäntöjä. Merkittävä muutos on muun muassa tämä kaksivaiheisuudesta luopuminen, ja varmaan nyt jatkossa, kun nuoria koulutetaan sitten ajamaan yksivaiheisesti, on syytä seurata, kuinka turvallisuustaso nykykoulutukseen verrattuna muuttuu, ja toivottavasti se ei ainakaan muutu huonompaan suuntaan. Kun on tuttavapiirissä ja omassa perheessä seurannut ajokortin vastikään suorittaneiden

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

den ajokykyä ja -taitoja, on pakko todeta, että meidän autokouluopetus on kyllä varsin hyvää ja siellä ovat nuorten asenteet ja taidot kyllä ihan hyvin kohdallaan nykyisellä järjestelmällä. Tietysti täytyy varmistaa, että näin on myös jatkossa.

Kotiopetuksessa tässä järjestelmässä onneksi vaatimus opetuspolkimesta säilyy, eli autossa on oltava opetuspoljin silloinkin, jos esimerkiksi isä tai äiti jälkikasvuun opettaa. Mutta kuinka opetuslupan käyttöä kontrolloidaan jatkossa? Miten varmistetaan, että opetuslupatoiminta on todellakin sen mukaista kuin laissa määritetään, ettei vain harmaa talous pääsisi tämän myötä valloilleen? Sitä me emme varmaan kukaan halua. Tähän varmaan on syytä kiinnittää jatkoprosessissa huomiota ja katsoa vaikka, kuinka Ruotsissa on tilanne hoidettu, ja ottaa sieltä oppia, jos on opiksi otettavaa.

Edelleen kysyisin ministeriltä: voisiko esitystä vielä jalostaa joko nyt tai tulevaisuudessa siten, että tutkinnon ja opetuksen voisi suorittaa automaattivaihteisella autolla siten, ettei siitä nyt tulisi kuitenkaan merkintää ajokorttiin, että jatkossa olisi aina sitten ajettava automaattivaihteisella autolla, vaan sekin olisi tällainen sääntelynpurkukohta, [Puhemies koputtaa] sillä suuri osa näistä nykyautoistahan on varustettu automaattisella vaihteistolla.

17.53 Juha Pylväs kesk: Arvoisa puhemies! Tämä esitys, jossa esitetään ajokorttiasäntelyä selkeytettäväksi ja kevennettäväksi nimenomaan liikenneturvallisuuden vaatimukset huomioon ottaen, on oikein hyvä esitys.

Varsinkin itse traktorialan yrittäjänä panin hyvinkin ilolla merkille sen, että tämän traktoreiden ajokorttitrilogian kolmas osa on nyt sitten käsittelyssä, ja siinä sitten vihdoinkin viimein tulevat korjattua nämä viimeisetkin epäselvyydet, joita on tuolla traktorijajokortti- viidakossa ollut. Tässä esityksessä nyt sitten poistetaan oikeastaan tämä LT-luokka, joka on hyvin paljon tuolla kentällä käytännön toimissa aiheuttanut monenlaista ristiriitaa ja ihmetystä. Nyt nämä menisivät sitten selvemmin kahteen luokkaan, eli tämä nopeusrajoite 60 kilometriä tunnissa, jolla rajataan traktorit hitaammin kulkeviin ja sitten niihin, jotka kulkevat 60:tä kovempaa ja joihin C-luokan kortti pitää olla. Eli tämä on todella hieno esitys ja uudistus, joka tuolla kentällä kyllä varmasti ilolla otetaan vastaan, koska tämä on ollut yksi keskeisimpiä ongelmia ja harmaita hiuksia on monelle aiheuttanut, että millä ajokortilla saa jatkossa traktoria ajaa.

17.55 Pertti Hakanen kesk: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esitys ajokorttiuudistuksesta on kyllä tervetullut ja monelta kohdalta aivan perusteltu ja muuttaa paljon myöskin käytäntöjä, mutta yhteiskunta on valmis tämäntyypiseen muutokseen.

Edustaja Pylväs otti nuo traktorijajokortit hyvin esille, ja minun mielestäni ne ovat nimenomaan elinkeinotilanne huomioiden äärimmäisen hyvä vastaanotto sillä tavalla, että saadaan niitä tilojen nuoria miehiä ja tyttöjä myöskin työn pariin entistä vastuullisempiin tehtäviin.

Sitten täällä muutamia asioita nostan esille, yksityiskohtia. Kyllä hieman kummastelen myös sitä, että edustaja Parviainen äsken otti esille, että näitä mopoautojen rekisteröintejä muutettaisiin kohti sitä normaalia henkilöautoa, jossa olisi rajoittimet. Se olisi nimenomaan tervetullut turvallisuuslisä nuorille, kun liikkuvat tuolla liikenteen parissa, ja myöskin siksi, että ne ajoneuvot olisivat paremmin huomioitavissa liikenteessä, kun ne ovat auton kokoisia. Edustaja Parviainen otti esille riskin, että niitä manipuloitaisiin ja saataisiin hakkeroitua. Totta kai meillä yhteiskunnassa on monta ongelmakohtaa, mitkä ovat aukkoja, mutta meidän pitää yleensä luottaa myös siihen, että me ne mopotkin säilytämme siellä

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

omassa rakennenopeudessaan, miksei näitä autoja? Tässä puhutaan nimenomaan turvallisuudesta nuorille, ja nuoret liikkuvat nykyään entistä enemmän. Meillä on surullisia tapahatumia ihan viime talvelta, joissa meillä nuori on menehtynyt näissä mopoauto-onnettomuuksissa. Minä korostan sitä, että tämä on turvallisuuskysymys, ja toivottavasti tämä on myöskin eteenpäin vietävissä hyvin nopealla aikataululla.

Ajo-opetusoppilaan opettamisesta ja ajo-opetusluvasta muutama asia:

Se on tervetullutta, että tuo aika kasvaa kahdeksi vuodeksi, että voidaan jo aloittaa silloin, kun nuori täyttää 16 vuotta, tämä ajo-opetus. Itse olen opettanut molemmat kaksi nuorta tässä viimeisen kahden vuoden aikana, ja kun vuoden opettaa sitä omaa nuorta ja ajelee niitä kilometrejä, niin on muuten kyllä kasvatuksellinen hetki sille nuorelle mutta myöskin isälle. Voin sanoa, että kannattaa kyllä jokaisen, kenellä on mahdollisuus siihen, tällaista mahdollisuutta käyttää. Mutta niin kuin ministerille hyvän, suoran viestin myöskin olen antanut siitä, että turvapoljin siellä opettajalla pitää jatkossa olla, se on hyvä, että se tuossa esityksessä myöskin edelleen on. Mutta kyllä minä edelleen käyttäisin sen myöskin siellä katsastuskonttorilla insinöörin tarkastettavana, jotta se myöskin olisi toimintakuntoinen. Siinä samalla ikään kuin se opettaja perehtyy siihen opetustehtävään myöskin sillä tavalla, että tulee katsoneeksi sen auton käyttökunnon niin, että se oikeissa tilanteissa sitten myöskin toimii.

Toinen asia, tämä, mitä edustaja Torniainen otti esille, opettajan luvan taikka kokeen suorittamatta jättäminen: Kyllä minä itse koin sen myös, että kun ekaa kertaa sinne menin pitkän pitkän ajan jälkeen suorittamaan sitä, tuleeko se lupa vai eikö tule, niin kyllä siinä tuli hieman perehdytettyä taas itseäänkin siihen tehtävään, minkä aikoo vastaanottaa. Tämä on sellainen kokonaisvaltainen käsitys siitä, että on se itsensä ajaminen siihen moodiin, että rupeat opettamaan sitä omaa nuorta, ajoneuvo on kunnossa, siinä on asianmukainen poljin, jolla hätätilanteessa pystyy myöskin pysäyttämään sen ajoneuvon sitten, kun opettaja on kuitenkin vastuullinen kuljettaja siinä autossa siinä opetustilanteessa. Itse koin, että yhden kerran, kun jouduin poljinta painamaan, totesin sen vain niin, että jollei sitä olisi ollut, niin mitään ei olisi ollut tehtävissä, peltikolari vähintään olisi syntynyt. Minä toivon, että kun tämä valiokunta vielä, niin kuin edustaja Torniainen äsken käytti puheenvuoron, asiantuntijoita haluaa kuulla, niin arvioikaa tarkkaan sitä, olisiko se vielä kuitenkin. Se on kuitenkin pieni kustannus siitä, että ollaan käyty testaamassa se opettajan taito ja sitten ajoneuvon kunto, muutama kymppi siitä on varmasti kyllä hyväksyttävä kustannus.

Kokonaisuudessaan tämä ajokorttiuudistus todella, niin kuin kerroin jo alussa, on hyvinkin tervetullut, mutta toivon, että näihin pariin asiaan vielä kiinnitätte valiokuntatyöskentelyssä huomiota myöskin ja näitä asioita pidätte tärkeinä.

18.00 Lea Mäkipää si: Arvoisa puhemies! Jätän kertomatta nämä toistetut asiat, totean vain, että liikennetietous on kasvanut.

Tässä B-luokan ajokortissa on poikkeuslupamenettelyt, mutta silloin kortin saa siis erityisen painavista syistä. Mutta sitten hallituksen esityksessä mainitaan, että tätä voitaisiin muuttaa niin, että se "erityisen painat syyt" poistettaisiin — tiedämme, että monilla on pitkät matkat, koulu ja harrastukset ynnä muut. Itse olen istunut mopoauton kyydissä, ja kyllä se on hyvin turvaton laite, siinä on hyvin ohuet pellit. Varsinkin maaseudulla nämä mopoautot ovat tarpeellisia, ne eivät ole mitään ylellisyysvehkeitä. Ne ovat turvattomia, mutta uudet mopoautot maksavat 15 000 euroa, ja sillä saisi jo vähän isommankin henkilöauton. Jos ajateltaisiin tätä, olisi kyllä tarpeellista, että nämä mopoautot muutettaisiin niin sa-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

notuiksi henkilöautoiksi. Tällä rahalla saa tosiaan hyvän ja turvallisemman auton. Sitten vielä: ne mopotytöt ja -pojat ajavat 15-vuotiaasta 17-vuotiaaksi saakka niillä mopoautoilla, mutta minä kyllä uskaltaisin mennä heidän kyytiinsä mieluummin kuin näitten naisten tai miesten, joidenka ikä on tuolla kahdeksassa-, yhdeksässäkymppissä. Minä toivon, että nuoret ovat valistuneita, aina tulee niitä yllätysottoja, mutta 17-vuotiaat ovat kyllä jo ihan kelpollisia suorittamaan tämän ajotutkinnon, ja toivon, että tämä asia menee eteenpäin. Varsinkin maaseudulla tämä on niin suuri asia, muuten vanhempien pitää viedä harrastuksiin, ja kun nuoret liikkuvat 20, 50, jopa 100 kilometriä mopoautoilla, niin toivon, että tähän paneuduttaisiin. Monet nuoret ovat ottaneet yhteyttä, että eikö tätä asiaa [Puhemies ko-puttaa] voitaisi jo korjata.

18.02 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! On varmaan oikein, että ajokortin saamista helpotetaan. Esimerkiksi Tukholmassa 18-vuotiaista ajaa enää 10 prosenttia kortin, niin että jos se Suomessa on vielä kovin kallis, niin se johtaa siihen samaan, ja se ei ole hyvä tällaisessa maassa, missä omaa ajokorttia tarvitaan.

Tässä on muutama asia, mikä minun mielestäni opetuksessa pitäisi ottaa huomioon. Ainakin itse pitäisin tärkeimpänä sitä, että tämä asennekasvatus pitää saada oikeaan rooliin ja se pitää viedä ryhmäopetuksessa läpi, koska asenne on se kaikkein tärkein, mitä siellä liikenteessä tarvitaan, ja nimenomaan oikea asenne, sillä autohan on tappoväline, jos sitä ei osata käsitellä oikein. Toinen asia, joka liittyy asenteisiin ja joka on minun mielestäni jäänyt vähemmälle viime aikojen liikenneturvallisuuskusteluissa, on oikea tilannenopeus. Sehän on kautta aikojen jo ollut ajokouluopetuksen peruskivi, että noudatetaan tieliikennelain 23 §:ää eli oikeata tilannenopeutta. Nämä ovat niitä keskeisiä tekijöitä, mitä koulutuksessa pitäisi laadullisesti saada aikaan.

Itse haluaisin tuoda esiin myös ajoharjoitteluratojen merkityksen ja korostaa sitä. On paljon ihmisiä, jotka kohtalaisen vähän ajavat, niin että olisi hyvä aina silloin tällöin, vaikka porukalla, käydä ajoharjoitteluradalla ja oppia sitten ja tutustua uusiin autoihin, joissa on erittäin pitkälle kehittyneitä turvatekniikkaa ja muuta, niin että pystytään tekemään väistöliikkeitä ja muita ja tullaan sinuiksi niin sanotusti auton kanssa. Sitä paitsi se on hauskaa, mutta se on myös erittäin hyödyllistä, ja se on liikenneturvallisuuden kannalta erinomainen tapa harjoitella paremmaksi ajajaksi.

Sitten yksi asia vielä: automaattivaihteisella autolla vai manuaalivaihteisella autolla? Minun mielestäni se on yksi lysti, kummalla sen ajaa. Nykypäivänä, kun lähes kaikki autot alkavat olla automaattivaihteisia, ne pitäisi sallia. Itsekin ihmettelen Olli-Pekka Parviaisen asennetta: ikään kuin lakia ei voisi sen takia säätää järkeväksi, että joku sattuu sitä rikko-maan. Eihän se voi olla lain säätämisen este.

18.04 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Yhä useampi nuori ei tänä päivänä enää haluakaan käydä autokoulua, toteavat sen, etteivät täällä kaupungissa sitä ajokorttia tarvitse. Tässä käy semmoinen ongelma, että heidän yleistietonsa, yleissivistyksensä, liikenteestä jää hyvin vajaaksi. Autokouluissa käydään hyvin paljon liikennekasvatusta läpi. Meidän pitäisi nyt miettiä, millä tavalla tämä sivistys saataisiin sitten kaikille nuorille, vaikeivät he kävisi tätä ajokoulutusta ollenkaan. Sen takia olisi tärkeätä se, että 9. luokalla peruskouluissa tai sitten lukioissa tai ammatillisessa koulutuksessa nuoret kaikki saisivat tämän yleissivistävän koulutuksen liikenteessä olemisesta ja kulkemisesta.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Nyt ehkä meidän pitää valiokuntakäsittelyssä vielä miettiä sitä, voisiko tätä jotenkin laittaa tähän matkaan, sillä lakihan mahdollistaa sen, että aiempi osaaminen voidaan ottaa huomioon tässä ajokorttiasiassa ja myöntämisessä, eliikkä aletaan miettimään sitä, mitä kurssia ja koulutusta voitaisiin saada ihan tuonne yleisen opetuksen tasolle, jota sitten voisi käyttää, kävi ajokorttikoulutuksen tai ei.

Sitten vielä toisena asiana haluaisin sanoa sen, että nyt on erittäin hyvä asia, että tästä vaiheistetusta opetuksesta luovutaan. Kun itse olen katsonut nyt kahden nuoreni ajokorttiopetuksen, niin kyllähän se toinen ja kolmas vaihe on ollut ihan silkkaa rahastamista eikä mitään muuta. Eivät he ole enää siinä juuri mitään semmoista olennaista opetusta saaneet, ja toisaalta myöskin autokoulut ovat itsekin jo tunnustaneet sen, että eipä tässä ole heillä juuri mitään muuta annettavaa kuin maksulappu nuorille.

18.06 Olli-Poika Parviainen vihr: Arvoisa herra puhemies! Oli pakko ottaa puheenvuoro, kun jo toisen kerran tänään minun nimekseni muuttui Olli-Pekka. Minun nimeni on siis Olli-Poika. Mutta joka tapauksessa varsinaiseen asiaan.

Punnitsin tuota problematiikkaa tässä, jota edustajakollegat minun puheenvuorostani nostivat esiin. Tarkoitus oli siis huomioida se, että jos me lähdemme muuttamaan lainsäädäntöä niin, että mopoautot korvataan tällaisilla rajoitetuilla henkilöautoilla, niin meidän pitää varautua siihen, että me joudumme silloin rakentamaan sellaisen järjestelmän, joka on aidosti riittävän varma, jotta kynnyks esimerkiksi hakkeroida tai virittää tällainen auto on riittävän korkea. Me kuitenkin puhumme nuorista ihmisistä, joilla on varmasti paljon motivaatiota kokeilla erilaisia asioita. Totta kai laki voidaan säätää siitä huolimatta, että joku sitä rikkoo. Kyllähän tälläkin hetkellä meillä on Suomi täynnä viritettyjä mopoja ja silti mopolla saa ajella rajoitusten mukaisesti. Siitä ei ole kyse vaan siitä, että me varautuisimme etukäteen ja huomioisimme, että tällainenkin vaihtoehto on olemassa.

Toinen asia on se, kun me puhumme ylipäättään autoilusta, että tällä hetkellä varsinkin suurissa kaupungeissa on ongelmana se, että mopoautot jossain määrin tukkivat tilaa. Kaupunkirakennetta ei ole suunniteltu huomioimaan autoilun kasvua niin paljon, mitä mopoautot ovat jo nyt tuoneet mukanaan. Se on tietenkin vain sitten nyanssi. Mutta jos me lähdemme siihen, että me korvaamme nämä mopoautot turvallisilla ja vielä suuremmilla henkilöautoilla, ettei tyydytä niihin Smarteihin, niin se tuottaa kyllä tiettyä haastetta etenkin kasvukaupunkien pysäköintipolitiikalle. Tämä voidaan toki varmasti ratkaista, mutta olen ymmärtänyt, että Suomessa isossa kuvassa kasvuseuduilla tavoitteena on hillitä autoilun kasvua. Meidän kannattaa sitten aika tarkkaan miettiä, jos me näin teemme, että tällä on vaikutuksia.

Mutta kuten sanottua, suhtaudun tähän asiaan melko avoimin mielin. Henkilökohtaisesti en innostu mopoautoista mutta ymmärrän niiden tarpeellisuuden. En innostu ylipäättään autoista paitsi joskus omastani, [Leena Meri: Aika itsekäs ajattelutapa!] mutta tästä huolimatta uskon, että löytyy kyllä ihan hyvä ratkaisu.

18.08 Pertti Hakanen kesk: Arvoisa herra puhemies! Vielä tartun myöskin tuohon mopoautokysymykseen, kun Parviainen äskен nyt vielä korjasi sitä ensimmäistä puheenvuoroaan hieman ja toi sitä omaa ajatustaan lähemmäksi nykyhetkeä. Minä haluan myöskin tuoda vielä esille sen, että tämä on omalla tavallaan myöskin tasavertaisuuskysymys, kun mietitään sitä, että nuoret joka puolella Suomea pystyisivät kulkemaan samantyyppisissä harrastuksissa ja kouluissa kuin kuka tahansa kaupunkilainen. Ja kun puhutaan pitkistä

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

etäisyyksistä ja puhutaan siitä, että he myöskin käyvät koulua päivät ja sitten vielä illat harjoituksissa, harrastuksissa, niin tämä olisi yksi muoto, jolla pystyisi turvallisesti liikkumaan illan pimenevinä tunteina, käymään niissä liikuntaharrastuksissa tai kulttuuriharrastuksissa, mitä sitten kukakin harrastaa.

Nimenomaan turvallisuuskysymys lähtökohtana minä ainakin lähden tätä asiaa lähestymään. Oli se auto sitten pieni taikka iso, niin kun se on ajoneuvoksi, autoksi luokiteltu, se on aina turvallisempi kuin nämä lasikuituiset mopoautot, ja siitä lähtökohdasta haluan teidän jokaisen arvioivan sitä tilannetta. Meillä on aivan liikaa niitä mopoauto-onnettomuuksia, ja minä uskon, että me pystyisimme useampia nuoria pelastamaan sillä, että meillä olisi tällainen turvatyynyin varustettu auto, joka oikeasti suojaa myöskin liikenneonnettomuuden sattuessa.

Sitten haluan vielä ottaa myöskin hyvin tärkeän asian, jonka edustaja Eestilä äsken otti esille, tuon ajoharjoitteluradan. Siitä, millä tavalla tuossa opetustilanteessa oppilasta opetetaan, niin autokouluissa opiskelevia kuin opetuslapalaisia, täytyy sanoa, että se on kyllä miellyttävä kokemus myöskin itselle, kun menet oppilaan kanssa sinne ajoradalle ja opettelette niitä tilanteita, väistötilanteita, jarrutusmatkoja. Kyllä se mieleenpainuva hetki oli myöskin, kun siellä oltiin ja kun poika pääsi sanomaan, että "kumpi tässä, isä, muuten parhaiten jarrutti". Elikkä nimenomaan se tilanne, että ollaan ajettu vuosia tuolla liikenteessä, ollaan selvitty monenlaisesta vaaratilanteesta, mutta sitten sinä oikeasti menet keskittymään siihen tilanteeseen ja tsekkaamaan sen oman taitosi — se olisi kyllä ihan tarpeellinen meille kelle tahansa.

18.10 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä varmaan kannattaa joku sana liikenneturvallisuudesta meidän vaihtaa, koska se niin paljon jatkuvasti on lehtien tapetilla. Itse hieman ihmettelen, miten tämä keskustelu Suomessa voi olla niin yksinkertaista, että juuri muuta liikenneturvallisuuteen liittyvää ei ole kuulemma olemassa kuin ylinopeus. Ja niin kuin äsken puheenvuorossani sanoin, minä ymmärrän, että meillä on nopeusrajoitukset, joita pitää noudattaa, mutta samalla meidän pitää kyllä tunnustaa myös se, että on olemassa tilannenopeus ja se vaihtelee eri kelien, liikennemäärien, ruuhkan ja milloin minkäkin mukaan. Mutta jos tästä ei puhuta, niin minun mielestäni jää aivan oleellinen osa koko liikenneturvallisuutta täysin käsittelemättä.

On hyvä, että edustaja Parviainen täällä rakentavasti kertoili vähän tarkemmin, mitä hän tarkoitti. Itse kuitenkin näen näin tämän mopoautojen muuttamisen tai sen, että nuori saisi ajaa sitten paremmalla pienellä autolla, joka varmasti on turvallisempi, siinä on turvatyyny ja kaikki, että se olisi mahdollista, koska se on turvallisuuskäkökulman kannalta parempi. Minä ainakin itse ajattelen näitten nuorten terveyttä ja turvallisuutta. Minä kauhulla katson niitä kokeita, mitä olen ollut itse muutaman kerran katsomassa, kun mopoauto pudotetaan 5 metristä. Se on niin hirveätä jälkeä, että tämä on se motivaatio.

Tietenkin joka lakiesitykseen sisältyy joitakin miinuspuolia, ja niitä voidaan pohtia ja niin poispäin, mutta minä olen sitä mieltä, että kun pääministerikin on tähän kantaa ottanut ja tämä pyörii aina aika ajoin, vuoden kahden välein, keskustelussa, niin päästäisiin Suomeen johonkin päämäärään joskus ja saavutettaisiin se, mitä varsin moni kuitenkin meistä haluaa.

Sitten vielä semmoinen asia, että kun meillä on monia lakeja ja ilmeisesti, jos olen käsitellyt oikein, umpihumalassa ei saa autoakaan ajaa, niin siitä huolimatta vaan jotkut ajavat niin paljon, että 20 prosenttia ihmisistä kuolee rattijuoppojen takia. Ja kun siihen lisä-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

tään mömmöt, sekakäyttö ja muu tila, joka ei edellytä rattiin pääsemistä, niin se alkaa nousta yhteen kolmasosaan. Kuitenkin me tiedämme, että ylinopeus, jota ajaa tervejärkinen ihminen, normaali, autonsa hyvin hallitseva, se on 5 prosenttia, joten pitäisiköhän meidän nyt käsitellä 33:a prosenttia humalaisia [Puhemies koputtaa] ja muita ja sitten niitä 5:tä prosenttia, jotka ajoivat ylinopeutta.

18.12 Ari Torniainen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tietysti nyt käsitellään ajokorttiasiaa, mutta kun keskusteluun nousi mopoauto-asia, haluan myöskin sanoa sen, että olen hyvin pitkälle edustaja Hakasen ja edustaja Eestilän kanssa samoilla linjoilla, että kyllä tavallinen auto on paljon turvallisempi kuin mopoauto. Meillä on viime aikoina ollut aivan liian paljon mopoauto-onnettomuuksia. Kun itsekin olen liikkeellä autolla, niin monta kertaa etenkin hieman hämärässä ja pimeässä kelissä erehtyy, mikä auto siinä kulkee edessä. Kun itse tulee vähän nopeampaa vauhtia, niin ykskaks siinä saattaa mopoauto olla liikenteessä edessä. Se kulkee huomattavasti hitaammin siinä, ja se aiheuttaa niitä vaaratilanteita.

Muistan, kun joku aika sitten katsastuslainsäädäntöä uusittiin. Siinä tuli selkeästi esille se, että mopoautoissa on paljon helpommin vikoja kuin tavallisissa henkilöautoissa. Ja myöskin se on omasta mielestäni iso haaste, jos pitäydytään mopoautoissa, että niiden liikenneturvallisuus säilyy. Itse toivon, että päästään keskustelemaan tästäkin asiasta vielä jatkossa, mikä on mopoautojen tulevaisuus. Tässäkin asiassa, siis mopoautoissa sekä myöskin tässä ajokorttilainsäädännössä, etusijalla tulee olla nimenomaan liikenneturvallisuus ja liikenteessä käyttäytyminen.

Täällä on puhuttu myöskin opetuspoljinasiasta. Itsekin näen kyllä hyvänä asiana, että opetuspoljin säilyy myöskin tulevaisuudessa.

18.14 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Ei kyllä oikeastaan mikään puhu näiden nykyisten mopoautojen puolesta, ei niiden hinta, ei niiden turvallisuus. Minulle ei kukaan ole vielä näyttänyt yhtään sellaista syytä, minkä takia me tarvitsemme näitä mopoautoja tässä mallissa kuin ne tällä hetkellä ovat. Olen sen takia tyytyväinen siihen, että liikenneministeri Berner on ollut aktiivinen tässä asiassa, että ne korvattaisiin turvallisemmilla pienillä, oikeilla autoilla, joissa ovat lukkiutumattomat jarrut ja airbagit sun muut. Ne ovat itse asiassa jopa edullisempia kuin tämän päivän mopoautot.

Kun tässä nyt on puhemies armollisuudessaan sallinut keskustelua vähän laajemminkin näistä liikenteen kysymyksistä, niin nostan tässä esille myös sen, että toivoisin, että kun tänään tästä liikennepuolesta kokonaisuutena, esimerkiksi rekistereistä, on puhuttu, niin ministeri Berner voisi ottaa työn alle myös harrasteajoneuvorekisterin luomisen Suomeen. Meillä on museoautorekisteri, mutta olisi varsin perusteltua luoda tällainen harrasteajoneuvorekisteri, joka tukisi esimerkiksi hieman uudempien autojen ja autojen rakentelun puolta.

Toisena asiana, jonka toivon, että ministeri Berner, jolla on aikaa jäljellä reilusti, voisi vielä hoitaa, on talvinopeuksista luopuminen. On aivan järjetöntä toimintaa näiden nopeusrajoitusten ylös ja alas ruuvaaminen. Pyydetään vaikkapa asiantuntijaksi valiokuntaan taikka vaikka ministeriöön liikennelääketieteen professori Timo Tervo. Hän on erinomainen asiantuntija kertomaan siitä, että meillä vannotaan ylinopeuksien vähentämisen nimien, kun itse asiassa ne onnettomuudet yleensä johtuvat monista aivan muista seikoista.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Arvoisa puhemies! Olen usein kiittänyt ministeri Berneriä ja päätän tämänkin puheen kiitokseen. Se koskee talvirengasvelvoitteiden höllentämistä. Sekin on järkevää, [Puhemies koputtaa] että nastoilla ei tuolla kuivalla kelillä pöllytellä.

18.16 Katja Hänninen vas: Arvoisa puhemies! Ministeri! Minusta on hienoa, että täällä on noussut keskusteluun myös liikenneturvallisuus monenkin edustajan puheenvuoroissa ja että siitä ollaan huolissaan ja halutaan sitä edistää kaikilla sektoreilla.

Tästä lakiesityksestä sen verran, että on tärkeää, että tähän mopokortin suorittamisen osaksi tulee ajokoe, koska pelkkä käsittelykoehan ei riitä. Itselläkin kun niitä neljä poikaa on ja yksi tyttö, niin kahdella pojista on mopo- ja traktorikortti suoritettu ja kumpikaan heistä ei ole koskaan traktorilla ajanut. Minusta se on aika huolestuttavaa, että kun traktorien massat ja nopeudet ja kaikki koko ajan kasvavat ja jos ei tähän kortin suorittamiseen kuulu ollenkaan sitä ajokoetta, silloin se tavallaan antaa vääränlaisen signaalin, että tällä nuorella, joka on pystynyt opiskelemaan ne säännöt ja sen päässyt läpi, olisi muka valmiudet ja ne tarvittavat ominaisuudet sitten ajaa tällä valtavalla traktorilla ilman, että on koskaan sillä ajanut. Näinhän ei tietenkään ole, vaan se taito tulee sitten käytännön elämästä ja vain ajamalla ja opettelemalla.

Sitten olisin tiedustellut ministeriltä: olisiko mahdollista peruskouluun, yläkouluun saada esimerkiksi mopokortin suorittaminen nuorille, niin että se olisi mahdollistavaa ja mahdollisuus? Kyllähän, niin kuin täällä edustaja Maijala otti esille, liikennekasvatus on meidän yhteinen asia, ja meillä joissakin kunnissa on esimerkiksi mahdollisuus suorittaa metsästäjäutukinto osana peruskoulua, ja toivoisin, että myös mopokortti olisi mahdollista suorittaa. Se ei varmastikaan haittaa, että ihmiset tietävät liikennesäännöt ja osaavat liikkua tuolla liikenteessä, vaikkeivät sitten sitä mopoa koskaan laittaisikaan.

18.18 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Meillä perussuomalaisissa olemme pitkään keskustelleet siitä ja toivoneet, että näistä mopoautoista luovuttaisiin siten, että saataisiin henkilöautoihin rajoitin. Jos miettii tuota 15 000 euron hintaa ja sitä, että pitäisi muutaman vuoden päästä olla ostamassa taas uusi henkilöauto, niin siinä on aika suuri taloudellinen satsaus. Paljon helpompaahan se olisi niin, että autossa olisi rajoitin ja sitten, kun on jo aikuinen ja 18 ja saa ajaa henkilöautoa, niin voisi ottaa tämän rajoittimen pois ja sama auto olisi alla. Siinä olisi tämmöisiäkin etuja.

Oikeastaan pyysin tämän puheenvuoron siksikin, kun tuossa vihreiden edustaja Parviainen puhui, että hän ei innostu autoista, paitsi ehkä omastaan. [Olli-Poika Parviainen: Se oli vitsi!] Ihan sinänsä hauska vitsi, mutta kyllä se kertoo tietysti vähän vihreiden ajattelusta, että kaupunkialueella kaikki tuntuvat asuvan ja julkisilla liikutaan ja autot ovat hieman huono asia mutta sitten kuitenkin, jos itse tarvitsee autoa, niin siinä voi tehdä poikkeuksen. [Olli-Poika Parviainen: Höpö höpö!] Nyt on hyvä muistaa, että Suomi pitäisi pitää kokonaan asuttuna ja teemme lainsäädäntöä täällä kaikille.

Edustaja Hakanen piti hyvää puheenvuoroa ja kertoi näistä omista kokemuksistaan, kuinka hän oli omia lapsiansa opettanut. Kun häntä kuuntelin, niin kyllä tulin vakuuttuneeksi siitä, että on hyvä, että ihminen pysähtyy siinä opettajana sen asian äärelle, että hei, onko minulla taidot kunnossa, onko autoni kunnossa, että on turvallista lähteä liikkeelle. Joskus itsellekin, kun esimerkiksi näkee jotain harvinaisempia liikennemerkkejä, vaikka on monta kymmentä vuotta ollut jo kortti, tulee mieleen, että hetkinen, mikäs tuo liikenne-merkki oli. Eli erittäin hieno asia.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Talvinopeuden osalta — edustaja Heinonen puhui niistä — ehkä voisi harkita ainakin tuolla taajama-alueiden ulkopuolella, esimerkiksi moottoriteillä. Joskus tuntuu aika turhautavalta marraskuussa, kun ei ole yhtään lunta ja tosi kuiva keli, mutta on pakko vain ajaa sitä satasta.

18.20 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa nousi myös esille suomalaisten nuorten halukkuus suorittaa ajokortti. Vaikka ei nyt Suomessa ihan vielä Tukholman luvuissa olla, niin meillähän tällä hetkellä noin reilu 60 prosenttia ikäluokasta suorittaa ajokortin heti 18 vuotta täytettyään. Mutta sittenhän tässä on valtavia alueellisia eroja, eli jos katsotaan Helsingin tilannetta, niin vasta noin yksi kolmasosa ikäluokasta suorittaa ajokortin, kun täyttää 18. Sitten taas muistaakseni Pohjanmaalla ollaan jossain 80 prosentissa ikäluokasta, ja tämä kertoo, että tässä on paljon alueellisia eroja.

Varmasti on useita tekijöitä siihen, minkä takia nuoret eivät sitten suorita ajokorttia heti, kun täyttävät 18 vuotta, ja varmasti kaupunkiseuduilla näkyy myös muiden liikennemuotojen suosio ja helppous käyttää esimerkiksi joukkoliikennettä. Mutta varmasti suurena pontimena on myös ollut ajokortin hinta, mikä monessa tutkimuksessa myös tulee esille, ja senpä takia tässä esityksessä ja myös jatkotyössä meidän pitää kyllä huolehtia siitä, että me pystymme laskemaan ajokortin suorittamisen hintaa ja näin mahdollistamaan kaikille nuorille, jotka haluavat suorittaa sen, että he pystyvät.

Sen takia nostin esille tämän, että voitaisiin pohtia myös jatkotyössä sitä, että ajokortti sisällytettäisiin vaikkapa vapaavalintaisena toisen asteen opetukseen ja sen kautta se olisi mahdollista aivan jokaiselle nuorelle suorittaa riippumatta siitä, tuleeko hän Helsingistä vai Pohjanmaalta vai mistä tahansa. Ja sitten kun vielä tämä kustannushyvitys sidottaisiin vaikka opiskelijan valmistumiseen, niin ehkä sillä saattaisi olla myös positiivinen vaikutus siihen, että opiskelijat valmistuisivat myös toiselta asteelta ja ehkä jopa suorittaisivat tutkinnon nopeammin.

18.22 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Kun me ajokortista puhumme, niin ainakin itse toivon, kun nuoret ajavat ajokortin, että he sitten pystyvät ajamaan sellaisilla autoilla, jotka ovat turvallisia.

Kun arvoisa puhemies nyt sallii tätä keskustelua laajennettavaksi liikenneturvallisuuteen, niin haluan vain todeta, että valitettavasti yksi suurimpia tappajia liikenteessä on autovero. Se vain aiheuttaa sen, että meillä on vanha autokanta, ja nämä nykyiset uudet autot ovat aivan eri turvallisia kuin vanhat autot. Niissä on monia semmoisia ominaisuuksia, kaistavahdit, luistonestot ja monet muut seikat, että itse asiassa niitä on jo vaikea saada talvikelilläkään lähtemään käsistä, ellei sitten aja selvästi tilannenopeuden yli.

Sen takia toivoisin, että jollakin aikajänteellä me tässä maassa pääsemme autoverosta eroon ja siirretään sitä verotuksen painopistettä vähän muualle, ja se pystytään kyllä tekemään niin, että ei tule markkinahäiriöitä. Sillä jos me jatkamme tällä tavalla ja uuden auton hankinta on erittäin kallista, niin se kyllä pitää autokannan vanhana, ja kyllä me jonkunmoinen banaanivaltio olemme, jos me emme tätä asiaa saa kuntoon.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ja nyt ministeri Berner, 5 minuuttia.

18.23 Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner: Arvoisa puhemies! Haluan kiittää edustajia tästä keskustelusta, palautteesta ja myöskin evästyksestä tulevalle valmistelulle.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Tässä on tullut useita eri näkökulmia esille, joista yksi on ollut nimenomaan tämän korin hinta. Tässä tehdään rakenteellinen muutos koulutukseen, ja ehkä senkin takia olisi tärkeä katsoa, että kokonaisuus, esimerkiksi juuri tämä opetuslupa ja opetuslupaopettaja, tulee olemaan toisentyypisessäkin roolissa kuin tällä hetkellä ollaan, koska me näemme, että kun ajoharjoitteluaikaa jatketaan kahdeksi vuodeksi ja kun opetus, joka tapahtuu autokoulussa, muuttuu tyypiltään toisenluontoiseksi, niin tässä haetaan ennen kaikkea näiden yhdistämisen muotoa. Siksi olisi myöskin äärimmäisen tärkeää se, että opetuslupia myönnetään enemmän ja että siinä se kynnys olisi mahdollisimman matala, jotta meillä olisi mahdollisimman moni kuljettaja mahdollisuudessa saada harjoitteluaikaa. Vaikka hän sitten käyttäisi paljon autokoulunkin palveluita, se harjoitteluaika olisi. Sen takia halutaan katsoa, että säilytetään ne tietyt asiat, jotka ovat tärkeitä, kuten palautteessa tullut poljin, mutta palautteessa ja lausuntokierroksella ei tullut oikeastaan yhtään huomautuksia siitä, että se poljin pitäisi katsastaa, vaan että huolehditaan siitä, että siinä ei tulisi liian korkea kynnys siihen, että sitä harjoittelulupaa todella hyödynnettäisiin. Sen takia ollaan myöskin pyritty siihen, että ei olisi sitä opetuslupaopettajan koetta vaan että pidetään matalana se kynnys siihen, että syntyisi mahdollisimman paljon sitä harjoittelua liikenteessä. Esimerkiksi Ruotsissa, jossa on vastaavanlainen järjestely tehty, 90 prosenttia niistä, jotka suorittavat ajokorttitutkinnon, on myöskin ottanut tunteja autokoulusta. Varsinkin nyt, kun tässä ei sitten ole määräsääntelyä sen suhteen, miten se pitäisi tehdä tai että sen opetussuunnitelman pitäisi olla tietyn tyyppinen, silti opetussuunnitelman osalta sisältyvät ne turvallisuuskoulutuksen määritelmät.

Tässä kun tehdään näin, niin sen pitäisi vaikuttaa hinnan laskuun ja sitä kautta se mahdollistaa sen, että opetuslupaopetuksena voidaan antaa sitä harjoittelumahdollisuutta, ja sitten on niitä osia tässä kokonaisuudessa, jotka edellyttävät edelleen ammattilaisen antamaa koulutusta. Kun tämän harjoitteluvaiheen tuntimäärä muuttuu ja kun voidaan käyttää osin simulaattoria, niin näiden yhdistelmä muuttaa tätä koko prosessia, ja siinä mielessä toivoisin sitten avoimuutta valiokunnalta sen tätä pohtiessa. Tässä on tarkoitus muuttaa enemmänkin kuin vain elementtejä, tässä on tarkoitus muuttaa kokonaisuutta, ja toivoisin sille sitä näkökulmaa.

Mutta sitten liittyen tähän mopoautoon: Me olemme lähteneet siitä, että me haluamme tämän asian selvittää, ja selvitys valmistuu tämän vuoden lopussa, minkä jälkeen me saamme arvion siitä, millä tavalla se voidaan toteuttaa, ja lähtökohta on se, että EU suhtautuu myönteisesti, minkä jälkeen sitten teemme vastaavat sääntelymahdollisuudet. Tässäkään kysymys ei ole nollasummapelistä vaan uudesta mahdollisuudesta lisäksi, ja se tarkoittaa silloin sitä, että sitten sen mopoauton vaihtoehtona on henkilöauto, jossa on nopeusrajoitukset, ja tämän jälkeen sitten valinta on.

Sama asia: Jälleen kerran, kun me säätelemme tietyistä määristä, minimimääristä opetustunteja, niin tässäkään ei haluta lähteä siitä, että nämä ovat minimimääriä tai maksimimääriä, vaan nämä ovat ne määrät, joilla voidaan arvioida sitä oppilaan kykyä suoriutua kokeesta ja sitten tarvittaessa edellyttää lisää koulutusta tai antaa tai ehdottaa lisää koulutusta jatkossa.

Joillain keskiasteen kouluilla on tällä hetkellä autokoululupa, ja tässä tietysti toivottaisiin, että tätä voitaisiin lisätä. Miten se rahoitus sitten ratkaistaan: jotkut koulut ovat sen nyt ratkaisseet niin, että he sitten toimivat juuri niin kuin edustaja Räsänen tässä on ehdottanut, ja toivottavasti tätä käytäntöä saadaan lisättyä. Mitään esteitä ei ole, eikä siis ministeriös-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

säkään suhtauduta kielteisesti, päinvastoin halutaan kannustaa muita vaihtoehtoja saavuttaa ajokortti.

Automaattivaihteinen auto: tässä on meillä EU-sääntelyrajoitteita eli siihen ei pystytä ihan nopeasti vaikuttamaan.

Miten tämä opetuslupavalvonta sitten tapahtuu, se on loppujen lopuksi tässä digitaalisessa ajassa hyvinkin yksinkertaista. Trafi myöntää vain yhden luvan per oppilas kerran ja enintään kolme lupaa kolmessa vuodessa, eli opetuslupaopettajalla voi olla vain yksi voimassa oleva lupa yhdelle oppilaalle, ja nimetyille oppilaalle, kerralla, ja kun tämä oppilas sitten siirtyy aikanaan ajokokeeseen, tutkintoon, niin voidaan tarkistaa, onko hänellä ollut lupa takana. Näin ollen tässä ei pitäisi olla esteitä. Kun rekisterit nyt sitten tulevat parempaan käyttöön, niin näitä asioita pystytään automaattisesti selvittämään. [Puhemies ko-puttaa]

Kaiken kaikkiaan kyseessä on hyvä uudistus, ja uskon, että hyvässä yhteistyössä saamme myöskin vietyä tätä eteenpäin. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan, jolle sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava lausunto.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle yksityistielaksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 147/2017 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan, hallintovaliokunnan, maa- ja metsätalousvaliokunnan ja ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu

18.29 Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus on antanut esityksen uudeksi yksityistielaksi 19.10. Esityksellä on tarkoitus kumota vuodelta 1963 oleva laki yksityisistä teistä. Yli 50 vuodessa yhteiskunta on muuttunut paljon kaupungistumisen, väestörakenteen muutoksen ja teknologisen kehityksen ansiosta. Maailma ei ole se sama maailma, johon aikoinaan yksityistielaki hyvin onnistuneesti säädettiin. Yhteiskunnan muutoksia on pyritty huomioimaan osauudistuksien kautta läpi vuosikymmenten, mikä on aiheuttanut lain rakenteeseen epäjohtonmukaisuuksia ja ennen kaikkea sekavuutta. Laissa on lisäksi vanhentuneita ja muun lainsäädännön kanssa päällekkäisiä säännöksiä.

Säädösten sujuvoittaminen eli norminpurku on ollut yksityistielain valmistelun tärkeimpiä tavoitteita. Norminpurun tavoitteena on helpottaa yritysten toimintaa ja kansalaisten arkea sääntelyä keventämällä ja uudistamalla. Tällä tuetaan Suomen kasvua, vahvistetaan kilpailukykyä ja edistetään digitalisaatiota. Yksityistielaisissa norminpurku näyttäytyy keveämpänä ja ennen kaikkea selkeämpänä sääntelynä.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Koska yksityistieläkelaki on luonteeltaan erityisesti kansalaisia palveleva laki, tapaan, jolla normeja puretaan, on kiinnitetty erityisesti huomiota. On kiinnitetty huomiota siihen, että sääntely olisi selkeämpää ja sujuvampaa ja säädökset mahdollistaisivat joustavammat toimintamallit. Toisaalta on kiinnitetty huomiota siihen, miten luodaan mahdollisimman hyvät edellytykset yksityistieverkon kehittämiseksi ja ylläpidolle myös jatkossa. Tähän liittyy rajanveto sen suhteen, mikä on tarpeellista yksityistien varrella olevien kansalaisten ja yritysten toimintaa tukevaa sääntelyä ja mikä taas tarpeetonta ja yksityistien varrella olevaa toimintaa jähkistävää sääntelyä. Esityksessä on pyritty löytämään tasapaino tarpeellisen ja tarpeettoman sääntelyn suhteen.

Arvoisa puhemies! Kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentäminen on osa hallituksen säästö- ja rakennepoliittista ohjelmaa. Esityksellä lakkautettaisiin kuntien tielautakunnat, jotka ovat tähän asti tarjonneet yksityistietojen muun muassa toimitus- ja riidanratkaisupalveluita. Kunnat ovat subventoineet tielautakuntien toimintaa voimakkaasti, ja muutos tulee kasvattamaan tieosakkaiden kuluriskiä jonkin verran. Toisaalta esityksellä saatettaisiin yksityistieläinsäädäntö muun yhteisöeläinsäädännön kanssa yhteneväiseksi, kun moitekantat käsiteltäisiin jatkossa käräjäoikeudessa. Myös asiantuntemus asioiden käsittelyssä paranisi, kun yksityistieihin liittyvät toimitusasiat käsiteltäisiin jatkossa Maanmittauslaitoksen tai kuntien kiinteistönmuodostamisviranomaisien johdolla toimitetuissa yksityistietojen toimituksissa. Tieosakkaiden kuluriskin kasvua on pyritty ehkäisemään mahdollistamalla tiekunnan sisäisen oikaisumenettelyn käyttöönotto ja esittämällä tiekunnille mahdollisuutta viranomaismenettelyjen korvaamiseen omilla päätöksillään.

Arvoisa puhemies! Hallituksen Biotalous ja puhtaat ratkaisut -kärkihanketta esitys edistää elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä parantamalla. Haluamme, että elinkeinoelämän kuljetusketjut toimisivat saumattomasti, sujuvasti ja ennakoitavasti myös silloin, kun osana matkakettua on yksityistieitä. Edellytyksenä tälle on yksityistien hyvä kunto ja niitä koskevan tiedon olemassaolo ja ajantasaisuus. Yksityistien rahoituksen osalta esityksen tavoitteena on hyötyjä maksaa -periaatteen korostaminen yksityistien rahoituksen saatamiseksi kestäväälle pohjalle. Yksityistien maksajapohja pyritään laajentamaan kaikkiin niihin toimijoihin, jotka yksityistietä käyttävät tai jotka siitä hyötyvät.

Koska yksityistiet ovat pääosin yksityistien varrella asuvien ihmisten rahoittamia, oikeudenmukaisuuden nimessä on haluttu selvittää niitä periaatteita, jolloin ulkopuoliselta tienkäytöltä voidaan periä käyttömaksua yksityistien käytöstä. Esityksellä pyritään kannustamaan tienpidon ammattimaistumiseen helpottamalla tienpidon valtuuttamista ulkopuolisille tahoille. Väestö- ja ikärakenteen muutoksen seurauksena yksityistien varrella oleva osaaminen ja talkoohenki on vaarassa kadota aiheuttaen haasteita yksityistien tienpidolle ja yksityistien kunnolle. Tienpidon ammattimaistumisella turvattaisiin tienpidon taso ja tehokkaammat toimintamallit.

Maakuntauudistuksen yhteydessä on esitetty yksityistien valtionavustustehtävän siirtämistä maakunnille. Tässä esityksessä siirtoon on varauduttu karsimalla avustuskriteerijä, jotta maakunnille voitaisiin turvata laaja valinnanvapaus avustuskriteerien suhteen. Jatkossa valtionavustus ei olisi enää sidottu pysyvän asutuksen kriteeriin, vaan avustuskelpoisia yksityistieitä olisivat kaikki järjestäytyneet yksityistiet, joiden tiedot ovat ajantasaisina tietojärjestelmissä.

Yksityistieläinlailla on suuri merkitys koko liikennejärjestelmän toimivuuteen ja kansalaisten jokapäiväiseen arkeen. Uutta yksityistieläinlakia on kaivattu jo pitkään selkeyttämään ja helpottamaan yksityistien varrella tapahtuvaa toimintaa. Esitys tästä liikennejärjestel-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

mämme kannalta hyvin tärkeästä laista on nyt saatettu eduskunnan käsiteltäväksi. Toivon, että esitys saa myönteisen vastaanoton ja että toteutamme nyt tämän kaivatun ja tarpeellisen uudistuksen. — Kiitos.

18.35 Matti Torvinen si: Arvoisa puhemies! 55 vuotta meni ja maailma muuttui, ja meillä on ministeri, joka pani rampan kalkattamaan, ja vihdoinkin pääsimme uudistamaan tätä lakia. Itse olen tätä soveltanut parikymmentä vuotta käytäntöön tuommoisen pienen tiekunnan puheenjohtajana.

Tämä maailma on muuttunut kovasti, ja tämän uudistuksen myötä tietoiimitustehtävät siirtyvät kunnilta Maanmittauslaitokselle, lukuun ottamatta asemakaava-alueita silloin, kun kunta on ottanut kiinteistörekisterinpidon tehtäväkseen asemakaava-alueella.

Tiekuntien päätöksiä koskevien moiteasioiden ratkaiseminen siirtyisi käräjäoikeuteen suoraan tiekunnilta. Uudistus parantaisi asiantuntemusta yksityisteitä koskevien asioiden käsittelyssä. Kuntien tielautakunnat jäisivät historiaan, ja kuntapoliittinen päätöksenteko ei vaivaisi tulevaisuudessa yksityisteiden päätöksenteon moitteita. Ja väitän, että näin on usein tapahtunut, eli poliittiset vaikuttimet ovat kaikesta huolimatta ehdottomasti vaikuttaneet tielautakuntien toimintaan.

Tällä uudistuksella on näkemykseni mukaan oma linkkinsä käräjäoikeusuudistukseen. Hallitus parantaa kansalaisten oikeusturvaa ja -varmuutta tehostamalla käräjäoikeuksien osaamista keskittämällä päätöksenteon isompiin ja asiantunteviin tuomioistuimiin. Ukko-tuomareiden poliittisen pelin aika on siltä osin ohi. Maa-oikeusasioita käsittelee siis suoraan tiekunnan päätöksen jälkeen käräjäoikeus. Tähän saakka nämä valitukset ovat menneet kuntahallintoon. On saattanut kestää puoli vuotta siitä, kun valitus on otettu käsitteilyyn kunnan tielautakunnassa. Asioiden vaativuuden vuoksi nämä asiat on usein hoidettu juristin toimesta. Tästä on seurannut mittavia kuluja, joita erilaiset oikeusturvavakuutukset eivät valitettavasti vakuutusperusteiden mukaisesti korvaa, ja ne ovat tulleet kansalaisille kalliiksi. Vasta kuntavaiheen jälkeen on päästy puolueettoman käräjäoikeuden saliin. Lisäksi kuntien tielautakuntien osaaminen on ollut kirjavaa, kun maallikot ovat joutuneet perehtymään vaikeaan lainsäädäntöön. Nyt voidaan sanoa, että kunta voi keskittyä omaan tehtäväänsä.

Arvoisa puhemies! Uudistuksessa on hyvää sekin, että tiekunnan päätöksestä ei tarvitse heti valittaa käräjäoikeuteen. Kustannuksia voi säästää tekemällä yksityisen tiekunnan päätöksestä oikaisupyynnön. Nyt siis voidaan vielä neuvotella ilman, että mennään paljon kuluja vievään käräjäoikeusmenettelyyn. Tänä päivänä tuo oikeudenhoito on varsin kallista ja arvokasta.

Hallituksen esitys helpottaa tiekunnan perustamista, se on tärkeää. Enää ei välttämättä tarvita virallista tiekuntaa, vaan tien vaikutuspiirissä asuvat voisivat tämän esityksen toteutuessa perustaa tiekunnan ilman Maanmittauslaitoksen tietoiimitusta. Perustamisen helpottaminen on tärkeää, sillä arvioidusti vajaa puolet maamme loma-asunnoista sijaitsee nimenaan yksityisteiden varrella ja tuota yksityistiestöä on noin 390 000 kilometriä. Suomalainen yksityinen loma-asuja maksaa siis melkoisen osan suomalaisen yhteiskunnan teiden ylläpidosta. Siis jatkossa tien varrella asuvat saisivat liittyä yhteen ilman sitä monimutkaisuutta, ei tarvita kallista tietoiimitusta.

Maamme yksityisteiden osakkaat siis maksavat mittavan osan tieverkoston hoidosta, ja kun tuossa ministerikin kertoi, että maakuntauudistuksessa maakunnat saisivat noita varoja enemmän, niin toivoo sopii, että valiokuntakäsittelyssä tähän kiinnitettäisiin huomiota

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

niin, että maakunnille saataisiin rahaa ja sitten tiet pidettyä kunnossa. Se tässä on hyvää, että tien ja tiekunnan asiat voidaan sitten jatkossa hoitaa yritysvetoisesti ja kaupunkivetoisesti, jolloin monet perikunnat pystyisivät hoidattamaan oman osuutensa tiekuntien kautta.

Ja lopuksi: Uudistuksessa korostetaan hyötyjä maksaa -periaatetta. Tämä on hyvä. Eli se, joka käyttää tiekunnan tietä, maksaa siitä korvauksen. — Kiitoksia.

18.40 Lea Mäkipää si: Arvoisa puhemies! Keskustelussa oleva lakihanke yksityisteistä on periaatteessa kannatettava ja tarpeellinen. Se, onko monitahoinen uudistus kymppiin osuva, jää ajan todistamaksi. Voimassa oleva laki on siis vuodelta 63, joten päivitystä tarvitaan. Moni tiekunta on lakkautettu, ja monta uutta on perustettu. Avustusperusteetkin ovat muuttuneet useaan kertaan, kuten vuosittaiset avustuksetkin. Yhteiskunnan kannalta merkittäviä tulevia muutoksia on maakuntauudistukseen ja liikennekaareen liittyvien yhtymäpintojen uudelleen järjestäminen.

Kunnalliset tielautakunnat lakkautettaisiin sikäli kuin niitä enää on. Monessa kunnassa yksityisteihin liittyvät asiat on aikaa sitten annettu teknisten lautakuntien tai vastaavien hoitoon. Kuntien rakennusvalvontaviranomaisille siirrettäisiin lupien käsittely liittyen rakennusten ja kasvillisuuden poistoon sekä poikkeuksiin rakentamisrajoituksista. Hallinnolliset asiat siirrettäisiin perustettavaan valtion lupa- ja valvontavirastoon maakuntauudistukseen liittyen. Uusien teiden linjauksiin tai vanhojen uudelleenlinjauksiin liittyvät toimitustehtävät siirtyisivät Maanmittauslaitokselle tai kuntien kiinteistönmuodostamisviranomaisille, mikäli tie on asemakaava-alueella ja kunta on ottanut kiinteistörekisterinpidon tehtäväkseen asemakaava-alueella.

Tiekuntien päätöksiä koskevien moiteasioiden ratkaiseminen siirtyisi käräjäoikeuksiin, niinhän on nytkin vakavimmissa tieriidoissa. Tähän liittyen voidaan todeta, että monelta taholta on vuosien aikana saanut kuulla, ettei käräjäoikeuksien tuomareilla ja esittelijöillä ole ollut riittävästi asiantuntemusta yksityistieasioissa. Sen vuoksi maassamme on monia esimerkkejä siitä, että yksityisteihin liittyviä riitajuttuja pyörii eri valitusasteissa koko ajan. Toivon, että nyt, kun lakiesitys siirtää kaikki moiteasiat käräjäoikeuksien ratkaistavaksi, samalla varmistetaan, että niin sanotulla maa- tai tietuomarilla on riittävä asiantuntemus.

Lakiesitys esittää, että hallintomenettelyjä kevennetään tiekunnan perustamisessa, jakamisessa, yhdistämisessä ja lakkauttamisessa ja ne olisi mahdollista tehdä ilman toimitusta. Esitys on enemmän kuin kannatettava.

Lakiesityksen rivien välistä ilmenee, että yksityistiet luokiteltaisiin eri luokkiin yhteiskunnallisen merkittävyyden perusteella. Se olisi samalla peruste avustuksille. Asiassa on kaksi puolta: Yhteiskunnallisesti vaikuttava yksityistie saisi jatkuvasti avustusta esimerkiksi tapauksessa, jossa tie yhdistää kaksi valtion ylläpitämää tietä, jolloin tietä käytetään oikaisuun samalla kun kerätään tiloilta maitoa tai metsistä puuta. Toinen puoli on se, että pitkä yksityistie päättyy korpijärven rantaan ja tien varrella on enää muutama ympäri vuoden asuttu talo muiden käyttäjien ollessa pääasiassa kesämökkiläisiä. Pitkän tien kunnossapito vaatii merkittäviä kustannuksia tässä tapauksessa jokaiselta tieosakkaalta. Yksi keino hellittää rasitusta olisi se, että tiekunta pääsisi niiden joukkoon, joiden on mahdollista tehdä alvin vähennys kunnossapitoon käytetystä työstä ja aineksista. Tällöin joka viides sorakuorma olisi periaatteessa maksuton tiekunnille, nyt sen kuorman vie valtio. Toivon, että ministeri ottaa tämän huomioon.

Arvoisa puhemies! Tieverkon pituus on kokonaisuudessaan runsaat 450 000 kilometriä, ja yksityisteitä on vajaa 400 000, joka sisältää metsäautotiet. Määrästä noin 100 000 kilo-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

metriä palvelee vakituista asutusta, noin miljoonaa ihmistä. Yksityisteitä on siis 3,5 kertaa enemmän kuin valtion ja kuntien ylläpitämiä maanteitä ja katuja yhteensä. Haluan vain tällä osoittaa sitä, että kiitos ministerille, että hän on korottanut valtionavustusta yksityisteille 8:sta 13 miljoonaan ja että tulee myös ensi vuonna. Mutta kun näitä miljoonia lasketaan, tieosakkaat joutuvat kyllä maksamaan näistä teistä, käytöstä, korjauksista ja siltojen rakentamisesta. Kysynkin: varmaan kukaan, joka täällä Mannerheimintien asuu, ei joudu tällaisiin rasituksiin kuin nämä harvan asutuksen yksityistien osakkaat siellä kaukana maaseudulla?

18.46 Kari Kulmala si: Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi yksityistielaki, joka korvaisi vuonna 1963 voimaan tulleen lain yksityisistä teistä. Yksityisteitä koskevaa lainsäädäntöä selkeytetään ja modernisoidaan niin kirjoitustavaltaan kuin sisällöltään. Tarpeettomat, vanhentuneet ja muun lainsäädännön kanssa päällekkäiset säännökset poistettaisiin. Tämä kuulostaa hyvältä, eli esityksessä on paljon hyvää — mutta myös sellaista, joka vielä vähän mietityttää.

Yksityistielain uudistaminen muuttaa monia asioita kilometrimäärältään Suomen suurimmassa tieverkossa. Jatkossa kuntien tielautakunnat lakkaavat ja tietoitumisten käsittely siirtyy kunnan kiinteistönmuodostusviranomaiselle tai Maanmittauslaitokselle, jotka käsittelevät jatkossa kaikki tietoitumisasiat. Rakennusten ja kasvillisuuden poistoon liittyvät luvat käsiteltäisiin jatkossa kunnan rakennusviranomaisten toimesta. Tiealueella erilaisten maahan sijoitettavien, kiinteistöjen ja yhdyskuntaa palvelevien johtojen sijoittamisesta päättäisivät jatkossa tieosakkaat itsenäisesti. Maanomistajien lupaa niiden sijoittamiseen ei enää tarvittaisi. Tiekuunnan päätöksiin kohdistuvat moitteet ja kiistat käsiteltäisiin käräjäoikeuksissa. Onkin mielenkiintoista seurata, lisääntyvätkö käräjäinnit jatkossa vai selkeyttääkö esitys tieasioiden hoitoa, kuten on tarkoitus. Tieasiat ovat olleet sellaisia, jotka esimerkiksi poliisia työllistävät varsin paljon, eivätkä ne ole yksinkertaisia ja selviä. Tiekuunnat voisivat perustaa ja tiekuntia yhdistää osakkaat ilman erillistä yksityistietoitumista. Kunnan kadunpidon arvioimiseen ja tienpitoon kohdistuvien hallintopakkeiden käyttö siirretään tulevan maakuntaudistuksen yhteydessä perustettavaan valtion lupa- ja valvontavirastoon. Uskon, että heillä töitä riittää jatkossa ihan riittämiin.

Ulkopuolisten olisi jatkossa saatava lupa yksityistien käytölle, ja siitä voidaan periä heiltä tiekuunnan määräämä maksu. Marjastajille ja sienestäjille tämä ei lisää kustannuksia, koska jokamiehenoikeuksiin ei tule muutoksia, nämä retket kun eivät lisää tien kunnossapitokustannuksia. Mutta millaiset tienkäyttöoikeudet ovat esimerkiksi kalastajilla ja metsästäjillä? Metsästys ja kalastus eivät ole jokamiehenoikeuksia, mutta nekin eivät lisää tien kunnossapitokustannuksia. Tiekuunnat voivat jatkossa osakkaiden päätöksellä vahvistaa yksityistielle säännöt, joissa voidaan sopia määritellyistä asioista toisin kuin laki määrää. Samalla heidän on mahdollista ulkoistaa koko tienpito.

Myös yksityisteiden valtionavustusten kriteerit on tarkoitus uudistaa. Kriteereiksi jäisivät tien järjestäytyneisyys sekä tietä koskevan tiedon kattavuus, avoimuus ja ajantasaisuus. Näiden valtionavustusten jakaminen siirtyisi maakunnille vuodesta 2020 lähtien. Yksityisteille suunnatut valtionavustukset ovat olleet laskusuunnassa jo monen vuoden ajan. Tällä hetkellä yksityisteiden valtionavustusmäärärahan perustaso on 3 miljoonaa euroa. Tällä hallituskaudella siihen lisättiin korjausvelkapaketeista yhteensä 30 miljoonaa euroa vuosille 2016—2019.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Ymmärrän hyvin, että tällä uudistuksella puretaan säännöksiä, edistetään uuden elinkeinotoiminnan syntymistä ja turvataan osaltaan elinkeinoelämän kuljetusten sujuvuus. Samalla tulee erityisesti selkeyttää ja tarkentaa vastuuta teiden rakentamisessa, ylläpidossa ja liikkumisessa. Mielestäni erityisesti maanomistajan oikeudet tulee huomioida entistä tarkemmin. Silloin säästytään turhilta käräjoinneilta ja poliisitutkinnoilta.

18.50 Jyrki Kasvi vihr: Arvoisa puhemies! Suomi on yksityisteiden maa. Suomen 450 000 tiekilometristä 360 000 kilometriä on yksityisteitä. Tyypillisen yksityistien ylläpidon kustannukseksi arvioidaan noin 1 000 euroa kilometriä kohti vuodessa. Tie kuntien osakkaille onkin kyse merkittävistä summista. On korkea aika, että 60-luvulla laadittu yksityistielaki lopulta muodistetaan nykyaikaan.

Suomi on valitettavasti myös tieriitojen maa. Teiden käytöstä ja kunnossapidosta riidellään sekä tiekokouksissa että oikeusistuimissa. Vuonna 2016 käräjäoikeuksissa ratkaistuihin 499 maa-oikeusasiasta 165 liittyi tieasioihin. Ja kuinka moni riita jää naapureiden kesken kytemään, kun oikeuteen ei oikeudenkäyntikustannusten pelossa uskalleta mennä? Vain harva tiekunta on ottanut vastuuhenkilölleen vastuuvakuutuksen.

Eri osapuolten vastuut ja oikeudet yksityisteiden rakentamisen, ylläpidon ja liikkuksen suhteen kaipaavat totisesti selvittämistä. Jos tämän lain onnistumista halutaan arvioida, tieriitojen määrän kehitys on siihen hyvä mittari.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen perusteluissa kiinnitetään huomiota suomalaisten ikääntymiseen. Väki harmaantuu etenkin haja-asutusalueilla yksityisteiden varrella. Se vaikuttaa paitsi kykyyn huolehtia oman yksityistien kunnossapidosta myös kykyyn huolehtia tiekunnan hallinnosta. Jos tiekunnan osakkaiden keski-ikä on yli 70, kuten monella yksityistiellä jo on, tien käyttöä ja kunnossapitoa sääntelevän lain selkeys ja yksiselitteisyys on ensiarvoisen tärkeää. Missään tapauksessa ei saa syntyä tilannetta, jossa uuden yksityistielain tulkinnassa sovellettava oikeuskäytäntö muotoutuu vasta ennakkotapausten kautta, vuosien kuluessa. Jos vanhasta yksityistielaista on jotain hyvää sanottavaa, niin se, että sen tulkinta on vakiintunut pitkän oikeuskäytännön seurauksena. Yksitystielain uudistaminen ei saa lisätä epävarmuutta lain tulkinnasta.

Noin kuukausi sitten jouduin sukulaisen sairastuttua tiekunnan kokouksen sihteeriksi, ja ilman vakiintuneen laintulkinnan selkänöjää olisin ollut pulassa. Onneksi oikeuskäytäntö — esimerkiksi tiekunnan jäsenyyden pakollisuudesta sekä tien kunnostamisen maksamisesta puunajon jälkeen — on niin yksiselitteinen, ettei riidalle jäänyt tilaa, vaikka kyse oli yksilötasolla merkittävistä summista. Tämän kokemuksen jälkeen en voi kuin kiittää hallitusta pyrkimyksestä kannustaa tieosakkaita järjestäytymiseen ja yksityisteitä koskevan hallinnollisen tiedon ylläpitoon. Suurin osa Suomen tiekunnista on edelleen järjestäytymättömiä, ja asiat sovitaan suusanallisesti postilaatikolla. Kaikki toimii hyvin niin kauan kuin kaikki toimii hyvin.

Joka tapauksessa yksityistielaista tiedottaminen ja tiekuntien neuvonta ovat kriittisiä tämän lakiuudistuksen onnistumiselle. Muuten olemme lain voimaan tultua tilanteessa, jossa etenkin pienten tiekuntien iäkkäät osakkaat eivät tiedä, mihin laki heidät velvoittaa ja oikeuttaa. Velvoittaisinkin kuntien tielautakunnat, tai kelle niiden tehtävät nyt sitten siirtyvät, vastuuseen siitä, että niiden toimialueella olevat tiekunnat saavat kansantajuudessa muodossa perustiedot uuden yksityistielain tärkeimmistä muutoksista.

Arvoisa puhemies! Yksityiskohtana kiinnittäisin huomiota tiekunnille annettavaan oikeuteen päättää maahan sijoitettavien kaapeleiden sijoittamisesta yksityistien tiealueelle il-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

man maanomistajan lupaa. Tämä on mielenkiintoinen esitys ja voi toteutuessaan kirvoittaa aivan uusia, jännittäviä tieriitoja aiempien lisäksi. Lupaani perehtyä tähän huolella, koska myös potentiaaliset hyödyt ovat suuret.

Myös kuntien tielautakunnille kuuluvien tehtävien siirtäminen muille viranomaisille herättää kysymyksiä, joihin odotan asiantuntijakuulemisesta vastauksia. Yksityistiet ovat nimittäin paikallisia teitä, ja niiden paras asiantuntemus on paikallisilla toimijoilla. Tämä tuki altistaa päätökset paikallisille henkilöriidoille ja politikoinnille, kuten edustaja Torvinen aiemmin toi esiin.

Lakiuudistuksen myötä tiekuntien luottamushenkilöiden vastuut uhkaavat kuitenkin kasvaa kohtuuttomiksi. Oikeuteen viemisellä uhkaaminen on jo nyt yleinen pelote tiekuntien kokouksissa. Riskinä on, etteivät tiekunnat enää löydä hoitokuntia ja toimitsijamiehiä. Joka tapauksessa tiekuntia tulisi voimakkaasti kannustaa ottamaan vastuuvakuutus luottamushenkilöilleen. Lain tullessa voimaan on joka tapauksessa varmistettava, että esimerkiksi valitukset tiekuntien päätöksistä kyetään käsittelemään asiantuntevasti, paikalliset olosuhteet tuntien. Miten hyvin kaukainen käräjäoikeus tähän pystyy, jää pohdittavaksi.

18.55 Mirja Vehkaperä kesk: Arvoisa herra puhemies! Yksityisteillä on Suomessa tärkeä rooli. Yksityisteitä on yhteensä 360 000 kilometriä, ja pysyvää asutusta näiden varsilla on puolen miljoonan asukkaan verran. Yksityisteitten varsilla on kesämökkejä, niitä pitkin menee metsäautoja, ja biotaloudessa erityisesti, kun sitä halutaan edistää, yksityistiet tulevat isoon rooliin, koska niillä puuhuolto ja biomassat kulkevat. Jokamiehen oikeuksia me jokainen pystymme käyttämään myöskin yksityisteiden osalta. Voimassa oleva laki on vuodelta 1963 ja on auttamattomasti vanhentunut, ja tarvitsemme siis muutoksen.

Osaaminen järjestäytymisessä, huollossa ja päätöksenteossa on vaarantunut yksityisteiden varrella asuvien osalta, kun sukupolvet ovat vaihtuneet ja osakkaat asuvat kaukana kohteestaan. Tämä on näkynyt yksityisteiden huononevana kuntona. Maailma on ympärillämme muuttunut, mutta ennen kaikkea sitä pidän tärkeänä, että myöskin teknologiset ratkaisut, digitaalisuus, tuodaan mukaan siihen, miten näitä yksityisteitä pystytään edelleen pitämään kunnossa.

Myös yksityisteiden rahoitukseen pitää luoda uusia ratkaisuja, ja kun keskusta on ollut hallituksessa, niin me olemme pitäneet aina huolta siitä, että yksityistiet ovat saaneet rahoitusta, ja toivottavasti myöskin jatkossa. Se 13 miljoonaa euroa on pieni summa, mutta sillä on päästy teitäkin parantamaan. Nyt käytetään hyötyjä maksaa -tilannetta, eli tiekunnat pystyvät sitten tulouttamaan tulevaisuudessa siltä, joka sitä tietä käyttää: esimerkiksi kunnat, valtio ja maakunnat tulevat osakkaiksi, jos sitä tietä käytetään. [Puhemies koputtaa] Pidän tärkeänä, että tämä järjestäytyminen tehdään niin, että tehdään talkoovoimin tai yhteistyönäkin [Puhemies koputtaa] on mahdollista tulevaisuudessa.

18.57 Mats Löfström r: Värderade herr talman! Regeringens proposition till förnyad lag om enskilda vägar gäller en lag som inte förnyats på 50 år. Förslaget är välkommet. Regeringens proposition innehåller förslag om att i högre grad överlåta väghållningen till professionella aktörer. Finländska stugägare bedöms som ointresserade av vägunderhåll i jämförelse med tidigare, vilket har medfört konsekvenser för myndigheter och näringsliv som använt undermåligt skötta enskilda vägar i sin verksamhet. Genom att uppdatera register över enskilda vägar och deras skick vill man nu skapa incitament för vägförvaltningsföre-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

tag att sköta större helheter av enskilda vägar och annan infrastruktur, samtidigt som man möjliggör för flera olika samhällsliga aktörer att vara vägdelägare.

Jag ser positivt på helhetsförslaget då det kan skapa positiva ekonomiska effekter för näringslivet och positiva externa effekter för resten av samhället, då vägarnas skick i sin helhet torde bli bättre. Regeringen föreslår även i sin proposition att man inte längre behöver be markägaren om lov för att installera el- och dataledningar samt övriga lätta anläggningar och konstruktioner på vägområdet. Då endast väglagets godkännande krävs för dylika installationer blir förfarandet smidigare, vilket gynnar såväl leverantörer som de fastigheter som finns på det område som vägen betjänar.

Utgångspunkten i detta förslag är bra då det minskar byråkrati och på så vis skapar effektivitet och sparar pengar samhällsekonomiskt. Man måste ändå försäkra sig om att man inte kränker den privata äganderätten på något sätt och det måste vi försäkra oss om i utskottsbehandlingen. Hur som helst verkar förslaget rimligt då det utan tvekan skulle minska på byråkrati och avskaffa mycket pappersskyfflande.

Arvoisa herra puhemies! Suhtaudun myönteisesti kokonaisesitykseen, koska se voi luoda positiivisia taloudellisia vaikutuksia elinkeinoelämälle ja positiivisia ulkoisia vaikutuksia muulle yhteiskunnalle, kun teiden kunto kokonaisuudessaan paranee.

Hallitus ehdottaa myös esityksessään, että maanomistajalta ei enää tarvitsisi pyytää lupaa sähkö- ja tietoliikennejohtojen sekä muiden laitteiden ja rakennelmien asentamiseen tiealueelle. Kun ainoastaan tiekunnan hyväksyntä vaaditaan tällaisille asennuksille, menettely on joustavampaa, mistä hyötyvät sekä toimittajat että kiinteistöt alueella, jota tie palvelee.

Tämän esityksen lähtökohta on hyvä, koska se vähentää byrokratiaa ja luo siten tehokkuutta sekä säästää rahaa kansantaloudessa. On kuitenkin varmistettava, ettei yksityistä omistusoikeutta loukata millään tavalla. Tästä meidän on huolehdittava valiokuntakäsittelyssä. Joka tapauksessa esitys vaikuttaa järkevältä, koska se ilman muuta vähentää paljon byrokratiaa ja paperin pyöritystä.

Avslutningsvis, herr talman: Ett fungerande vägnätverk är centralt för att samhällets sektorer ska kunna fungera friktionsfritt, och i Finlands finns en mycket stor andel enskilda vägar. Vid dessa vägar bor cirka 9 procent av landets befolkning, så det är mycket motiverat att stifta en ny lag för att gynna även dessa medborgare specifikt. — Tack.

19.01 Ari Torniainen kesk: Arvoisa puhemies! Yksityistiet ovat erittäin tärkeä osa Suomen tieverkostoa. Yksityisteitä on kaiken kaikkiaan noin 360 000 kilometriä ja niiden varilla asuu vakituisesti puolisen miljoonaa suomalaista. Yksityistien varrella asuvien lisäksi niitä käyttävät myös monet muutkin kuin niiden varrella asuvat. Niitä käyttävät yritykset, vapaa-ajan asukkaat, elinkeinoelämä ja niin edelleen. Itsekin asun yksityistien varrella ja voin tämän hyvin todeta, kun ikkunasta katson ulos.

Voimassa oleva, vuodelta 1963 oleva yksityistielaki nyt nykyaikaistetaan ja yksinker- taistetaan.

Yksityisteitä hoidetaan nykyisin pitkälti vapaaehtoistoimin. Nyt uusi yksityistielaki sallii jatkossakin talkoopohjaisen samoin kuin myös ammattimaisenkin tienpidon, ja uskon, että tähän suuntaan varmaankin tulevaisuudessa mennään.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Valtion korjausavustusten jakaminen siirtyy jatkossa maakuntien tehtäväksi. Yksityisteiden avustuskriteerejä karsitaan siten, että avustuskriteereiksi jätetään yksityistien järjestäytyneisyys sekä yksityistietä koskevan tiedon olemassaolo, ajantasaisuus ja avoimuus. Suurena periaatteellisena muutoksena lakiesityksessä on, että pysyvän asutuksen lisäksi yksityistieavustusten jaossa voidaan jatkossa painottaa myös vapaa-ajan asumisen ja yrityselämän ja erilaisten paikallisten asioiden tarpeita.

Tieosakkaille annetaan tiekunnan kautta oikeus päättää maahan sijoitettavien johtojen ja niihin liittyvien vähäisten laitteiden sijoittamisesta yksityistien tiealueelle. Tämä varmaan-kin aiheuttaa keskustelua myöskin tulevaisuudessa. Kun kuntien tielautakunnat lakkautetaan uudistuksen myötä, niiden tehtävien siirtojen ja vastuualueiden on oltava selkeät tiekunnille ja tiekuntien osakkaille.

Lakiesitys selkeyttää vastuita yksityisteiden rakentamisessa, ylläpidossa ja liikkumisessa. Lain mukaan ulkopuolisten on lähtökohtaisesti saatava lupa yksityistien käytölle ja tällaisesta käytöstä voidaan periä maksu. Yksityistiet, jotka saavat kunnan tai valtion tukea, eivät ole todellakaan yksityisiä teitä vaan yksityisteitä. Lupaa tien käyttämiseen ei kuitenkaan tarvittaisi toimintaan, joka ei selvästi lisää tien kunnossapitokustannuksia. Lakiesitys mahdollistaa jatkossa kuntien, maakuntien tai valtion tulemisen tieosakkaaksi tapauksissa, joissa ne ohjaavat julkista liikennettä yksityisteille.

Yksityistiet ovat tieverkon välttämätön hiussuonisto Suomessa ja niiden rahoitus tulee säilyttää vähintään nykytasolla myös tulevaisuudessa. Se, että nyt on myöskin erillismäärärahoituksella saatu ensi vuodellekin tämä 13 miljoonaa euroa, on hyvä asia, ja itse toivon, että se myös tulevaisuudessa on vähintään samalla tasolla. Siitä tulevaisuudessa sitten päättävät tulevat hallitukset. Itse toivon, että se taso on vähintään tuolla tasolla. Siksi maakunnille jaettavaksi menevä yksityistieraha on pidettävä erillisenä maakuntien yleisrahoituksesta. Itse toivon, että tämä myöskin uudessa maakuntauudistuksessa toteutetaan näin. Samoin maakuntauudistuksessa tulisi myöskin omasta mielestäni miettiä sitä, voitaisiinko ja pitäisikö maakuntiin perustaa omat tielautakunnat, jotka jakaisivat nämä rahat, etteivät ne rahat mene siihen suureen, isoon pottiin.

19.06 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Tämä yksityistielainsäädännön muutos on kyllä byrokratian purkua myöskin todella paljon, ja se on purkua tuolla käytännön elämässä, eli tavalliset tiekuntien osakkaat voivat helpommin hoitaa asioita eteenpäin. Ongelma vain on se, että nämä kuntien tielautakunnat lakkautetaan ja sen jälkeen myöskin lähellä oleva ohjeistus-, neuvonanto- ja kysymyspaikka ihmisiltä katoaa. Meidän pitäisi miettiä myöskin, millä tavalla me saisimme ohjeistusta tiekunnille tästä asiasta. Minun mielestäni en ainakaan minä löytänyt vielä tästä esityksestä sisältöä, millä tavalla tavallisia ihmisiä autetaan näitten asioiden selvittämisessä.

Toinen asia on sitten tämä rahoitusasia. Edustaja Torniainen toikin äsken jo hyvin esille sen, mikä ongelma siinä on. 13 miljoonaa on todella pienen kuuloinen summa tämän yhteiskunnan koko rahasummassa, mitä meillä pyörii, mutta tiekunnille se on erittäin tärkeä raha. Sillä rahalla on saatu todella paljon aikaiseksi. Vaikka se on pieni summa, mitä on lisärahana ollut, niin totuushan on se, että todella isot summat tulee rahaa siitä talkootyöstä ja tieosakkaiden työstä, mitä he omilla traktoreillaan ja muilla tekevät siellä. Jatkossakin olisi todella tärkeää se, että nämä rahat olisivat uusissa maakunnissa korvamerkittyinä teitten hoitamiseen — tämä olisi todella tärkeää — ja maakunnissa muutenkin mietittäisiin sitä vastuuta, millä tavalla tiekuntia pystyttäisiin auttamaan tässä kokonaisuudessa. Näillä

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

rahoilla on todella merkittävä rooli siinä, että koko Suomi pysyy asuttuna. Suomea ei pidetä asuttuna, vaan Suomi pysyy asuttuna, ja jotta se pysyy asuttuna, autamme toimintoja eteenpäin.

Vielä sitten rahoitusasioista: On hyvä, että jatkossa rahoitusta pystyvät saamaan kaikki yksityistiet elikkä ei vain sellaiset, missä on vakituista asutusta, koska meillä on hyvin paljon semmoisia paikkoja, missä on aikoinaan ollut asutusta. Siellä on vanhoja taloja, mutta ne ovat nykyään ihmisten lomapaikkoina, ja muuta elinkeinotoimintaa siellä myöskin on.

19.09 Jukka Kopra kok: Arvoisa herra puhemies! Aikoinaan, muinoin, kun aloitin omaa poliittista uraani, minulla oli mahdollisuus toimia maa- ja metsätalouden lautamiehenä jonkin aikaa. Siinä tehtävässä tulin kyllä näkemään tämän yksityistielainsäädäntöön liittyvän riitojen kirjon ja suomalaisten innovatiivisuuden siinä, kuinka olla hankala naapuria kohtaan. Nyt siinä mielessä tämä lakiesitys on kyllä erittäin tervetullut, että saadaan tätä tilannetta selkiytymään ja yksinkertaistettua ohjeistoa ja lainsäädäntöä, vastuita ja niin edelleen.

Toivon, että tämä lakiesitys etenee ripeästi, ja uskon, että valiokunnassa saa kyllä hyvän käsittelyn.

Edelleen positiivista tässä on se, että kuntien tehtäviä vihdoinkin vähennetään. Tämä on konkreettinen tehtävävähennys kuntien osalta, ja siltäkin osin hallitusohjelman tavoitteet toteutuvat tässä esityksessä.

19.10 Juha Pylväs kesk: Arvoisa puhemies! Usean yksityistien osakkaana ja jopa muuan tiekunnan puheenjohtajanakin hyvin ilolla panin merkille tämän lakiuudistuksen: 60-luvulta oleva laki vihdoinkin muutetaan tälle päivälle ja paljon tarpeettomia pykäläiä poistetaan tämän uudistuksen ohessa. Käytännön toiminnassa väestön ikääntymisen ja maaseudun väestön kasvukeskuksiin siirtymisen myötä myös osaaminen on ihan aidosti ruvennut häviämään ja semmoinen maalaistaito yksityistien kunnossapitamisesta on pikkuhiljaa siirtynyt pois. Teitä ei välttämättä osata enää pitää sellaisessa kunnossa, missä niitä on tähän asti pidetty.

Hyvänä pidän myös tätä valitusoikeuden muuttumista, että se siirtyy kuntien tielautakunnilta oikeusasteisiin. Aika monesti on ollut se tilanne, että naapuri onkin valittanut asiasta ja sitten siellä ovat kyläläiset päättämässä itse siitä samasta asiasta, jolloin semmoinen juridinen peruste lailliselle käsittelylle on ollut aika kaukana ja siellä on yleensä ollut aika lailla toiset perusteet kuin ne lailliset perusteet sen päätöksen tekemiseen. Tällä nyt saadaan se juridiikka mukaan myös tänne yksityistieasioihin, elikkä tämä on erittäin hyvänsuuntainen uudistus.

Uhkana on tietenkin, että kustannukset nousevat. Itse en kyllä sitä suurenakaan uhkana pidä, vaan se päinvastoin pyrkii ohjaamaan keskustelua ja neuvotteluyhteyttä siihen, että tiekunnan asioita hoidetaan aidosti sen tiekunnan näkökulmasta eikä naapurin riitojen sovittelemisenä. Elikkä tämä on semmoinen parempi suuntaus, että siellä ruvetaan aidosti käymään niitä tiehen liittyviä asioita.

Erittäin hyvänä uudistuksena pidän myös tätä käyttäjä maksaa -periaatetta. Meidän alueellamme rataverkosto halkoo peltoalueita, ja aika usein sitä tieverkkoa on käyttänyt Liikennevirasto ilman erillistä korvausta.

19.12 Sirpa Paatero sd: Arvoisa herra puhemies! Todellakin vuosikymmenten jälkeen tämä on hyvä, ja tavoitteet tässä laissa ovat erittäin perustellut. On ymmärrettävää, että hel-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

potuksia tarvitaan näiden maksujärjestelyjen osalta, ja sen takiahan tässä on tulossa aika moneen muuhunkin lakiin muutoksia: maankäyttö- ja rakennuslakiin, ulkoilulakiin ja semmoisiin lakeihin, mitä en edes tiennyt olemassa olevankaan, niitä oli aikamoinen litania siellä. Erittäin tarpeellinen.

Mutta sitten minulla on muutama kysymys.

Tämä tulee voimaan vasta 2020. Tämä kaikki peruste, ymmärtääkseni, olisi näiltä osin mahdollista ottaa käyttöön vaikka jo heti ensi vuoden alusta, vuonna 2018, mutta kun tähän on nyt yhdistetty nämä kunnilta maakunnille siirrettävät tehtävät ja valtiolta rahoituksen siirtäminen maakunnille, niin siitä syystä nyt sitten tämä hyvä uudistus — ainakin pääosin, minkä nyt ymmärsin tästä — siirtyy kahdella vuodella eteenpäin. Ja tietenkin kysymys sen jälkeen tulee siitä, mikä on kuntien ja maakuntien yhteistyö, miten tulevaisuudessa kuntien yhteistyö toimii, koska kunnathan ovat myöskin rahoittaneet yksityisteitä jo tähänkin mennessä. Vaikka ne lautakunnat ovat sieltä nyt lain mukaan pois, käytännössä ne ovat jo olleet pois tähänkin mennessä. Maakunnissahan budjetti on yleiskatteellinen, eli tulevaisuudessa yksityistiet kilpailevat siitä ihan samasta sote-rahoituksesta tai työllisyyden rahoittamisesta — ainakin tahtotila on ollut tämänkaltaisen. Sen takia ehkä kysyn rohkeasti ministeriltä, olisiko ollut mitenkään mahdollista ajatella, että tämä yksityistielaki, niiltä osin kuin se koskee helpotuksia byrokratian purkamiseen, maksujärjestelyihin ja muihin, oltaisiin tehty nyt, jotta tämä etenisi, koska on vielä pieni epäily, että kaikki ei mene aikataulussa tämän maakuntalain kanssa.

19.14 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Itse olen jonkun verran työni puolesta juristina joutunut olemaan myös mukana tietoimituksissa ja tietoimitusriidoissa. En ole kyllä niissä mikään syvälinen asiantuntija mutta tuon muutaman kysymyksen kautta terveisen. Nyt käytän tilaisuuden hyväksi, kun ministeri on paikalla.

Katselin tässä säädöksiä ja huomasin, että kiinteistönmuodostamislakiin on tulossa joidakin muutoksia mutta tässä ei olla muuttamassa sinänsä uskottujen miesten järjestelmää. Tielauslautakunnat kunnissa lakkaavat, jolloin tietysti siellä lakkaa uskottujen miesten käyttö, mutta Maanmittauslaitos tietoimituksissa käyttää toimitusinsinöörejä, ja siellä ei ole lähtökohtaisesti siis ketään juristeja mukana. Täällä puhuttiin siitä, että — tuossa edustaja Pylväs taisi puhua tästä — sitä juridiikkaa tarvittaisiin monissa muissakin asioissa, ettei mene pelkäsi riitelyksi erimielisyydestä, ja olisin kysynyt, onko mietitty sitä, että näihin tietoimituksiin Maanmittauslaitoksessa saataisiin hieman juridista osaamista. Näissä joissakin tapauksissa, joissa olen ollut mukana, siellä on ollut prosessuaalisia ongelmia kuulemisessa. Vastapuolelle ei ole lähetetty lausumia etukäteen tiedoksi, on oletettu, että niihin vastataan siinä paikan päällä, ja kun on tehty niin sanotusti juridisia prosessiväitteitä, niin niitä ei ole otettu vakavasti vaan on jatkettu sitä prosessia. Valitettavasti se on joskus myös niin, että jos virhe tulee maanmittaustoimituksessa, prosessuaalisiin asioihin ei välttämättä saa enää muutosta myöhemmin, koska joudut kuitenkin vastaamaan siihen, tai sitten, jos maallikko on lähtenyt vastaamaan siihen eikä ole kieltäytynyt käsittelemästä asiaa, niin siihen ei myöhemmin enää puututa ja katsotaan, että no, hän on kuitenkin vastannut maanmittaustoimituksessa, ja maa- ja metsätaloudessa ei ole enää puututtu tähän ongelmaan.

Toivoisin, että tätä oikeasti mietittäisiin, koska nämä asiat monimutkaistuvat ja juridisoituvat. Siellä on hyvin monimutkaisia rasitteita päällekkäin, ja maallikot eivät osaa välttämättä vaatia oikeuksiaan, jos ei siinä ole juristia. Juristit pitävät näistä kuulemisista ja prosessuaalisista asioista tarkkaa huolta siinä mielessä, että ihmisellä täytyy olla oikeus pe-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

rehtyä aineistoon, ettei hänen tarvitse kylmiltään lähteä vastaamaan. Nämä ovat hyvinkin mittavia asioita. Eli siitä olisin kysynyt.

Sitten täällä mainittiin, että lupakäytäntö ja käyttökorvausprosessi jotenkin muuttuisivat, ja muistaakseni edustaja Torniainen sanoi, että lupa tai korvaus tulee, mikäli ulkopuolisen käyttö selvästi lisää tien käyttöä tai kulumista ja näin. Mitä se tarkoittaa? Jos säännöllisen epäsäännöllisesti joku ulkopuolinen kulkee siitä oikaistakseen, niin miten tämmöiseen voi puuttua? Voiko sitä millään lailla estää tai vaatia siitä jotain korvausta? Edustaja Torniainen taisi mainita jonkun säännönmukaisen auton, jonkun viranomaisen auton, joka sitä käyttää, mutta jos se on vain satunnaista, niin voiko siitä nyt edelleenkään sitten määrätä tai lähteä vaatimaan maksuja. Miten sitä edes sitten valvoo?

Mietin sitä myöskin, kun erityisesti maanmittaustoimituksessa ei ole juristeja ja maa-oikeudessa — no, siellä tietysti on juristeja, mutta on hyvä, että tätä koulutusta tulee. Jotakin korkeimman oikeuden ratkaisuja tuossa luin, muun muassa korkein oikeus 2008:39, ja siinä on hyvin mielenkiintoista, että piti mennä korkeimpaan oikeuteen asti ennen kuin voitiin ymmärtää se, että ihminen oli kunnostanut vanhan maatilan ja että se vanha tie kulki ihan siitä talon vierestä. Maa-oikeuskin ja toimitusinsinöörit olivat vielä katsoneet, että on itse aiheutettu ja selvästi tietoista toimintaa, että on kunnostettu se talo ja sitten semmoinen vanha tieoikeus on mennyt siitä vierestä ja että se on ollut järkevä peruste pyytää sen tien siirtoa. Eli jotenkin tuntuu ihan kuin tieoikeus olisi välillä kovempi kuin omistus-oikeus, ettei välttämättä ymmärretä, että maailma muuttuu. En tiedä, muuttaako tämä lainsäädäntö jotenkin liian jäykkiä oikeuskäytäntöjä. Kaikki eivät osaa ja pysty taloudellisesti takaan tilanteesta johtuen menemään sinne korkeimman oikeuden takaseinään, jos sinne edes valitusluvan saa.

Sitten olisin vielä kysynyt sitä, kun kiinteistönmuodostamislaissa tosiaan sinne tietoimittukseen ja Maanmittauslaitokseen saa uskotut miehet, jos jompikumpi asianosaisista sitä vaatii. Siinä on sellainen asia, että sillä lisätään myös kuluja. Nämä uskotut miehethän eivät ole juristeja vaan kunnanvaltuuston nimeämiä henkilöitä, ja pienillä paikkakunnilla on syntynyt semmoisia tuntemuksia, vaikkei nyt ole suoranaista esteellisyyttä pystytty osoittamaan, että esimerkiksi kaupunkilaisella, joka on tieriidassa mukana, ei ole kyllä kauhean tasavertainen olo, kun siellä on kaksi paikallista kunnanvaltuutettua 2 000 asukkaan kunnasta tai pienemmästäkin. Eli kun tosiaan saa toisen asianosaisen pyynnöstä sinne, siellä on silloin maanmittausinsinööri, joka ei ole juristi, ja sitten siellä on kaksi paikallista uskottua miestä, ja sitten siellä on vaikka kaupunkilainen ja sitten on paikallinen, ja se asetelma ei kyllä välttämättä näytä objektiivisesti katsoen esteettömältä. Asiathan ovat monesti sitä, miltä ne näyttävät, ja jos ihminen semmoisessa tilanteessa vaikka sitten ei saa oikeuksiaan täysin toteutetuksi, niin luottamus siihen toimitukseenkin horjuu aika vakavasti.

En tiedä, kuuluuko tämä edes nyt suoranaisesti ministeri Bernerille, mutta toivoisin oikeasti, että tähän kiinnitettäisiin huomiota. Tämä on aika vanhanaikainen systeemi, tällainen paikallinen uskottu mies. Nämä ovat niin juridisia asioita, ja kunnalla on puheoikeus kunnan alueella, eli kyllä minä mieltäisin näitä. Ihmiset ottavat tästä jonkun verran yhteyttä. Jos näitä korkeimman oikeuden ratkaisujakin lukee, niin kyllä täällä aika hassujakin ratkaisuja on. Erityisesti tuntuu, että se juridinen osaaminen unohtuu siellä alkuvaiheessa ja sitten niitä oikeusturvaongelmia on tullut niin paljon jo. Toivoisin, että tähän asiaan kiinnitettäisiin huomiota.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

19.21 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Niin kuin esille on tullut, tämä esitys purkaa byrokratiaa todella paljon.

Mutta sitten ihan semmoinen käytännön asia, että tavallisia ihmisiä koskettaa paljon se, että tämän lain mukaisesti jatkossa ei enää välttämättä tarvitsisi kysyä maanomistajalta lupaa, välttämättä maanomistaja ei tule edes tietämään etukäteen asioita, mitä hänen maallensa tapahtuu. Siellä voi olla esimerkiksi puita, pensaita, jotka voivat maanomistajalle olla merkittäviä ja tärkeitä asioita, pieniä maakohteita, siellä voi olla mitä tahansa, ja tämän jälkeen maanomistaja ei välttämättä edes tiedä, että niihin tullaan koskemaan, ne tullaan kaatamaan. Nämä eivät välttämättä ole niinkään raha-asioita, ne voivat olla hyvinkin paljon tunneasioita, ja nämä ovat niitä mielensäpahoittajien asioita hyvinkin paljon, mutta merkittäviä asioita. Samoin on niin, että jatkossa maakaapeleitten, johtojen vetämiseen, pienten rakennelmien tekemiseen, mikä liittyy yksityistiehen, ei maanomistajan lupaa tai edes tietoisuutta tarvita välttämättä ollenkaan. Miten nämä asiat on nyt sitten huomioitu, ja miten saadaan varmistettua se, että maanomistajat jatkossa olisivat yhä tietoisia siitä, mitä heidän maillaan tulee tapahtumaan?

19.22 Pertti Hakanen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä hallituksen esitys todella on hyvä ja odotettu. Myöskin normien purkua ja keventämistä täällä on merkittävä määrä.

Tuon, minkä edustaja Maijala otti äsken esille, maanomistajien roolin, osalta on tosi tarkkana oltava siltä osin, että kun tietoisuus tehdään ja määritellään tiealue, minkä jälkeen se alue on se, joka on määritelty, niin sillä alueella pitää pysyä ja se maanomistaja siinä yhteydessä tulee kuulluksi mutta sen jälkeenhän tilanne on sitten toinen: jos tulee urakoitsija, joka ei tiedä tiealueen rajoja, niin silloin tietysti on myöskin tiekunnalla velvollisuus selvittää se, että haltuun otettu tiealue on se, missä toimenpiteet tehdään, ja kaikki kaapeloinnit ja muut tehdään tiealueen sisällä eikä maanomistajan luovuttamattomalla alueella.

Mutta sitten yksi asia, johon täällä kiinnitän vielä huomiota — myöskin edustaja Pylväs otti kyllä ansiokkaasti hyvän esimerkin kautta esille sen asian — eli se, että kun nyt muutoksenhakuprosessissa mennään pois tiehoitokunnista ja mennään sinne käräjäoikeuteen, niin kuten täällä hallituksen esityksessä sivulla 25 kuvataan hyvin nimenomaan se prosessi, kustannus on aivan toista luokkaa. Mutta tietysti täytyy muistaa se, että ainahan pitää pyrkiä siihen, että riitatilanteita olisi entistä vähemmän, ja jotta nämä kaikki asiat pystytään huolehtimaan, niin nimenomaan tämä tiealuekin pitää olla sääntillisesti määritelty. Mutta onko tässä nyt riittävät kustannuslaskelmat taustalla siitä, minkälaista rasitetta tässä nyt sitten oikeasti tulee? Näitä riitatilanteita kuitenkin väistämättä joitain tulee, ne ovat merkittävästi kalliimpia. Onko täällä taustalla nyt riittävä selvitys siitä, niin että tämä on myöskin tasavertaisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen perustuen hyväksyttävissä?

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ja nyt ministeri Berner, 5 minuuttia.

19.24 Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner: Arvoisa puhemies! Kiitoksia myös tästä keskustelusta. Muutamia näkökulmia, joita muun muassa edustaja Maijala otti esille:

Maanomistajat ovat useimmiten myös tieosakkaina itse, ja johtojen sijoittaminen voisi olla mahdollista ilman maanomistajan lupaa vain tiealueella, ei sen ulkopuolella, jolloin se tarvitsisi sitten maanomistajan lupaa.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Valmistelussa ollaan todettu, että Maanmittauslaitoksen ammattitaito on yleisesti ottaen hyvä ja korkea silloin, kun puhutaan yksityisteistä, ja toki koulutusta tarvitaan aina.

Lupa tarvitaan tien käyttämiseen säännöllisiin ja tilapäisiin kuljetuksiin, säännölliseen kulkemiseen ja kunnossapitokustannuksia lisäävään toimintaan. Satunnaiseen kulkemiseen sitä ei tarvita eikä jokamiehenoikeudella tapahtuvaan kulkemiseen.

Kiinteistönmuodostamislakiin ei ole uskottujen miesten osalta kaavailtu muutoksia. Toimitus voidaan suorittaa myös ilman uskottuja miehiä, mikäli heitä ei katsota tarpeelliseksi.

Muutoin tässähän on kevennystä siinä mielessä, että tiekuntien perustaminen, jakaminen, yhdistäminen ja lakkauttaminen eivät jatkossa edellytä yksityistietoimitusta vaan tieosakkaat voivat tästä sopia. Samalla mahdollisuus itseoikaisuun huolehtii siitä, että on mahdollisuus sopia myöskin tämän lain ulkopuolella. Valtio, kunnat ja maakunnat voivat tulla tieosakkaiksi silloin, jos katsotaan esimerkiksi, että valtion toimi synnyttää kustannuksia yksityistien käyttöön. Tällöin valtio voidaan myös velvoittaa siihen.

Yksityisteiden avustuskriteereitä helpotetaan tuntuvasti, ja tässä, ehkä eri tavalla kuin edustaja Mäkipää sanoi, ei ole tulossa mitään luokituksia vaan periaatteessa riittää, että on olemassa yksityistie ja että se on tunnustettu ja määritelty. Siitä näkökulmasta kevennetään tätä kokonaisuutta.

Mielenkiintoinen kokonaisuus, niin kuin edustaja Kasvi tässä totesi, on se tavoite siitä, että johtojen ja kaapeleiden vetämiset voitaisiin tehdä yksityistietoimituksessa määritellylle tiealueelle ja että siitä voitaisiin silloin sopia ilman maanomistajan lupaa. Tässä, niin kuin totesitte, on erittäin suuri mahdollisuus, mutta on myös äärimmäisen tärkeää, että tässä edetään niin, että ei tule taas uusia erimielisyyksien kohteita. Arvostan sitä, että tähän kohtaan olette valmiita myös perehtymään. Itse näen, että tämä on meille tärkeä ratkaisun mahdollisuus sitten taas meidän digitalisaatiomme ja muun kehittämisen näkökulmasta.

Meillä myös haluttaisiin huolehtia siitä, että tämä laki olisi mahdollistava ja että kysymys ei ole siitä, että olisi välttämätöntä uudistaa uudistuksen myötä tienpitoa, viedä ammattimaiseen tienpitoon. Voidaan myös jatkaa vanhalla tavalla, voidaan myös huolehtia talkooporukalla, mutta samalla silloin, kun sitä valmiutta ei ole, on myös mahdollista viedä tämä tienpito kohti ammattimaisempaa kokonaisuutta.

Kaiken kaikkiaan kysymys on tässäkin kohtaa merkittävästä lainsäädäntöuudistuksesta, ja tässä onkin sitten se kysymys siitä, miten me huolehdimme nimenomaan tästä osaamisen säilymisestä ja myöskin siitä, että meillä aidosti syntyy se omistamisen merkitys, siihen liittyvä kunnioitus ja siihen liittyvät lähtökohdat, mutta myöskin pidetään huolta siitä jokamiehenoikeudesta.

Toivon tässäkin, että valiokunta saa tämän hyvin eteenpäin, ja olen tietysti mielelläni käytettävissä myös jatkotyötä varten. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan, hallintovaliokunnan, maa- ja metsätalousvaliokunnan ja ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väestölaskentalain kumoamisesta

Hallituksen esitys HE 89/2017 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 18/2017 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 18/2017 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

19.29 **Joona Räsänen sd:** Arvoisa puhemies! Tästäkin painavasta asiasta on kyllä syytä käyttää puheenvuoro. Kyseessä on siis tämän väestölaskentalain, jota ei ole tarvittu vuoden 80 jälkeen, kumoaminen. Tässä sopii kyllä kiittää hallintovaliokuntaa erittäin laadukkaasta työstä mietintöä tehdessä, ja kun on näin historiallinen tilanne, niin ajattelin, että on ehkä paikallaan koko mietintö tässä puheenvuorossa lukea.

Mietinnössä siis todetaan: "Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana."

Täytyy kyllä tässä onnitella hallintovaliokuntaa, että näin ytimekästä mietintöä ei kyllä monesti tässä salissa pääse näkemään. Voisi jopa ehkä enemmänkin kehua, mutta kun on itse ollut tätä tekemässä, niin ehkä on syytä kuitenkin hieman pitää kynttilää vakan alla. [Naurua] Mutta tästä voi kyllä hallitukselle antaa kiitoksia, että tässä sitä turhaa lainsäädäntöä puretaan, ja hyvä niin.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 89/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

11. Lakialoite laiksi ulkomaalaislain 73 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdan kumoamisesta

Lakialoite LA 41/2017 vp Anna Kontula vas ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Keskustelu

19.31 **Anna Kontula vas** (esittelypuheenvuoro): Natcha on tullut töihin Suomeen sukulaisensa ravintolaan. Hän ei ole aivan varma, onko kaikki niin kuin pitää. Jo lentokentällä ravintolan omistaja otti talteen hänen passinsa ja kertoi, että palkkaa ei aluksi maksettaisi, vaan se käytetään matkakulujen kattamiseen. Natcha saa nukkua lattialla ravintolan keittiössä. Natcha epäilee, että Suomessa työelämän ei kuuluisi olla tällaista, mutta ei tiedä, mitä

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

tehdä. Jos hän menisi poliisin puheille, siitä seuraisi varmasti potkut. Ilman työtä ja sosiaaliturvaa hänellä ei ole muuta mahdollisuutta kuin palata kotiin tuomisina kotikylään matkaa varten otettu velka.

Alejandro työskentelee kasvihuoneella Maaningalla. Hän viihtyy työssään hyvin mutta kaipaa lapsiaan. Palkka on liian pieni mahdollistaakseen perheen tulon Suomeen, eikä Alejandro työluvalla saa tehdä muun alan töitä.

Irina ja Kari vihittiin samassa kirkossa, jossa Karin vanhemmat olivat aikanaan menneet naimisiin. Sitten tuli takaisku. Viranomaisen arvion mukaan heidän liittonsa ei ole aito eikä Irinalla ole oikeutta perheenjäsenen oleskelulupaan. Kari ei vielä luovu toivosta, sillä hän on kuullut, että 40 prosenttia lumeliittopäätöksistä kumoutuu hallinto-oikeudessa. Valitusta varten olisi kuitenkin esitettävä lisää todisteita yhteiselämästä. Karin veli lupaakin palata Irinan kauppaansa töihin, ja he hakevat tätä varten työlupaa. Päätös on kielteinen, sillä TE-toimiston mielestä myyjä on saatavilla EU-alueen sisältä. Kun Irina ei saa tehdä töitä, on molempien pärjättävä Karin kirvesmiehen palkalla. Yhdessä he ovat silti päättäneet asua. Irina on sitten valituksen käsittelyyn asti Suomessa luvattomasti.

Arvoisa puhemies! Käsittelyssämme on aloite, jossa ehdotetaan saatavuusharkinnan poistamista ulkomaalaislaista. Jos kolmannen maan kansalainen haluaa työskennellä Suomessa, on hänen yleensä haettava työlupaa. Sen yhteydessä viranomaisen arvioi, onko EU- ja Eta-alueelta löydettävissä henkilöä kyseiseen työtehtävään. Tätä työlupaprosessin vaihetta kutsutaan saatavuusharkinnaksi.

Nykyisin saatavuusharkinnalla on enää vähäinen merkitys Suomen työvoiman säätelyssä. Suurin osa ulkomaalaisesta työvoimasta tulee EU-alueelta, eikä lupaa siksi tarvitse. Myös kolmannen maan kansalainen voi työllistyä ilman työlupaa, jos hänellä on jokin muu työntekoon oikeuttava oleskelulupa. Lisäksi saatavuusharkinta koskee vain suorittavan työn aloja, joissa niistäkin sen piiristä on eri puolilta Suomea poistettu esimerkiksi maatalousala, metalliala, siivousala, rakennusala sekä ravintola-ala.

Saatavuusharkinnan kautta kulkee siis vuosittain enää joitakin tuhansia työlupia. Toisaalta näissä kielteisten osapäätösten osuus on niin suuri, että saatavuusharkinnan piiriin kuuluva työntekijä ei voi suhtautua prosessiin läpihuutomenettelynä. Vaikka järjestelmän merkitys työmarkkinoille on vähäinen, yksittäisissä tapauksissa siitä voi muodostua vakavia ongelmia.

Arvoisa puhemies! Yrityksen on verraten helppo kiertää saatavuusharkinta, ja siksi työnantajapuolella sen hankaluus liittyy enemmän byrokratiaan kuin työvoiman saatavuuteen. Tyypillisesti työlupia haetaan joko kausityövoimaa tarvitseville maatalousaloille tai palvelualoille, joissa rekrytointisyke lyö nopeasti. Kuukausien lupaprosessi sopii sen kanssa huonosti yhteen.

Työntekijän näkökulmasta saatavuusharkinta aiheuttaa sitten enemmänkin ongelmia. Se vaikeuttaa työpaikan vaihtamista tai useamman työn tekemistä silloinkin, kun työnantajalla on ilmeisiä vaikeuksia noudattaa asianmukaisia työehtoja. Saatavuusharkinta nakertaa myös työsuhdeturvaa. Tällainen tilanne syntyy, kun henkilö on alkujaan työllistynyt jollakin muulla lupatyypillä ja tämän umpeuduttua hakee työperäistä oleskelulupaa. Työnantaja veloitetaan silloin laittamaan työpaikka avoimeen hakuun sen osoittamiseksi, että siihen ei ole saatavissa EU- tai Eta-kansalaista. Näissä tilanteissa saatavuusharkinnan alkuperäinen tavoite kääntyy päinvastaiseksi. Sen sijaan, että se suojaisi jo täällä olevan työllistymistä, se asettaa kaikki EU- ja Eta-alueen työttömät täällä jo oleskelevien kolmansien

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

maiden kansalaisten edelle. Kyse ei ole aivan vähäisestä ilmiöstä, sillä kolmannes työlu-pahakemuksista jätetään Suomesta käsin.

Joissakin tilanteissa saatavuusharkinta estää ihmisiä hakeutumasta pois sietämättömistä olosuhteista. Näin on esimerkiksi silloin, jos henkilö sinnittelee väkivaltaisessa parisuhteessa, jotta ei riskeeraisi työpaikkaansa ja maassa oleskeluaan. Myös useissa työperäisen hyväksikäytön tai ihmiskaupan tapauksissa henkilöllä on ollut saatavuusharkinnan alainen työluupa.

Arvoisa puhemies! Lakialoitteen herättämässä keskustelussa saatavuusharkinnan poistamisen on pelätty johtavan työvoiman hallitsemattomaan ryntäykseen kolmansista maista. Mikään tiedossa oleva tosiseikka ei tue tätä uhkakuvaa. Ruotsissa saatavuusharkinta poistettiin kokonaan vuonna 2008. Uudistus lisäsi jonkin verran kolmansista maista tulevan työvoiman määrää, mutta ei merkittävästi. Myöskään Suomessa toteutetut saatavuusharkinnan osapoistot eivät ole aiheuttaneet muuttoaaltoja.

Työperäisen oleskeluluvan ehtona on, että hakijalla on jo Suomessa tiedossa sellainen työnantaja, joka on halukas selvittämään TE-toimistolle työsuhteen ehtoja ja kykyään huolehtia työnantajan velvoitteista. Yrittäjät eivät suosi tätä hidasta ja ennakkovalvottua kanavaa, kun työvoimaa on saatavissa EU- ja Eta-alueelta ilman vastaavia kitkatekijöitä. Siksi ulkomaalaisten työvoiman määrän kannalta oleelliset päätökset tehtiin Suomen EU-jäsenyyden yhteydessä.

Toinen keskeinen argumentti saatavuusharkinnan säilyttämisen puolesta on väite, että sen poisto lisäisi laitonta lupakauppaa ja työvoiman hyväksikäyttöä. Tässä yhteydessä on jälleen viitattu Ruotsin kokemuksiin, valitettavan virheellisesti. Tiedetään, että Ruotsissa esiintyy työvoiman hyväksikäyttöä, alipalkkausta ja lupakauppaa ja että ulkomaalainen työvoima on näiden suhteen erityisen haavoittuvassa asemassa. Ilmiö on todellinen, hyvin dokumentoitu ja valitettavan yleinen myös suomalaisilla työmarkkinoilla. Sen sijaan ei ole näyttöä siitä, että saatavuusharkinnan poisto olisi lisännyt tai syventänyt näitä ongelmia.

Aloitteessa oletetaan, että laillisten vaihtoehtojen lisääntyminen vaikuttaa juuri päinvastaiseen suuntaan. Kaiken työehtojen valvonnan taustalla on työntekijän riittävä autonomia. Viranomaisvalvonnalla voidaan kyllä tarkastaa paperit, mutta käteismaksuista tai työaikakirjanpidon ulkopuolisista työtunneista voi yleensä kertoa vain työntekijä. Tyypillisesti ulkomaalaiset työntekijät uskaltavat kertoa vain hyväksikäytöstä vasta, kun ovat varmistaneet uuden työpaikan. Työlupa sallii kuitenkin uuden työn ainoastaan alalta, jolle se on alkujaan myönnetty. Jos ala on pieni tai sen työnantajat tuntevat hyvin toisensa, voi työpaikan vaihtaminen olla vaikeaa. Uuden työpaikan hankkiminen joltakin toiselta alalta taas edellyttää koko työlupaprosessin uusimista, ja lopputulos on saatavuusharkinnan vuoksi epävarma. Näin työ- ja oleskelulupajärjestelmästä tulee keskeinen ulkomaalaisen työntekijän neuvotteluasemaa ja vaihtoehtoja määrittävä tekijä. Työn ja oleskelun ehdollistamisella tuotetaan liian mukautuvaa, liian paljon suostuvaa työvoimaa. Samalla kasvatetaan harmaita työmarkkinoita.

Arvoisa puhemies! Entäpä jos saatavuusharkintaa ei olisikaan, miten se muuttaisi esimerkkihenkilöidemme elämää?

Natcha sai uuden työpaikan toisen sukulaisensa kampaamosta. Kun toimeentulo ja sitä kautta maahan jääminen oli turvattu, hän uskaltautui lopulta paikalliseen ammattiliittoon kysymään apua palkkojen perintään. Juttu etenee viranomaistutkintaan.

Alejandro työskentelee nyt lähihoitajana, johon hänellä on koulutuskin. Lapset ovat Suomessa. Perheensä elättääkseen Alejandron on jatkettava työpäivän jälkeen vielä siivoa-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

maan toimistoja, ja usein hän on hyvin väsynyt. Tärkeintä kuitenkin on, että he saavat olla yhdessä.

Irina on nyt töissä lankonsa kaupassa. Hänen ja Karin avioliittoa punnitaan pian hallinto-oikeudessa, ja he uskovat näytön tällä kertaa riittävän. Irina on nimittäin raskaana.

Saatavuusharkinta ei ole mikään ilkeän noidan kirous, jonka rautessa kaikki ongelmat kaikkoavat. Aivan varmasti Suomen työmarkkinoilla esiintyy kohtuuttomia tilanteita vielä huomennakin. Aivan varmasti tehtävää paremman elämän ja työelämän puolesta riittää edelleen. Oleellista kuitenkin on, tuottaako saatavuusharkinnan poisto parannuksen vai heikennyksen nykytilanteeseen, ja aloitteen väite on, että parannuksen.

Arvoisa puhemies! Esitän, että aloite lähetetään työ- ja tasa-arvovaliokuntaan. Koska aloitteessa on monta puolta ja näkökulmaa, olemme sopineet aloitteen toisen allekirjoittajan Juhana Vartiaisen kanssa, että myös hän käyttää esittelypuheenvuoron.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Varsinaisia esittelypuheenvuoroja ei ole kuin yksi, mutta otamme vielä edustaja Vartiaisen puheenvuoron ja sen jälkeen menemme debattiin.

19.41 Juhana Vartiainen kok: Arvoisa puhemies! Puheena oleva aloitteemme on ilahduttavalla tavalla kerännyt kannatusta poliittisen kentän kaikista osista. [Leena Meri: Ei kaikista!] Esitämme siis sitä, että työtarjouksen saanut tai työsopimuksen solminut työntekijä voisi pääsääntöisesti saada työ- ja oleskeluluvan, jos ei mikään erityinen syy sitä estä ja työsuhteen ehdot ovat työläinsäädännön ja työehtosopimusten mukaiset.

Tässä aloitteessa lyövät kättä humanit hyvän sydämen perustelut ja taloudellisen hyödyn perustelut. Suomesta poistetaan tällä hetkellä ihmisiä, jotka mielellään tänne jäisivät ja joiden elämä kotimaassaan on verrattomasti turvattomampaa kuin Suomessa. Lisäksi he saattavat olla työsuhteessa ja suomalaisella työpaikallaan arvostettuja ja tuottavia työntekijöitä. Miksi ihmeessä heidät silti poistetaan maasta? Joissakin tapauksissa siis siksi, että maassa arvioidaan olevan saman alan työttömiä, joista kukaan ei kuitenkaan ole yrityksen näkökulmasta ollut parempi kuin puheena oleva ulkomaalainen. Tämä on siis perusteluna surkea, koska työnantaja kuitenkin on jo arvioinut, että kyseessä oleva maahanmuuttaja on kyseiseen tehtävään parhaiten soveltuva henkilö, eihän hän muuten olisi saanut työtarjousta tai työsopimusta.

Lisäksi koko ajatus siitä, että yksi työllistytvä jotenkin vie toisen työtilaisuuden, on nurinkurinen ja talouspolitiikassa muuten hylätty ajat sitten. Jos uusien ihmisten ilmaantuminen työmarkkinoille heikentäisi niillä jo toimivien asemaa, meillä olisi syytä surkutella väestönkasvuakin, koska se polkee palkkoja ja sotkee työmarkkinoita. Oikeasti ei tietenkään näin ole. Kun työvoima kasvaa, talous laajenee ja skaalautuu ylöspäin. Taloustieteessä on laajasti tutkittu maahanmuuton vaikutuksia kohdemaan palkkoihin ja työehtoihin. Yleinen ja hyväksytty tulos on, että suuretkin maahanmuuton lisäykset näkyvät työmarkkinoilla vain mitättömän vähän, jos ollenkaan, ja silloinkin tilapäisesti. Tämä on taloustieteen valossa luontevaa: markkinataloudessa ihmisten palkat määräytyvät heidän tuottavuutensa perusteella, eikä uusien tulokkaiden ilmaantuminen tietenkään heikennä työmarkkinoilla jo olevien tuottavuutta.

Lisäksi, kuten Anna Kontula tässä vakuuttavasti suurella sydämellään ja lujalla järjellään perusteli, mahdollisuus työluvan saamiseen ja sen jatkamiseen parantaa yleensä asianomaisen itsensä eli tulokkaan asemaa. Kuten Anna kuvasi, Suomessa saattaa työskennellä siirtolainen, tänne tullut, jonka maassaolo on sidottu juuri nykyiseen työsuhteeseen ja

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

joka ei sen vuoksi uskalla miettiä toista työpaikkaa, vaikka työnantaja kohtelisi huonosti-kin. Työsuhteeseen sidottu työ- ja oleskelulupa tekee tällaisen ihmisen osan paljon paremmaksi. Jokainen voi ajatella tätä asiaa omalta kohdaltaan. Koettakaa kuvitella itsenne toisen maan työmarkkinoille: olisitteko mieluummin sellaisessa tilanteessa, että saatte helposti työluvan ja voitte laillisesti tehdä työtä, vai ettekö?

Aloitetta on vastustettu poliittisen ja ammatillisen työväenliikkeen piirissä, ja kysymys selvästi jakaa työväenpuolueita. En halua leimata ketään, ja olen äärimmäisen iloinen, että vasemmistopuolueista on lähdetty kohtuullisen laajasti mukaan tähän aloitteeseen. Mutta apeaksi vetää jossain määrin se, miten kauas ainakin jotkin työväenliikkeen osat ovat tässä asiassa loitonneet työväenliikkeen alkuperäisestä solidaarisuudesta ja kaikkien köyhien veljeydestä. Sosialistinen internationaalihan oli työläisten solidaarisuuden liike. Se pyrki parantamaan köyhien asemaa kaikkialla mutta ei sulkemaan ketään pois. Tässä veljeyden ja sisaruuden liikkeessä kaikki olivat arvokkaita. Ovatko nykyiset työväenliikkeet liian kaukana tästä lähtökohdasta? Unohtavatko ne antaa arvoa sille, mitä tulokas itse haluaa ja toivoo? Annetaanko arvoa sille, mikä on tulokkaan, maahanmuuttajan, hyvinvointi? Heikin ovat ihmisiä, ja jos joku täältä on saanut työpaikan ja haluaa tänne tulla, se on määritelmän mukaan hänen itsensä arvioimana hänen paras vaihtoehtonsa. Kun päättäjät, ammattiliitot ja täällä jo olevat kysyvät, miten paljon siirtolaisia niin sanotusti "tarvitaan", voi kysyä, ketkä tässä tarvitsevat. Myös tulokas on ihminen, jolla on ihmisarvo, tarpeita ja hyväksyttävä halu parantaa omaa asemaansa — ihminen, jonka hyvinvoinnin toivomme paranevan.

Nämä työväenliikkeen arvot olivat alun perin myös kristillisiä arvoja. Jos uskallan Raamattua ulkomuistista siteerata, eikö siellä sanota jotain sentapaista, että ei ole kreikkalaista ja juutalaista, ei herraa eikä orjaa, olemme kaikki samaa Jeesuksessa Kristuksessa? Toivotaan, ettei Euroopassa koskaan unohdeta näitä lähtökohtia.

Mutta myös taloushyötyperustelut tukevat tätä aloitetta. On suomalaisten yritysten ja kansantalouden etu, että yritykset voivat käyttää koko maailman työvoimaa omana rekrytointivarustonaan. Oikeastaan sen parempaa lähtökohtaa emme voi Suomen taloudelle antaa. Tätä puoltaa nyt erityisesti se, että olemme tulossa työvoimapulan aikaan ja laajoissa osissa maata, niin maaseudulla kuin kaupungeissa, on suuria vaikeuksia löytää soveliaista työvoimaa. Enemmän kuin ymmärretään, teollisuus ja maaseudun puutarhayritykset ovat riippuvaisia ulkomaisesta työvoimasta. Ulkomainen rekrytointi ei syrjäytä suomalaista, ja on turha pelätä, että se jotenkin menisi suomalaisten rekrytoinnin edelle. Sehän on joka tapauksessa korkean kynnyksen takana, se maksaa, ja sen edessä on kielellisiä ja kulttuurisia muureja. Olemme niin ikään kuulleet, että esimerkiksi rakennustyömailla ei kyetä riittävästi valvomaan työehtojen kohtuullisuutta, mutta jos näin on jo nyt, ei saatavuusharkinnasta luopuminen tietenkään ole tässä se vaaratekijä. Oikeasti, jos on näin, on jo nyt parannettava työlainsäädännön toimeenpanoa ihan riippumatta saatavuusharkinnasta. Ja jos harkinnasta luopuminen edistää parempaa valvontaa, se kohentaa jo nytkin työmarkkinoilla olevien tilannetta.

Arvoisa puhemies! Kuluneisuuden uhallakin on myös syytä mainita Ruotsin esimerkki. Vastaava uudistus astui Ruotsissa voimaan vuoden 2007 alusta. Ruotsissa saa siis myös EU- ja Eta-alueen ulkopuolelta tuleva työluvan pääsääntöisesti aina, kun työsuhteen edellytykset ovat kunnossa. Uudistuksen jälkeen EU- ja Eta-alueen ulkopuolelta tulevan rekrytoinnin vuotuinen määrä kohosi Ruotsissa jonkin verran, 6 000 hengestä suurimmillaan noin 20 000 henkeen vuodessa. Sen jälkeen määrä on vaihdellut ja ollut monena vuonna

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

myös tätä alempana. Merkittävä osa tulijoista on ollut esimerkiksi maatalouden työntekijöitä ja kausityöntekijöitä, mutta mukana on ollut merkittävä määrä it-osaajia, jotka ovat myös perustaneet yrityksiä. Työllisyys on kasvanut Ruotsissa hyvin, ja palkat ovat nousseet enemmän kuin meillä, eivät vähemmän kuin meillä. Uudistus on joissain tapauksissa edellyttänyt tehokkaampaa valvontaa, ja jonkin verran nähtiinkin väärinkäytöksiä uudistuksen jälkeisinä vuosina. Niihin on kuitenkin puututtu, mikä on järkevää. Emmehan me kiellä polkupyöräilyäkään sen vuoksi, että joku joskus ajaa punaisia päin tai ilman kypärää.

Tällaiset määrät, joita naapurimaassa nähtiin, eivät mullistaneet työmarkkinoita, mutta ne ovat tukeneet naapurimaan hyvää työllisyyskasvua läpi taantuman. Ruotsin työllisyys on kasvanut joka ikisenä vuonna vuoden 2008 jälkeen. Kasvua ovat siivittäneet pääosin muut syyt, mutta vapaa rekrytointi on omalta osaltaan tukenut sitä. Ruotsin teollisuusyritysten edustajilla on selvästi se näkemys, että maan kilpailukykyä ja talouskasvua edistää mahdollisuus käyttää koko maailman osaamisvarantoja hyödyllisesti, ja aivan varmasti sama pätee myös Suomessa. Ruotsin sosiaalidemokraattisen pääministerin Löfvenin johtama hallitus onkin kuluvana vuonna arvioinut nykyisen vapaamman työperäisen maahanmuuton järjestelmää. Ruotsin valtioneuvoston jäsenkunta laativat tätä varten raportin, ja Ruotsin demarihallitus päätti tämän selvityksen pohjalta pitää uudistuksen voimassa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi korostan, että aloite on päivänselvästi osa työmarkkinapolitiikkaa. Sisäministeriö ja hallintovaliokunta käsittelevät yleisesti maahanmuuton ja oleskelulupien asioita, varsinkin koska laaja työperäinen maahanmuutto on meillä skandinaavisiin naapureihimme verrattuna kohtuullisen uusi asia. Silti miltei kaikki tämän aloitteen olennaiset näkökohdat liittyvät työmarkkinoihin. Siksi on päivänselvää, että tämän aloitteen käsittely kuuluu asiallisesti työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle, ja siksi kannatan Anna Kontulan tästä asiasta tekemää esitystä. — Kiitos.

Puhemies Maria Lohela: Nyt on mahdollista käyttää vastauspuheenvuoroja, joitakin pyyntöjä tänne on tullutkin. Pyydän ilmoittautumaan. — Ensimmäisenä edustaja Paatero.

19.51 Sirpa Paatero sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Sosiaalidemokraatit tukevat työperäistä maahanmuuttoa mutta niin, että se on hallittua. Tarvitsemme lisää osaajia, meillä on nykyiset hyvät käytännöt. Mielenkiintoinen keskustelu täällä on vertailu Ruotsiin, koska Ruotsi on Euroopan unionin maista ainoa — ainoa — jossa tämä muutos on tehty niin, että saatavuusharkinta on poistettu. Kaikissa muissa 27 maassa saatavuusharkinta on yhä edelleen olemassa. Vierailimme viime viikolla Japanissa, missä saatavuusharkinta on todella tiukkaa, mutta sinnekin halutaan osaajia. Meillä on juuri hallintovaliokunnassa käyty kausityölaki, joka mahdollistaa matkailuun ja maatalolle kausityöntekijöiden tulemisen. Siinä samalla käytiin ict-osaajien tulemisen helpottaminen tänne. Me tarvitsemme työntekijöitä, mutta samoilla työehdoilla ja samoilla palkoilla. Koska nykyinenkin järjestelmä valvonnasta ei toimi, niin emme halua romuttaa tätä.

19.52 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nimenomaan hallitun maahanmuuton näkökulmasta on erittäin ongelmallista verrata tällä tavalla Ruotsia ja muita Länsi-Euroopan maita. Muissa Länsi-Euroopan maissa joku saatavuusharkintaan verrattava tarveharkintajärjestelmä on kyllä olemassa, mutta se ei suinkaan suojaa työmarkkinoita vaan se suojaa virallisia työmarkkinoita. Näissä kaikissa maissa on merkittävä harmaan työn sektori, jota pyörittävät paperittomat ihmiset. Maahanpääsy on helppoa,

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

töihinpääsy on helppoa, mutta viralliset työmarkkinat on varattu pelkästään EU- ja Etä-kansalaisille. Tämä ei ole semmoinen malli, josta Suomen kannattaa ottaa esimerkkiä nyt kun näitä ongelmia meillä ei vielä laajamittaisesti ole.

19.53 Touko Aalto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Työvoiman saatavuusharkinta vastaa huonosti niihin tavoitteisiin, joita varten se luotiin aikoinaan. Menettely pidentää entisestäänkin kallista ja byrokraattista työlupaprosessia. Työvoiman tarve on etenkin kaupunkiseuduilla nopeampi kuin viranomaisprosessit pystyvät takamaan. Näin työtä jää tekemättä ja verorahoja saamatta. Saatavuusharkinnan alainen työlupa ankkuroi ihmisen yhteen alaan ja usein yhteen työnantajaan, koska ihmisen oleskeluoikeus on siitä kiinni. Menettely asettaa ihmisiä eriarvoiseen asemaan ihmisen syntyperän perusteella. Sen takia olen hyvin harmissani, että hallitus ei pystynyt poistamaan työvoiman saatavuusharkintaa, mutta olen hyvin iloinen siitä, että kansanedustajat yli puoluerajojen ovat hallitusta kykenevämpiä tässä.

19.54 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Vartiainen iloitsi siitä, että kaikista puolueista on löydetty yhteisymmärrystä. Perussuomalaisista ei yksikään ole allekirjoittanut tätä. Meidän mielestämme tämä nykyinen tilanne, jossa on tiettyille aloille katsottu jo vapautuksia, on täysin riittävä, ja me voimme jatkaa näiden katsomista eteenpäinkin, ja sitä prosessia voidaan sujuvoittaa.

Kun kuuntelin näitä molempia alustuspuheita, kyllä tässä loisti se, keiden asiaa tässä ajetaan ja keitä nyt työllistetään. Kokoomus tietysti haluaisi mahdollisimman edullisesti työntekijöitä, ja sitten taas edustaja Kontulalla tuntuu olevan tämä, että saamme tänne mahdollisimman paljon maahanmuuttoa. Tässä erityisesti edustaja Vartiainen mukaan piti olla kauhean laaja sydän ynnä muuta, ja juu, varmasti näin, rakastetaan vaikka koko maailmaa, mutta me emme voi kuitenkaan elättää koko maailmaa. [Ozan Yanar: He elättävät itse itsensä!]

19.55 Juhana Vartiainen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässähän nimenomaan ei ole kysymys siitä, että elätettäisiin koko maailmaa. Meidän taloutemme ja julkistaloutemme hyötyisi suuremmasta työvoimasta. Kun täällä otettiin Ruotsi esiin, niin Ruotsihan nyt nimenomaan on ollut Euroopan ja maailman mittakaavassa loistava taloudellinen menestys siinä, missä Japani suljettujen työmarkkinoidensa vuoksi on viimeiset vuosikymmenet ollut todella sairas tapaus kansantaloutena.

Puhemies Maria Lohela: Muistutan edustajia, että kun puhutaan paikaltaan, niin tapana on nousta seisomaan puhuttaessa. [Juhana Vartiainen: Anteeksi!]

19.56 Tytti Tuppurainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelu saatavuusharkinnasta kaipaa malttia ja mittasuhteisiin asettamista. Malttia tarvitaan, jotta emme sorru väärin mielikuviin emmekä ylilyönteihin, ja mittasuhteisiin asettamista tarvitaan, jotta näemme, minkä kokoinen asia tämä on Suomen työmarkkinoille.

Kun ajattelemme, että Suomessa työvoima on noin 2,7 miljoonaa ihmistä, 2,7 miljoonaa ihmistä, ja siihen suhteutetaan nämä saatavuusharkintatapaukset, joita esimerkiksi viime vuonna oli vain noin 8 000, joista tuhannesta oli kielteinen päätös, niin näemme, että tämä

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

saatavuusharkinta ei millään muotoa ole Suomen työmarkkinoiden kannalta merkittävä ta-paus sinänsä, joka muuttaisi työmarkkinoita jotenkin perustavalla tavalla toiseksi.

Sen sijaan, puhemies, yksittäisten tänne saapuneitten työntekijöitten kannalta tämä on merkittävä asia, ja saatavuusharkinta aiheuttaa riippuvuutta työnantajasta, aivan kuten edustaja Kontula avauspuheenvuorossaan hyvin kuvasi. Sen takia meidän on kehitettävä työmarkkinoita reilummiksi. Siihen kuuluu tämä saatavuusharkinnan poistaminen mutta myös työehtosopimusten [Puhemies koputtaa] ja lakien paremman valvonnan varmistami-nen.

19.57 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Täällä edustaja Vartiainen siteerasi Raamattua, ja niin aika usein tapahtuu sen kontekstin ulkopuolella. Mutta ehkä se ydinsanoma oli kuitenkin siinä, että kaikki ovat samanarvoisia. Muistutan toisesta lauseesta, sillä työmies on palkkansa ansainnut. Itse ajattelen, että on todella tärkeää, että tässä, kun pohdimme tätä kysymystä, pystyisimme varmistumaan siitä, että kaikki tapah-tuu hallitusti, ja todellakin myöskin pystymme varmistamaan sen, että niin työehdot kuin myöskin sitten palkka on se, mikä meillä on sopimuksissa sovittu. Siinä mielessä oikeas-taan tässä edustaja Kontulan aloitteessa on tämä viimeinen kappale, jossa sanotaan, että "työehtojen viranomaisvalvonnalle on siten tässä yhteydessä erityisen vahvat perusteet", ja olenkin hivenen huolissani, onko meillä todellakin näin tämä tilanne. Omassa ryhmässäni useammat edustajat ovat tämän allekirjoittaneet, ja itselleni on kuitenkin niin tärkeää, että tämä asia pysyy [Puhemies koputtaa] hallittuna, että vielä odottelen näitä, miten tästä asias-ta käytävää keskustelua viedään eteenpäin.

19.58 Jyrki Kasvi vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Työ luo työtä. Jokai-nen, joka tekee Suomessa työtä, työllistää suomalaisia, ja siksi jokainen Suomessa työllis-tyvä on arvokas siitä riippumatta, kummalta puolelta Eta-rajaa hän sattuu tulemaan. Työ-markkinat eivät ole mikään nollasummapeli vaan plussasummapeli. Ei Suomessa ole mi-tään ennalta määriteltyä määrää työpaikkoja vaan juuri niin monta kuin työlle löytyy ky-syntää, ja sitä kysyntää luo työ. Kun Suomeen töihin muuttaminen on vaikeaa, se johtaa lä-hetettyjen työntekijöiden käyttöön, ja se, jos mikä, syö työtä suomalaisilta yrityksiltä. Esi-merkiksi Länsimetron Koivusaaren työmaalla oli tekijöitä 35 eri maasta ja he veivät palkkansa mennessään. Ihmisten jako työmarkkinoilla kahteen kastiin vaikka maantieteen perusteella edistää harmaata taloutta ja altistaa työntekijät hyväksikäytölle. On meille suo-malaisille kansallinen häpeä, että suomalaiset työnantajat ovat toimineet edustaja Kontu-lan kuvailemalla tavalla.

19.59 Sami Savio ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Meri toikin jo yhden asian esille, mutta korostettakoon nyt vielä kerran, että yksikään perussuomalainen kansanedustaja ei ole allekirjoittanut tätä lakialoitetta. Valitettavasti kaikista muista edus-kuntapuolueista aloitteen allekirjoittajia kuitenkin löytyi, molemmista hallituspuolueista aivan ylivoimainen enemmistö. Se on kyllä tavallisen suomalaisen työntekijän näkökul-masta erittäin valitettava havainto.

Tämän tarveharkinnan poiston tärkeyttä on perusteltu ja perusteltiin tänäänkin edustaja Vartiaisen toimesta työvoimapulalla. Kyseinen perustelu ei ole kestävä, sillä pätevä työn-tekijä saa Suomeen saapuessaan kyllä työluvan, jos alalla on todellakin työvoimasta pulaa ja paperit ovat kunnossa. Sitä vastoin harhautus siitä, että tarvitsisimme valtavasti työvoi-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

maa EU- ja Eta-alueen ulkopuolelta, on loukkaavaa suomalaista työttömyydestä kärsivää työntekijää kohtaan. Vastaus työmarkkinoiden murrokseen ei ole saatavuusharkinnan poistaminen, [Puhemies koputtaa] vaan oikea koulutus suomalaisille.

20.00 Silvia Modig vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tätä saatavuusharkinnasta luopumista voi perustella mielestäni monesta näkökulmasta, niin inhimillisestä kuin taloudellisesta.

Edelliselle puhujalle, edustaja Saviolle, haluan todeta, että jos on katsonut meidän väestöpyramidiamme, meidän huoltosuhdettamme, meidän syntyvyystilastojamme, on ilmiselvää, että meillä on tarve uusille veronmaksajille. Nyt saatavuusharkinta pahimmillaan johtaa siihen, että me käännytämme jo työllistyneitä ihmisiä, jotka ovat motivoituneita, hyviä työntekijöitä, jotka joku on halunnut palkata. Se ei ole tavallisen suomalaisen etu.

Mutta itselleni tässä painaa paljon myös tämä inhimillinen perustelu. Minusta suurin ongelma tässä on se, että pahimmillaan saatavuusharkinnan alainen työlupa asettaa työntekijän aivan kohtuuttomaan tilanteeseen suhteessa työnantajaan, kun työ- ja oleskelulupa on sidottu yhteen. Työn vaihtaminen on vaikeaa, ellei mahdotonta. Tämä asettaa nämä ihmiset hyvin haavoittuvaan asemaan ja altistaa heidät hyväksikäytölle. Useissa työperäisissä [Puhemies koputtaa] hyväksikäytön ja ihmiskaupan tapauksissa taustalla on nimenomaan saatavuusharkinnan alainen työlupa.

20.01 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todellakin nyt syytä laittaa tämä mittakaava oikeaksi. Kun katsotaan niin EU-, Eta- kuin OECD-maita, niin todella meillä on yksi esimerkki maasta, jossa saatavuusharkinta tai vastaava järjestelmä on poistettu. Se on Ruotsi. Kaikissa muissa on joku järjestelmä, jolla kontrolloidaan rajantakaista rekrytointia. Jos sitten ajatellaan näin, että Ruotsin esimerkki on niin tähdellisen tärkeä, että siihen haluttaisiin tarttua, niin kai se jossain muuallakin olisi tehty. Tai jos ongelmat siitä, että meillä on kahdet työmarkkinat, poistuisivat sillä, että poistettaisiin näistä kaikista maista saatavuusharkinta, niin se olisi luultavasti varmaan tehty.

Sitten kun katsotaan tätä vielä laajemmin, niin voidaan hyvin yksinkertaistaa se, että jos nyt tässä lähikauppa haluaa palkata myyjän, niin siinä tapauksessa luultavasti saatavuusharkinta sen estää. Jos taas viereinen pelifirma haluaa tänne erityisasiantuntijan, niin sen se saa kyllä tuoda ilman mitään kontrollia. [Puhemies koputtaa]

Tässä on hyvä laittaa mittasuhteet oikein. [Leena Meri: Hyvä puheenvuoro!]

20.03 Silvia Modig vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin edustaja Räsäselä todeta, että sen jälkeen, kun EU:ssa päätettiin vapaasta liikkuvuudesta, niin jos työnantaja haluaa riistää ja haluaa hankkia halpatyövoimaa, se on hänelle nyt jo mahdollista. Eivät kai työnantajan velvollisuudet tai suomalaiset työehdot sillä poistu. Se on nyt jo mahdollista. Eivät työnantajan velvollisuudet häviä mihinkään, ja onneksi iso osa työnantajista ymmärtää sen, että hyvinvoivat, motivoituneet työntekijät ovat myös työnantajan etu ja sen takia työnantajan kannattaa pitää huolta työntekijöistään.

20.03 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Juuri tähän asiaan, mihin edustaja Modig viittasi: Jos on niin, että tämä järjestelmä on niin hyvä kuin te nyt sanotte, niin kai se sitten muissakin maissa olisi tehty ja poistettu. Nimenomaan tässähän nyt

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

puhutaan EU- ja Eta-alueen ulkopuolisesta rekrytoinnista, ja kun siinä on kaikissa muissa-kin maissa vastaava järjestelmä käytössä.

Monesti Suomessa pidetään Kanadaa esimerkiksi työperäisen maahanmuuton mallimaana. Minkälainen järjestelmä siellä on? Siellä on vielä tiukempi järjestelmä tämän osalta kuin Suomessa. Sitten kun aina sanotaan täällä Suomessa, että meidän järjestelmä olisi jotenkin todella konservatiivinen, niin sehän ei pidä paikkaansa, kun kansainvälisessä vertailussa Suomen työperäinen maahanmuuttojärjestelmä on sieltä liberaaleimmasta päästä. Tämä olisi nyt ainakin hyvä tässä keskustelussa tunnustaa, ettemme me elä missään tyhjiössä tämän asian kanssa. Suomessa on tehty fiksua alakohtaisia poikkeuksia, joilla on nimenomaan vastattu siihen, että kun jollain alalla on työvoimapulaa, niin tänne kyllä ne osaajat saadaan.

20.04 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten jo tuossa totesin, muissa maissa asia on ratkaistu toisella tavalla, nimittäin merkittäväällä, miljoonien paperittomien ihmisten harmaalla sektorilla. Se ei ole minusta hyvä ratkaisumalli. Mieluummin etsin ratkaisuja sieltä Ruotsin suunnasta.

Mitä tulee siihen, saako pätevä työntekijä aina työluvan: Viimeksi perjantaina annettiin tiedoksi tapaus Lahdesta, missä parkour-halliyrittäjä halusi palkata irakilaisen parkour-ohjaajan, joka oli ollut hänellä töissä jo vuoden verran mutta tarvitsi nyt työlupaa. Ei saanut, koska paikkakunnalla on työttömiä liikunnanohjaajia, vaikka yhdelläkään työpaikkaa hakeneista liikunnanohjaajista ei ollut minkäänlaista kokemusta parkourista. Se yrittäjä joutuu palkkaamaan nyt tämän ihmisen tilalle jonkun Zumbaan erikoistuneen liikunnanohjaajan, [Naurua] ja tämä ihminen, joka on kunnollisesti sitä hommaa hoitanut jo vuoden, lähetetään takaisin Irakiin. Kuka tästä järjestelmästä hyötyy? Siis täydellinen lose-lose-lose-tilanne.

20.05 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli tosiaan mukava huomata, että sosiaalidemokraateista löytyi tässä asiassa myös työvoiman, suomalaisen työntekijän puolta pitäviä edustajia. Tämän lakialoitteenhan oli allekirjoittanut myös usea sosiaalidemokraatti.

Tässä koko keskustelussa, mitä olen kuunnellut, menevät kyllä aivan sekaisin nämä maahanmuuttoideologiat ja se, mikä on työperäisen maahanmuuton rooli tässä. Useimmille tämä tuntuu olevan vain maahanmuuttoideologinen kysymys, kun puhutaan työperäisestä maahanmuutosta.

Ruotsi ei todellakaan ole mikään maahanmuuttopolitiikassaan onnistunut maa. Se on itse asiassa varmaan koko maailman maahanmuuttopolitiikassaan eniten epäonnistunut maa. Ihmettelen aika kovasti, että tekin, edustaja Modig, siinä sitä hehkutatte. [Välihuuto] — No se oli edustaja Kontula sitten. Mutta tekin, edustaja Modig, veditte tähän Suomen väestöpyramidin ja huoltosuhteet ja nämä.

Eiköhän ne ihmiset kannattaisi ottaa Suomeen töihin silloin, kun ne työpaikat ovat avoinna ja olemassa, eikä etukäteen tänne makaamaan?

20.06 Ozan Yanar vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Meistä joka ikinen tietää sen asian, että Suomi ikääntyy ja jatkossa me tarvitsemme työtätekevää porukkaa ulkomailta. Meidän talous ei muuten selviä. Me kaikki tiedämme tämän, vaikka kuinka haluaisivat jotkut ihmiset täällä kieltää.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Tilanne on se, että meillä on ihmisiä, jotka ovat saaneet suomalaisen työpaikan ja ovat valmiita tekemään työtä tämän yhteiskunnan rakentamiseksi, mutta heidän työpaikansaantiaan vaikeutetaan ja pahimmassa tapauksessa estetään. Me menetämme siis paljon tarvitsiamme työvoimaa, ja samalla suomalaiset yritykset menettävät työntekijän, jonka he tarvitsisivat omaan yritykseensä ja niiden menestymiseen. On siis luontevaa, että Suomi luopuu tästä saatavuusharkinnasta, joka vaikeuttaa sekä yrittäjien asiaa että Suomen talouden tulevaisuutta.

20.07 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Saatavuusharkinnasta ei mielestäni pidä kokonaan luopua, mutta siinä on kyllä kehitettäviä asioita, ja näitä asioita kyllä edustaja Kontula toi myöskin puheenvuorossaan esille.

Riskinä tämän saatavuusharkinnan kokonaan poistamisessa on se, että suomalaisia työntekijöitä korvataan jatkossa halvemmalla työvoimalla. Tästä on hyvä esimerkki Finnair, joka on palkannut Aasian-lennoille aasialaista vuokratyövoimaa, ja heitä on noin neljäsosa koko Finnairin matkustamohenkilökunnasta. Yhtiö uhkasi vuonna 2014 vaihtaa kaikkien kaukoreittikohteidensa suomalaisen henkilökunnan aasialaisiin, ellei palkkoja Suomessa tiputettaisi 20 prosenttia. [Leena Meri: Oho!] Saatavuusharkinnan poistaminen kyllä johtaisi helposti siihen tai riski olisi suuri, että suomalainen henkilökunta voitaisiin kokonaan korvata tällä halvemmalla työvoimalla.

20.08 Juhana Vartiainen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on paljon vedottu Ruotsin esimerkkiin. No, Ruotsihan on ollut monessa asiassa edelläkävijä, ja monessa asiassa on muissa maissa kauhisteltu edustaja Räsänen tavoin sitä, mitä kummallista Ruotsissa sitten on keksittykään — pitkät hiukset tai tasa-arvoinen avioliitto tai mitä lie. Tosiasia on kuitenkin, että Ruotsi on varmasti tässä asiassa edelläkävijä, ja Ruotsin liberaalia maahanmuuttoregiimiä voidaan todella pitää onnistuneena. Katsokaapa myös, uhkakuvien maalailijat, mitä on tapahtunut työttömyydelle ja palkoille: Ruotsissa palkat ovat nousseet nopeammin kuin Suomessa ja työttömyys on alempana ja on ollut koko ajan alempana. Jos nämä uhkakuvat olisivat totta, me emme havaitsisi tällaisia asioita.

20.09 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun edustaja Vartiainen nosti jo esille tämän Ruotsi-esimerkin, niin otetaan kaksi esimerkkiä:

Toinen liittyy siihen, mitä monesti Ruotsissakin silloin 2008, kun laki vietiin läpi, sanottiin, että tavoitteena on nimenomaan houkutella osaajia. Ajateltiin, että edelleen se järjestelmä on kuitenkin kysyntävetoinen elikkä sitä osaamista, mitä Ruotsi tarvitsee, tulee. No, nyt kun katsotaan, minne se suurin tarjonta on tullut, niin kyllä se on tullut niille aloille, joilla jo ennestään oli tarjontaa, ja tämä on Ruotsissakin tunnustettu.

Toinen esimerkki liittyy siihen, mitä myös edustaja Vartiainen on monesti käyttänyt, että tällä saatavuusharkinnan poistamisella nyt jotenkin näitä lupakäsittelyaikoja pystytään nopeuttamaan merkittävästi. Miten Ruotsissa on käynyt? Ruotsissa käsittelyajat ovat pidentyneet. Minkä takia? Sen takia, että sinne on tehty uutta etukäteissääntelyä. Siinäkin mielessä voidaan ottaa tämä Ruotsi-esimerkki, että kun tästä asiasta puhutaan, niin on hyvä käydä kokonaan sitten tämä totuus läpi eikä niin, että jokainen meistä valikoi siitä vain sen kohdan, minkä haluaa.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

20.10 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Juuri tämän haluaisinkin tietää, edustajat Räsänen, Vartiainen, jotka tunnette ruotsalaisia työmarkkinoita. Eli tähän ei todellakaan tarkoita sitä, että työ- ja oleskeluluvat poistuisivat, vaan tätä tul- laan tarkastelemaan etukäteen elikkä sitä, miten työnantaja täyttää nämä velvoitteensa. Ja olisinkin tästä halunnut lisää kuulla, minkälainen järjestelmä Ruotsissa on, jotta voidaan pohtia sitä, onko työnantaja sellainen, että voidaan tietää, että se pystyy täyttämään nämä velvoitteensa, ja minkälaista historiaa sillä mahtaa olla, ja onko siellä jotain sanktiojärjes- telmiä, eli tätä etukäteisvalvontaa.

Ja toisaalta sitten — kuten edustaja Kontula on tosiaan kirjannut sen tänne — tämä jäl- kikäteisvalvonta: Kun me tiedämme tänä päivänä, että meillä on työsuojelupiireissä tällä- kin hetkellä aika lailla niukat ne resurssit, niin miten on ajateltu, että sitten tätä jälkikäteis- valvontaa pystyttäisiin tekemään? Kyllähän tässä hyvin oleellista on se, että ne ihmiset ovat tosiaankin samoilla ehdoilla ja samoilla palkoilla töissä kuin muutoin olisivat.

20.12 Juhana Vartiainen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aika yleinen käsitys, joka minun käsittääkseni on oikea, on se, että työnteon vähimmäisehdot pääosin ovat Ruotsissa hieman paremmat kuin Suomessa. Tämä saatavuusharkinnan poistaminen ei ole siis johtanut työehtojen polkemiseen. Ruotsin valtiontilintarkastajien raportissa to- dettiin tämä käsittelyaikojen piteneminen ja luotiin toimintasuunnitelma sille, miten niitä pyritään lyhentämään. Ruotsilla on hyvin toimintakykyinen poliittinen järjestelmä tässä.

Täällä on puhuttu myös siitä, että tämä saatavuusharkinnan poisto jotenkin avaisi työ- markkinat kaikille tulla. Näinhän ei ole, se vain luo toisenlaisen seulontamekanismin.

Ja vastauksena edustaja Essayahin kysymykseen: siis oleskelulupa ja työlupa edellyttä- vät, että kaikki työsuhteen edellytykset ovat kunnossa, laki, työehtosopimukset, ja sen li- säksi työpaikasta on myös ilmoitettava [Puhemies koputtaa] kansallisessa työnvälitysjär- jestelmässä, määräaika, ennen kuin se täytetään... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron pu- heajan ylityttyä]

20.13 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Silloin kun puhu- taan Ruotsin ja Suomen käsittelyajoista, niin pitää muistaa, että ne järjestelmät ovat monil- ta muilta osin hyvin erilaiset. Ne eivät ole vertailukelpoiset, tai ainakaan minä en pysty mi- nuutin puheenvuorossa sitä vertailua tekemään, koska siinä on paljon erilaisia osia.

Mutta haluaisin kiinnittää huomiota siihen, kun täällä on puhuttu suomalaisen työnteki- jän puolustamisesta. Tähän on propagandaväite jos mikä, koska saatavuusharkinnassa eivät asetu vastakkain suomalainen työntekijä ja kolmannen maan työntekijä vaan EU-, Eta-kansalaiset ja kolmansien maiden kansalaiset. Ja jos me ajattelemme, että meillä olisi joku yrittäjä, joka haluaa käyttää järjestelmää hyväkseen nimenomaan hankkimalla ulko- maalaisesta työvoimasta jotain hintakilpailuetua, niin hän tässä tilanteessa käyttäisi ehdot- tomasti romanialaisia työntekijöitä, ei suinkaan thaimaalaisia, nykyisessä tai tulevassa jär- jestelmässä, eikä ainakaan korvaisi niillä suomalaisia työntekijöitä.

20.14 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tuli Ruotsista pu- hetta, niin katsoin tästä mediassa olleesta tiedosta, että Ruotsin hallitus on 2015 julkaissut selonteon, jonka mukaan Ruotsissa on tarveharkinnan myötä syntynyt maahanmuuttoväy- lä. Raportin mukaan noin 40 prosenttia muuttajista tulee aloille, joilla ei ole pulaa työvä- estä. Lisäksi 20 prosenttia tulee matalapalkkaisille aloille, joilla on jo ylitarjontaa. Eli ei

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

tämä nyt ihan vaikuta siltä, että tämä toisi joitakin valtavia osajia, kuten joku edustaja toi puheenvuorossaan esille.

Vielä muistuttaisin, että meillä on vapautettu esimerkiksi erityisasiantuntijat, nämä niin sanotut koodaajat, tarveharkinnasta. Sitten meillä on Uudenmaan ely-keskus vapauttanut ravintolatyöntekijöitä ja siivoojia ja rakennusmiehiä. Me voimme tehdä tällaisia, jotka kestävät jonkin aikaa, kun se tarve on. Mutta meillä on, hei, 275 000 työtöntä ja kohtaanto-ongelma. Onko se unohtunut?

20.15 Sirpa Paatero sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nämä edustaja Kontulan ja muittenkin kertomat yksittäiset tapaukset ovat todellakin surullisia ja valitettavia, ja sen takia ainakin me olemme myöskin yrittäneet hallintovaliokunnassa purkaa niitä. Niiden osalta esimerkiksi näitä pakkopalautuksia on lykätty siihen kohtaan, katsottu aikatauluista, voidaanko saada käsiteltyä ensin oleskelulupahakemus ynnä muuta — eliikkä semmoiset tapaukset. Mutta tämä laki on aikanaan tehty siihen, että joillakin aloilla, joilla eittämättä Suomeen ei tarvitse tulla ulkomailta työvoimaa, sitä saataisiin suojattua. Kyse ei ole ollut silloin yksittäistapauksista, jotka ovat ehkä tulleet muilla syillä Suomeen, vaan isommasta määrästä samanaikaisesti joillekin aloille. Tästä syystä mielestäni saatavuusharkinta on paikallaan. Äskен esimerkki lentoemännistä, meillä on rakennusala, meillä on palvelualoja, vaikka ei Helsingin alueella, niin joillain muilla alueilla Suomessa, missä yhä edelleenkin haluaisin ajatella, että meillä suomalaisia työntekijöitä käytetään ensin.

20.16 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lakihan on alun perin tehty tilanteessa, jossa Suomen rajat oli suljettu. Sen jälkeen tuli EU-jäsenyys, sen jälkeen tuli Schengen, ja nyt me elämme aivan erilaisessa toimintaympäristössä kuin siihen aikaan, kun laki on tehty, eikä laki toimi tässä ympäristössä samalla lailla kuin mihinkä se alun perin tarkoitettiin.

Mitä tulee tähän Finnairin esimerkkiin, niin minusta se on hyvä esimerkki siitä, miksi saatavuusharkinta ei toimi, jos sen ajatuksena on jotenkin hillitä työnantajien palkkausta kolmansista maista. Finnair voi halutessaan vaihtaa koko matkustamohenkilöstönsä Aasian-lennoilla aasialaisiin saatavuusharkinnan alla. Myös ammattiliitossa tiedetään tämä, koska eivät he muuten olisi niihin palkanalennuksiin suostuneet. Ainoa suunta, johonka saatavuusharkinta ehkä jollakin lailla antaa suojaa, on USA ja Kanada, ja sielläkin se suojaa espanjalaisten ja kreikkalaisten työpaikkoja suhteessa usalaisten ja kanadalaisten työpaikkoihin, ei suinkaan suomalaisten työpaikkoja jotenkin erityisellä tavalla.

20.17 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Kontula ja edustaja Vartiainen, tässä on nimenomaan kyse suomalaisen työvoiman puolustamisesta. Työvoimaa tulee juuri sinne Ruotsiinkin, mitä te, edustaja Vartiainen, ihannoitte näiden numeroitten valossa. Sinne tulee nimenomaan työntekijöitä aloille, joilla ei ole pulaa työvoimasta, ja silloin ne ovat myös työttömien ruotsalaisten, sen Ruotsin työvoimareservin, työntekijöiltä pois. Se on hyvä, että, edustaja Kontula, tekin olette havahtunut siihen, että me olemme EU:n sisämarkkinoilla. Miksei tämä EU:n sisämarkkina, miksei tämä työvoiman saatavuus riitä? Ehkä meidän kannattaisi vaikka sitten soittaa Espanjaan ja pyytää sieltä tänne työntekijöitä, jos täällä on vasemmistoliiton mukaan niitä työpaikkoja niin hirveästi vapaina. Ennemmin meidän kannattaisi harkita näiden kannustinloukkujen purkua, kun

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

nämä eivät koske erityisasiantuntijoita, sitä työvoimaa, mitä Suomi tarvitsee. He ovat jo tämän saatavuusharkinnan ulkopuolella.

20.18 Juhana Vartiainen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa, niin kuin Suomessa yleensäkin, tulee valitettavasti voimakkaasti esiin se virhekäsitys, että työpaikkojen määrä on vakio ja yksi työttöläisyys on toiselta pois. Se tulee esiin edustaja Paateron tai edustaja Tavion puheenvuoroissa siitä, missä ja millaista työvoimaa tarvitaan. Markkinatalous ei toimi niin. Ei ole mitään tarvetta, jonka jokin keskussuunnittelija määrää, vaan kun ihmisiä tulee työmarkkinoille, markkinatalous yleensä toimii joustavasti ja he työllistyvät. Jos talous toimisi niin kuin täällä edustaja Tavio kuvaa, niin silloinhan Ruotsissa pitäisi olla laajaa ja laajempaa työttömyyttä kuin Suomessa. Todellisuudessa asia on juuri päinvastoin. Olisin paljon mieluummin työtön Ruotsin työmarkkinoilla, jossa minulla on parempi mahdollisuus saada työpaikka kuin Suomen työmarkkinoilla.

20.19 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Miksi EU- ja Eta-laajuiset työmarkkinat eivät riitä? Siksi, että meillä on täällä Suomessa tuhansia ihmisiä, jotka elävät täällä, jotka työskentelevät täällä, joilla ehkä on Suomen kansalaisia omina lapsinaan, jotka joutuvat mahdottomiin tilanteisiin tämän saatavuusharkinnan kanssa joka viikko, lähes joka päivä, tässä maassa. Minä en tavoittele Suomeen enemmän ulkomaalaisia työntekijöitä. Minua ei kiinnosta, tuleeko ulkomailta paljon vai vähän työntekijöitä, kunhan niitä tulee sopivasti. Minä tavoittelen mahdollisimman reiluja työmarkkinoita Suomeen, ja se on suomalaisen, se on EU-kansalaisen ja se on kolmansista maista tulevan työntekijän etu. Silloin, kun laivassa on vuoto pohjassa, keskitytään paikkaamaan sitä eikä kuurata kantta, ja siitä on nimenomaan saatavuusharkinnan poistossa kyse.

20.20 Ozan Yanar vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Jatkaisin edustaja Kontulan puheenvuoroa ja toisin esille, että suuri ongelma on juuri se, että tällä hetkellä vakituinenkaan työpaikka ei ole varma tae saada työntekijän oleskelulupaa, ja tämä tilanteessa, kun me tarvitsemme työntekijöitä. Eli vaikka työpaikka olisi hankittuna, ihminen valittu tiettyyn tehtävään ja halukas tarttumaan työhön, ei byrokratian tulisi tätä asiaa hidastaa.

Tämä nykytilahan toimii osin alkuperäistä tarkoitusta vastaan. Se asettaa mekaanisesti vaikkapa jopa jokaisen romanialaisen ja kreikkalaisen työttömän kolmansien maiden kansalaisten edelle ja vaikka työluvan hankkija olisi siis oleskellut Suomessa vuosia. Tämä on myös iso ongelma. Ehkä perussuomalaisissakin kannattaisi perehtyä tähän asiaan, ennen kuin alkaa kommentoimaan.

20.21 Sami Savio ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Vartiainen vetosi äsken Ruotsin menneeseen talouskasvuun eräänä perusteena saatavuusharkinnan poistamiselle Suomessa. No, edustaja Vartiainen nyt sitten jättää kuitenkin tietoisesti, uskon, huomioimatta sen, että Ruotsin olosuhteet ovat kuitenkin monelta osin täysin erilaiset kuin Suomessa. Ruotsilla on muun muassa edelleen oma valuutta, jonka se aika tiukan kansanäänestyksen jälkeen päätti jättää viime vuosikymmenellä käyttöön. Sitä vastoin Suomi on tosiaan yhteisvaluutassa, ja me joudumme täällä sitten sopeutumaan niihin olosuhteisiin, jotka meillä on, Ruotsi voi kelluttaa valuuttaansa.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Kun edustaja Vartiainen tässä äsken vetosi joustoihin, niin asiahan on niin, että Suomessa heikkenevän työllisyystilanteen vallitessa todennäköisesti jouduttaisiin polkemaan osin työehtoja ja tämä koskisi varsinkin niitä työntekijöitä, jotka eivät tunne oikeuksiaan, käytännössä siis ulkomaalaisia.

20.22 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tarvitsemme tulevaisuudessakin lisää työperäisiä maahanmuuttajia ja tarvitsemme siis aktiivisen suunnitelman koulutetun ja osaavan työvoiman tähän maahan saamiseksi. Meille on todellakin tulossa myös työvoimapula.

On kuitenkin hyvä muistaa, ettei saatavuusharkinta koske asiantuntijatyötä, johtotehtäviä, tietotekniikka-alaa eli ei siis oikeastaan suurinta osaa työstä. Viranomaisten mukaan noin 25—30 prosenttia Suomessa työskentelevistä ulkomaalaisista on sen piirissä ja lisäksi saatavuusharkinnasta on mahdollisuus myös alueellisesti luopua. Eli saatavuusharkinta ei tule esteeksi, jos työvoimaa ei ole todellakaan saatavissa.

Mutta, arvoisa puhemies, saatavuusharkinta on myös yksi väline, jolla voidaan tarkastella sitä, maksaako työnantaja palkan ja miten hän hoitaa veronsa ja muut velvollisuutensa, eli tämä puoli tässä keskustelussa on myöskin tärkeä muistaa.

20.24 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuossa aikaisemmin edustaja Vartiainen totesi, että Ruotsin kasvu johtuu pääasiassa muista syistä mutta tämä tarveharkinnan poisto on tietyllä tavalla yksi lisätekijä, ja nyt äskeisessä puheenvuorossa te kovasti ripititte edustaja Taviota siitä, että hän ei tunne tätä Ruotsin tilannetta ja sitä, mistä kaikesta tämä johtuukaan. Eli kannattaa nyt muistaa sitten olla johdonmukainen.

Mutta koska minä en ole taloustieteilijä, niin vetoan talousprofessori, emeritusprofessori Viréniin, joka on 12.10.2017 Uudessa Suomessa todennut, että tämä näkemys siitä, että tämä ei johtaisi palkkadumppaukseen, ei ole hänen mielestään kestävä, ja hän nimenomaan ottaa kantaa tähän teidän lakialoitteeseenne. Hän näkee vaarana nimenomaan työehtosopimusten noudattamatta jättämisen ja sen, että palkat laskevat ja niin sanottua halpatuontia työntekijöiden osalta on.

Vetoan nyt sitten tähän taloustieteilijään, kun tuntuu, ettei täällä voi puhua joidenkin edustajien mielestä ilman, että on riittävää koulutusta siihen.

20.25 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuossa aikaisemmassa puheenvuorossani on jäänyt muutama asia sanomatta.

Ensimmäinen oli tämä viittaus edustaja Kasville, joka joutui sitten poistumaan, mutta kun hän otti tämän Länsimetro-esimerkin, niin se on siinä mielessä kyllä huono esimerkki tähän tilanteeseen, kun Uudellamaalla rakennuspuoli on vapautettu tästä saatavuusharkinnasta. Eli se ei kyllä nyt siellä ollut ongelma tässäkään tilanteessa.

No, sitten tähän Ruotsin malliin ja siihen, miten siellä etukäteiskontrolli tehdään. Suomessa on käytössä tämä osapäätöskäytäntö, eli meillä ensimmäisen päätöksen tekee TE-toimisto, joka katsoo saatavuusharkintaa ja myös työnantajan edellytyksiä toimia työnantajana, ja sitten Migri täällä tekee sen oleskelulupapäätöksen. Ruotsissahan tätä TE-toimistovaihetta ei ole, vaan paikallisessa Migrissä tehdään myös nämä muut tarkistukset, ja se on yksi syy, minkä takia siellä myös sitten käsittelyajat ovat pidentyneet, koska ammattitaitoa paikallisessa maahanmuuttovirastossa ei niin paljoa ole. Joka tapauksessa kannattaa todella muistaa, että kun katsotaan näitä alakohtaisia ja aluekohtaisia poikkeuksia,

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

niin kyllä ne nyt aika hyvin vastaavat [Puhemies koputtaa] siihen tilanteeseen, mihin meillä työntekijöiden tarvetta on.

20.26 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Vartiainen, suoka minun oikaista yksi pieni väärinymmärrys tuosta puheenvuorostanne, mikä teillä oli. En minä väittänyt, että työmarkkinat toimivat täydellisesti Suomessa. Tuskin tekään väitätte, että työmarkkinat toimivat täydellisesti Ruotsissa. Kieltämättä teidän olette profiloitunut näissä työmarkkinakysymyksissä, ja niistä selvästi teillä on paljon osaamista, mutta tässä saatavuusharkinta-asiassa ei valitettavasti taida olla kuitenkaan aivan yhtä paljon kuin perussuomalaisten kansanedustajilla. Nimittäin kyllä työpaikat syntyvät kysynnän mukaan ja tarjonnan mukaan sitten työvoima, työntekijät, allokoituvat niille työpaikoille, siihen hintatasoon, joka on poliittisten päätösten summa. Teidänkin soisi vähän pohtivan sitä, miten protektionistisia nykyvaltiot itse asiassa kuitenkin ovat. Eiväthän mitkään järjestelmät ole sillä tavoin avoimia. Ei Suomenkaan järjestelmä ole täysin avoin, kuten eivät muutaakaan järjestelmät, mutta tämä on myös vähän valtiofilosofinen kysymys.

Puhemies Maria Lohela: Ja vielä yksi vastauspuheenvuoropyyntö ennen kuin mennään listaa eteenpäin.

20.27 Silvia Modig vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä puhutaan siitä, että nyt on kyse suomalaisten puolustamisesta ulkomaalaisilta työntekijöiltä, mutta kun tässä ei ole kyse siitä. EU:n alueella on jo vapaa liikkuvuus. Tässä on kyse EU- ja Eta-alueen työntekijöistä ja sen ulkopuolisen alueen työntekijöiden absurdistista erosta.

Rakennusallalahan on luovuttu saatavuusharkinnasta eikä ole nähty valtavaa ryntäystä kolmansista maista, vaikka työpaikkoja olisi tarjolla, ja millään niistä aloista, joilla on luovuttu saatavuusharkinnasta, ei ole nähty syytä pohtia sen uudelleen käyttöön ottamista.

Saatavuusharkinta ei poista kaikkia ongelmia, mutta ei se myöskään romahduta meidän nykytilaamme. Työehdot ja työntekijöiden oikeudet eivät häviä yhtään mihinkään. Viranomaisten kuuluu niitä kaikissa tilanteissa valvoa. Toivottavasti tämä keskustelu voisi nyt tuoda yhteisymmärryksen siitä, että viranomaisvalvonnan resurssit pitää tuoda tarvittavalle tasolle.

20.28 Tytti Tuppurainen sd: Arvoisa puhemies! Yhteiskunnallisessa keskustelussa on tavanomaista, että puhujat kiinnittävät aiheeseensa näkemyksen, jonka mukaan elämme suuren muutoksen ja murroksen aikaa. Suuri suunnanmuutos tekee näkemyksestä paremman kertomuksen. Ei ole ihme, että oikeat, todelliset muutokset saattavat jäädä vaille huomiota.

Elämme murroksen aikaa, suunnanmuutoksen aikaa. Yli 70 vuotta sitten maailmassa alkoi kansainvälistymisen ja globalisaation kehitys. Kaupan ja pääomaliikkeiden vapautuminen alkoi ensin kehittyneiden markkinatalousmaiden välillä ja laajeni 1980-luvulla globaaliksi. Kuten odottaa sopii, myös aineellinen vauraus ja hyvinvointi laajenivat samassa järjestyksessä. Tämä on erikoisen selvää niissä maissa, jotka ovat olleet rohkeimmin mukana globalisaatiossa yhtä hyvin Kiinassa, Koreassa kuin Suomessakin. Elämme murroksen aikaa. Viimeisten 10 vuoden aikana maailman kehityksen suunta ei ole enää ollut selkeä. Rajoja vaaditaan kiinni tavaroilta, palveluilta, pääomilta ja ihmisiltä. Tässä murroskohdassa emme tiedä, mihin suuntaan menemme.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Arvoisa puhemies! Ihmisten liikkuvuus on ollut aina erityisen herkkä aihe. On siksi ymmärrettävää, että edustaja Anna Kontulan ja meidän yli sadan muun allekirjoittajan lakialoite työvoiman saatavuusharkinnan poistamisesta herättää keskustelua ja vastustustakin. Aloitteen ensimmäisten allekirjoittajien joukossa olevana haluan sanoa, ettei ole Suomen edun mukaista eikä meidän toimintatapamme mukaista esittää rajat kiinni -vaatimusta. Olemme avoin yhteiskunta, jolle kansainvälinen yhteistyö on välttämättömyys. On järkevää edetä varovasti kohti vapaampaa liikkuvuutta, Suomen tulevan työvoiman tarpeen tukemista hallitulla maahanmuutolla. Tässä aloitteessa on kysymys varovaisesta etenemisestä.

Suomen työllisen työvoiman määrä on pyöreästi noin 2,5 miljoonaa. Työsuhteita sijaisudet ja lomituksot mukaan lukien solmitaan satojatuhansia, saatavuusharkinnan tuloksena on hylätty alun toistatuhatta hakemusta. Aloitteen toteutumisella ei olisi edes Suomen ulkopuolisen työvoiman määrälle suurta vaikutusta. Me olemme osa 500 miljoonan ihmisen unionia, jonka sisällä liikkuvuus on jo vapaata. Meillä on parhaimmillaan yksittäisellä työmaalla ollut EU-kansalaisia työssä määrä, joka vertautuu tuohon harkinnalla hylättyjen joukkoon. Lisäksi meillä on lupaharkinnasta vapautettu aloja, jotka vetävät jo nyt suuren määrän EU:n ulkopuolista työvoimaa.

Arvoisa puhemies! Rajat kiinni -vaatimus ei ole oikea tapa torjua työelämän ongelmia. Oikea tapa on huolehtia siitä, että kaikilla on samat säännöt. Meidän on turvattava suomalaisille reilut lain mukaiset ja työehtosopimusten mukaiset työehdot ja työolot. Meidän on turvattava ne EU-kansalaisille ja EU:n ulkopuolelta tuleville. Siihen tarvitaan riittäviä viranomaisresursseja ja siihen tarvitaan ammattiyhdistysliikettä. Ammattiyhdistysliikkeelle tarvitaan kanneoikeus.

Aloitteen vastustajat viittaavat ylimalkaisesti Ruotsin kokemuksiin huonona esimerkkinä. On siksi syytä tuoda esiin tosiasioita ja maltillisia tulkintoja siitä, mitä Ruotsissa on saatavuusharkinnan poiston jälkeen tapahtunut. Tosiasia on, että työperäinen maahanmuutto ei ole merkittävästi kasvanut. Tosiasia on, että mitään palkka-alennusmyyntiä ei ole käynnistynyt. Tosiasia on, että Ruotsin kansalaisten työllisyysaste on paljon meitä korkeammalla. Maltillinen tulkinta siitä, että viranomaisten tietoon on tullut enemmän väärinkäytöksiä, on seuraava: Vapaa järjestelmä antaa työntekijöille uskallusta valittaa viranomaisille. Heitä ei enää uhkaa karkotus, jos työalaa joutuu vaihtamaan. Tapauksia on enemmän, mutta se ei todista, että ongelmat olisivat karanneet käsistä.

On myös todettava se, että Ruotsin järjestelmä on jokseenkin sellainen, että sillä on vähemmän keinoja torjua väärinkäsityksiä, koska yleissitovia työehtosopimuksia ei ole eikä maassaololuvan myöntämisen yhteydessä tehdä työehtojen ennakkotarkistusta, kuten tässä lakialoitteessa edelleen edellytetään Suomessa tehtäväksi.

Arvoisa puhemies! Totesin, että vapaa järjestelmä tarvitsee vahvaa ammattiyhdistysliikettä. Sanon, että ammattiyhdistysliike tarvitsee Suomessa työtä tekevien maahanmuuttajien luottamusta. Tarvitsemme vapaata ja reilua työelämää kaikille. Meidän on huolehdittava siitä, ettei Suomea ja maailmaa hyödyttänyt globalisaatiokehityksen suunta muutu. Yhdessäkään asiassa ei saa antaa periksi. [Juhana Vartiainen: Loistava puheenvuoro!]

20.33 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Syksyn mittaan ja tänäänkin täällä salissa on käyty hyvinkin vilkasta keskustelua ulkomaalaisen työvoiman saatavuusharkinnasta, jota siis sovelletaan EU- ja Eta-alueen ulkopuoliseen työperäiseen maahanmuuttoon. Aihe on totta kai tärkeä, mutta valitettavasti tähänastisessa julkisessa keskustelussa ovat puolin

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

ja toisin menneet välillä kyllä puurot ja vellit sekaisin. Toivoisinkin, että me tässä salissa kykenisimme tosiasiat tunnustavaan keskusteluun, jossa huomioimme toistemme näkökannat ja pystyisimme myös pohtimaan niitä etenemissuuntia, joilla nykyistä järjestelmää voimme kehittää. Uskoisin, että tämä olisi kaikkien tahto. Tästä aiheesta voi perustellusti olla montaa mieltä, ja on hienoa, että nämä asiat käydään seikkaperäisesti läpi.

Ehkä kuitenkin aloitan toteamalla muutaman yleisemmän huomion lainsäädännöstä ja sen määrittelyistä liittyen maahanmuuttoon.

Humanitäärisellä maahanmuutolla haettavan oleskeluluvan kriteeri on siis hakijan suojelun tarve, mutta vastaavasti työperäisessä maahanmuutossa oleskeluluvan kriteeri on se, että hakijan odotetaan hyödyttävän Suomea taloudellisesti. On vahvasti sanottu, mutta näin meidän lainsäädäntömme on rakennettu. Humanitäärisen maahanmuuton tarkoituksena on nimenomaan hakijan tarve, työperäisen maahanmuuton näkökulma lähtee aina siitä kohdemaan tarpeesta. Näin meillä on lainsäädäntö rakennettu, ja se on uskallettava todeta.

Näitä kahta maahanmuuttotyyppiä ei pitäisi sekoittaa keskenään, vaan ne tulee pitää erillään. Hakijan etu ei siis koskaan voi yksin olla riittävä peruste työperäiselle maahanmuutolle, vaan on ajateltava myös kohdemaan työmarkkinoiden ja kansantalouden tarpeita. Tätä taustaa vasten on aivan perusteltua, että yhteiskunta sääntelee EU- ja Eta-alueen ulkopuolista työvoiman rekrytointia.

Helposti unohtamme tässä keskustelussa todella sen tosiasian, että kansainvälisessä viitekehityksessä Suomen saatavuusharkintajärjestelmä ei ole mitenkään poikkeuksellinen. Käytännössä kaikki EU-, Eta- ja OECD-maat sääntelevät ulkomaista työperäistä maahanmuuttoa saatavuusharkinnalla tai sitä vastaavilla muilla menettelyillä. Merkille pantavaa on myös se, että muiden maiden käytänteet ovat tässä asiassa keskimäärin jopa Suomen nykyisiä käytänteitä tiukempia, ja Suomen linja on siis liberaalimmasta päästä.

Ruotsi on todella äsken mainituista EU-, Eta- ja OECD-maista ainoana luopunut saatavuusharkinnasta. Tästäkin syystä keskustelussa saatavuusharkinnan poistamisesta ei Suomen vertailukohteeksi kannattaisi aina asettaa Ruotsia, joka todella vuonna 2008 toteutti työlupauudistuksen, minkä seurauksena saatavuusharkinta sieltä poistettaisiin. On ehkä tässä yhteydessä myös hyvä muistaa se tausta, jossa Ruotsi oman järjestelmänsä muutti. Siellähän lainsäädäntö oli siis 2008 tiukempi kuin Suomen lainsäädäntö oli tai on tällä hetkellä. Eli he tulivat siis tiukemmasta lainsäädännöstä liberaalimpaan.

Suuri ero esimerkiksi, kun verrataan Suomen ja Ruotsin käytänteitä, on se, että kun meillä työntekijän oleskelulupa on pääsääntöisesti alakohtainen, Ruotsissa ja monissa muissakin maissa hyvin paljon käytetään työpaikka-, työnantajaperusteista lupaa. Jokainen ymmärtää, että tällä on myös merkitystä esimerkiksi työntekijän neuvotteluasemalle, mistä täällä on paljon puhuttu. Ja todella, saatavuusharkinta on hyvä asettaa oikeisiin mitasuhteisiin paitsi kansainvälisellä myös kansallisella tasolla.

Tosiasiallisesti saatavuusharkinta viime vuoden osalta koski noin 8 000:ta EU- ja Eta-alueen ulkopuolista työntekijää ja heidän osaltaan hyväksymisprosentti oli 82 prosenttia. Voidaan siis todeta, että saatavuusharkinnasta huolimatta suurin osa Suomeen töihin haluavista, keille täältä työtarjous on tullut, pääsevät Suomeen töihin saatavuusharkinnasta huolimatta. Saatavuusharkinnan tarkoituksenaahan tässä ei ole todellakaan estää kaikkea maahanmuuttoa, vaan se on yksi etukäteisvalvonnan keino. Se on keino tehdä hallittua maahanmuuttoa, ja sen takia se on hyvä pitää edelleen voimassa, ja kun me tiedämme, että meillä on erilaisia alueita, eri aloja, joilla tarvitaan poikkeuksia, niitä tässä järjestelmässä on pystytty hyvin kehittämään.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Sitten tätä puhetta kotimaisen tai EU- ja Eta-alueen sisäpuolisen työvoiman suosimisesta en lähde sen enempää tässä käymään läpi, mutta on aivan päivänselvää, että Suomessa meidän ensisijainen tehtävämme on luoda edellytykset sille, että täällä maassa jo olevat työttömät työnhakijat pääsisivät töihin. Näinhän toimii jokainen kansallisvaltio. Ensisijaisesti meidän tehtävämme on täällä luoda edellytykset sille, että jokainen jo täällä oleva pääsisi työn syrjään kiinni. Tämä on ihan rehellistä tunnustaa.

On hyvä myös tässä yhteydessä todeta, että todella tämä työperäisen maahanmuuton etukäteisvalvonta, jossa siis yhtenä osana tämä saatavuusharkinta on, tulee myös huomattavasti halvemmaksi ja helpommaksi kuin sitten sen valvonnan tekeminen aina jälkikäteen — tässäkin keskustelussa on paljon puhuttu, että resursseja jouduttaisiin sinne jälkikäteisvalvontaan paljon panemaan. Tämä myös on huomattu Ruotsissa, missä todella 2012 lainsäädäntöä on uudistettu ja on tuotu uusia etukäteisvalvonnan muotoja, koska siellä on todettu, että kuitenkin väärinkäytöksiä on esiintynyt.

Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa saatavuusharkinnasta on myös monesti virheellisesti annettu se kuva, että tämä jotenkin estäisi esimerkiksi asiantuntijoiden saamisen Suomeen. Panin merkille, että viimeksi tänään valtiovarainministeri Orpo oli antanut haastattelun, jossa hän totesi, että hän kannattaa saatavuusharkinnan poistamista, koska hän haluaa asiantuntijoita Suomeen. Tällä hetkellä tilanne jo on se, että esimerkiksi erityisasiantuntijan oleskeluluvassa ei ole tätä saatavuusharkintaa, ja voikin todella todeta — otetaan tämä esimerkki — että jos lähikauppa haluaa myyjän, niin sitä luultavasti saatavuusharkinta koskee, jollei sillä alueella sitä ole poistettu, mutta jos todella viereinen pelifirma haluaa erityisasiantuntijaksi vaikka koodarin, niin se kyllä onnistuu. Sitä saatavuusharkinta ei koske. Toivottavasti ainakin tämä muistettaisiin, kun tästä asiasta puhutaan.

Mutta, arvoisa puhemies, on paikallaan myös todeta tähän loppuun niitä asioita, mitä meidän pitäisi kyllä kehittää:

On aivan selvää, että Suomi tarvitsee työperäistä maahanmuuttoa jatkossa. Työperäinen maahanmuutto on kasvanut, ja se on ihan ymmärrettävää, koska huoltosuhteemme on mitä on ja me tarvitsemme tänne uusia käsipareja. Nyt keskeisimmät kehityskohteet liittyvät oleskelulupien käsittelyaikoihin, ja näitä voidaan lyhentää esimerkiksi panostamalla resursseja viranomaistoimintaan mutta myös huolehtimalla sen oleskeluluvan hakumenettelyn selkeydestä, koska suurimmat ajalliset kestot tulevat siitä, niin kuin humanitääriselläkin puolella, että hakemuksessa hakija ei ole ilmoittanut kaikkia niitä tietoja, joita viranomaiset täällä tarvitsevat. Niitä sitten etsitään kissojen ja koirien kanssa, ja tähän menee aikaa.

Sitten tämä kysymys, minkä aloitteen allekirjoittajat ovat ihan oikeutetusti nostaneet esille, että miten täällä jo olevien ihmisten osalta tämä toimii. Heidän osaltaan on aivan selvää, että keskiöön nousee oleskelulupakäytänteiden päivittäminen, kuten esimerkiksi erityisasiantuntijan ensimmäisen oleskeluluvan määräajan pidentäminen vuodesta kahteen, mitä hallitus esitti niin kutsutun startup-oleskeluluvan yhteydessä ja jolla juuri päästään siihen, että vähän järjeistetään näitä oleskelulupakäytänteitä. Eli kun ennen on annettu vuoden määräaikainen lupa, nyt annetaankin suoraan kahden. Tai esimerkiksi niissä tilanteissa, mihin edustaja Paatero täällä viittasi, jos on henkilö, joka on saanut kielteisen turvapaikkapäätöksen ja hakee nyt oleskelulupaa työn perusteella, niin poliisi, ennen kuin lähtee toteuttamaan näitä palautuksia, odottaa sen aikaa, että Migristä saadaan tieto, miten siinä oleskelulupapäätöksessä käy. Ne ovat aivan järkeviä uudistuksia ja näitä kannattaa jat-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

kaa ja myös hakea enemmän uusia avauksia siihen, miten näitä väärinkäytöksiä myöskin pystytettäisiin nykyisen järjestelmän puitteissa ehkäisemään.

Täällä on monta sanontaa tänäkin iltana kuultu, ja sanoisin tähän loppuun, että jos autosta on rengas rikki, niin kyllähän me vaihdamme sen renkaan, emme koko autoa. Joten pidetään saatavuusharkinta, mutta kehitetään järjestelmää nykyisestä. — Kiitoksia.

20.44 Silvia Modig vas: Arvoisa rouva puhemies! Minun mielestäni saatavuusharkinta ei ole se koko auto. Se on juuri se mittasuhte tässä kysymyksessä. Saatavuusharkinnasta luopuminen ei muuta kaikkea paremmaksi. Se ei paranna kaikkea muualta tulevien työntekijöiden asemassa, se ei poista kaikkea hyväksikäyttöä työmarkkinoilta kuin salaman iskusta, mutta ei se myöskään yksinään romuta nykyistä järjestelmää. Se ei romuta työehtoja eikä palkkoja. Reilut ja toimivat työmarkkinat koostuvat monesta tekijästä, ja kaikissa tilanteissa on viranomaisilla velvollisuus valvoa työsuhteiden laatua ja työehtojen noudattamista. Eikä saatavuusharkinnasta luopuminen poista työnantajan velvollisuuksia työntekijöitä kohtaan, voi sanoa jopa päinvastoin.

Pahimmillaan saatavuusharkinta johtaa tilanteeseen, jossa työntekijä on kohtuuttomalla tavalla riippuvainen työnantajastaan, koska se sitoo oleskeluoikeuden työntekoon tavalla, joka luo työnantajalle mahdollisuuden kontrolloida henkilön oleskelua, kun oleskelu on työsuhteesta riippuvaista. Myös työpaikan vaihtaminen toiselle alalle on hankalaa, ellei mahdotonta. Se, että työmarkkinoillamme on henkilöitä, jotka ovat hyväksikäytettyjä, ei millään muotoa edistä reiluja suomalaisia työmarkkinoita. Useissa työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan tapauksissa henkilöllä on ollut nimenomaan saatavuusharkinnan alainen työlupa. Tilanne on kohtuuton työntekijöillä, mutta se asettaa myös kohtuuttomia vaatimuksia yrittäjille selvittää työvoiman saatavuutta.

Saatavuusharkinta näyttäytyy erityisen ongelmallisena sellaisten kolmansien maiden työntekijöiden kannalta, jotka ovat jo työskennelleet Suomessa pitkään. Hankalan järjestelmän takia meiltä käännytetään työssä käyviä ihmisiä, veronmaksajia, jotka ovat haluttuja ja hyviä työntekijöitä. Puheiden tasolla on yli puoluerajojen kannatettu työperäistä maahanmuuttoa. Sen tarve on selvä jokaiselle, joka on edes vilkaissut meidän väestöpyramidiamme, huoltosuhdettamme tai syntyvyystilastojamme. Uusien veronmaksajien tarve on ilmeinen. Toki työvoimaa on tarjolla myös EU- ja Eta-alueen sisällä, mutta pahimmillaan saatavuusharkinta estää meitä pitämästä Suomen työmarkkinoilla niitä kaikkein halutuimpia ja motivoituneimpia työntekijöitä.

Myös turvapaikanhakijoilla on oikeus työskentelyyn jo prosessin aikana, mikä onkin pelkästään järkevää jo kotoutumisen kannalta. Jo työllistyneiden turvapaikanhakijoiden käännättämisessä jäykkien prosessien vuoksi ei ole päätä eikä häntää, ei inhimillisesti eikä taloudellisesti. Työperäinen maahanmuutto on järkevä, humaani, turvallinen ja hallittu maahanmuuton väylä.

On esitetty huoli siitä, että poistamalla saatavuusharkinta niin sanottu palkkadumppaus yleistyy. Käytännössä palkkadumppaus on ollut mahdollista jo nyt, kun on säädetty työvoiman vapaasta liikkuvuudesta EU-alueella. Jos työnantaja haluaa riistää työntekijöitään ja hankkia alipalkattua halpatyövoimaa, on se valitettavasti jo nyt mahdollista. Onneksi valtaosa työnantajista ymmärtää, että menestyksen salaisuus on hyvinvoivissa ja motivoituneissa työntekijöissä. On työnantajan etu pitää huolta työntekijöistään.

Saatavuusharkinnasta on jo nyt luovuttu useilla aloilla: maatalousalalla, metallialalla, ravintola-alalla ja täällä Uudellamaalla rakennusalaalla. Millään näillä aloilla ei ole ollut

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

nähtävissä ryntäystä kolmansista maista tai massiivista työntekijöiden rekrytointia kolmansista maista. Millään näistä aloista, joilla harkinnasta on luovuttu, ei ole myöskään katsottu tarpeelliseksi pohtia tarvetta ottaa se uudestaan käyttöön.

Arvoisa puhemies! Riippumatta siitä, mitä eduskunta päättää saatavuusharkinnan suhteen, on tärkeää, että jatkamme työtä sen eteen, että työehtoja noudatetaan ja työvoiman neuvotteluasema paranee sekä hyväksikäyttö työmarkkinoilla vähenee. Tällaisia keinoja ovat muun muassa työehtojen valvonnan tehostaminen ja viranomaisresurssien lisääminen, luottamusmiesten tiedonsaannin lisääminen, ryhmäkanneoikeus järjestöille, yhdistyksille ja ammattiliitoille, alipalkkauksen kriminalisointi, tilaajavastuulain parantaminen niin, että se ehkäisee paremmin työntekijöiden hyväksikäyttöä, alipalkkausta ja ihmiskauppaa, maahanmuuttajien kielikoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen parantaminen ja näiden kahden yhdistäminen sekä palkkatuen määrärahojen kasvattaminen ja sen kehittäminen niin, että se tukee paremmin maahanmuuttajien työllistymistä. Näitä työntekijöiden oikeuksia parantavia ehdotuksia on edistettävä riippumatta saatavuusharkinnan kohtalosta, ja niin vasemmistoliitto tekee.

20.48 Sirpa Paatero sd: Arvoisa rouva puhemies! EU- ja Eta-alueiden ulkopuolelta tulevien työntekijöiden tarpeen arviointi on myös tulevaisuudessa tarpeellinen lainkohta, jonka olemassaoloa on tänä iltana eri tavoin mietitty poistettavaksi. Mielenkiintoista on jotenkin, että tässä on kaksi eri perustetta: toinen on täällä jo olevat, jotka ovat työpaikan löytäneet, ja toinen on se, että saataisiin muualtapäin. Muistan filippiiniläiset sairaanhoitajat ja muut keskustelut, jotka on tähän saliin joskus aikanaan tuotu, jolloin oltaisiin tuomassa kymmeniä ja satoja ihmisiä joillekin aloille ilman tämmöistä kriteeristöä.

Tämä lakimuutos on ulkomaalaislakiin, ja äsken käytiin hieman keskustelua siitä, mikä valiokunta se on, kenen tontille tämä kuuluu. Niin kauan kuin ulkomaalaislaki kuuluu hallintovaliokunnan rooteliin, niin on varmaan tässä sekä että, työelämä- ja tasa-arvovaliokunta mutta myöskin hallintovaliokunta ovat sitten ne valiokunnat, jotka tätä asiaa käsittelevät. Tarvitaanko joskus tulevaisuudessa erillinen vai ovatko nämä työasiat kaikki sitten ulkomaalaislain sisällä, se on keskustelu, mitä me olemme käyneet hallintovaliokunnassa, eli olisiko oikeasti tarpeen erottaa nämä kaksi asiaa. Nykyisestä ulkomaalaislaista on tulossa aika massiivinen, kun siellä on sisällä kaikennäköiset asiat, mitkä mitenkään liittyvät ulkomaalaisten ihmisten asioihin.

Meillä tänään saatiin valmiiksi samaisessa hallintovaliokunnassa tämä kausityöntekijöitten laki, josta keskusteluun liittyi myöskin tämä saatavuusharkintakysymys, mutta siihen ei tehty, edes siihen mietintöön, minkään näköistä liikkua siihen suuntaan. Siellä maatalouteen ja matkailuun erityisesti EU-direktiivin kautta tulee helpotuksia, ja kävimme läpi myöskin sen käytännön, miten heidän osaltaan riippuen siitä työpätkän pituudesta Suomen sosiaaliturvajärjestelmät ja muut sitten istuvat, ja siellä oli varsin selkeät ohjeet. Toisena osana siihen samaan lakipakettiin liittyivät nämä ict-osaajat, jotka ovat pääasiassa saman työnantajan palveluksessa mutta siirtyvät maasta toiseen, ja heidän osaltaan myöskin tämä helpotus tuli.

Kaksi viikkoa sitten tässä salissa oli startup-yritysten osalta helpotuksia oleskelulupaan niin, että arvio siitä yrityksestä tulee sitten Tekesin kautta, ja näin myöskin pidemmän ajan elikkä vuoden oleskeluluvan sijaan kahden vuoden luvan voisi saada kertapäätöksellä. Meillä alueellisista poikkeuksista on puhuttu tänään jo täällä näiden alakohtaisten poikkeusten lisäksi, ja se on peruste puolesta sekä vastaan. Alueellisina poikkeuksina, kun tie-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

detään, että joillakin alueilla ei löydy joihinkin ammatteihin riittävästi tekijöitä, on hyvä helpottaa näissä kohdin. Mutta toisinpäin on alueellisia perusteita, minkä takia on hyvä pitää saatavuusharkinta paikallaan.

Sitten se kysymys siitä, onko tämä paljon vai vähän. TEMin tilastojen mukaan meillä on tämän kaiken arviolta läpikäynyt noin 8 000 ihmistä vuodessa, joista tällainen mietintä on tehty, onko siinä saatavuusharkintaa ja mitä sille tapahtuu. Jos meillä ei olisi tätä lakia, niin siinä tapauksessa varmaan tulisi nähtäväksi, mikä määrä ihmisiä sitten tätä kautta tulisi käsiteltäväksi. Ruotsiin vertaus on mielenkiintoinen — siellä on saatavuusharkinta poistettu, mutta eihän siellä kaikkea kontrollia ole poistettu. Yhä edelleenkin sieltä haetaan kuitenkin sitä oleskelulupaa, vaikka ei ole tätä saatavuusharkintaa. Ja niin kuin äsken oli puhetta, tästä syystä Ruotsissa käsittelyajat ovat pidentyneet eivätkä lyhentyneet, niin kuin oli kai tarkoitus alun perin.

Viittasin debattipuheenvuorossa Japaniin, jossa kävimme katsomassa tilannetta, ja siellä on myöskin tavoitteena saada osajia ja tukea työperäistä maahanmuuttoa. Siellä työvoiman tarve on eittämättä vielä suurempi kuin täällä Suomessa, koska siellä kymmeniä miljoonia ihmisiä poistuu työmarkkinoilta, mutta siellä on erityisesti otettu tavoitteeksi lisätä työllisyyttä niin, että naisten ja nuorten ja ikäihmisten työllisyys paranee, ja ensin sillä keinolla. Voisin ajatella, että meillä Suomessakin on tälläkin puolella jonkun verran vielä tehtävää, ja kun katson hallitusta, niin perhevapaajärjestelmän uudistaminen on päässyt nyt jo työryhmävaiheeseen, vaikka olisin toivonut, että perhevapaajärjestelmän uudistaminen olisi jo tässä kohtaa päätöksenteossa, jotenka siitä voitaisiin oikeasti saada jotain hyötyä tähän meillekin.

Joissakin keskusteluissa — ei tänään — on tähän otettu mukaan myöskin marjanpoimijat. Marjanpoimijat eivät liity saatavuusharkintaan eivätkä tähän arviointiin mitenkään, siinäkin kohtaa eroamme Ruotsista. Ruotsissa nämä marjanpoimijat, jotka lennätetään Suomeen, tai Ruotsiin tässä tapauksessa, ovat työsuhteisia mutta Suomessa eivät, jotenka heidän työehtojensa parantaminen ja valvonta toteutuu muuta kautta, tämän valitettavan heikosti resursoitujen työehtojen valvonnan kautta. Meillä tähän valvontaan kausityöntekijöiden osalta tulee tällainen etukäteisvalvonta, ja jo siinä kohtaa myöskin hallintovaliokunnassa kysimme, riittääkö se ja riittävätkö resurssit. On tietysti hyvä ja tarpeellista, jos niissäkin tapauksissa on sekä — että, elikkä on etukäteisvalvonta, jossa tarkistetaan, minkälainen työpaikka se on, minkälaiset työehdot siellä on, minkälaista palkkaa maksetaan, onko verorästejä ynnä muuta, ja sen jälkeen niitä kohtia voidaan erityisesti tarkistaa sitten, kun työntekijä on paikalla, miten ne on pystytty toteuttamaan.

Sanon vielä kerran, että sosiaalidemokraatit tukevat työperäistä maahanmuuttoa. Minun mielestäni on ollut erittäin arvokasta, että Euroopan sisällä työntekijät voivat liikkua. Äskeisestä Länsimetro-keskustelusta: siinä ei todellakaan saatavuusharkintaa ollut, mutta siellä on ehkä enemmän kuitenkin lähetettyjä työntekijöitä. Eli näitä erilaisia malleja meillä on.

Mutta kaiken tämän jälkeen toivoisin, kun näistä työehdoista viikoittain joudutaan lukemaan lehdistöstä, että meillä olisi ammattiyhdistysliikkeellä kanneoikeus ja meillä olisi riittävät resurssit työsuojelun puolella, työsuojelutarkastajilla, käydä läpi näitä työpaikkoja ja niihin liittyviä ongelmia.

20.56 Ville Tavio ps: Arvoisa puhemies! Saatavuusharkinnan poiston esittäminen, kuten tässä lakialoitteessa esitetään, on täysin epäisanmaallista politiikkaa. Tässä nähdään konk-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

reettisesti, miksi Suomen kansallisvaltio on kriisissä. On todella surullista, että eduskunnan enemmistö on valmis ajamaan ensisijaisesti ulkomaalaisen duunarin etua. Tämä laki-aloite on yksi Suomi 100 -vuoden surullisimmista näytöksistä. Sitä kuvastaa varmasti osaltaan sekin, että tämän on tosiaan eduskunnan enemmistö allekirjoittanut, mutta paikalla on perussuomalaisen eduskuntaryhmästä edustajia ja sitten muista ryhmistä vain muutamia.

Olen tullut siihen lopputulokseen, että Kansallisen Kokoomuksen nimi voitaisiin muuttaa Ylikansalliseksi Kokoomukseksi, sillä sitähan se on. Valitettavasti yksikään kokoomuslainen ei ollut salissa kuulemassa tätä viestiäni heille. Ei keskustalaisiakaan ole valitettavasti kuulemassa, mutta päädyin myös siihen, että Suomen Keskustan nimeksi sopisi ehkä paremmin Globaali Keskusta. Se nyt ei yllätä siis yhtään, että vihervasemmisto on tämän järjettömän aloitteen takana.

Miten eduskunnan enemmistö voi sitten olla sitä mieltä, että Suomen kannattaa houkuttella ja avata rajat, avata kaikki portit, duunareille EU:n ulkopuolelta, ympäri maailman? Siis nykyisinkin kysynnän ja tarjonnan laki toimii tässä työvoiman tarpeessa. Poistetaan vain kannustinloukut. Ja kiinnitän huomiota siihen, että painon pitäisi olla siinä, että saada suomalaiset, omat työttömät töihin.

Saatavuusharkinnan olemassaolo ei estä työvoiman liikkumista Suomeen nykyisellään. Kysynnän ja tarjonnan laki toimii jo. Ei nykyinen työ- ja oleskelulupalainsäädäntö ole esteenä. Suomessa on olemassa erillinen oleskelulupa erityisasiantuntijoille eli sellaisten alojen asiantuntijoille, joita Suomessa oikeasti tarvitaan. Olen kyllä joutunut nyt tämän aloitteen suuren allekirjoittajamäärän johdosta pohtimaan, tietääkö oikeasti enemmistökansanedustaja, millainen meidän olemassa oleva työlupajärjestelmämme jo on. Mahtavatko nämä allekirjoittajat ymmärtää oikeasti, minkä katastrofaalisen lakialoitteen menivät allekirjoittamaan?

Erityisasiantuntijan työluvan kriteerinä on nykyisin korkeakoulututkinto, josta varmasti voidaan joustaa, mutta kuitenkin vähintään 3 000 euron kuukausipalkka on se kriteeri. Miksi ihmeessä Suomeen kannattaisi edes houkuttella muunlaista siirtotyövoimaa EU:n ulkopuolelta? Meillä on jo EU täynnä työttömiä, [Anna Kontulan välihuuto] jos ette ole huomanneet. Vasemmistoliitto ei ole ainakaan huomannut. Miksette pyydä enemmän vaikka työministeriä soittamaan Espanjaan, että "nyt kuljetetaan ne teidän työttömänne Suomeen", kun täällä on mielestänne työtä niin paljon tarjolla, huutava pula työntekijöistä, näistä alle 3 000 euroa tienäavista. [Ozan Yanarin välihuuto] Miksette keskity oman kansan hyvinvointiin ja työttömien kannustamiseen töihin?

Arvoisa puhemies! Huomatkaa, että taloustieteellisesti kaikki maailman valtiot ovat hyvin protektionistisia, muuten ne eivät olisi valtioita. Jos rajat aukaistaisiin — kuten sosiaalidemokraattien edustaja Tuppurainen tuossa saarnasi siihen suuntaan, että rajat auki, ja vasemmistosta olen vasemmistoliitoltakin kuullut usein vaadittavan tällaista järjettömyyttä — niin kyllä, jos oikeasti olisivat ihan 100-prosenttisen konkreettisesti rajat auki, niin johan vaikka kiinalaiset työntekijät voisivat korvata suuren osan Suomen työvoimasta. Tuo rajat auki -huuhaa, se on juuri sitä aivan totaalista huuhaata.

Miettikää nyt kysynnän ja tarjonnan lakia ja sitten kenen etua te täällä ajatte, suomalaisten vai näiden Euroopan ulkopuolisten kansojen. Tämän saatavuusharkinnan poiston ajaminen kaiken maailman verukkeisiin ja tarinoihin vedoten, se on kyllä poliittisesti todella kiero. Ehdottakaa enemmän vaikka, että laitetaan pystyyn ohjelma, jossa 10 000 venäläistä työntekijää haetaan Suomeen — kyllä sieltä sekatyömiehiä löytyy tänne Suomeen-

kin. Minä en tätä ehdota enkä kannata, mutta voisin olettaa, että te tekisitte vaikka tällaisen esityksen sitten ennemmin kuin sen, että kokonaan poistetaan saatavuusharkinta.

Huomatkaa myös, että Ruotsi ei ole Venäjän naapurimaa, kuten Suomi on. Ruotsin maahanmuuttopolitiikkaa on muutenkin aika katastrofaalista, maailman huonointa itse asiassa, täysi katastrofi. Miksi sitä pitäisi Suomenkin matkia? Täällä on varsinkin kokoomuksesta vedottu siihen, että kun Ruotsin talousluvut näyttävät niin hyvältä, niin se onkin jopa saatavuusharkinnan poiston ansiota siellä. Eivätkä muutkaan EU-maat ole noudattaneet Ruotsin esimerkkiä tässä. Ei kovin hyvä päätös Ruotsilta, ei missään nimessä.

Olen huomannut, että saatavuusharkinnan poistoa ajavat ovat yleensä niitä, jotka ovat jo muutenkin riemuinneet, miten Suomeen saapuu jatkuvalla syötöllä kymmeniätuhansia siirtolaisia elintason perässä — kouluttamattomia, kielitaidottomia siirtolaisia, ei sellaisia, mitä Suomen työmarkkina edes kaipaisi. Kysynkin teiltä silti, eikö vaikka näistä täällä jo olevista siirtolaisista löytyisi noita teidän esittämiänne niin tarvittuja työntekijöitä [Ozan Yanarin välihuuto — Anna Kontulan välihuuto] matalapalkkatyöntekijöiksi. Onko tarkoituksenakin, että elintasosiirtolaiset jäävät kotiin, vai onko tarkoituksena, että myös nämä elintason perässä Suomeen muuttaneet menisivät töihin Suomessa? No, sitten pitää keskittyä siihen, ei saatavuusharkinnan poistoon.

Siirtolaisuudesta puheen ollen tosiaan huomautan, että jos tämä saatavuusharkinta poistetaan, niin silloinkin matalapalkkatyövoima saapuu Suomeen jatkossakin turvapaikanhakijoina, käyttävät hyväkseen lain porsaanreikää nimeltä turvapaikkajärjestelmä. Eihän tämä turvapaikkajärjestelmä ole laillisen työsiirtolaisuuden järjestelmä, ei missään nimessä, ne ovat kaksi aivan eri asiaa, ja niiden sekoittaminen ja ideologisesti semmoinen niiden sekoittamisen ajaminen on väärin. Eivät nämä laittomasti maassa olevat ole mitään avutonta väkeä, niin kuin aina jatkuvasti esitätte. Haette aina laittomasti Suomessa oleville niin kovasti sääliä kaiken maailman nyhkytarinoin ja kertomuksin. Kyllä laittomasti maassa olevat ovat ihan samanlaisia ihmisiä kuin kaikki muutkin. Laittomasti maassa olevat ihan varmasti tulisivat käyttämään lain jokaisen porsaanreiän, mikä annetaan. Järjestelmät ovat sellaisia, ihmisiä ei itsessään voi syyttää, mutta järjestelmästä on kyse, ja pitää katsoa järjestelmää. Ei pidä tehdä järjestelmää, missä on huonoja porsaanreikiä, mikä kannustaa käyttämään.

Kyllä varmasti siis, jos tämä aloite menisi läpi, myös nämä vaikka laittomasti maassa olevat ulkomaalaiset varmasti käyttäisivät näitä porsaanreikiä, niin että saisivat jäädä maahan, tänne pystyisivät jäämään kepulikonstein matalapalkkatyöhön jopa väärennetyllä työsopimuksella. Miettikää nyt, mikä määrä väärennettyjä työsopimuksia laaditaan, jos saatavuusharkinta poistuu. Ne laittomasti maassa olevat ryhtyvät sitten töihin puolta pienemmällä palkalla kuin siinä nimellisessä työsopimuksessa tai jopa kokonaan pimeästi.

Tämä lakialoite uhkaa kaikkien näiden alle 3 000 euroa tienaaavien suomalaisten työpaikkoja, myös yli sen tienaaavien, niin kuin tässä kävi esimerkiksi lentoemäntien ja muiden lentoalan ihmisten osalta ilmi. Mutta ainakin kaikkien alle 3 000 euroa tienaaavien suomalaisten työpaikat olisivat liipaisimella. Tämä heikentää työsopimusten yleissitovuutta tulevaisuudessa — huomatkaa, tulevaisuudessa, te vasemmistoliitosta koko ajan esitätte, että ei tämä heikennä työsopimusten yleissitovuutta, mutta tulevaisuudessa pitkässä juoksussa. Eivät nämä missään tyhjiössä tapahdu, vaan kyllä tulevaisuudessakin ne vaikuttavat asioihin.

Ehkä kuitenkin tämä duunareiden aseman heikentyminen pitkässä juoksussa selittääkin sen, miksi porvarit kannattavat tätä kolmansien maiden matalapalkkatyövoiman saatavuus-

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

den lisäämistä niin kovasti. Vasemmiston osalta sitä ei kyllä kuitenkaan valitettavasti selitä mikään muu kuin se, että olette luopuneet suomalaisen työvoiman puolustamisesta, otaneet tilalle ideologisen maailman syleilyn.

Sanon vielä yhden asian, mikä tässä on uskomatonta. — Onko tässä 10 minuutin aika? — No, sitten en enää sano sitä asiaa, mikä tässä on uskomatonta, koska minulla menisi siihen ehkä vielä muutama minuutti lisää. [Naurua]

Mutta, arvoisa puhemies, ette ehkä puheestani olisi arvanneet, mutta vastustan voimakkaasti tätä lakialoitetta.

21.07 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Taviolle. Hän toi hyvin esille perussuomalaisten eduskuntaryhmän ajatuksia, ja oli pitkä ja hyvä puhe, enkä lähde niitä toistamaan. Otan tässä muutamia asioita esille, joita illan aikana on tullut.

Sosiaalidemokraattien edustaja Tuppurainen puhui ja sotki tähän asiaan rajat kiinni -ajatuksen. Jotenkin en voinut ymmärtää, mistä on kyse, kunnes edustaja Tavio äsken hyvin toi sen ajatuksen auki, että se on vastakkainen ajatus tälle rajat auki -asialle, ja kyllähän tässä selkeästi on nyt tämmöistä maahanmuuttoideologiaa haluttu tuoda ja unohtaa tosiaan suomalainen työntekijä ja suomalainen työtön ja heidän tilanteensa. Kyllä se niin kuin loisti kaikesta siitä keskustelusta.

Tässä edustaja Räsäsellä tuntui olevan hirveän hyvät tiedot siitä, missä eri maissa näitä on käytössä, ja hänhän kertoi, että EU- ja Eta-maissa ja OECD-maissa ei missään ole täysin avointa järjestelmää, ja siksi hänkin ihmetteli, miksi se pitäisi Suomeen tuoda. En ole vielä löytänyt sitä perustetta näistä keskusteluista.

Edustaja Modig vasemmistosta toi valtavan listan siinä puheenvuoronsa lopuksi, mitä kaikkia erilaisia viranomaistoimintoja ja kriminalisointeja pitäisi tuoda tähän meidän järjestelmään. Jotenkin tuntui aika hullulta, että me haluaisimme lisätä työperäistä maahanmuuttoa mutta meidän pitäisi samaan aikaan lisätä ihan järkyttävästi valvontaa ja kriminalisointia. En nyt oikein ymmärrä, mistä se säästökään edes tulisi, ja jotenkin siinä ei ole oikein minkään maailman logiikkaa.

Edustaja Paatero toi hyvin esille vierailtuaan Japanissa — kiitos tästä tiedosta sieltä — että työllisyydenkin osalta heillä on ajatuksena, että ensin oma maa. Olen ymmärtänyt myös heidän turvapaikkapolitiikkansa olevan samansuuntaista, että ensin oma kansa, ja he eivät oikein ymmärrä, miksi heidän pitäisi lainkaan avata rajojaan.

Sitten ottaisin vielä esille tämän emeritustalousprofessori Matti Virénin kirjoituksen 12.10.2017, jossa hän myös tuo esille sen, että kun tänne tullaan vaikka tällä 3 000 euron tulorajalla, siitä huolimatta nimenomaan julkinen valta, valtio jää vielä miinukselle tulojen ja menojen suhteen. On huomattava, että henkilö tarvitsee palveluita ja hän käyttää palveluita ja jos hänellä on täällä perhe mukana, niin tietysti perhekin tarvitsee palveluita. Eli ei se ole ihan mitään niin yksinkertaista, että tänne tulee vain joku töihin ja sitten Suomi hyötyy siitä ja kaikki menee oikein mukavasti.

Minusta edustaja Tavio otti tuossa esille hyvin sen laittomaan maahanmuuttoon liittyvän ongelman, joka voisi olla myös mielestäni juuri vetovoimatekijä sille, että ihmiset tulevat tänne ja sitten työllistyvät täällä niin, että he ovat esimerkiksi saaneet ensin päätöksen siitä, että eivät saa turvapaikkaa, ja käännytyspäätöksen ja sitten saavat töitä, ja automaattisesti heidän pitäisi saada jäädä tänne. Minusta olisi aika järjetöntä edes ajatella niin. Tietysti tämän tarveharkinnan pitää olla ensisijainen.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

On varmasti hienoa syleillä koko maailmaa ja ottaa yksittäistapauksia esille, ja jokainen meistä herkistyy yksittäistapausten kohdalla, mutta meidän pitää muistaa, että me olemme pieni kansa ja me emme valitettavasti voi pelastaa koko maailmaa meidän rahoillamme, vaikka se olisi kuinka ihana ajatus itse kenestäkin. Jotenkin mietin, että kun meidät on valittu tänne Suomen eduskuntaan ja meillä on Suomi 100 vuotta, niin onko kaikilla muistissa, kenen verovaroilla tämä talo on rakennettu, kenen verovaroilla me käymme täällä joka päivä, kenen verovaroilla on rakennettu tämä suomalainen yhteiskunta ja kenen pitkillä työpäivillä ja sotakorvauksilla tämä on maksettu. Se olisi ihan älyttömän hyvä muistaa.

Kun tuossa päivällä käsitelimme eduskunnan oikeusasiamiehen vuosikertomusta, RKP:n edustaja Eva Biaudet otti esille ainoan huolenaiheen, mikä hänellä oli, tuon turvapaikanhakijoiden oikeusturvan. Eduskunnan oikeusasiamies on vuodesta 2013 kuitenkin kiinnittänyt huomiota vanhustenhuoltoon, vammaispalveluihin, lastensuojeluun ja siellä ilman lakia tapahtuviin sitomisiin ja vapauden menetyksen tyyppisiin riistoihin, ja se ei silti huolettanut. Puhuin siinä puheenvuorossani siitä, että ihmiset kysyvät, että onko siellä eduskunnassa toisilla edustajilla edes käsitystä siitä, kenen asioita siellä ensisijaisesti ajetaan. Ajetaanko siellä suomalaisten asioita ja suomalaisten työllisyyttä vai mitä siellä ajetaan? Ajatellaanko niin, että me pelastamme koko maailman ja tuomme keskusteluun vain sen, mitä turvapaikanhakijan elämässä tapahtuu? Meillä on satojatuhansia vanhuksia, vammaisia, lastensuojelun asiakkaita, ja niistä ei sitten olla huolissaan. Olisi kiva nähdä tällainen vastaava aloite, ja näin monen allekirjoittajan. Mekin olemme keränneet aika monista aiheista, eikä tällaisesta määrää saa kuin tällaisessa tilanteessa. Kyllä täytyy sanoa, kuten edustaja Tavio sanoi, että ovatkohan kaikki edes ihan ymmärtäneet, mihin ovat nimensä laittaneet, ja onko se nyt sitten vain muodikasta ajatella näin.

Vielä korostaisin sitä, että Ruotsin hallitus on julkaissut viime vuonna selonteon, jonka mukaan Ruotsiin on tarveharkinnan poiston myötä syntynyt maahanmuuttoväylä. Raportin mukaan noin 40 prosenttia muuttajista tulee aloille, joilla ei ole pulaa työväestä — siis ei ole pulaa työväestä. Lisäksi 20 prosenttia tulee matalapalkka-aloille, joilla työvoimasta on jo nyt ylitarjontaa. Elikkä ei ole Ruotsissakaan hyvät kokemukset.

Mutta jokainen uskoo siihen, mihin haluaa. Minä uskon faktoihin ja siihen, että meillä on itsenäinen valtio, joka päättää itse omista asioistaan, ja meidän pitää ensisijaisesti ajatella meidän oman maan asukkaita eikä lähteä miettimään, kuinka paljon me saisimme maapallolta ihmisiä tänne töihin, kun samaan aikaan suomalaiset sitten olisivat työttömiä.

21.14 Ozan Yanar vihr: Arvoisa rouva puhemies! Tavallisesti olisin pitänyt lyhyen puheen, jossa olisin todennut, että tämä nyt on aika järkevä aloite, ja olisin kannattanut sitä. Mutta kyllä pientä opastusta tähän salin etupuolelle pitää tehdä. — Siellä naureskellaan.

Sanon suhteellisen selvästi niin, että jokainen ymmärtää: Kyllä, täällä ajetaan Suomen etua. Kyllä. Ja Suomen etu on juuri se, mitä te ette välttämättä näe, koska te katsotte asiaa tietyntyyppisesti, teille luonteenomaisesti. [Leena Meri: Mitä sinä tarkoitat? Luonteenomaisesti?] Suomen etu on se, että ihminen pääsee Suomeen töihin ja osallistuu meidän talouden rattaiden pyörittämiseen, maksaa veronsa ja osallistuu yhteisiin talkoisiin. Tämä on erittäin tärkeä asia huomata, kun te puhutte tästä asiasta. Ja maahanmuuttaja ei ole yhtä kuin pelkästään sosiaaliuilla huollettava henkilö, vaan maahanmuuttaja on myös henkilö, joka on veronmaksaja ja tämän maan rakentaja.

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

Tähän voisi muutamalla argumentilla lähteä tämän lakialoitteen kannattamiseen. Minä itse kannatan vahvasti EU- ja Eta-alueen työvoiman saatavuusharkinnasta luopumista. On siis paradoksaalista, että samaan aikaan, kun maahanmuuttajat halutaan osaksi tätä yhteiskuntaa ja mukaan työelämään maksamaan veroja ja rakentamaan elämänsä Suomessa omin voimin, on työllistymisen tielle kasattu huonosti tarkoitustaan vastaavia, byrokraattisia esteitä. Tämä aloite voidaan nähdä osana norminpurkua, yhtenä keinona helpottaa ihmisen työllistymistä. Sitähän me kaikki haluamme.

Tällä hetkellä se, että vakituinenkaan työpaikka ei ole varma tae saada työntekijän oleskelulupaa, on aika jännä tilanne. Tämä on yksittäisille ihmisille kohtuutonta. Jos työpaikka on siis hankittuna, ihminen valittu tehtävään ja halukas tarttumaan työhön, ei byrokratian tulisi olla esteenä tälle. Eikä ole myöskään selkeää näyttöä siitä, että maahanmuuttajien työllistyminen heikentäisi kantaväestön tai maassa jo olevien työllistymismahdollisuuksia. Työ luo työtä, kuten tässä aiemmin keskustelussa sanottiin. On myös hyvä muistaa, että Suomen lait ja asetukset koskevat kaikkia. Ketään ei saa siis riistää.

Tiukka tarveharkinta vaikeuttaa ihmisten työllistymistä mutta on myös työnantajille vaiaksi. Hakemuksien käsittelyajat ovat melko pitkiä, mikä on monelle työnantajalle haitaksi, kun työntekijää tarvitaan usein nopealla aikataululla.

Lopuksi totean, että on siis luontevaa, että Suomi luopuu työntekoa hidastavasta ja jopa välillä estävästä asiasta nimeltä saatavuusharkinta. Tämä on hyvä aloite, kannatan koko sydämelläni. — Kiitos.

21.18 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on siis vasemmistoliiton edustaja Kontulan ja yli sadan muun kansanedustajan allekirjoittama ulkomaalaislain muuttamista koskeva lakialoite, jossa esitetään EU- ja Eta-alueen ulkopuolelta tulevien työntekijöiden saatavuusharkinnan poistamista. Salissa on kuultu tänään muilta ryhmiltä lukuisia aloitetta ylistäviä puheenvuoroja, ja näyttääkin siltä, että täällä eduskunnassa enää vain perussuomalaiset puolustavat suomalaista työntekijää. Myös perussuomalaisten puheenjohtaja Jussi Halla-Aho tuomitsi jyrkästi Kontulan aloitteen aiemmin tänä syksynä.

Vaikka täällä eduskunnassa saammekin hyvin vähän tukea tässä asiassa, niin perussuomalaiset eivät kuitenkaan ole onneksi täysin yksin. Muun muassa Rakennusliiton varapuheenjohtaja Kyösti Suokas on tyrmännyt kovin sanoin edustaja Kontulan lakialoitteen. Myös muilta tahoilta ammattiyhdistysliikkeen suunnasta on esitetty voimakasta kritiikkiä tätä lakialoitetta kohtaan ja täysin syystä. Ay-liike hoitaa tehtävänsä ja ajaa työväestön etua vastustaessaan tätä lakialoitetta.

Arvoisa puhemies! Saatavuusharkinnasta luopumisen vaikutuksia on vähätelty suuresti julkisessa keskustelussa. Ruotsissa se on johtanut muun muassa työvoiman ylitarjonnan pahenemiseen matalapalkka-aloilla, aiheuttanut väärinkäytöksiä ja pakottanut valvonnan lisäämiseen. Ruotsi on yksi harvoista Euroopan maista, joka on luopunut työvoiman saatavuusharkinnasta, eivätkä seuraukset ole olleet missään määrin lohdullisia. Kuten edustaja Meri äsken totesi, Ruotsin hallituksen viime vuonna julkaiseman selonteon mukaan noin 40 prosenttia Ruotsiin muuttajista tulee aloille, joilla ei ole pulaa työväestä. 20 prosenttia tulee matalapalkka-aloille, joilla työvoimasta on ylitarjontaa. Tämä ei ainakaan toivottavasti ole ollut alkuperäinen tarkoitus Ruotsissakaan.

Ruotsissa myös monenlaisen kontrollin ja valvonnan tarve on kasvanut, ja siihenhän edustaja Modig äskenkin kehotti Suomea valmistautumaan. Vaikuttaakin hyvin oudolta

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

luoda ensin ongelma ja esittää sitten siihen lukuista määrä ratkaisuja, jotka eivät välttämättä edes toimisi käytännössä.

Myöskään osaajien saaminen Suomeen ei missään nimessä kelpaa edustaja Kontulan tekemän lakialoitteen perusteeaksi. Jo nyt esimerkiksi erityisasiantuntijat, tutkijat ja yritysten ylimmässä tai keski johdossa toimivat henkilöt on vapautettu saatavuusharkinnasta.

Kuten totesin debattivaiheessa, Kontulan lakialoite on kerännyt allekirjoittajia kaikista eduskuntapuolueista perussuomalaisia lukuun ottamatta. Ainakin itseäni kummeksuttaa se, että muun muassa sosiaalidemokraattien eduskuntaryhmästä allekirjoittajia löytyy peräti seitsemän. Näiden kansanedustajien osalta sosiaalidemokraattisen työväenliikkeen arvot näyttävät jostain syystä jääneen taka-alalle tämän lakialoitteen myötä. Edustaja Tuppurainen jopa syyttää aloitteen kritisoijia rajat kiinni -politiikasta. Tätä syytettä en missään määrin voi ymmärtää. Onneksi kuitenkin aivan kaikki sosiaalidemokraatit eivät näytä ajattelevan edustaja Tuppuraisen tavoin, ja se on positiivista. Kehottaisin myös edustaja Tuppurasta muistamaan kansallisen etumme.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset siis vastustavat saatavuusharkinnan poistamista. Se avaisi toteutuessaan portin työehtojen polkemiselle ja halpatyömarkkinoiden syntymiselle varsinkin nykyisen massatyöttömyyden vallitessa. Suurimpia häviäjiä olisivat etujensa puolustajia valitettavan harvoin löytävät suomalaiset työntekijät, työttömät ja veronmaksajat. Kuten edustajat Meri ja Tavio äsken puheenvuoroissaan toivat selvästi ilmi, on perussuomalaisten erittäin selkeä kanta se, että työvoiman saatavuusharkinnasta on pidettävä tiukasti kiinni vähintään nykyisellä tasolla.

Vetoan lopuksi eduskuntaan, että se hylkää edustaja Kontulan erittäin huonosti harkitun lakialoitteen, ei tarpeettomana vaan perin juurin haitallisena.

21.23 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Aloitan puheenvuoroni kommentoimalla hiukan aikaisempia puheenvuoroja.

Ensinnäkin saatavuusharkinnan piirissä olevien henkilöiden määrästä Suomessa. Täällä on toistunut luku 8 000, ja tämä tavallaan on ihan oikein, mutta jos me haluamme tietää, mikä on se luku ihmisiä, jotka oikeasti käyvät sen saatavuusharkintaprosessin läpi, joidenka työluvan myöntämisen yhteydessä erikseen edellytetään työpaikan avaamista järjestelmiin ja sen osoittamista, että tähän ei ole EU- ja Eta-alueelta mahdollista löytää työntekijää, niin luku on huomattavasti pienempi. Tämä 8 000 perustuu TEMin tilastoihin, ja siinä ovat mukana jatkoluvan hakijat, joiden kohdalla yleensä saatavuusharkintaa ei käytännössä sovelleta, kuten myös ne työntekijäryhmät, jotka ovat jo alueellisella linjauksella käytännössä vapautettu saatavuusharkinnan piiristä. Minulla ei ole ihan tarkkaa lukua siitä, kuinka moni viime vuoden työluvista sitten oikeasti oli konkreettisesti saatavuusharkinnan piirissä, mutta se luku on huomattavasti pienempi kuin 8 000.

Edustaja Tavio esitti tuossa useita väitteitä, mutta koska kieli oli ala-arvoista ja samoin perehtyneisyys substanssiin, minä oletan, että hän ei edes oleta minkään näköistä vuorovaikutusta tai keskustelua puheenvuoronsa päälle, enkä sellaiseen ryhdy.

Saviolle ja Merelle vastaisin liittyen tähän, ilmeisesti Malmön paperiin, johonka kumpikin viittasi. On kyllä totta, että tässä paperissa todetaan, että Ruotsin hallituksen odotukset uusien työntekijöiden saamisesta nimenomaan työvoimapula-aloille eivät toteutuneet niin kuin siellä toivottiin, ja tämä on varmasti relevantti tieto sellaisille ihmisille, jotka saatavuusharkinnan poistoa kannattavat siksi, että ovat huolissaan työvoimapulasta. Minä en ole huolissani, ja sen takia minä myöskään en ole pitänyt esillä omassa argumentaatiossani

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

tätä Malmön paperia. Mutta tämän tuloksen osalta on hyvä pitää mielessä, että nämä eivät ole uusia ihmisiä saatavuusharkinnan jälkeen, vaan se työntekijöiden kokonaismäärä ja myös heidän jakautumisensa eri aloille pysyi saatavuusharkinnan poistoa ennen ja sen jälkeen suurin piirtein samana. Ei ole siis kysymys mistään uudesta työntekijöiden ryhmästä, joka olisi kohdistunut Ruotsin työmarkkinoilla jotenkin eri tavalla kuin aikaisemmin, vaan kysymys on havainnosta, että niitä muutoksia, mitä toivottiin, ei saavutettukaan — osin siksi, että ylipäättään työntekijöiden tuleminen jäi niin vähäiseksi.

Sitten vielä erikseen siitä, mitä vasemmisto, jota minä nyt täällä ainoana edustan, kannattaa ja mitä ei kannata.

Minä en kannata ihmisten liikkuvuutta. Minä kannatan ihmisten oikeutta liikkumiseen. Ne ovat kaksi aivan eri asiaa. Monissa tapauksissa liikkuminen, työllistyminen kauas omasta kotimaasta on valtava inhimillinen tragedia. Minä olen ollut näiden ihmisten kanssa paljon tekemisissä, kirjoittanut heistä pari kirjaa, ja minä tiedän, että se, että joutuu lähtemään siirtotyöläiseksi, ei ole välttämättä ihmiselle mikään onnenpotku. Eikä sellainen kansainvälinen systeemi ole reilu, joka pakottaa ihmisiä siihen, pakottaa valtaviin uhrauksiin, pitkiin eroihin omasta perheestään. Minä en siis näe ihmisten liikkumista mitenkään yksiselitteisesti myönteisenä asiana, mutta minä näen, että silloin kun ihmiset liikkuvat, pelisääntöjen pitää olla reilut. Ihmisiä pitää kohdella kunnolla, ja meidän pitää luoda semmoiset järjestelmät, joissa ihmisoikeudet voivat toteutua. Siinä on kysymys aivan eri asiasta.

Mutta sitten itse siihen, mitä olin sanomassa.

Arvoisa puhemies! Saatavuusharkinnan ongelmat liittyvät yleensä nimenomaan maassa jo oleskeleviin henkilöihin, ja sen takia julkisuudessa onkin ehdotettu, että saatavuusharkinnan voisi poistaa rajatusti vain näissä tapauksissa. Tällainen ehdotus on ilman muuta kannatettava, ja se helpottaisi monen ihmisen elämää. Sen takia tätä lakiesitystä kirjoittaessanikin pohdin ja selvitin, olisiko tämä mahdollista.

Ratkaisu jättäisi kuitenkin edelleen pulaan työmarkkinoiden kaikkein haavoittuvaisimman ryhmän eli paperittomat. Vaikka he olisivat oleskelleet ja työskennelleet Suomessa pitkäänkin, he eivät voi todentaa oleskeluaan sellaisella tavalla, joka vapauttaisi saatavuusharkinnasta. Paperittomalla tarkoitetaan tässä yhteydessä siis henkilöä, jolla ei ole Suomen valtion myöntämää oleskeluoikeutta. Usein kyse on siitä, että henkilö on syystä tai toisesta jäänyt Suomeen oleskelulupansa umpeutumisen jälkeen. Noista alkupuheenvuorossani esittämistäni esimerkeistä Irinan tapaus oli tällainen, samoin ne kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneet, joita ei voida kotimaahansa palauttaa.

Edellisten lisäksi Suomessa oleskelee joukko ihmisiä, joilla on jonkun muun EU-maan myöntämä oleskelulupa ilman työnteko-oikeutta. Tällöin henkilö ei ole Suomessa luvatta, mutta hänen oleskelunsa ei ole työlupaa varten todennettavissa tai se vaatisi niin raskaan byrokratian, ettei se ole toteuttamiskelpoinen idea. Mikäli saatavuusharkinnan poistamista ajetaan ihmis- ja työoikeusperusteilla, ei paperittomia ryhmänä tietenkään voi sivuuttaa.

Arvoisa puhemies! Juuri nyt paperittomuuteen liittyy kuitenkin myös laajempaa yhteiskunnallista problematiikkaa. Ruotsia lukuun ottamatta kaikissa EU-, Eta- ja OECD-maissa sovelletaan tarveharkintaa ulkomaisen työvoiman työmarkkinoille pääsyyn. Erityisesti isoissa ja kolonialistisen historian omaavissa maissa se kuitenkin käytännössä säätelee vain pääsyä virallisille työmarkkinoille, ei niinkään pääsyä maahan, työtä kun on verraten helppo löytää myös ilman lupia virallisten työmarkkinoiden ulkopuolelta. Lähes kaikissa länsimaissa paperittomia on nimittäin ollut niin paljon ja niin pitkään, että heitä varten on

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

muodostunut erillisiä instituutioita. Paperittomia ei virallisesti ole olemassa, mutta käytännössä he työskentelevät ja harrastavat, hoidattavat lapsiaan, käyvät lääkärissä ja asuvat vuokralla lähes kuten kuka tahansa. Tämä ei ole hyvä asia sen paremmin yhteiskunnan kuin yksilönkään kannalta. Oikeudettoman asemansa vuoksi paperittomat ovat poikkeuksellisen haavoittuvassa asemassa ja joutuvat usein työskentelemään kohtuuttomilla ehdoilla. Valtiolle kukoistava harmaa sektori tarkoittaa tietysti menetettyjä verotuloja, minkä lisäksi eriarvoisuus rasittaa välillisesti kansantaloutta ja yhteiskunnallista vakautta.

Suomea on laajamittaiselta paperittomuudelta suojannut syrjäinen sijaintimme, käsittämätön kieleemme sekä vuoteen 2015 saakka niin sanottu B-lupajärjestelmä. Perinteisesti meillä on ajateltu, että jos luvatta maassa oleskelevaa ei voida palauttaa, on hänelle löydettävä jokin oleskelustatus. Näin jälkikäteen katsottuna tämä on ollut viisasta politiikkaa, sillä sen seurauksena meille ei ole syntynyt samanlaista paperittomien varjo-yhteiskuntaa kuin moniin muihin maihin, lähes kaikkiin verrokkimaihin. Viime vuosina oleskelun virallistamista on meillä kuitenkin järjestelmällisesti vaikeutettu samaan aikaan, kun liikkuvuuden lisääntymisen ja kielteisten turvapaikkapäätösten kasvu on hyvää vauhtia kasvattamassa paperittomuutta Suomeenkin. Näistä asetelmista on vain ajan kysymys, milloin harmaa sektori on riittävän suuri toimiakseen itsenäisenä vetovoimatekijänä. Sen jälkeen on melko lailla samantekevää, onko meillä saatavuusharkintaa vaiko ei.

Arvoisa puhemies! Saatavuusharkinta on yksi niistä tekijöistä, jotka heikentävät jo maassa oleskelevien ihmisten mahdollisuutta työllistyä virallisille työmarkkinoille. Se jopa pakottaa ihmisiä virallisen työn piiristä harmaaseen. Siten se osaltaan työntää Suomea kohti pistettä, jossa varjojärjestelmät alkavat toimia ja rekrytoida ihmisiä itsenäisesti. Siten saatavuusharkintaan voi suhtautua kriittisesti paitsi ihmisoikeusperusteella myös maahanmuuton hallinnan näkökulmasta.

21.32 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tähän loppuun on ehkä paikallaan vielä muutama huomio tästä keskustelusta. Aloitan näistä muutamasta väitteestä, jotka tässä kuuluivat.

Edustaja Yanar viittasi siihen, että jos ihmisellä on kokopäiväinen työ, niin hän ei välttämättä kuitenkaan saatavuusharkinnan takia saa jäädä tänne. Itse asiassa tilanne yleensä on niin, että jos ihmisellä on kokoaikainen työ, niin hänellä on työntekijän oleskelulupa tai sitten hän on saanut oleskeluluvan jollakin toisella oikeudella, mihin työnhakuoikeus kyllä kuului, mutta tästä on tullut kielteinen päätös ja sen jälkeen hän hakee uutta lupatyyppiä. Tässä yleisesti tänä päivänä puhutaan juuri niistä turvapaikanhakijoista, joilla on siis kolmen kuukauden tai kuuden kuukauden jälkeen kyllä työnteko-oikeus riippuen, ovatko paperit kunnossa vai ei. Sitten kun turvapaikkaprosessi on käyty loppuun, ja jos sieltä tulee kielteinen päätös, niin jos he ovat työllistyneet, he yleensä kyllä hakevat tätä työperusteista oleskelulupaa. Siinä sitten riippuu vähän alasta ja alueesta, tuleeko saatavuusharkinta kyseseen vaiko ei. Tässä korostan sitä, että on tärkeää, että sekä turvapaikkaprosessi että työlupaprosessi mitoitetaan yhteen eikä lähdetä esimerkiksi näitä palautustoimenpiteitä tekemään ennen kuin molemmista on saatu päätökset.

Toinen väite liittyy lyhytaikaiseen työntekoon. Kyllä meillä tällä hetkellä lainsäädäntö mahdollistaa lyhytaikaisen työnteon, esimerkiksi kausityön osalta, jo ilman tätä saatavuusharkintaa.

Sitten seuraava pointti tai huomio liittyy siihen, kun edustaja Kontula viimeisessä puheenvuorossaan pohti hieman sitä problematiikkaa, että pitäisikö tässä sen sijaan, että koko

Pöytäkirja PTK 110/2017 vp

saatavuusharkinta poistetaan, katsoa niiden osalta, keitä tämä nyt eniten kaltoin kohtelee, ketkä ovat jo Suomessa. Kehottaisin, että tätä ehkä enemmän kannattaisi pohtia kuin sitä, että romutetaan koko järjestelmä, koska on juuri niin, että jos autosta on rengas puhjennut, niin vaihdetaan se rengas eikä koko autoa.

21.34 Anna Kontula vas: Siinä vaiheessa, kun tätä lakialoitetta kirjoitin ja tapasin paljon asiantuntijoita eri suunnista, kävin paljon keskusteluja ja selvitin myös tätä mahdollisuutta tällaiseen ratkaisuun, näytti aika ilmeiseltä, että koska me jaamme yhteiset työmarkkinat muun EU- ja Eta-alueen kanssa, me emme voi tehdä sellaista säädäntöä, joka koskisi pelkästään Suomessa oleskelevia ihmisiä liittyen tähän oleskelustatukseen. Tässä tapauksessa se pitäisi ulottaa koko EU- ja Eta-alueelle, ja siinä vaiheessa oleskelun dokumentointi ja toisaalta sen koko rajauksen vaikuttavuus tai mielekkyys asettuu niin kummalliseen valloon, että se on vain umpikuja, sitä kautta ei voi tätä asiaa jatkaa. Tai ainakin tähän johtopäätökseen itse tulin.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 85/2017 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 13/2017 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 26.10.2017 pidettävään täysistuntoon.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi painelaitelain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 88/2017 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 14/2017 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 26.10.2017 pidettävään täysistuntoon.

14. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 26.10.2017 klo 16.00. Täysistunto lopetetaan klo 21.36.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola